

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ –
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ - Κίνας και οι συνέπειές του για τις τρίτες χώρες

Σύνταξη: Απόστολος Ε. Μουτζουρέλλης

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Τζιώνας

Στο κείμενο που ακολουθεί, εκφράζονται οι προσωπικές απόψεις του συντάκτη που σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Μακεδονίας ή της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Αυτή η διπλωματική εργασία υποβάλλεται από τον συγγραφέα της ως μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στις «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας σε συνεργασία με την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.

Υπεύθυνα δηλώνεται ότι, η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έχει συγγραφεί από τον υπογράφο και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει αξιολογηθεί στο πλαίσιο άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ενώ τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία αποκτήθηκαν, επεξεργάστηκαν και παρουσιάζονται σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία και όπου απαιτείται υπάρχει σαφής αναφορά και παραπομπή στις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν.

Απόστολος Ε. Μουτζουρέλλης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Στην παρούσα διατριβή επιχειρείται μια προσέγγιση στην έννοια του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας, καθώς και ανάλυση της οπτικής γωνίας από την οποία η κάθε μια από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές θεωρεί, ερμηνεύει και δρα, προκειμένου να υποστηρίξει την ευρωστία της οικονομίας της και να επικρατήσει επί του αντιπάλου και κατ' επέκταση στην παγκόσμια οικονομία.

Θεωρώντας ότι πρόκειται για τις δύο πιο ισχυρές οικονομίες στο παγκόσμιο σύστημα, η μεταξύ τους σύγκρουση, μεταξύ άλλων, μέσω επιβολής δασμών δεν έχει συνέπειες μόνο στις οικονομίες των δύο χωρών, αλλά σε ολόκληρο το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ως εκ τούτου στόχος είναι η διερεύνηση, παρουσίαση και ανάλυση των συνεπειών που έχουν από τον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο ΗΠΑ-Κίνας τρίτες χώρες, είτε αυτές περιορίζονται σε οικονομικά δεδομένα, είτε πρόκειται για ευρύτερες γεωπολιτικές συνέπειες. Έμφαση δίνεται στις συνέπειες που απορρέουν για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς κράτος-μέλος αυτής είναι και η Ελλάδα.

Ακόμη, διερευνάται κατά πόσο πρόκειται για μια σύγκρουση που γεννάται και περιορίζεται στο χώρο των εμπορικών συναλλαγών ή έχει ευρύτερα αίτια που οφείλονται στην πολιτική και γεωοικονομική αντιπαλότητα για παγκόσμια ηγεσία μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών.

Τέλος παρατίθενται συμπεράσματα για την εξέλιξη της διαμορφωθείσας κατάστασης, αλλά και προτάσεις αναφορικά με την στάση που θα πρέπει να τηρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να διαφυλάξει τη γεωπολιτική ακεραιότητα των κρατών-μελών της και να διασφαλίσει την ανάπτυξη των οικονομιών τους, διατηρώντας ισορροπίες ανάμεσα σε δύο αντικρουόμενες χώρες με τις οικονομίες των οποίων έχει ταυτόχρονα ισχυρή αλληλεπίδραση.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΓΕΝΙΚΑ.....	1
ΣΚΟΠΟΣ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.....	3
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.....	3
Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ.....	5
Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΗΠΑ-ΚΙΝΑ.....	11
ΗΠΑ.....	11
ΚΙΝΑ.....	16
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΣΕ ΗΠΑ-ΚΙΝΑ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	23
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	26
ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....	45
ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΙΑΣ-ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ (ASIA-PACIFIC).....	50
ΙΝΔΙΑ.....	51
ΤΑΙΒΑΝ.....	54
ΒΙΕΤΝΑΜ.....	56
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ.....	57
ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ (HONG KONG).....	62
ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ.....	67
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ.....	76
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	79
ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ.....	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΕΙΝΑΙ ΟΝΤΩΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ;.....	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	111
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	111

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	117
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	1
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» : ΧΑΡΤΕΣ	A-1
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» : ΠΙΝΑΚΕΣ	B-1

ΛΙΣΤΑ ΧΑΡΤΩΝ

- Χάρτης 1. «Πρωτοβουλία The Belt and Road: 6 Οικονομικοί Διάδρομοι συνδέουν την Ασία με την Ευρώπη και την Αφρική». A-1
- Χάρτης 2: «One Belt One Road - Ο νέος δρόμος του Μεταξιού της Κίνας». A-1
- Χάρτης 3. «Περιοχή Ασίας-Ειρηνικού (Asia-Pacific)». A-2

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. «Οι οικονομικές επιδόσεις της Γερμανίας».	B-1
Πίνακας 2.: «Εισαγωγές στις χώρες της ASEAN από και εξαγωγές στην Κίνα» (σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ).	B-1
Πίνακας 3. «Εξαγωγές της Ινδονησίας προς και εισαγωγές από την Κίνα» (σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ).	B-2
Πίνακας 4. «Εξαγωγές των χωρών της ASEAN ανά προορισμό, 2002–2017».	B-2
Πίνακας 5. «Άμεσες ξένες επενδύσεις στις χώρες ASEAN» (εκτός της Σιγκαπούρης) σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.	B-3
Πίνακας 6. «Η Προστιθέμενη Αξία του Εμπορίου» (Trade in value added) για επιλεγμένες χώρες της ASEAN, σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.	B-3
Πίνακας 7. «Ανισορροπίες Εμπορίου και Τρεχουσών Συναλλαγών» (Trade and current account imbalances).	B-4
Πίνακας 8: «Αποδόσεις Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Κίνα».	B-4
Πίνακας 9. Μέσος όρος Αποδοτικότητας των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων».	B-5

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Ένας εμπορικός πόλεμος είναι ένας διαρκής διάλογος μεταξύ δύο κρατών, στον οποίο το καθένα προσπαθεί να υπονομεύσει την οικονομική αντοχή του άλλου. Θεωρούμενοι ως προϊόν προστατευτισμού, οι εμπορικοί πόλεμοι διεξάγονται με την εφαρμογή δασμών και φόρων σε συγκεκριμένες εισαγωγές.

Ένα φαινόμενο που συνδέεται με τους εμπορικούς πολέμους είναι η υποτίμηση του νομίσματος. Προκειμένου να μετριαστούν οι πιέσεις που ασκούνται στον τομέα των εξαγωγών, είναι κοινή τακτική για τους συμμετέχοντες σε έναν εμπορικό πόλεμο να υποτιμούν τα εθνικά νομίσματά τους. Αυτό συμβάλλει στην αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων των αυξημένων δασμών στα αγαθά και τις υπηρεσίες, διατηρώντας έτσι το μερίδιο στην αγορά των εξαγωγών.

Ο εμπορικός πόλεμος, με την επιβολή δασμών τόσο από τη μία πλευρά όσο και από την άλλη ως αντίμετρα (*tit-for-tat trade war*), επηρέασε αρνητικά τόσο το Γουάν (Yuan) της Κίνας (CNY) όσο και το δολάριο των ΗΠΑ (USD), καθώς οι επενδυτές προέβλεπαν μελλοντικές υποτιμήσεις και των δύο νομισμάτων.

Ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας δυνητικά έχει πολλές πιθανότητες να ανατρέψει τη σχετική ηρεμία των παγκόσμιων αγορών, καθώς το αμφίδρομο εμπόριο μεταξύ τους εκτιμάται ότι αξίζει περισσότερα από 640 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ετησίως και αποτελεί ένα δυσθεώρητο ποσό.

Αυτή η σχέση θα εξελιχθεί δραματικά σε περίπτωση που σύμφωνα με δηλώσεις των δύο πλευρών, εφαρμοστούν νέοι δασμοί ύψους εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Είναι πιθανό να επηρεαστούν αρνητικά οι βιομηχανίες στον τομέα της γεωργίας και της τεχνολογίας, τόσο η παραγωγή τους, όσο και η επιβίωση τους σε αμφότερες τις πλευρές.

Εν ολίγοις, η διαταραχή της υφιστάμενης εμπορικής σχέσης ΗΠΑ-Κίνας έχει τη δυνατότητα να επαναπροσδιορίσει τη διεθνή οικονομία.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι παρόλο που ένας εμπορικός πόλεμος μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας είναι τρομακτικός σε πολλά μέτωπα, παραμένει μια ρευστή κατάσταση. Καθώς οι μεταξύ τους διαπραγματεύσεις συνεχίζονται, είναι σαφές ότι και οι δύο πλευρές ενδιαφέρονται να διατηρήσουν την οικονομική τους ευρωστία, έτσι σε περίπτωση που οι οικονομίες αυτές βιώσουν σημαντική κάμψη, η παύση της επιβολής δασμών μπορεί να προκύψει σε σύντομο χρονικό διάστημα.

ΣΚΟΠΟΣ

Στην παρούσα εργασία σκοπός είναι να αποτυπωθούν οι συνέπειες του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας σε τρίτες χώρες, με έμφαση στις συνέπειες στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα οποία περιλαμβάνεται και η Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο παγκόσμιος οικονομικός ανταγωνισμός και οι ελεύθερες αγορές διατηρούν σε χαμηλά επίπεδα τις τιμές πολλών αγαθών και υπηρεσιών. Η κατάργηση του παγκόσμιου ανταγωνισμού από την αγορά θα έχει ως αποτέλεσμα τον πληθωρισμό. Ακόμη και αν οι μισθοί αυξηθούν, θα ξεπεραστούν από την άνοδο των τιμών των εμπορευμάτων. Το ελεύθερο εμπόριο και ο παγκόσμιος οικονομικός ανταγωνισμός επιτρέπει στους καταναλωτές να έχουν πρόσβαση σε ένα ευρύτερο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών, παρέχοντας τους περισσότερες επιλογές, επειδή είναι διαθέσιμα σε αυτούς πολλά αγαθά που δεν παρέχονται ή δεν κατασκευάζονται στην εγχώρια αγορά. Οι δασμοί και ο προστατευτισμός περιορίζουν τις επιλογές των καταναλωτών, οι οποίες μπορεί πλέον να περιλαμβάνουν την αγορά και χρήση κατώτερων προϊόντων, αλλά και την πρόσβαση, για παράδειγμα, σε ορισμένα τρόφιμα που θα είναι διαθέσιμα μόνο σε ορισμένες χρονικές περιόδους του έτους.

Πολλά κέρδη ή πλεονεκτήματα της αγοράς προστατευτισμού είναι βραχύβια και αντιπαραγωγικά. Για παράδειγμα, εάν αυξηθούν οι δασμοί στα εισαγόμενα αγαθά μιας χώρας, είναι θέμα χρόνου προτού να αυξηθούν οι δασμοί στις εξαγωγές αυτής. Πολλές θέσεις εργασίας, οι οποίες βασίζονται στις εξαγωγές αγαθών θα χαθούν. Οι θέσεις εργασίας που εξαρτώνται κυρίως από το διαδίκτυο για την επιβίωσή τους θα εξαφανιστούν, καθώς οι δασμολογικοί φραγμοί για την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων και εργασίας θα αυξηθούν. Οι εταιρείες που προστατεύονται από τον παγκόσμιο ανταγωνισμό θα αναπτυχθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά μακροπρόθεσμα, θα έχουν την τάση να γίνονται λιγότερο αποτελεσματικές. Η καινοτομία και η ποιότητα θα μειωθούν, δεδομένου ότι παρέχεται ένα ελάχιστο κίνητρο για τη βελτίωση χωρίς τον ανταγωνισμό. Οι εισαγωγείς θα πρέπει να μειώσουν με οποιοδήποτε τρόπο το κόστος και θα μειώσουν την ποιότητα των προϊόντων. Εν ολίγοις, οι χώρες που έχουν διασυνδεδεμένες οικονομίες είναι λιγότερο πιθανό να οδηγηθούν σε συγκρούσεις και εν τέλει σε πόλεμο. Σε μια διαφορετική περίπτωση, η γενική έννοια του προστατευτισμού μπορεί να προκαλέσει συγκρούσεις μεταξύ κρατών.

Οι περίοδοι προστατευτισμού ιστορικά τελειώνουν με οικονομική ύφεση, όπως στην δεκαετία του 1930. Οι επιπτώσεις των δασμών και του εμπορικού πολέμου θα μπορούσαν να είναι πολύ ευρύτερες από την προβολή τους με συγκεκριμένο και στοχευμένο τρόπο. Για παράδειγμα, ένας δασμός στην παραγωγή χάλυβα θα επηρεάσει τις τιμές όλων των προϊόντων χάλυβα μαζί με ολόκληρη την ίδια τη χαλυβουργία.

Οι πολιτικές που ακολουθεί η Κίνα εγείρουν το ερώτημα αν οι οικονομίες με διαφορετικούς στόχους και σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης μπορούν να συνυπάρξουν χωρίς συγκρούσεις. Ωστόσο, η Κίνα και οι ΗΠΑ είναι δομικά επιρρεπείς σε οικονομική σύγκρουση. Διαφέρουν ριζικά στις πεποιθήσεις, τις προσδοκίες και τους στόχους τους, λόγω των ιστορικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων και των πολιτικών των κυβερνήσεων τους. Για παράδειγμα, η Κίνα θεωρεί τη διαχείριση-έλεγχο των ροών εμπορίου και επενδύσεων ως νόμιμο τρόπο για να ανακτήσει την παγκόσμια ηγεσία της, ενώ οι ΗΠΑ πιστεύουν ότι το κράτος πρέπει να διαδραματίσει περιορισμένο ρόλο. Η σύνδεση αυτών των δύο συστημάτων έχει ενισχύσει τις ανισοροπίες αντί να επιφέρει ισορροπία.

Υπάρχει ένας δεσμός μεταξύ της ταχείας ανάπτυξης της Κίνας και της επιβράδυνσης της ανάπτυξης των ΗΠΑ. Η Κίνα έχει μόνο το ένα δέκατο του κατά κεφαλήν μετοχικού κεφαλαίου των ΗΠΑ και επομένως επενδύει περίπου τρεις φορές περισσότερο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, από ότι οι ΗΠΑ. Χρηματοδοτεί αυτές τις επενδύσεις από τα κρατικά πλεονάσματα και τα κέρδη των κρατικών επιχειρήσεων, ελαχιστοποιώντας την υγειονομική περίθαλψη και συνταξιοδότηση και παρεμποδίζοντας τους εσωτερικούς επενδυτές να έχουν πρόσβαση σε επενδυτικές ευκαιρίες στο εξωτερικό. Υπάρχει επίσης μια διαφορά στις προσδοκίες για τα μελλοντικά οφέλη, η Κίνα έχει την τάση να αποταμιεύσει περισσότερο σήμερα, ενώ οι ΗΠΑ προτιμούν την τρέχουσα κατανάλωση. Παρά την αύξηση, μετά την ύφεση του ποσοστού αποταμίευσης των νοικοκυριών, η κυβέρνηση των ΗΠΑ εξακολουθεί να δανείζεται για να διατηρήσει τα επίπεδα κατανάλωσης. Διατηρεί τα επιτόκια χαμηλά, στηρίζει τις τρέχουσες καταναλωτικές δαπάνες, μεγεθύνει το συσσωρευμένο έλλειμα ισοζυγίου πληρωμών και θέτει σε κίνδυνο την μελλοντική ανάπτυξη της αμερικάνικης οικονομίας.

Εν τω μεταξύ, η Κίνα έχει επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στη παραγωγή για να καλύψει αυτή την κατανάλωση. Για να διατηρήσει τις τιμές χαμηλά, συνδέει το Γουάν με το δολάριο ΗΠΑ, περιορίζοντας την κατοχή νομισμάτων εκτός της Κίνας και απαιτώντας από τους εξαγωγείς να πουλήσουν τα δολάρια τους στην κεντρική τράπεζα. Αντί να πωλεί το πλεόνασμα δολαρίων που διαθέτει στην αγορά συναλλάγματος, η κεντρική τράπεζα της Κίνας το χρησιμοποιεί για να αγοράσει το χρέος των ΗΠΑ, διατηρώντας χαμηλά τη συναλλαγματική ισοτιμία του κινεζικού νομίσματος με το δολάριο των ΗΠΑ¹.

Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ

Ο Αμερικανός Πρόεδρος Donald Trump, κατηγορεί την κινεζική κυβέρνηση για αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που τοποθετούν τις αμερικανικές εταιρείες σε μειονεκτική θέση. Στην πραγματικότητα ενώ η Κίνα έχει ελευθερώσει σημαντικά τα οικονομικά και εμπορικά της καθεστώτα τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, εξακολουθεί να διατηρεί ή επιβάλλει μια σειρά κρατικών πολιτικών που φαίνεται να στρεβλώνουν τις εμπορικές και επενδυτικές ροές από και προς την Κίνα. Οι πολιτικοί ιθύνοντες των ΗΠΑ εκφράζουν την ανησυχία τους ότι η Κίνα²:

- Αποσπάει ή κλέβει την πνευματική ιδιοκτησία των αντιπάλων της.
- Συνεχίζει τις πολιτικές που στοχεύουν ακριβώς στη δημιουργία πλεονεκτημάτων για καθορισμένους βασικούς τομείς της κινεζικής οικονομίας έναντι ξένων ανταγωνιστών.
- Περιορίζει τις εξαγωγές κρίσιμων βασικών προϊόντων όπως οι σπάνιες γαίες, για να δώσει στις κινέζικες εταιρείες το πλεονέκτημα έναντι αντίπαλων μη κινέζικων εταιρειών να μεταφέρουν τις δραστηριότητες τους στην Κίνα.

---

¹ Ghemawat Pankaj & Hout Thomas (2010). "China vs the World: Whose Technology Is It?", *Competitive Strategy*, Harvard Business Review, December 2010 Issue.

² Morrison M. Wayne (2019). "Enforcing U.S. Trade Laws: Section 301 and China", Congressional Research Service, June 26, 2019. <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10708.pdf>

- Επιδοτεί την μαζική πλεονάζουσα παραγωγή σε προϊόντα όπως ο χάλυβας και το αλουμίνιο, προκειμένου να υποβαθμίσετε τον ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο.

- Επιβάλλει πολλούς περιορισμούς στους ξένους προμηθευτές αγροτικών προϊόντων, τραπεζικών, ασφαλιστικών, τηλεπικοινωνιακών, διαδικτυακών, νομικών και άλλων υπηρεσιών.

- Μηνύει τους εμπορικούς της εταίρους στον ΠΟΕ, απλώς και μόνο επειδή ασκούν το δικαίωμά τους να λαμβάνουν μέτρα εναντίον της Κίνας.

- Αποκρύπτει πληροφορίες από τις ξένες επιχειρήσεις σχετικά με τους κανονισμούς για τις απαιτήσεις αδειοδότησης και λειτουργίας, τις επενδύσεις, τις εγκρίσεις επέκτασης και τις ανανεώσεις των αδειών εκμετάλλευσης επιχειρήσεων.

Τα παράπονα της κυβέρνησης των ΗΠΑ επικεντρώνονται στις κινεζικές εμπορικές πρακτικές που επηρεάζουν τη μεταφορά τεχνολογίας, την πνευματική ιδιοκτησία και την καινοτομία. Τα αποτελέσματα της έρευνας σε πράξεις, πολιτικές και πρακτικές της Κίνας σχετικά με τη μεταφορά τεχνολογίας, πνευματικής ιδιοκτησίας και καινοτομίας, δυνάμει του άρθρου 301 του εμπορικού νόμου του 1974 προσδιορίζουν τέσσερις τομείς ιδιαίτερης ανησυχίας, οι οποίοι συνοψίζονται παρακάτω³ :

- Η Κίνα έχει αθέμιτο καθεστώς εξαναγκασμένης μεταφοράς τεχνολογίας, που εφαρμόζεται μέσω επίσημων και ανεπίσημων πρακτικών και πολιτικών. Μέσα από τους περιορισμούς των ξένων επενδύσεων, οι αμερικανικές εταιρείες που επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν στην Κίνα εξαναγκάζονται να συμμετάσχουν σε μια κοινοπραξία με έναν εταίρο που είναι συνήθως μια κινεζική κρατική επιχείρηση. Σε επιλεγμένους τομείς, όπως ο αεροδιαστημικός χώρος και η τεχνολογία των πληροφοριών, οι κανονισμοί απαιτούν από την κινεζική επιχείρηση να διατηρεί το δικαίωμα ελέγχου στην κοινοπραξία.

---

³ Office of The United States Trade Representative Executive Office Of The President (2018). "Findings of The Investigation Into China's Acts, Policies, and Practices Related To Technology Transfer, Intellectual Property, And Innovation Under Section 301 Of The Trade Act Of 1974", March 22, 2018. <https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>

- Οι υποχρεωτικές μεταβιβάσεις τεχνολογίας υλοποιούνται μέσω περιορισμών αδειοδότησης που εισάγουν διακρίσεις βάσει των κινεζικών κανονισμών εισαγωγής-εξαγωγής τεχνολογίας. Οι κινεζικές εταιρείες έχουν ελεύθερη πρόσβαση στην έρευνα και ανάπτυξη των αντίπαλων αμερικανικών εταιρειών, σχεδόν σε οποιαδήποτε συμφωνία εισαγωγής τεχνολογίας.

- Η κινεζική κυβέρνηση κατευθύνει και αθέμιτα διευκολύνει τη συστηματική επένδυση και απόκτηση από κινεζικές εταιρείες αμερικανικών εταιρειών και περιουσιακών στοιχείων, ως μέσο απόκτησης πνευματικής ιδιοκτησίας και δημιουργίας μεγάλης κλίμακας μεταφοράς τεχνολογίας σε βιομηχανίες που θεωρούνται σημαντικές από το κράτος. Το πρόγραμμα «Made in China, 2025»⁴ αμβλύνει την αμερικανική καινοτομία και διαβρώνει το ξεχωριστό ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα.

- Πάνω από μια δεκαετία, η κινεζική κυβέρνηση διεξήγαγε και υποστήριξε διεισδύσεις στον κυβερνοχώρο σε εμπορικά δίκτυα των ΗΠΑ, που στοχεύουν στην πρόσβαση σε εμπιστευτικές επιχειρηματικές πληροφορίες που κατέχουν αμερικανικές επιχειρήσεις. Μέσω αυτών των εισβολών στον κυβερνοχώρο, το Πεκίνο έχει αποκτήσει μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα εμπορικά πολύτιμων επιχειρηματικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων εμπορικών μυστικών, τεχνικών δεδομένων, διαπραγματευτικών θέσεων, καθώς και ευαίσθητων και αποκλειστικών εσωτερικών επικοινωνιών.

Το γραφείο του Εμπορικού Αντιπροσώπου των ΗΠΑ⁵ δήλωσε ότι οι στόχοι των δασμών επιλέχθηκαν χρησιμοποιώντας έναν αλγόριθμο σχεδιασμένο να

---

⁴ Είναι η βιομηχανική στρατηγική του Πεκίνου που σκοπεύει να ενσωματώσει την επόμενη γενιά της τεχνολογίας της πληροφορικής στην παραγωγή, για να καταστήσει την Κίνα σε δέκα χρόνια μια προηγμένη κατασκευαστική δύναμη και να ξεφύγει από την «παγίδα μέσου εισοδήματος». Για να μπορέσουν οι κρίσιμες σε αυτόν τον τομέα κινεζικές επιχειρήσεις να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο, επικεντρώνεται σε δέκα σημαντικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων της πληροφορικής, της ρομποτικής, της αεροδιαστημικής και των φαρμακευτικών προϊόντων. Η πρωτοβουλία «Made-in China 2025» καθορίζει το στόχο της αύξησης των εγχώριων πηγών ανταλλακτικών και υλικών στο 40% έως το 2020 και 70% μέχρι το 2025. Αποκαλύπτει τις φιλοδοξίες της Κίνας να μειώσει την εξάρτησή της σε ξένες τεχνολογίες και να καταστήσει την Κίνα παγκόσμιο εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος για βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας. State Council. 2015. "Made in China 2025." State Council, China, July 7. <http://www.cittadellascienza.it/cina/wp-content/uploads/2017/02/loT-ONE-Made-in-China-2025.pdf>

⁵ <https://ustr.gov/>

επιλέγει προϊόντα που θα προκαλέσουν τη μέγιστη ζημία στους κινέζους εξαγωγείς, αλλά θα περιορίσουν τις ζημίες στους Αμερικάνους καταναλωτές. Ο κατάλογος των δασμών που πρότειναν οι ΗΠΑ επικεντρώθηκε σε προϊόντα τεχνολογίας, όπως ηλεκτρονικά κυκλώματα, τρανζίστορ και ημιαγωγούς, αντί σε τελικά προϊόντα, όπως κινητά τηλέφωνα ή υπολογιστές. Αυτό σήμαινε ότι οι Αμερικανοί καταναλωτές ενδέχεται να μην βιώσουν σημαντική αύξηση της τιμής των εισαγόμενων ηλεκτρονικών προϊόντων από την Κίνα. Όσον αφορά την τεχνολογία, τόσο οι ΗΠΑ όσο και οι κινεζικές αγορές είναι πολύ ισχυρά αλληλένδετες και αυτό σημαίνει ότι οι δύο οικονομίες δεν θα μπορούσαν να απομακρυνθούν η μία από την άλλη.

Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Η Κίνα υποστηρίζει με έντονο τρόπο τα εθνικά της συμφέροντα και η δύναμη της επεκτείνεται σε ολόκληρη την υδρόγειο. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει υιοθετήσει μια μη ιδεολογική προσέγγιση στην οικονομία, επιλέγοντας προς όφελός της εργαλεία και κυβερνητικές πολιτικές που βασίζονται στην αγορά. Το Υπουργείο Εμπορίου της Κίνας έχει πολύ ξεκάθαρη θέση: «Δεν θέλουμε να πολεμήσουμε, αλλά δεν φοβόμαστε να διεξάγουμε έναν εμπορικό πόλεμο. Η κινεζική πλευρά θα επιμένει μέχρι το τέλος και δεν θα διστάσει να πληρώσει οποιοδήποτε τίμημα και σίγουρα θα ανταποδώσει την όποια επίθεση δεχθεί και θα υπερασπιστεί τα συμφέροντα της χώρας και του λαού»⁶.

Υπάρχει μια σχολή σκέψης που υποστηρίζει ότι οι νέοι δασμοί που επιβάλλει η αμερικάνικη πλευρά δύσκολα θα στείλουν την Κίνα σε οικονομική ύφεση. Η άνω των 13 τρισεκατομμυρίων δολαρίων οικονομία της Κίνας εξήγαγε προϊόντα αξίας 2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων το 2016. Οι δασμοί θα επηρεάσουν αρνητικά ορισμένες επιχειρήσεις και βιομηχανίες, αλλά το συνολικό τους κόστος (για δασμούς 25%, είναι μεταξύ 50 και 65 δισεκατομμύρια δολάρια) αντιπροσωπεύει μόνο περίπου το 2,5% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας προς τις ΗΠΑ. Η Κίνα βρίσκεται στην αρχή των εφοδιαστικών αλυσίδων που ξεκινούν από την Ασία.

---

⁶ Bradsher Keith & Swanson Ana (2018), "Trump Doubles Down on Potential Trade War with China", The New York Times, April 5, 2018, <https://www.nytimes.com/2018/04/05/business/trump-trade-war-china.html>

Πολλά από τα προϊόντα που εξάγει, ιδίως τα καταναλωτικά αγαθά, περιέχουν σημαντικό αριθμό ημιτελών προϊόντων και εξαρτημάτων που παράγονται σε μέρη της κινέζικης επαρχίας και εν τέλει συναρμολογούνται ως τελικό προϊόν εντός της χώρας.⁷ Όμως, η κινέζικη κυβέρνηση κάνει μια συντονισμένη και επιτυχημένη προσπάθεια για να μειώσει την εξάρτηση της κινέζικης οικονομίας από το εμπόριο. Το ποσοστό των συνολικών εξαγωγών στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της μειώθηκε κάτω από το 30% το 2007 και σε λιγότερο από το 20% το 2008. Την ίδια στιγμή, το ποσοστό των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ μειώθηκε από περίπου 9% της οικονομίας της Κίνας σε λίγο πάνω από το 4%. Αν το Πεκίνο συμπεράνει ότι οι εντάσεις με την Ουάσιγκτον στον χώρο του εμπορίου θα διατηρηθούν και ίσως ακόμη και να ενταθούν, μπορεί να πάρει μέτρα για να επιταχυνθεί αυτή την τάση⁸.

Οι πρακτικές της Κίνας δεν είναι ιστορικά πολύ διαφορετικές από αυτές που ακολούθησαν όλες οι προηγμένες χώρες όταν προσπαθούσαν να αντιμετωπίσουν τους ισχυρότερους ανταγωνιστές τους. Μια από τις κύριες κατηγορίες των ΗΠΑ εναντίον της Κίνας είναι ότι συστηματικά παραβιάζει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας για να κλέψει τεχνολογικά μυστικά. Όμως, τον δέκατο ένατο αιώνα, οι ΗΠΑ βρίσκονταν στην ίδια θέση σε σχέση με τον ηγέτη στην τεχνολογία την εποχή εκείνη, την Μεγάλη Βρετανία, όπως η Κίνα είναι σήμερα απέναντι στις ΗΠΑ και είχαν ως στόχο τα εμπορικά μυστικά των Βρετανών βιομηχάνων, όπως και η Κίνα σήμερα τα αμερικανικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Οι μετοχές της Κίνας στις αμερικανικές δημόσιες και ιδιωτικές κινητές αξίες αποτελούν τη μεγαλύτερη κατηγορία κινεζικών επενδύσεων στις ΗΠΑ. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα γιατί η Κίνα αγοράζει το χρέος των ΗΠΑ. Η κτήση μεγάλου όγκου μετοχών του αμερικανικού χρέους από την Κίνα ισοδυναμεί με αμερικανική εξουσία στην παγκόσμια οικονομία. Το χρέος των ΗΠΑ έχει ζήτηση. Είναι ασφαλές και βολικό. Ως αποθεματικό νόμισμα του κόσμου, το δολάριο των ΗΠΑ χρησιμοποιείται ευρέως στις διεθνείς συναλλαγές. Τα εμπορικά αγαθά διατιμώνται σε δολάρια ΗΠΑ

---

⁷ Stratfor (2018). "With China Tariffs, Trump Barks but Doesn't Bite", Stratfor Analysis, March 23, 2018, <https://www.marketwatch.com/story/with-china-tariffs-trump-barks-butdoesnt-bite-2018-03-23>

⁸ Wyne Ali, "The Greater Danger of US-China Trade Tensions", The Diplomat, May 9, 2018. <https://thediplomat.com/2018/05/the-greater-danger-of-us-china-trade-tensions/>

και λόγω της υψηλής ζήτησης, το δολάριο μπορεί εύκολα να εξαργυρωθεί. Επιπλέον η αμερικανική κυβέρνηση δεν έχει αθετήσει ποτέ το χρέος της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΗΠΑ-ΚΙΝΑ

Το «Δίλλημα του Φυλακισμένου» της θεωρίας παιγνίων⁹ περιγράφει απόλυτα την κατάσταση του εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Παρόλο που και για τις δύο χώρες θα ήταν καλύτερα να μην επιβάλλουν δασμούς, τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες όσο και η Κίνα γνωρίζουν ότι ο ομόλογός τους έχει κίνητρο να επιβάλει δασμούς. Η επιλογή να μην επιβληθεί ένας δασμός θα είχε ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη απώλεια για μία από τις δύο χώρες και θα αποδειχθεί επιζήμια. Ένα παράδειγμα μεγαλύτερης ζημίας μπορεί να είναι η απώλεια κερδών από δασμούς που θα μπορούσαν να επιβληθούν. Ως εκ τούτου, και οι δύο οικονομικοί ηγέτες επέλεξαν να επιβάλουν δασμούς, ανεξάρτητα από την απώλεια που επιφέρουν και αυτό είναι μια τάση που μπορεί να παρατηρηθεί στον συνεχιζόμενο εμπορικό πόλεμο μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών.

ΗΠΑ

Ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ αντικατοπτρίζει τις μακροχρόνιες συγκρούσεις μεταξύ των δύο χωρών σχετικά με την οικονομική ιδεολογία που υιοθετούν. Συγκεκριμένα, οι ΗΠΑ και η Κίνα έχουν ιστορικά διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την οικονομική ανάπτυξη.

Μια εξήγηση στο ερώτημα γιατί ο πρόεδρος Trump ξεκίνησε έναν εμπορικό πόλεμο, είναι ότι το αληθινό κίνητρο ήταν η αύξηση των εσόδων για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση μέσω των δασμών, προκειμένου να εξισορροπηθεί το αυξανόμενο δημοσιονομικό έλλειμμα που προκλήθηκε από τις τολμηρές φορολογικές περικοπές του Trump από τον Δεκέμβριο του 2017. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι οι αυξήσεις των επιτοκίων από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ μέχρι το 2018 συνέβαλαν στην επιβάρυνση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης¹⁰. Καθώς αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης του αμερικάνικου χρέους των 21

⁹ Vlassis, N. (2018). Lecture 10: Import Tariffs and Regional Agreements, lecture notes, International Economics EC3024, University of Aberdeen.

¹⁰ Amiti Mary, Stephen J. Redding, and David E. Weinstein. 2019. "The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare." CEPR Discussion Paper 13564.

τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, η εξυπηρέτηση του χρέους θα γίνει σύντομα η μεγαλύτερη δαπάνη της αμερικανικής κυβέρνησης. Η αιτία του εμπορικού πολέμου αποδίδεται στο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού των ΗΠΑ, λόγω της πολιτικής μείωσης των φόρων, από την οποία επωφελήθηκε και ο ίδιος ο πρόεδρος Trump.

Ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας έχει καταρχάς άμεση οικονομική επίδραση στην οικονομία των ΗΠΑ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα “win-win” αποτέλεσμα. Οι μεταρρυθμιστές στην Κίνα γνωρίζουν ότι οι κρατικές επιχειρήσεις τους είναι αναποτελεσματικές, οι επιδοτήσεις είναι δαπανηρές, το κεφάλαιο κατανέμεται εσφαλμένα και πρέπει να προστατεύεται η αυξανόμενη πνευματική ιδιοκτησία του έθνους. Όλοι αυτοί οι τομείς οδεύουν προς μεταρρυθμίσεις που πολλές αμερικανικές επιχειρήσεις και οι μετριοπαθείς της αμερικανικής κυβέρνησης θέλουν να δουν. Και οι δύο χώρες χρειάζονται και θέλουν μια συμφωνία και καθώς η κατάσταση είναι ρευστή οι διαπραγματεύσεις αναμένεται να συνεχιστούν. Η Κίνα έχει επιβάλει και αυτή δασμούς ως αντίμετρα, αλλά αρκετά περιορισμένους μέχρι σήμερα, έτσι τα αμερικανικά μέτρα θα μπορούσαν να ανακληθούν. Η κατάσταση είναι επίσης ρευστή επειδή οι ΗΠΑ έχουν εφαρμόσει μέχρι στιγμής δασμούς σχεδόν αποκλειστικά για τα ενδιάμεσα προϊόντα (κεφαλαιουχικά αγαθά και εξαρτήματα) που εισάγονται από την Κίνα. Αυτό το μέτρο τιμωρεί τους παραγωγούς στις ΗΠΑ σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους σε όλο τον κόσμο, αποθαρρύνει τις επενδύσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες σε ορισμένους τομείς και έτσι αντιπροσωπεύει μια ασταθή ισορροπία. Εάν οι δασμοί παραμείνουν, ενδέχεται να δημιουργηθούν ισχυρά κίνητρα για την εφαρμογή δασμών και στις εισαγωγές καταναλωτικών προϊόντων από την Κίνα.

Η άμεση συνολική επίδραση των δασμών στην ευημερία των ΗΠΑ και της Κίνας, ενώ είναι αρνητική, είναι πιθανό να είναι πολύ μικρή. Αυτό οφείλεται ουσιαστικά στο γεγονός ότι αντιπροσωπεύουν μια μεταφορά από τους καταναλωτές, τους εισαγωγείς και τους εξαγωγείς στην κυβέρνηση που επιβάλλει τον δασμό, κάτι που ο Πρόεδρος Trump έχει κατανοήσει, παρόλο που πιστεύει λανθασμένα ότι μόνο οι Κινέζοι θα επιβαρυνθούν από τους δασμούς. Είναι εύκολα

κατανοητό ότι αργά ή γρήγορα, ο Αμερικανός καταναλωτής θα επιβαρυνθεί με μεγάλο μέρος του κόστους των δασμών μέσω υψηλότερων τιμών, αλλά επίσης ότι τα έσοδα από τους δασμούς θα επιστρέψουν υπό κάποια μορφή στους Αμερικανούς καταναλωτές. Η επιβάρυνση των δασμών στην ευημερία των Αμερικάνων πολιτών προκύπτει επομένως επειδή εκτοπίζονται οι πιο αποτελεσματικοί παραγωγοί από λιγότερο αποτελεσματικούς, οι οποίοι μπορεί να είναι εγχώριοι ή εξωχώριοι¹¹.

Το έμμεσο αποτέλεσμα των δασμών είναι πιθανό να είναι πολύ ανομοιογενές και έντονα αρνητικό σε ορισμένους πολίτες και τομείς. Οι έμμεσες επιπτώσεις των δασμών μπορεί να είναι πολλές φορές μεγαλύτερες από τις καθαρές οικονομικές επιπτώσεις. Στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών για παράδειγμα, ενώ το Δημόσιο και ορισμένοι παραγωγοί που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές θα αυξήσουν τα έσοδα τους, οι μικρές εταιρείες που εξαρτώνται από εισαγόμενα εξαρτήματα από την Κίνα ενδέχεται να επηρεαστούν πολύ αρνητικά από τους δασμούς. Η ικανότητά τους να διαπραγματεύονται χαμηλότερες τιμές με τους Κινέζους προμηθευτές τους ή η ικανότητα τους να μεταβιβάζουν υψηλότερες τιμές στους καταναλωτές είναι περιορισμένη και δεν μπορούν εύκολα και γρήγορα να βρουν νέους προμηθευτές ή να επαναπροσανατολίσουν τις πωλήσεις τους σε τρίτες αγορές, όταν αντιμετωπίζουν αυξανόμενο κόστος από δασμούς που επιβάλλονται ως αντίποινα από την Κίνα. Έτσι πολλές από αυτές τις εταιρείες θα εξαναγκαστούν να παύσουν τον κύκλο εργασιών τους. Οι μεγαλύτεροι εισαγωγείς θα επηρεαστούν επίσης αρνητικά, αλλά θα έχουν περισσότερη ισχύ στην αγορά και περισσότερους πόρους για να στραφούν σε νέους προμηθευτές και αγορές. Οι Αμερικανοί αγρότες που εξαρτώνται από τις κινεζικές αγορές έχουν ήδη πληγεί σοβαρά από τους δασμούς

---

¹¹ Υπάρχουν επίσης αρνητικές επιπτώσεις των δασμών στην παραγωγικότητα, καθώς ο ανταγωνισμός μειώνεται, οι πιέσεις για καινοτομία μετριαζονται και υπάρχουν λιγότερες ευκαιρίες για οικονομίες κλίμακας. Ωστόσο, αυτές οι επιπτώσεις χρειάζονται πολύ χρόνο για να υλοποιηθούν και είναι πιθανό να είναι πολύ μικρές, δεδομένου ότι ο όγκος των συναλλαγών που επηρεάζεται είναι μικρός σε σχέση με το μέγεθος των οικονομιών Κίνας και ΗΠΑ. Επίσης, οι δασμοί μειώνουν τεχνητά την κατανάλωση ή τη χρήση των εισαγόμενων υπέρ των εγχώριων αγαθών ή αγαθών που εισάγονται από τρίτους. Αυτά τα δύο αποτελέσματα («τρίγωνα ευημερίας» στη φρασεολογία) αποδεικνύονται πολύ μικρά - και ιδιαίτερα στην περίπτωση των γιγαντιαίων οικονομιών όπως της Κίνας και των Ηνωμένων Πολιτειών, των οποίων το διμερές εμπόριο αντιπροσωπεύει ένα μικρό μέρος του ΑΕΠ αυτών και οι οποίες έχουν πρόσβαση σε εναλλακτικούς προμηθευτές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο διάφορες εκτιμήσεις σχετικά με το μέγεθος των άμεσων αθροιστικών επιπτώσεων των δασμών τείνουν να κυμαίνονται γύρω στο 0,1% του ΑΕΠ ή και λιγότερο.

που επέβαλε η Κίνα ως αντίποινα και θα υποφέρουν ακόμη περισσότερο καθώς η αντιπαράθεση κλιμακώνεται. Όλα αυτά σημαίνουν ότι η πολιτική επίπτωση των δασμών υπερβαίνει κατά πολύ τον συνολικό οικονομικό τους αντίκτυπο. Πράγματι, η πεποίθηση του προέδρου Trump ότι οι δασμοί θα βοηθήσουν την μεγάλη του εκλογική περιφέρεια, είτε σωστή είτε όχι, ενισχύει την κλίση του στον προστατευτισμό.

Πέραν των ανωτέρω, οι επενδύσεις εξουδετερώνονται από την αβεβαιότητα που προκαλούν οι δασμοί. Οι μεγαλύτερες δυσμενείς επιπτώσεις των δασμών στη συνολική οικονομική δραστηριότητα είναι επί των επενδύσεων. Οι χαμηλότερες επενδύσεις είναι το φυσικό αποτέλεσμα των μεγάλων έμμεσων επιδράσεων των δασμών και της αβεβαιότητας που προκαλούν. Αυτή η επίδραση είναι δύσκολο να μοντελοποιηθεί και αδύνατο να ποσοτικοποιηθεί με ακρίβεια. Η εξαιρετική ευαισθησία των χρηματιστηριακών αγορών σε ότι επηρεάζει το διεθνές εμπόριο και η αστάθεια τους είναι μία από τις εκδηλώσεις αυτής της επίδρασης. Το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ της ανάπτυξης των τομέων της παραγωγής και των υπηρεσιών παγκοσμίως, καθώς και η επιβράδυνση των επενδύσεων σε πολλές χώρες είναι εμφανής¹². Παρόλο που συμβαίνει σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο, η επιβράδυνση της βρετανικής οικονομίας, η οποία υποβαθμίζεται από την έλλειψη σαφήνειας σχετικά με το εμπορικό καθεστώς μετά το Brexit, είναι ένα άλλο παράδειγμα της επίδρασης που μπορούν να έχουν οι (δυνητικοί) δασμοί στην οικονομική ανάπτυξη.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στο εμπόριο όπως και στις στρατιωτικές υποθέσεις οι αψιμαχίες μπορούν να μετατραπούν σε μάχες και οι μάχες μπορούν να μετατραπούν σε πόλεμο. Η δυσκολία των επενδυτών αντικατοπτρίζει τον φόβο των ακραίων αποτελεσμάτων που θα μπορούσαν να διαταράξουν εντελώς τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Η αβεβαιότητα που προκαλούν οι δασμοί είναι πιο επιζήμια όταν θέτει υπό αμφισβήτηση όχι μόνο τις εγχώριες συνθήκες αλλά τη

---

¹² Dadush Uri (2019). "Implications of the escalating China-US trade dispute", Global Economic Governance, Bruegel. May 14, 2019. <https://bruegel.org/2019/05/implications-of-the-escalating-china-us-trade-dispute/>

βιωσιμότητα του παγκόσμιου συστήματος εμπορικών συναλλαγών και επενδύσεων.

Ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος εφόσον δεν τερματισθεί θα έχει και συστημικό αποτέλεσμα. Αν επιτραπεί η κλιμάκωση, η εμπορική διαμάχη μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών θα αυξήσει σημαντικά την πιθανότητα ενός παγκόσμιου κύματος προστατευτισμού και κατάρρευσης, του βασισμένου σε κανόνες, διεθνούς εμπορικού συστήματος, για το οποίο ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) παρέχει το υπόβαθρο.

Η απόφασή των Ηνωμένων Πολιτειών να επιβάλουν δασμούς στους συμμάχους τους στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου, επικαλούμενες την εθνική ασφάλεια και να διακηρύξουν έναν πρώτο γύρο δασμών κατά της Κίνας, σαφώς παραβιάζει τους κανόνες του ΠΟΕ.

Χωρίς να είναι γνωστό το περιεχόμενο των διαπραγματευτικών σχεδίων μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών, διαφαίνεται ότι η επιδιωκόμενη «συμφωνία» είναι μονόπλευρη, δεδομένου ότι η Κίνα πρέπει να κάνει μεγάλες αλλαγές, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες λίγες ή καθόλου, προκειμένου να προβούν στην κατάργηση των δασμών που έχουν επιβάλει.

Αυτό που είναι επίσης σαφές είναι ότι οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται εκτός του πλαισίου του ΠΟΕ για την επίλυση τυχόν διαφορών και ότι τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο συμφωνίας, όπως το ότι η Κίνα πρέπει να αγοράζει περισσότερη σόγια, φυσικό αέριο και αεροσκάφη από τις Ηνωμένες Πολιτείες, θα παραβίαζαν την «αρχή της μη διάκρισης» του οργανισμού.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες επίσης επιμένουν στη διατήρηση δασμών κατά της Κίνας ως μέτρο για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της με τη συμφωνία, γεγονός που θα παραβίαζε και πάλι τους κανόνες του ΠΟΕ. Διαπραγματευόμενες με αυτόν τον τρόπο, η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπονομεύουν τον οργανισμό, του οποίου θα αναμενόταν να ηγηθούν.

Είναι επίσης κατανοητό ότι, το εμπόριο ωφελεί τους καταναλωτές και ενισχύει την παραγωγικότητα, ενώ ισχύει ότι τα μέτρα προστατευτισμού και το ελεύθερο εμπόριο είναι συνήθως αρκετά ισορροπημένα ανά τον κόσμο.

Το παράδειγμα των Ηνωμένων Πολιτειών που αυξάνουν τους δασμούς, αν και θεωρούνται βασικός συντελεστής σε ένα διεθνές εμπόριο βασισμένο σε κανόνες και της Κίνας που θέτει δασμούς ως αντίμετρα, ενώ διαχειρίζεται τον μεγαλύτερο όγκο εμπορικών συναλλαγών στον κόσμο μετά την Ευρωπαϊκή Ένωση, όλα εκτός του συστήματος του ΠΟΕ, συμβάλλουν αναπόφευκτα στην ανατροπή της ισορροπίας υπέρ του προστατευτισμού σε ολόκληρο τον κόσμο. Η παγκόσμια επιβράδυνση του εμπορίου που προκαλείται από τις δασμολογικές διαμάχες μπορεί να είναι ζημιογόνα, αλλά ο μεγαλύτερος κίνδυνος που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οικονομία της οποίας εξαρτάται από το εμπόριο, είναι η επιστροφή σε ένα εμπορικό σύστημα βασισμένο στην ισχύ και όχι σε ένα σύστημα κανόνων¹³.

KINA

Στις επιπτώσεις του εμπορικού πολέμου στην κινεζική οικονομία περιλαμβάνεται η πτώση των εξαγωγών που επιβραδύνει τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ. Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ της Κίνας μειώθηκε στο 6,5% το τρίτο τρίμηνο του 2018 και είναι ο πιο αργός από το 2009. Επιπλέον, τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, τα δημοσιονομικά έσοδα σε εθνικό επίπεδο μειώθηκαν κατά 3,1% σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του περασμένου έτους, περιορίζοντας τις κυβερνητικές δαπάνες. Η συμβολή της μείωσης των εξαγωγών είναι ουσιώδης στην επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Οι μειώσεις στις εξαγωγές οδηγούν σε μείωση των ευκαιριών απασχόλησης. Σύμφωνα με την Γενική Διοίκηση Τελωνείων της Κίνας¹⁴ (CGAC) οι καθαρές εξαγωγές μειώθηκαν στα 221,25 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, δηλαδή 1,4% χαμηλότερα από το Νοέμβριο και 4,4% χαμηλότερα από την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν την πτώση των

---

¹³ Dadush U. and Wolff G. (2019). "Life after the multilateral trading system". Global Economic Governance, Bruegel, 25 April, 2019. <https://bruegel.org/2019/04/life-after-the-multilateral-trading-system/>

¹⁴ General Administration of Customs of the People's Republic of China. <http://english.customs.gov.cn/>

εξαγωγών μέχρι το τέλος του 2018. Αν ο εμπορικός πόλεμος των ΗΠΑ και της Κίνας συνεχίσει να κλιμακώνεται, η μείωση των εξαγωγών αναμένεται να είναι ακόμη μεγαλύτερη.

Παρατηρείται επίσης μείωση των σχετικών χρηματοοικονομικών επενδύσεων λόγω του κλίματος αβεβαιότητας στις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες. Οι χρηματιστηριακές τιμές μειώνονται, οι χρηματιστηριακές συναλλαγές στη χρηματιστηριακή αγορά συρρικνώνονται και οι εταιρείες χρηματοδότησης προτιμούν τα μετρητά παρά τις επενδύσεις¹⁵.

Σχεδόν το ήμισυ των αμερικανικών εισαγωγών από την Κίνα υπόκεινται σε νέους δασμούς. Υπό την υπόθεση ότι οι εισαγωγές από την Κίνα θα μειωθούν κατά το ήμισυ, εκτιμάται ότι ο αρχικός άμεσος πραγματικός αντίκτυπος στην Κίνα θα είναι απώλεια 0,43% του ΑΕΠ. Εάν περιλαμβάνονται και οι έμμεσες επιπτώσεις, η συνολική πραγματική επίπτωση θα είναι περίπου 1,12% του ΑΕΠ της Κίνας. Αυτές οι εκτιμώμενες επιπτώσεις είναι συγκρίσιμες με την ετήσια ανάπτυξη της Κίνας που κυμαίνεται στο 6,5%. Αν το εύρος των αμερικανικών δασμών επεκταθεί για να καλύψει όλες τις εισαγωγές από την Κίνα, ο πλήρης αρνητικός οικονομικός αντίκτυπος θα διπλασιαστεί στο 2,24% του ΑΕΠ της Κίνας, αφήνοντας όμως αναμενόμενο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ περίπου 4%. Επίσης το Renminbi δεν είναι πιθανό να υποτιμηθεί σημαντικά από το εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο¹⁶.

Ο συνεχιζόμενος εμπορικός πόλεμος θα προκαλέσει και μεγάλες εκροές κεφαλαίου, οι οποίες στη συνέχεια θα οδηγήσουν σε σοβαρή αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Οι βιομηχανίες μπορεί να μεταφέρουν την αλυσίδα παραγωγής τους σε άλλες χώρες, όπως το Βιετνάμ, για να αποφύγουν τους δασμούς. Σύμφωνα με την ιαπωνική έκθεση "Industry News", η ιαπωνική βιομηχανία μηχανημάτων, η οποία εξάγει κυρίως στην αμερικανική αγορά, μετακινεί τη γραμμή παραγωγής της από

---

¹⁵ National Bureau of Statistics of China. <http://www.stats.gov.cn/english/>

¹⁶ Terence Tai-leung Chong (2019). Editorial, *Economic and Political Studies*, 7:2, 113-121, DOI: 10.1080/20954816.2019.1595331

την Κίνα, είτε πίσω στην Ιαπωνία ή τη μετακινεί σε τρίτη χώρα, προκειμένου για να αποφύγει τον αντίκτυπο των αμερικάνικων δασμών ύψους 25%¹⁷.

Ο αντίκτυπος περιορίζεται στα προϊόντα που εξάγονται μερικώς στις Ηνωμένες Πολιτείες, και ένας εμπορικός πόλεμος επιταχύνει αυτή τη διαδικασία. Ο ρυθμός αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων μειώθηκε μετά τον Ιούλιο του 2018 και ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των συμβάσεων άμεσων ξένων επενδύσεων μειώθηκε σταθερά από 102,7% τον Αύγουστο σε 68,9% τον Δεκέμβριο του 2018, ενώ αναμένεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα επιβραδυνθεί και το 2019. Το ζενίθ της εισροής των άμεσων ξένων επενδύσεων συμβαίνει πάντα τον Ιανουάριο και έπειτα φθάνει στο ναδίρ τον Ιούλιο ενός έτους. Λαμβάνοντας υπόψη όμως την καθυστερημένη επίδραση του εμπορικού πολέμου, θα μπορούσε να προβλεφθεί ότι και το 2019 δεν θα είναι ένα καλό έτος εισροής άμεσων ξένων επενδύσεων¹⁸.

Ένας τρόπος για την κινεζική κυβέρνηση να καταπολεμήσει την τεράστια εκροή κεφαλαίων θα ήταν η χαλάρωση της προσφοράς χρήματος που θα μπορούσε να αυξήσει τα επιτόκια και να κάνει την Κίνα έναν ευνοϊκό τόπο για επενδύσεις, αλλά αυτό οδηγεί ως συνέπεια στην υποτίμηση του Renminbi¹⁹. Το Renminbi υποτιμάται σε σύγκριση με άλλα νομίσματα λόγω της αύξησης της καθαρής εκροής κεφαλαίου. Οι υποτιμήσεις του Renminbi υποδεικνύουν ότι το κόστος παραγωγής θα αυξηθεί, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας. Η Κίνα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει περισσότερα χρήματα για να αγοράσει ξένα προϊόντα από ότι πριν. Έστω ότι έχουμε το παράδειγμα της Boeing Company, τα έσοδα της οποίας προέρχονται κατά κύριο λόγο από τις πωλήσεις σε ξένες αγορές και διατηρούν σημαντικό κίνδυνο συναλλαγματικού κινδύνου. Η υποτίμηση του Renminbi και η εναέρια κυκλοφορία των εμπορικών αεροσκαφών αποτελούν βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις πωλήσεις τους, επειδή τα αεροσκάφη είναι κατά κανόνα προϊόντα με ελαστικότητα

---

¹⁷ Census and Economic Information Center. <https://www.ceicdata.com/en>

¹⁸ Wu W. and L Zhao (2019). "China 'May Lose Foreign Investment To Other Countries' In Trade War". South China Morning Post, 2019. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2167939/china-may-lose-foreign-investment-other-countries-trade-war>

¹⁹ Anstey Chris. "Jpmorgan Sees All-Out U.S.-China Tariffs, Lowers Yuan Call", Bloomberg. Com, 2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-30/jpmorgan-says-u-s-china-tariffs-to-go-all-out-lowers-yuan-call>

τιμής²⁰. Έτσι, η Κίνα μπορεί να επιλέξει άλλες εταιρείες αεροσκαφών όπως η Airbus. Ένα άλλο αμερικάνικο αγαθό με μεγάλο όγκο εξαγωγών προς την Κίνα είναι η σόγια. Η τοποθέτηση δασμών στην αμερικανική σόγια επηρεάζει επίσης την ίδια την κινεζική οικονομία. Έτσι, εκτός από την τιμή της αμερικάνικης σόγιας στην κινεζική αγορά αυξάνεται και η τιμή των παραγομένων από αυτήν προϊόντων, όπως το σογιέλαιο. Οι επιπτώσεις των δασμών στις σόγια θα μεταφερθούν και σε άλλα προϊόντα όπως το χοιρινό κρέας, καθώς η σόγια εισάγεται στην Κίνα και ως ζωική τροφή. Εκτιμάται ότι αυτές οι τιμές αυξήθηκαν κατά 0,2-0,4 ποσοστιαίες μονάδες στον εγχώριο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή²¹. Τα ανωτέρω ώθησαν την Κίνα να μειώσει την εξάρτησή της από την αμερικανική σόγια. Πλέον χτίζει επιχειρηματικές συνεργασίες με άλλους εξαγωγείς σόγιας όπως η Βραζιλία. Τον Δεκέμβριο του 2018, η Κίνα εισήγαγε 69.298 τόνους σόγιας από τις ΗΠΑ, δηλαδή κατά πολύ λιγότερο από τους 6.2 εκατομμύρια τόνους τον Δεκέμβριο του 2017. Ενώ εισήγαγε 4.4 εκατομμύρια τόνους σόγια από τη Βραζιλία τον Δεκέμβριο του 2018, που είναι σημαντικά μεγαλύτερη ποσότητα από τα 1.9 εκατομμύρια τόνους το Δεκέμβριο του 2017. Έτσι οι αρνητικές επιπτώσεις για την Κίνα της επιβολής δασμών στα αμερικανικά προϊόντα δεν θα διαρκέσουν πολύ.

Τέλος, προβλέπετε ότι μακροπρόθεσμα, ο εμπορικός πόλεμος δεν θα επηρεάσει την κινεζική οικονομία στην συνιστώσα της εισροής κεφαλαίων και του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ. Ο επιβραδυνόμενος ρυθμός αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι το βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα που προκάλεσε ο εμπορικός πόλεμος, αλλά δεν θα προκαλέσει μεγάλη ζημιά στην κινεζική οικονομία και την απόφαση μιας ξένης εταιρείας για είσοδο στην κινεζική αγορά. Παρόλο που η κινεζική οικονομία δεν είναι τόσο ισχυρή όσο στο παρελθόν, η κινεζική αγορά έχει ακόμη μεγάλη δυναμική και διατηρεί τα πλεονεκτήματα του μεγέθους του πληθυσμού, της δύναμης των καταναλωτών, της σταθερής οικονομικής ανάπτυξης και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της. Το συμπέρασμα λοιπόν είναι ότι

---

²⁰ Bénassy-Quéré Agnès, Fontagné Lionel, Raff Horst (2011). Exchange-rate Misalignments in Duopoly: The Case of Airbus and Boeing. *The World Economy*, Wiley, 2011, 34 (4), pp.623-641. [ff10.1111/j.1467-9701.2011.01338.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2011.01338.x). fahal-00603386f

²¹ Shuping Niu (2019). "China Slashed U.S. Soybean Imports In Half In 2018 After Trade War". *Bloomberg.Com*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-24/china-slashes-u-s-soybean-imports-by-almost-a-half-in-2018>

οι ξένες εταιρείες δεν πρόκειται να εγκαταλείψουν την κινεζική αγορά απλώς και μόνο εξαιτίας του εμπορικού πολέμου μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, δεδομένου ότι η κινεζική αγορά έχει ακόμα δεκαετίες για να φτάσει στον κορεσμό, ωστόσο η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ μπορεί να συνεχιστεί²².

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΣΕ ΗΠΑ-ΚΙΝΑ

Συμπεραίνεται από τα ανωτέρω ότι ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας, με μια τόσο αμοιβαία «ανταλλαγή» δασμών στα εισαγόμενα εμπορεύματα μπορεί να οδηγήσει σε τέτοια αύξηση του εμπορικού κόστους, ώστε οι δασμοί να καθίστανται απαγορευτικοί. Οι διμερείς εμπορικές συμφωνίες θα χάσουν τον σκοπό τους. Οι εισαγωγές θα ελαχιστοποιηθούν λόγω των υψηλών φραγμών που θέτουν οι δασμοί. Οι καταναλωτές των δύο χωρών θα επιλέξουν φθηνότερα προϊόντα από άλλους εγχώριους ή ξένους προμηθευτές. Η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες, αντιστοίχως, θα επιδιώξουν άλλες περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες. Ακολουθώντας αυτή τη γραμμή σκέψης, ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας θα αποφέρει οφέλη σε τρίτες χώρες.

Μια άλλη υποτιθέμενη συνέπεια είναι ότι το εμπόριο με την Κίνα είναι ο κύριος λόγος για την μείωση των θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ. Όμως οι εξαγωγές προς την Κίνα μπορούν να αντισταθμίσουν σε μεγάλο βαθμό τις απώλειες θέσεων εργασίας που προκαλούνται από εισαγωγές. Ο εμπορικός πόλεμος δεν είναι ένας καλός τρόπος για να σωθούν οι θέσεις εργασίας εντός των ΗΠΑ, καθώς η παρεμπόδιση των εισαγωγών μέσω των επιβαλλόμενων δασμών οδηγεί σε καταπίεση την εγχώρια παραγωγή και απασχόληση και μπορεί να προκαλέσει την ίδια αντίσταση στις εξαγωγές, γεγονός που είναι ακόμη πιο επιζήμιο για την οικονομία και την απασχόληση στις ΗΠΑ. Αντ' αυτού, οι ΗΠΑ θα πρέπει να αυξήσουν τις εξαγωγές τους στην Κίνα, ιδίως των τελικών προϊόντων στον τομέα της ενέργειας και των ημιτελών προϊόντων στον τομέα των κατασκευών και των υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να εισάγουν περισσότερα επενδυτικά προϊόντα από την Κίνα, καθώς είναι μικρότερης εντάσεως εργασίας από ότι τα καταναλωτικά

---

²² Tradingeconomics.Com (2019). "China GDP Annual Growth Rate", Data, Chart, Calendar, Forecast. <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>

προϊόντα. Αφ' ετέρου, η Κίνα θα πρέπει να ανοίξει περαιτέρω την αγορά υπηρεσιών και να εισαγάγει περισσότερα προϊόντα υπηρεσιών από τις ΗΠΑ²³. Καθώς τόσο η Κίνα, όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι οι κορυφαίες χώρες του παγκόσμιου εμπορίου, θα πρέπει να ενεργούν σύμφωνα με την αρχή της κερδοφόρου συνεργασίας (win-win) για την επίλυση των αναπόφευκτων προβλημάτων στο διμερές εμπόριο.

Σύμφωνα με τους He, Li, και Lin²⁴ χρησιμοποιώντας ένα πολυεθνικό μοντέλο γενικής ισορροπίας (General Equilibrium) για την αριθμητική προσομοίωση των επιπτώσεων ενδεχόμενων εμπορικών πολέμων Κίνας-ΗΠΑ συμπεραίνεται ότι η Κίνα θα πληγεί σημαντικά από τον εμπορικό πόλεμο Κίνας-ΗΠΑ, αλλά οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις είναι ανεκτές. Οι ΗΠΑ μπορούν να κερδίσουν με μονομερή μέτρα επιβολής κυρώσεων στην Κίνα, αλλά θα χάσουν εάν η Κίνα λάβει μέτρα αντιποίνων. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα του αμοιβαίου εμπορικού πολέμου, η Κίνα θα χάσει περισσότερα από τις ΗΠΑ. Η εισαγωγή μη δασμολογικών μέτρων στον εμπορικό πόλεμο θα εντείνει τις αρνητικές επιπτώσεις και συγκριτικά οι αρνητικές επιπτώσεις για την Κίνα θα είναι μεγαλύτερες από τις ΗΠΑ. Η συμμετοχή του Μεξικού στον εμπορικό πόλεμο με τις ΗΠΑ θα ενισχύσει τις αρνητικές επιπτώσεις και θα πλήξει συγκριτικά τις ΗΠΑ περισσότερο. Επιπλέον, ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ θα βλάψει τις περισσότερες χώρες στον κόσμο, ειδικά το ΑΕΠ αυτών και την απασχόληση στον τομέα της μεταποίησης, αλλά θα ωφελήσει την ευημερία και το εμπόριο τους.

Συγκρίνοντας τις συνέπειες για την Κίνα και τις ΗΠΑ, οι ΗΠΑ θα χάσουν σε ορισμένες πτυχές του εμπορικού πολέμου, αλλά θα κερδίσουν σε ορισμένους εμπορικούς δείκτες, έτσι οι ΗΠΑ είναι πιο πρόθυμες να ξεκινήσουν τον εμπορικό πόλεμο Κίνας-ΗΠΑ. Η Κίνα θα πληγεί σε όλους τους δείκτες, οπότε η Κίνα δεν θέλει να συμμετάσχει σε εμπορικό πόλεμο με τις ΗΠΑ. Σε γενικές γραμμές, τόσο οι ΗΠΑ

---

²³ Feng Dai, Ruixiang Liu & Shunfeng Song (2019). "Gains or Pains? Effects of US-China Trade on US Employment": Based on a WIOT Analysis from 2000 to 2014, *Emerging Markets Finance and Trade*, DOI: 10.1080/1540496X.2019.1578208

²⁴ He Chuantian, Li Chunding & Lin Chuangwei (2018). "Economic Impacts of the Possible China-US Trade War", *Emerging Markets Finance and Trade*, 54:7, 1557-1577, DOI: 10.1080/1540496X.2018.1446131

όσο και η Κίνα θα ζημιωθούν από τον πόλεμο των δασμών, αλλά συγκριτικά η Κίνα θα χάσει περισσότερο από τις ΗΠΑ²⁵. Εάν όμως η Κίνα επιβάλει αντίστοιχους δασμούς ως αντίποινα, οι απώλειες τους δεν διαφέρουν αισθητά. Οι ΗΠΑ μπορεί να είναι κερδισμένες ως προς το ΑΕΠ από τον εμπορικό πόλεμο, γεγονός που προκαλείται από τη μείωση της ανισορροπίας του εμπορίου, αλλά στην απασχόληση στον τομέα της παραγωγής δεν μπορεί να κερδίσει, γεγονός που μπορεί να μην εκπληρώνει τον σκοπό των ΗΠΑ να ξεκινήσουν ένα εμπορικό πόλεμο.

Η Εθνική Ομοσπονδία Εμπορίου (NRF)²⁶ και η Ένωση Τεχνολογίας Καταναλωτών (CTA)²⁷ διεξήγαγαν μια μελέτη στην οποία οι εμπειρογνώμονες διαπίστωσαν ότι οι δασμοί στις εισαγωγές από Κίνα ύψους 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων, σε συνδυασμό με τον αντίκτυπο των αντιποίνων, θα οδηγούσαν σε τέσσερις απώλειες θέσεων εργασίας για κάθε νέα θέση εργασίας και θα μείωναν το αμερικανικό ΑΕΠ σχεδόν κατά τρία δισεκατομμύρια δολάρια.

Τίθεται λοιπόν το ερώτημα γιατί οι ΗΠΑ ξεκινούν έναν εμπορικό πόλεμο εναντίον της Κίνας. Ο Πρόεδρος Τραμπ και οι σύμβουλοί του θεωρούν ότι οι δασμοί είναι ένας απαραίτητος τρόπος για να πιέσουν την Κίνα να εγκαταλείψει αξιόπιστες πρακτικές που θεωρούν άδικες, όπως κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας και τον εξαναγκασμό των εντός Κίνας αμερικανικών εταιρειών να παραχωρούν την τεχνολογία τους. Το Πεκίνο αρνείται αυτές τις κατηγορίες και δηλώνει ότι δεν θα κάνει την αρχή στην επιβολή δασμών, αλλά εάν χρειαστεί θα επιβάλει σε αυτόν το εμπορικό πόλεμο τα αντίστοιχα αντίποινα.

---

²⁵ Li, C. (2017). "How would bilateral trade retaliation affect China". *Computational Economics* 49:459–79. doi:10.1007/s10614-016-9571-6. Morrison, W. M. 2017. *China-U.S. trade issues*. Congressional Research Service Report, 7-5700. Washington, DC: Congressional Research Service.

²⁶ National Retail Federation. <https://www.nrf.eu/>

²⁷ Consumer Technology Association. <https://www.cta.tech/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

Σύμφωνα με τον Daniel Gros²⁸, η αύξηση των δασμολογικών συντελεστών από 10 έως 25% από την 1η Ιανουαρίου 2019, συνεπάγεται ότι πολλοί Ευρωπαίοι παραγωγοί θα έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην αμερικανική αγορά έναντι των Κινέζων. Ομοίως, οι Ευρωπαίοι και Ασιάτες παραγωγοί θα έχουν επίσης συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των παραγωγών από τις ΗΠΑ. Επιπλέον, ένα σημαντικό μερίδιο του εμπορίου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας είναι πιθανό να εκτραπεί προς την Ευρώπη, την Ιαπωνία και άλλες ασιατικές οικονομίες κοντά στην κινεζική αγορά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανό να αποκομίσει ιδιαίτερα μεγάλα οφέλη, διότι παραμένει ένας από τους μεγαλύτερους εμπορικούς εταίρους τόσο των ΗΠΑ όσο και της Κίνας, αλλά και επειδή οι ευρωπαίοι παραγωγοί είναι συχνά οι πιο στενοί ανταγωνιστές των αμερικανικών εταιρειών.

Σύμφωνα με τον Sun Tzu²⁹ «η μεγαλύτερη νίκη είναι αυτή που δεν απαιτεί μάχη». Ωστόσο, η ο πρόεδρος Trump φαίνεται να έχει επιλέξει το αντίθετο μονοπάτι, τη μάχη και τον πόλεμο. Δεν πρόκειται για πόλεμο ως ένοπλη σύγκρουση, αλλά για έναν εμπορικό πόλεμο. Είναι αλήθεια ότι ένας εμπορικός πόλεμος αυτός καθαυτός, είναι λιγότερο επιβλαβής από μια ένοπλη σύγκρουση, αλλά οι συνέπειές του μπορεί να είναι καταστροφικές από πολλές απόψεις, με τη δυνατότητα να καταστρέψουν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων. Ακολουθώντας ακόμη τον Sun Tzu «οποίος επιθυμεί να πολεμήσει πρέπει πρώτα να υπολογίσει το κόστος». Εύλογα τίθεται το ερώτημα κατά πόσο έχει υπολογίσει η κυβέρνηση των ΗΠΑ το κόστος και εάν έχει εξετάσει όλα τα πιθανά αποτελέσματα.

Στην πραγματικότητα, ο Πρόεδρος Donald Trump πρόκειται να αρχίσει έναν παγκόσμιο εμπορικό πόλεμο, οπότε αυτή η σύγκρουση δεν είναι μόνο με την Κίνα αλλά και με την Ευρωπαϊκή Ένωση και πέρα από αυτήν. Τα μέτρα αυτά έχουν καταστήσει τις αγορές ασταθείς και πολλές εταιρείες δηλώνουν ότι οι δασμοί κατά

---

²⁸ Gros Daniel (2018). "Who wins in Trump's trade war?", Project Syndicate, 9 October [Online]. <https://www.project-syndicate.org/commentary/trade-war-winners-everyone-but-america-by-daniel-gros-2018-10>

²⁹ Tzu Sun, "The Art of War- The Oldest Military Treatise in the World", Translated from the Chinese By LIONEL GILES, M.A. (1910), Allandale Online Publishing, 2000, ISBN 1-903328-03-9

της Κίνας θα επηρεάσουν τους καταναλωτές. Η αμερικανική Εθνική Ομοσπονδία Εμπορίου (NRF)³⁰ εξέδωσε δήλωση στις 15 Ιουνίου 2019, στην οποία επιβεβαίωσε ότι οι δασμοί είναι στην πραγματικότητα φόροι για τους Αμερικανούς καταναλωτές, αφού δεν θα μειώσουν ή δεν θα εξαλείψουν αυτό που θεωρείται καταχρηστικές εμπορικές πρακτικές της Κίνας.

Ένας εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας δεν βλάπτει μόνο τις δύο αυτές χώρες. Οι επενδυτές θεωρούν ότι αυτή η σύγκρουση θα μπορούσε να προκαλέσει μεγάλη ζημιά στην παγκόσμια οικονομία. Οι οικονομολόγοι της Pictet Asset Management στο Λονδίνο δημιούργησαν ένα μοντέλο, το οποίο υπολόγισε ότι ένας δασμός 10 τοις εκατό για το αμερικανικό εμπόριο που μεταβιβάζεται στον καταναλωτή θα μπορούσε να καταστήσει την παγκόσμια οικονομία σε κατάσταση στασιμότητας και να μειώσει κατά 2,5 τοις εκατό τα εταιρικά κέρδη³¹. Όμως, ταυτόχρονα, οι οικονομίες πολλών χωρών που είναι στενά συνδεδεμένες στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας θα επηρεαστούν αρνητικά.

Οι οικονομίες χωρών όπως η Ταϊβάν, η Νότια Κορέα, η Σιγκαπούρη ή η Τσεχική Δημοκρατία θα μπορούσαν να είναι ακόμη πιο ευάλωτες στους κινδύνους που απορρέουν από αυτήν την εμπορική αψιμαχία. Για παράδειγμα, η Ταϊβάν φιλοξενεί μεγάλους κατασκευαστές ηλεκτρονικών, όπως η Foxconn, η οποία κατασκευάζει, μεταξύ άλλων τα iPhone της Apple. Τα ολοκληρωμένα ηλεκτρονικά κυκλώματα αντιπροσωπεύουν το 40% των συνολικών εξαγωγών της Ταϊβάν.

Κανείς δεν γνωρίζει με βεβαιότητα πόσο πολύ μπορεί να επιδεινωθεί η κατάσταση, αλλά η παγκόσμια οικονομία θα χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, γεγονός που αποφέρει ζημιά και σε όλους τους επιχειρηματίες και επενδυτές. Αν εξεταστούν προηγούμενοι εμπορικοί πόλεμοι, τα αποτελέσματα δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά. Για να αναφέρουμε ένα παράδειγμα, οι δασμοί που επιβλήθηκαν με το Νόμο «περί Δασμών» του Γερουσιαστή Reed Smoot και του βουλευτή Willis C. Hawley το 1930 και ο οποίος αύξησε τους δασμούς σε πάνω από 20.000 εισαγόμενα

---

³⁰ National Retail Federation. <https://www.nrf.eu/>

³¹ Caudevilla Oriol (2018). "US-China trade war: Have the costs been counted?", China Daily, July 09, 2018.

είδη στις Ηνωμένες Πολιτείες σε ύψος-ρεκόρ, θεωρούνται συχνά ότι είχαν ξεκινήσει έναν εμπορικό πόλεμο, ο οποίος οδήγησε σε τεράστια συρρίκνωση του παγκόσμιου εμπορίου κατά 66% από το 1929 έως το 1934, σύμφωνα με μελέτη του Πανεπιστημίου UWA³². Τονίζεται δε ότι η έννοια της παγκοσμιοποίησης δεν ήταν αυτή που αναπτύχθηκε το 1930 σε σύγκριση με το σήμερα, επομένως οι συνέπειες θα μπορούσαν να είναι ακόμη πιο εκτεταμένες και δριμείς.

Αυτός ο εμπορικός πόλεμος είναι το αποτέλεσμα του στοιχήματος του Προέδρου D. Trump υπέρ του προστατευτισμού και του διμερούς χαρακτήρα του εμπορίου (bilateralism), αντί του ελεύθερου εμπορίου και του πολυμερούς χαρακτήρα του εμπορίου (multilateralism) που στην πραγματικότητα έφερε μεγάλη ευημερία στην Αμερική, καθώς και παγκόσμια επιρροή. Επιμένοντας στις διμερείς συμφωνίες, οι ΗΠΑ κινδυνεύουν να παραμείνουν πίσω, ή ακόμη και να αποχωρήσουν από βασικούς τομείς, στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομικής τάξης. Ο πρόεδρος Trump έχει προφανώς το δικαίωμα να επιλέξει την πολιτική που προτιμά, αλλά πρέπει να γνωρίζει τις συνέπειες.

Κατόπιν μελέτης των στατιστικών στοιχείων όπως αυτά της μελέτης του οργανισμού NRF, οι τοποθετήσεις του οποίου απέχουν πολύ από το να είναι υπέρ της Κίνας, καθώς και όλων των αρνητικών συνεπειών αυτού του εμπορικού πολέμου σε παγκόσμιο επίπεδο, τίθεται το ερώτημα ποιο είναι το νόημα αυτού του εμπορικού πολέμου³³.

Επιστρέφοντας στο Sun Tzu, είναι αμφίβολο εάν ο Πρόεδρος Trump και οι σύμβουλοι του είχαν υπολογίσει και μελετήσει προσεκτικά όλα τα κόστη πριν ξεκινήσει αυτός ο εμπορικός πόλεμος, ο οποίος μοιάζει περισσότερο με «αποστολή αυτοκτονίας» από μια προσεκτικά εννοημένη στρατηγική που αποσκοπεί στη δημιουργία συνολικών θετικών αποτελεσμάτων.

Η απάντηση σε ερωτήματα όπως, κατά πόσο δικαιολογεί η καταστολή των λεγόμενων «άδικων και καταχρηστικών εμπορικών πρακτικών» της Κίνας, όλες τις

---

³² University of Western Australia. <https://www.uwa.edu.au/>

³³ Caudevilla Oriol (2018). "US-China trade war: Have the costs been counted?", China Daily, July 09, 2018.

ζημιές που θα προκληθούν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα ή αν θα αποκαταστήσει τις αναπόφευκτες απώλειες, είναι σαφώς όχι. Η επιδίωξη των ΗΠΑ μοιάζει με μονομερή καταστροφική προσέγγιση και εμπορικό προστατευτισμό, που δεν έχουν θέση σε μια εποχή οικονομικής αλληλεξάρτησης. Η επιστροφή στο ελεύθερο εμπόριο είναι ο μόνος βιώσιμος δρόμος για την επίτευξη ευημερίας και δίκαιης κατανομής του πλούτου σε έναν κόσμο που, στην ιδανική περίπτωση, δεν πρέπει να έχει οικονομικά σύνορα.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Με βάση τον διαρθρωτικό χαρακτήρα του εμπορικού πολέμου μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, τίθεται το ερώτημα πώς η εξέλιξη του μπορεί να επηρεάσει τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η οποία έχοντας πλέον 28 κράτη-μέλη σχεδόν ταυτίζεται με την περιφέρεια της Ευρώπης ως γεωγραφική ενότητα. Ενώ ένας εμπορικός πόλεμος δύσκολα μπορεί να έχει νικητή σε απόλυτους όρους, καθώς το εμπόριο είναι γενικά ευεργετικό για την παγκόσμια ανάπτυξη, υπάρχουν συγκριτικά χειρότερα ή καλύτερα αποτελέσματα ανάλογα με τη χώρα και τον τομέα. Εάν η τρέχουσα διαμάχη μεταξύ της Κίνας και των Ηνωμένων Πολιτειών εξακολουθεί να ισχύει με τιμωρικούς δασμούς που επιβάλλονται από τον έναν στον άλλο, ο χώρος της αγοράς που αφήνουν οι δύο γιγάντιες οικονομίες, είναι αναμενόμενο, σε κάποιο βαθμό, να καλυφθεί από ανταγωνιστές από τον υπόλοιπο κόσμο. Ως ο μεγαλύτερος οικονομικός συνασπισμός στον κόσμο, η ΕΕ είναι χωρίς αμφιβολία, υπό αυτή την άποψη, ένας δυνητικός νικητής. Η ΕΕ είναι επί του παρόντος ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας τόσο στην Κίνα όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό καθιστά ως πιθανότερο τα μερίδια αγοράς τόσο των κινεζικών όσο και των αμερικανικών εταιρειών εν μέσω του εμπορικού πολέμου να καταληφθούν από εξαγωγείς των κρατών-μελών της ΕΕ.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι ο εμπορικός πόλεμος εξελίχθηκε σε μια πιο σύνθετη πραγματικότητα, δηλαδή έναν στρατηγικό ανταγωνισμό μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών στον κόσμο³⁴. Στο πλαίσιο

---

³⁴ García-Herrero, A. and Xu J. (2019). "Trade War Negotiations: Expect Progress for the Benefit of Both But No Final Settlement", Bruegel.

αυτό, οι προσδοκίες των ΗΠΑ για την Κίνα φαίνεται να προσανατολίζονται προς δύο μέτωπα. Το πρώτο είναι να αυξήσουν τις κινεζικές εισαγωγές από τις Ηνωμένες Πολιτείες και το δεύτερο να βελτιώσουν την πρόσβαση στην αγορά της Κίνας για τις αμερικανικές εταιρείες. Ενώ η επίτευξη τέτοιων μέτρων μπορεί να είναι επωφελής, ειδικά για τις Ηνωμένες Πολιτείες, δεν είναι απαραίτητως το καλύτερο αποτέλεσμα σε όλες τις διαστάσεις. Ειδικότερα, στοχευμένες εισαγωγές θα δημιουργήσουν μια εκτροπή του εμπορίου για την Κίνα, μειώνοντας επιπλέον τις εισαγωγές της Κίνας από τους ανταγωνιστές των Ηνωμένων Πολιτειών και ιδιαίτερα την ΕΕ. Επίσης, η πίεση για μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά δεν θα είναι αρκετή για να αλλάξει το Πεκίνο το βασικό χαρακτηριστικό της οικονομίας, δηλαδή τον κρατικό καπιταλισμό. Προς το παρόν, η Κίνα φαίνεται να έχει ελάχιστη πρόθεση να τον μειώσει, καθιστώντας απίθανο οι ΗΠΑ και ο υπόλοιπος κόσμος, συμπεριλαμβανομένων των κρατών-μελών της ΕΕ, να επωφεληθούν από μια μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά³⁵.

Πέραν όμως των πιέσεων που δέχεται η Κίνα για άνοιγμα της αγοράς της και του κρατικού ελέγχου που ασκεί σε αυτή, φαίνεται να έχει επεκτατικές βλέψεις σε άλλες αγορές. Η πρωτοβουλία «One Belt One Road», γνωστή και ως «ο δρόμος του μεταξιού», η οποία παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρο Χί Jinping στα τέλη του 2013, είναι η πιο φιλόδοξη πρωτοβουλία της Κίνας για γεωοικονομική και εξωτερική πολιτική εδώ και δεκαετίες και συνδυάζει μια χερσαία και μια θαλάσσια οικονομική ζώνη που ενώνει την Κίνα με την Ευρώπη. Με αυτή τη μεγαλοπρεπή πρωτοβουλία, το Πεκίνο επιδιώκει να συνδυάσει την πλεονάζουσα βιομηχανική παραγωγική ικανότητα στο εσωτερικό με την απόκτηση πολιτικής επιρροής στο εξωτερικό μέσω επενδύσεων. Η νοτιοανατολική Ευρώπη και η Μεσόγειος ως τελικό σημείο του θαλάσσιου δρόμου του μεταξιού αποτελούν μέχρι στιγμής το κεντρικό σημείο εστίασης των επενδύσεων σε έργα υποδομής. Αν αντιμετωπιστεί με επιτυχία και από τις δύο πλευρές, η πρωτοβουλία «One Belt One Road», μπορεί να αποτελέσει μια μεγάλη ευκαιρία για την ευρωπαϊκή ήπειρο που εξακολουθεί να αγωνίζεται να ανακάμψει από την οικονομική κρίση. Αυτό που χρειάζεται επείγοντως είναι μια

---

³⁵ García-Herrero, A. (2018e), "Lose-lose Scenario for Europe from Ongoing China-US Negotiations", Bruegel.

ολοκληρωμένη απάντηση από την ΕΕ στη νέα πρωτοβουλία της Κίνας, με έμφαση όχι μόνο στην οικονομία και το εμπόριο αλλά και στις νομισματικές και χρηματοοικονομικές πτυχές της πρωτοβουλίας, συμπεριλαμβανομένης της συζήτησης των πολιτικών επιπτώσεων και των επιπτώσεων στην ασφάλεια από την είσοδο της Κίνας στην Ευρώπη και τις γειτονικές περιοχές της.

Οι ερευνητές τονίζουν επίσης τις γεωπολιτικές πτυχές, καθώς και τις πτυχές της εξωτερικής πολιτικής του νέου «δρόμου του μεταξιού» της Κίνας, τόσο των χερσαίων όσο και των θαλάσσιων διαδρομών, θέτοντας ερωτήματα σχετικά με το εάν και σε ποιο βαθμό η πρωτοβουλία «One Belt One Road» εξυπηρετεί την επέκταση της σφαίρας επιρροής του Πεκίνου στην Ευρασία, ενώ αντιπαρατίθεται πολιτικές των ΗΠΑ στην Ασία-Ειρηνικό (Asia Pacific)³⁶.

Η φράση «One Belt One Road» (yi dai yi lu στα κινέζικα) συμπυκνώνει δύο σχετικές ιδέες. Η πρώτη είναι η κατασκευή μιας οικονομικής ζώνης που απλώνεται από το δυτικό τμήμα και την ενδοχώρα της Κίνας μέσω της Κεντρικής Ασίας προς την Ευρώπη, ζωντανεύοντας τους ιστορικούς δρόμους του μεταξιού της Ευρασίας που έφτασαν στο αποκορύφωμά τους κατά τη διάρκεια της δυναστείας των Tang (618-906 μ.Χ.). Οι δρόμοι αυτοί ξεκινούσαν από την περιοχή της Chang'an (τώρα Xi'an) στα ανατολικά της Κίνας και μέσω μιας σειράς σημαντικών εμπορικών οδών σε όλη την Κεντρική Ασία, βοήθησαν στην οικοδόμηση εμπορικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ Κίνας, Ινδίας, Περσίας, αραβικού κόσμου, Ελλάδας και Ρώμης, καταλήγοντας στη Μεσόγειο.

Με την οικονομική ζώνη, το Πεκίνο θέλει να οικοδομήσει μια νέα χερσαία γέφυρα στην Ευρασία και να αναπτύξει έξι οικονομικούς διαδρόμους³⁷: Κίνα-Μογγολία-Ρωσία, Κίνα-Κεντρική Ασία-Βόρεια Ευρώπη (νέα χερσαία γέφυρα της Ευρασίας), Κίνα-Κεντρική Ασία-Δυτική Ασία, Κίνα-Πακιστάν, Μπαγκλαντές-Κίνα-Ινδία-Μιανμάρ και Κίνα-χερσόνησος Ινδοκίνας. Αυτοί οι νέοι χερσαίοι δρόμοι του μεταξιού επωφελούνται από τις ήδη υπάρχουσες διεθνείς οδούς μεταφοράς,

---

³⁶ Casarini Nicola (2016). "When All Roads Lead to Beijing. Assessing China's New Silk Road and its Implications for Europe", *The International Spectator*, 51:4, 95-108, DOI: 10.1080/03932729.2016.1224491

³⁷ Χάρτης 1.

βασίζονται σε πόλεις «πυρήνες» των χωρών που διασχίζουν, χρησιμοποιούν βιομηχανικά πάρκα, καθώς και τις νεοδημιουργηθείσες ζώνες ελεύθερου εμπορίου ως πλατφόρμες συνεργασίας.

Η δεύτερη ιδέα είναι αυτή ενός θαλάσσιου «δρόμου του μεταξιού»³⁸ του 21ου αιώνα, που ξεκίνησε για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Προέδρου Χί Jinqing στη Νοτιοανατολική Ασία τον Οκτώβριο του 2013. Ο δρόμος εμπνέεται από την ιστορικές θαλάσσιες οδούς εμπορίου από την παράκτια Κίνα, μέσω της θάλασσας της Νότιας Κίνας και πέραν αυτής. Ο νέος «δρόμος του μεταξιού» σχεδιάζει να επεκτείνει αυτές τις διαδρομές σε ηπείρους και χώρες όπου ο όγκος του εμπορίου είναι επί του παρόντος μικρός, αλλά αυξάνεται. Στην πράξη, θα λάβει τη μορφή ενός δικτύου λιμένων και άλλων παράκτιων έργων υποδομής, που απλώνονται στον χάρτη από τη Νότια και τη Νοτιοανατολική Ασία, στην Ανατολική Αφρική και τη βόρεια Μεσόγειο Θάλασσα.

Η πρωτοβουλία «One Belt One Road» δεν περιορίζεται στις φυσικές υποδομές και το εμπόριο. Ο Πρόεδρος Χί Jinqing έχει μιλήσει για πέντε «παράγοντες συνδεσιμότητας» και συγκεκριμένα την πολιτική επικοινωνία, την οδική συνδεσιμότητα, το εμπόριο χωρίς εμπόδια, τη νομισματική κυκλοφορία και την κατανόηση μεταξύ των λαών, συμπεριλαμβανομένων των πολιτισμικών ανταλλαγών και των ροών των τουριστών και των σπουδαστών.

Το Πεκίνο χρηματοδοτεί και δημιουργεί ένα δίκτυο λιμένων και άλλων παράκτιων υποδομών που εκτείνονται από τη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία στην Ανατολική Αφρική και τη Μεσόγειο Θάλασσα. Η COSCO³⁹, η μεγαλύτερη ναυτιλιακή εταιρεία μεταφορών της Κίνας, έχει αποκτήσει μειοψηφικά μερίδια σε τερματικούς σταθμούς στην Αμβέρσα, στο Σουέζ και στην Σιγκαπούρη και πλειοψηφικό μερίδιο στο λιμάνι του Πειραιά, όπου χτίζει μια αποβάθρα που θα μπορεί να διαχειριστεί

---

³⁸ Χάρτης 2.

³⁹ Η COSCO SHIPPING Lines Co, Ltd. με εγγεγραμμένο κεφάλαιο 15,96 δισ. Yuan έχει έδρα τη Σαγκάη και ασχολείται ειδικά με διεθνείς και εγχώριες εμπορευματικές μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων και συναφείς υπηρεσίες, ως κύριο επιχειρηματικό τομέα του ομίλου. Μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2017, η COSCO SHIPPING Lines είχε συνολικά 291 εταιρικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων 137 εγχώριων επιχειρήσεων και 154 επιχειρήσεων στο εξωτερικό. <http://lines.coscoshipping.com/home/About/about/Profile>

υπερμεγέθη πλοία. Η εταιρεία China Merchants Holdings International έχει επενδύσει μαζικά στο Colombo (Σρι Λάνκα) και έχει μετοχικά μερίδια στα λιμάνια του Gwadar (Πακιστάν) και του Τζιμπουτί. Επομένως, η ασφάλεια των θαλάσσιων οδών αποτελεί πλέον στρατηγική προτεραιότητα για την Κίνα, οι Ένοπλες Δυνάμεις της οποίας απέκτησαν πρόσφατα το δικαίωμα να χτίσουν εγκαταστάσεις εφοδιαστικής υποστήριξης (logistics facilities) στο Τζιμπουτί, από το οποίο περνά η κρίσιμη θαλάσσια διαδρομή που ξεκινάει από την ηπειρωτική Κίνα προς τις ζωτικές ευρωπαϊκές αγορές της, μέσω του Suez και τη Μεσόγειο. Η στρατιωτική βάση στο Τζιμπουτί αναμένεται να συμβάλει στην καταπολέμηση της πειρατείας στην περιοχή, προστατεύοντας τα φορτία που προέρχονται από την Κίνα και τα φορτηγά πλοία που κατευθύνονται προς ή προέρχονται από τους λιμένες της Νότιας Ευρώπης.

Ο Πειραιάς έχει κεντρική θέση στη στρατηγική του Πεκίνου να συνδέσει την Κίνα με την Ευρώπη μέσω της Μεσογείου⁴⁰. Όταν ο Κινέζος πρωθυπουργός Li Keqiang επισκέφθηκε το ελληνικό λιμάνι τον Ιούνιο του 2014, το ονόμασε «το λιμάνι μαργαριτάρι της Μεσογείου»⁴¹. Η COSCO μετά την μειοδοτική προσφορά στον διαγωνισμό ιδιωτικοποίησης του λιμανιού για την λειτουργία του 67,7% αυτού, σχεδιάζει πλέον να διπλασιάσει την κυκλοφορία εμπορευματοκιβωτίων από τον Πειραιά.

Οι κινεζικές ναυτιλιακές εταιρείες έχουν επίσης μια καλά εδραιωμένη παρουσία στους ισπανικούς λιμένες της Βαρκελώνης και της Βαλένθια και των ιταλικών λιμένων της Νάπολης και της Γένοβας. Ωστόσο, η κινεζική κυβέρνηση εποφθαλμιά επίσης τα ιταλικά λιμάνια της βόρειας Αδριατικής, των οποίων η στρατηγική σημασία αυξήθηκε μετά το άνοιγμα της νέας σιδηροδρομικής ζεύξης Μιλάνου-Ζυρίχης, η οποία αντιπροσωπεύει μια εναλλακτική διαδρομή για τη μεταφορά εμπορευμάτων από τη Μεσόγειο στις αγορές της βόρειας Ευρώπης. Η

---

⁴⁰ Van der Putten (2014). "F.-P. Chinese Investment in the Port of Piraeus, Greece: The Relevance for the EU and the Netherlands", Clingendael Report. The Hague: Clingendael, February 2014. <http://www.clingendael.nl/node/5439>.

⁴¹ Xing Z. (2015). "Li charms dock workers in Greece". China Daily, 20 June 2015. http://www.chinadaily.com.cn/world/2014livisitbritaingreece/2014-06/21/content_17605748.htm.

Ένωση Λιμένων Βόρειας Αδριατικής (NAPA)⁴², που είναι μια κοινοπραξία των λιμένων της Βενετίας, της Τεργέστης και της Ραβέννα, υποστηριζόμενες από την ιταλική κυβέρνηση, επιδιώκουν να αποσπάσουν έργο από το ελληνικό λιμάνι του Πειραιά, προσελκύοντας και εξυπηρετώντας τα τεράστια κινεζικά φορτηγά πλοία που φτάνουν στη Μεσόγειο Θάλασσα μέσω του καναλιού του Σουέζ.

Η Ευρώπη έχει γίνει σαφώς ο προτιμώμενος προορισμός για τους κινέζους επενδυτές. Το Ηνωμένο Βασίλειο έλαβε το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων, με συνολικό ποσό 12,2 δισ. ευρώ (13,8 δισ. δολάρια ΗΠΑ), ακολουθούμενο από τη Γερμανία με 6,9 δισ. ευρώ (7,8 δισ. δολάρια) και τη Γαλλία με 5,9 δισ. ευρώ (6,7 δισ. δολάρια). Ωστόσο, το 2015, η εξαγορά της Pirelli από την ChemChina έθεσε την Ιταλία στην πρώτη θέση⁴³. Από το 2014, η Ανατολική και η Νότια Ευρώπη έχουν γίνει ο κορυφαίος προορισμός για τις κινεζικές επενδύσεις σε έργα υποδομής.

Δεν υπάρχουν ενδείξεις για επιβράδυνση των κινέζικων επενδύσεων. Επίσης η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας (PBOC)⁴⁴ έχει ορίσει έναν αριθμό υπεράκτιων κόμβων Renminbi. Αυτά είναι τράπεζες εκκαθάρισης Yuan, γνωστές ως Ξένοι Θεσμικοί Επενδυτές με πιστοποίηση Renminbi (RQFII)⁴⁵, η πλειοψηφία των οποίων βρίσκονται στην Ευρώπη, σε μέρη όπως το Λονδίνο, τη Φρανκφούρτη, το Παρίσι, το Λουξεμβούργο, την Πράγα, τη Βουδαπέστη και τη Ζυρίχη. Οι αναπτυσσόμενοι ευρω-μεσογειακοί νομισματικοί δεσμοί εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου, ακολουθούμενου άμεσα από τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, να γίνουν ιδρυτικά μέλη της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων Υποδομών (AIIB)⁴⁶, παρά την πίεση των ΗΠΑ για το αντίθετο. Ο George Osborne και ο Jim O'Neill, Υπουργός Οικονομικών του Ηνωμένου Βασιλείου και Γραμματέας Εμπορίου

---

⁴² North Adriatic Port Association. <http://www.portsofnapa.com/>

⁴³ Casarini, N. "Chinese firms' spending spree favors Europe over US". Geopolitical Intelligence Services, 25 April 2016. <https://www.gisreportsonline.com/chinese-firms-spending-sprees-favors-europe-over-us,economy,1834,report.html>.

⁴⁴ People's Bank of China. <http://www.boc.cn/en/>

⁴⁵ Renminbi Qualified Foreign Institutional Investors. <http://english.sse.com.cn/investors/qfii/what/>

⁴⁶ Asian Infrastructure Investment Bank. Είναι μια πολυμερής αναπτυξιακή τράπεζα με έδρα το Πεκίνο, που ξεκίνησε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2016 και έχει πλέον 100 εγκεκριμένα μέλη παγκοσμίως. Επενδύει σε βιώσιμες υποδομές και σε άλλους παραγωγικούς τομείς στην Ασία και πέραν αυτής. <https://www.aiib.org/en/index.html>

του Υπουργείου Οικονομικών αντιστοίχως, εξήγησαν την απόφασή τους να πιέσουν για στενότερους νομισματικούς δεσμούς με το Πεκίνο: «Η μελλοντική ευημερία του Ηνωμένου Βασιλείου εξαρτάται από την ενίσχυση της σχέσης μας με την επόμενη υπερδύναμη στον κόσμο»⁴⁷. Ωστόσο, το να ανοίξεις τις πόρτες της Ευρώπης στην «επόμενη υπερδύναμη» έχει και πολιτικές συνέπειες.

Παρόλο που αναμφίβολα υπάρχουν μεγάλες οικονομικές ευκαιρίες, η πρωτοβουλία «One Belt One Road» (OBOR) της Κίνας αποτελεί για την ΕΕ μια σημαντική πολιτική πρόκληση. Στην πραγματικότητα υπάρχει ο κίνδυνος, ο αγώνας για προσέλκυση και απόκτηση κινέζικου χρήματος, θα μπορούσε να διαιρέσει περαιτέρω τα κράτη μέλη της ΕΕ και να δυσχεράνει τις Βρυξέλλες στην προσπάθεια τους να καταλήξουν σε μια κοινή θέση έναντι του Πεκίνου. Επιπλέον, η οικονομική διείσδυση της Κίνας στην Ευρώπη θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια λαϊκίστικη αντίδραση. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι το λιμάνι του Πειραιά είναι πλέον στον έλεγχο της Κίνας θα μπορούσε να τονίσει την άποψη ότι η Κίνα είναι μια πολιτική και εμπορική απειλή για τα κράτη μέλη της ΕΕ, ιδίως στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες, των οποίων τα μεγάλα λιμάνια εμπορευματοκιβωτίων αντιμετωπίζουν έναν νέο σκληρό ανταγωνιστή.

Ορισμένοι ευρωπαίοι επικριτές ανησυχούν ότι η πρωτοβουλία «One Belt One Road» υπολείπεται σε κανόνες διαφάνειας και ότι οι αδιαφανείς συμφωνίες χρηματοδότησης ενδέχεται να απειλήσουν την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών. Πράγματι, η Κίνα απαιτεί οι κατασκευές υποδομών που χρηματοδοτεί, να εκτελούνται κυρίως από κινεζικές εταιρείες, όπως στην περίπτωση του ουγγρο-σερβικού σιδηροδρόμου υψηλής ταχύτητας ή του τερματικού σταθμού II στο λιμάνι του Πειραιά. Αυτό εγείρει το ζήτημα της αμοιβαιότητας. Καθώς με αυτόν τον τρόπο οι κινεζικές εταιρείες εισέρχονται εύκολα στην Ευρώπη, ενώ είναι αρκετά δύσκολο, αν όχι αδύνατο, για μια ευρωπαϊκή εταιρεία να κερδίσει έναν διαγωνισμό για κατασκευή έργων υποδομής στην ηπειρωτική Κίνα.

---

⁴⁷ Osborne, G., and J. O'Neill. "It's in Britain's interest to bond with China now". The Guardian, 19 September 2015. <http://gu.com/p/4ch2d/stw>

Υπάρχουν αυξανόμενες ανησυχίες στην ΕΕ ότι μέσω της πρωτοβουλίας «One Belt One Road» η Κίνα επιδιώκει να διαχειριστεί την πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα στην εγχώρια αγορά με το dumping⁴⁸ ή την εξαγωγή αγαθών σε τιμές κάτω από το κόστος παραγωγής, προκαλώντας έτσι τον κίνδυνο να οδηγήσει σε αδιέξοδο ολόκληρες βιομηχανικές γραμμές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Εάν η ΕΕ αφήσει την Κίνα να θέσει τους κανόνες στην αγορά, τότε θα καταστεί αδύνατο για τις Βρυξέλλες να αποκαταστήσουν τις αθέμιτες εξαγωγικές πρακτικές με αντισταθμιστικούς δασμούς. Αυξάνεται λοιπόν στην Ευρώπη η αντιπολίτευση για την παγιοποίηση του καθορισμού των κανόνων της αγοράς από την Κίνα, ειδικά από τις βιομηχανίες κατασκευών που θεωρούν ότι πλήττονται ιδιαίτερα από μια τέτοια πολιτική. Τέλος, οι στενότεροι χρηματιστηριακοί δεσμοί μεταξύ Κίνας και Ευρώπης ενδέχεται να δημιουργήσουν ένταση στις σχέσεις της Ευρώπης με τις ΗΠΑ. Η Ευρώπη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διεθνοποίηση του κινεζικού νομίσματος, μια κίνηση που αμφισβητεί άμεσα την παγκόσμια κατάσταση του δολαρίου των ΗΠΑ⁴⁹. Το Πεκίνο παραδοσιακά αντιμετωπίζει το ευρώ ως το μόνο σοβαρό αντίβαρο έναντι του δολαρίου και κατά συνέπεια, υποστηρίζει πολιτικά την ευρωζώνη, απομακρυνόμενο από το δολάριο, ενώ εισέρχεται σοβαρά τα τελευταία χρόνια στο ευρώ. Σήμερα, τα περιουσιακά στοιχεία σε ευρώ αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ένα τρίτο των εξωχώριων συνολικών συναλλαγματικών αποθεμάτων της Κίνας και είναι σε όγκο τα μεγαλύτερα παγκοσμίως. Ως εκ τούτου, οι ΗΠΑ ανησυχούν κατά πόσο η ΕΕ είναι σε θέση να επιτύχει ισορροπία μεταξύ του ιστορικά υπερατλαντικού ομολόγου της και της έλξης της Κίνας στην Ευρώπη.

Αν η πρωτοβουλία «One Belt One Road» διαχειριστεί με επιτυχία και από τις δύο πλευρές, μπορεί να προσφέρει μια μεγάλη ευκαιρία για μια ήπειρο που εξακολουθεί να αγωνίζεται να ανακάμψει από την κρίση. Το Πεκίνο έχει εμπιστοσύνη στην οικονομία της Ευρώπης, όπως καταδεικνύεται από την δέσμευση

---

⁴⁸ Είναι η εξαγωγή και πώληση προϊόντων σε τιμή χαμηλότερη, ή ακόμη και κάτω του κόστους από ό,τι στην εγχώρια αγορά ή σε διεθνές επίπεδο με σκοπό την εκμηδένιση των ανταγωνιστών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ορισμένα εργαλεία εμπορικής άμυνας που μπορεί να χρησιμοποιήσει για την καταπολέμηση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, στα οποία περιλαμβάνεται και η νομοθεσία antidumping. https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_info_e.htm

⁴⁹ Casarini Nicola (2016). "When All Roads Lead to Beijing. Assessing China's New Silk Road and its Implications for Europe", *The International Spectator*, 51:4, 95-108, DOI: 10.1080/03932729.2016.1224491

για επενδύσεις πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ από την Κίνα στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Juncker⁵⁰.

Ωστόσο είναι επείγοντως απαραίτητο στην Ευρώπη να υπάρξει μια ολοκληρωμένη απάντηση σε αυτήν την πρωτοβουλία της Κίνας, με έμφαση όχι μόνο στην οικονομία και το εμπόριο, αλλά και σε νομισματικά, οικονομικά, πολιτικά ζητήματα και θέματα ασφάλειας. Για παράδειγμα, καθώς τα έργα υποδομών της πρωτοβουλίας «One Belt One Road» διασχίζουν κάποια εδάφη, τα οποία χρησιμοποιούν οι πρόσφυγες που εγκαταλείπουν τη Συρία, καθώς και άλλες περιοχές που έχουν υποστεί εμπόλεμες διαμάχες, η σταθερότητα αυτών των περιφερειών πρέπει να αποτελεί θέμα προτεραιότητας και για την Κίνα. Ως εκ τούτου, οι Βρυξέλλες και το Πεκίνο έχουν στρατηγικό ενδιαφέρον για ένωση των δυνάμεων τους και συμβολή στην σταθερότητα και ευημερία στις περιοχές γύρω από την Ευρώπη, χωρίς ωστόσο η Ευρώπη να παραχωρεί κανόνες και πρακτικές που έχει εδώ και καιρό καλλιεργήσει. Θα είναι επιτυχία τόσο για το Πεκίνο όσο και για τις Βρυξέλλες εάν, μέχρι το 2049, όταν είναι η πρωτοβουλία «One Belt One Road» υποτίθεται ότι θα έχει πλήρως υλοποιηθεί, όλες οι διαδρομές που συνδέουν την Ευρώπη με την Κίνα περνούν από ζώνες όπου επικρατεί ειρήνη.

Χωρίς προσδοκία για μια ευρύτερη αγορά για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές και ελλείψει πρόσθετου ανοίγματος από τις κινεζικές αρχές για τις ευρωπαϊκές εταιρείες, οι ευρωπαίοι εξαγωγείς δεν θα έπρεπε να εφησυχάζονται από τις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις Κίνας-ΗΠΑ. Ενώ δεν υπάρχει σαφής νικητής από τις εντάσεις στο εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται οι διαπραγματεύσεις μεταξύ τους δεν αποτελεί καλό οίονο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν η Κίνα αυξήσει τελικά τις εισαγωγές της από τις ΗΠΑ για να επανακτήσει το

---

⁵⁰ Juncker's European Investment Fund. Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη, το λεγόμενο «σχέδιο Juncker», έχει τρεις στόχους, που είναι η εξάλειψη των εμποδίων στις επενδύσεις, η προβολή και την τεχνική υποστήριξη επενδυτικών έργων και η αποτελεσματικότερη χρήση των χρηματοδοτικών πόρων. Ως εκ τούτου, το σχέδιο αποτελείται από τρεις πυλώνες: Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (European Fund for Strategic Investments EFSI), τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων (European Investment Advisory Hub and the European Investment Project Portal) και τρίτον τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την εξάλειψη των κανονιστικών φραγμών στις επενδύσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο ΕΕ. https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan_en

μέλλον της, θα υποκαταστήσει τις εισαγωγές από άλλα μέρη του κόσμου, αφήνοντας χαμένες ευκαιρίες να βαρύνουν συμμάχους των ΗΠΑ και ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση. Περαιτέρω, εάν η Κίνα προσφέρει την παραχώρηση που ζήτησαν οι ΗΠΑ όσον αφορά την απαγόρευση των δασμών εισαγωγής για ορισμένους τομείς, αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες για τους αντίστοιχους κλάδους της Ευρώπης, εκτός από τα αγαθά που παράγονται στις ΗΠΑ και εξάγονται στην Κίνα⁵¹. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις θα πρέπει να περιμένουμε μια εκτροπή του εμπορίου μακριά από την Ευρώπη και υπέρ των ΗΠΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, οι Ευρωπαίοι εξαγωγείς θα δυσκολευτούν να επωφεληθούν από το χάσμα που θα αφήσουν είτε οι Αμερικανοί, είτε οι Κινέζοι εξαγωγείς. Καθώς τα περισσότερα οφέλη για την Ευρώπη από έναν εμπορικό πόλεμο οδηγούμενο από τις ΗΠΑ θα προέρχονταν από την κινεζική και όχι τόσο από την αμερικανική αγορά, λόγω των ομοιοτήτων μεταξύ των τομέων των εξαγωγών των ΗΠΑ και της ΕΕ στην Κίνα, οι Ευρωπαίοι εξαγωγείς που υποτίθεται θα αντικαταστήσουν τις αμερικάνικες εξαγωγές, όπως οι κατασκευαστές αυτοκινήτων και αεροσκαφών, θα είναι οι ηττημένοι σε περίπτωση μιας γρήγορη συμφωνίας μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ.

Περαιτέρω, ακόμη και αν η Κίνα τελικά αποδεχτεί μια τεράστια αύξηση στις εισαγωγές από τις ΗΠΑ, αυτό δεν θα είναι χωρίς αντάλλαγμα, καθώς ο βασικός στόχος της Κίνας για μια τέτοια εξέλιξη είναι να αποκτήσει πρόσβαση σε πιο εξελιγμένη τεχνολογία. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η πρόσβαση από την Κίνα σε αμερικάνικη τεχνολογία αιχμής θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο λόγω της συνεχούς πίεσης από τις ΗΠΑ. Μακροπρόθεσμα, η Κίνα θα αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη επίγνωση των οικονομικών της σχέσεων με τις ΗΠΑ και θα είναι πιο πρόθυμη να γίνει λιγότερο εξαρτημένη από την τεχνολογία των ΗΠΑ. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα είναι έκπληξη εάν προκύψει ένα νέο κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών μεταξύ κινέζικων εταιρειών, ιδίως στον τομέα υψηλής τεχνολογίας, όπως στον τομέα των

---

⁵¹ Garcia-Herrero Alicia (2019). "Lose-lose scenario for Europe from ongoing China-US negotiations", *Global Economics & Governance*, Bruegel, January 9, 2019, p.1.

ημιαγωγών⁵². Ο ευκολότερος στόχος εξακολουθεί να είναι η Ευρώπη, δεδομένης της όλο και πιο επιφυλακτικής στάσης των ΗΠΑ σχετικά με τις συγχωνεύσεις και εξαγορές στην Κίνα.

Επιπλέον, δεν πρέπει να ξεχνάμε το δεύτερο λόγο για την έναρξη από τις ΗΠΑ του εμπορικού πολέμου με την Κίνα, που είναι η μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινέζικη αγορά, η οποία σήμερα περιορίζεται από τον ρόλο του κράτους και την παρέμβαση του στην πολιτική της βαριάς βιομηχανίας. Εάν η Κίνα δεχθεί να εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις προς μια πιο ανοιχτή οικονομία στον ξένο ανταγωνισμό, φυσικά θα ήταν πολύ καλά νέα για την Ευρώπη ως εξαγωγέα αγαθών και άμεσων ξένων επενδύσεων. Δυστυχώς, η ομιλία του Προέδρου Χι στην 40ή επέτειο μεταρρυθμίσεων στην Κίνα στις 18 Δεκεμβρίου 2018 δείχνει ότι η Κίνα δεν ενδιαφέρεται να εφαρμόσει μια τέτοια πολιτική, πάρα τις πιέσεις από τις ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα, ο Πρόεδρος Χι κατέστησε σαφές ότι οι πολιτικές που θα εφαρμόσει η Κίνα δεν θα επηρεαστούν από τη Δύση⁵³. Η έλλειψη οποιασδήποτε επίσημης ανακοίνωσης για το άνοιγμα της κινέζικης οικονομίας θα μπορούσε επίσης να σημαίνει ότι η Κίνα έχει συνειδητοποιήσει ότι υπάρχουν περιορισμένα περιθώρια για παραχωρήσεις, όσον αφορά τη διεύρυνση της πρόσβασης στην αγορά, ακόμη και υπό την πίεση των ΗΠΑ και του υπόλοιπου κόσμου. Αυτό θα πρέπει να συμβαδίζει με την συνειδητοποίηση ότι ο ρόλος του κράτους στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών εξακολουθεί να είναι πολύ μεγάλος και ότι φαίνεται ότι δεν υπάρχει πρόθεση να περιοριστεί. Με άλλα λόγια, είναι απίθανο η Ευρώπη να αποκτήσει μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινέζικη αγορά. Εν ολίγοις, μια βιαστικά συμφωνηθείσα εμπορική συμφωνία μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ μπορεί να αμβλύνει το αρνητικό συναίσθημα στην παγκόσμιες αγορές, ωστόσο ο μη εμπορικός τρόπος επίτευξης της συμφωνίας θα φέρει πιθανώς ένα μεγάλο κόστος για την Ευρώπη, καθώς πιθανότατα θα εκτρέψει ευρωπαϊκές εξαγωγές προς την Κίνα υπέρ αντίστοιχων αμερικάνικων. Μια ενδεχόμενη αποδοχή από την Κίνα για αύξηση των αμερικάνικων εισαγωγών, εκθέτει επίσης την Ευρώπη απέναντι σε συγχωνεύσεις και εξαγορές

---

⁵² Garcia-Herrero Alicia (2019). "Lose-lose scenario for Europe from ongoing China-US negotiations", *Global Economics & Governance*, Bruegel, January 9, 2019, p.2.

⁵³ Garcia-Herrero Alicia (2019). "Lose-lose scenario for Europe from ongoing China-US negotiations", *Global Economics & Governance*, Bruegel, January 9, 2019, p.3.

μεταξύ κινέζικων εταιρειών στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας. Εν τέλει, χωρίς την προσδοκία μιας μεγαλύτερης αγοράς για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές, ελλείψει πρόσθετου ανοίγματος από τις κινεζικές αρχές, οι ευρωπαίοι εξαγωγείς δεν θα έπρεπε να απολαμβάνουν τις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις μεταξύ Κίνας-ΗΠΑ.

Εν ολίγοις, η μεγάλη απειλή για την ΕΕ δεν είναι ο άμεσος αντίκτυπος ενός εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, αν και μπορεί να είναι ανησυχητικός. Βεβαίως, η εμπορική σύγκρουση μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας έχει επηρεάσει τις αγορές πολύ πέρα από το εμπόριο. Η σύγκρουση δημιουργεί αβεβαιότητα, η οποία επηρεάζει την εμπιστοσύνη στο μέλλον και κατά συνέπεια, τις επενδύσεις. Όμως, το μεγαλύτερο μακροπρόθεσμο πρόβλημα σχετίζεται με την υγεία και την ακεραιότητα του παγκόσμιου συστήματος.

Συνολικά, διαφαίνεται ότι οι τριβές στο εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας θα παραμείνουν στο βαθμό που σχετίζονται με έναν αγώνα για ηγεμονία στην παγκόσμια οικονομία. Οι ΗΠΑ θέλουν να περιορίσουν την μελλοντική ανάπτυξη της Κίνας, το οποίο βασικά συνεπάγεται άμεσο ανταγωνισμό με τα κινεζικά προϊόντα σε τρίτες αγορές. Από την άποψη αυτή, ορισμένες χώρες μπορεί να επωφεληθούν από μια τέτοια αψιμαχία, καθώς θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν τους δύο αντιπάλους. Η Ευρώπη, αναμένεται επίσης να επωφεληθεί σε μια τέτοια περίπτωση, ειδικά σε ορισμένους τομείς όπως ο κλάδος της κατασκευής αυτοκινήτων.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ένα μεγάλο μέρος των κερδών που αναμένονται από τις ευρωπαϊκές εξαγωγές, απαιτεί μια ουδέτερη στάση από την ΕΕ στο εμπόριο, η οποία μπορεί να εξελιχθεί σε δύσκολη κατάσταση αν οι ΗΠΑ πιέσουν την Ευρώπη να συμβάλει στον περιορισμό της πρόσβασης και εξέλιξης της Κίνας στον τομέα της τεχνολογίας. Όλα αυτά συμβαίνουν καθώς τα κέρδη που θα αποκομίσουν οι ευρωπαίοι εξαγωγείς είναι μεγαλύτερα στην αμερικανική από ότι στην αγορά της Κίνας⁵⁴. Από την άποψη αυτή, μπορεί να αποδειχθεί λάθος για την

---

⁵⁴ Garcia-Herrero Alicia (2018). "What to expect from US-China trade war? Some ideas from a European perspective", posted by The Corner, 15th November 2018.

Κίνα που δεν είχε ανοίξει την αγορά της πιο πριν, ειδικά στην Ευρώπη, δεδομένου ότι θα ήταν ευκολότερο να έχει ευρωπαϊκή στήριξη σε αυτή τη δύσκολη στιγμή.

Κατά μία άποψη, η διαμάχη στο εμπόριο μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών αφορά μόνο εν μέρει το εμπόριο και ίσως δεν αφορά και τόσο πολύ το εμπόριο. Όπως στους περιφερειακούς πολέμους δι' αντιπροσώπων (regional proxy-wars)⁵⁵ μεταξύ Σοβιετικής Ένωσης και Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, το βασικό κίνητρο της σύγκρουσης δεν αφορά τόσο ένα συγκεκριμένο αίτιο, αλλά τον ανταγωνισμό μεταξύ μεγάλων δυνάμεων. Αυτό που ακολουθεί, ακόμη και αν το επεισόδιο που αφορά το εμπόριο επιλυθεί φιλικά, οι αντιπαραθέσεις θα επαναληφθούν και ορισμένες από αυτές είναι πιθανό να εξελιχθούν έξω από το πεδίο του εμπορίου, όπου μπορεί να αποδειχθούν ακόμη πιο επικίνδυνες.

Η ΕΕ έχει μεγάλα οικονομικά συμφέροντα στις ΗΠΑ όταν σε αυτές επικρατεί σταθερότητα και ανάπτυξη, όπως και σε μια σταθερή και αναπτυσσόμενη Κίνα. Η Κίνα τείνει σαφώς να είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ευρώπης στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον. Η κινεζική οικονομία είναι ήδη το ίδιο ισχυρή όσο και η αμερικανική οικονομία με όρους ισοδυνάμου αγοραστικής δύναμης, ο πληθυσμός της Κίνας είναι περισσότερο από τέσσερις φορές μεγαλύτερος από αυτόν των ΗΠΑ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της αυξάνεται τουλάχιστον τρεις φορές ταχύτερα. Είναι αδιανόητο ότι η Ευρώπη θα επιθυμεί την εκπνοή της ιστορικής της συμμαχίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά είναι επίσης αδιανόητο ότι η Ευρώπη θα παραιτηθεί από τις εμπορικές και επενδυτικές της ευκαιρίες στην Κίνα. Η Κίνα και η Ευρώπη έχουν διαφορές και ορισμένες από αυτές τις διαφορές αντικατοπτρίζουν τις εμπορικές

---

⁵⁵ Είναι μια ένοπλη σύγκρουση μεταξύ δύο κρατών ή μη κρατικών φορέων που ενεργούν καθ' υπόδειξη ή εξ ονόματος άλλων κρατών ή παραγόντων που δεν εμπλέκονται άμεσα στις εχθροπραξίες. Προκειμένου μια σύγκρουση να θεωρηθεί πόλεμος δι' αντιπροσώπων, πρέπει να υπάρξει μια άμεση, μακροπρόθεσμη σχέση μεταξύ των εξωτερικών παραγόντων και των εμπλεκόμενων εμπόλεμων. Η προαναφερθείσα σχέση παίρνει συνήθως τη μορφή χρηματοδότησης, στρατιωτικής εκπαίδευσης, όπλων ή άλλων μορφών υλικής βοήθειας που βοηθούν τα εμπόλεμα μέρη στη διατήρηση της πολεμικής του προσπάθειας. Fox C. Amos. Major U.S. Army, (2019), "In Pursuit of a General Theory of Proxy Warfare", Land Warfare Paper 123/February 2019, Published by The Institute of Land Warfare at the Association of the United States Army, <https://www.usa.org/sites/default/files/publications/LWP-123-In-Pursuit-of-a-General-Theory-of-Proxy-Warfare.pdf>

ανησυχίες που εκφράζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά η Ευρώπη δεν βρίσκεται σε γεωπολιτικό ή στρατιωτικό ανταγωνισμό με την Κίνα.

Η σημερινή εμπορική διαμάχη μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών δίνει μεγάλη έμφαση στα διλήμματα της Ευρώπης, όπως το πως να διαχειριστεί τις σχέσεις της με τους δύο απαραίτητους εταίρους της, το πως να διατηρήσει την ελευθερία κινήσεων της στο εμπόριο και σε πολλά άλλα ζητήματα και το πως να επιδιώκει τους οικονομικούς και πολιτικούς στόχους της χωρίς να απομακρύνεται από τον έναν ή τον άλλο εκ των δύο αντιπαλεούμενων γιγάντων. Είναι ασφαλής η υπόθεση ότι αυτά τα διλήμματα θα απασχολούν και στο μέλλον τους ευρωπαίους ηγέτες στην χάραξη της εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης.

Με λίγα λόγια, η μεγάλη απειλή για την ΕΕ δεν είναι ο άμεσος αντίκτυπος ενός εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, αν και μπορεί να δημιουργεί προβλήματα. Βεβαίως, η εμπορική σύγκρουση μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας έχει επηρεάσει τις αγορές πολύ πέρα από το εμπόριο. Η σύγκρουση δημιουργεί αβεβαιότητα, η οποία επηρεάζει την εμπιστοσύνη στο μέλλον και κατά συνέπεια, τις επενδύσεις. Όμως, το μεγαλύτερο μακροπρόθεσμο πρόβλημα για την Ευρώπη σχετίζεται με την υγεία και την ακεραιότητα του παγκόσμιου συστήματος.

Πέραν των ανωτέρω και όσον αφορά την θέση της ΕΕ στο παγκόσμιο εμπόριο, θεωρούμενη ως σύνολο κρατών η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στον κόσμο. Είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών στον κόσμο, καθώς και η μεγαλύτερη αγορά εισαγωγών για περισσότερες από 100 χώρες. Το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στα κράτη μέλη της είναι μία από τις θεμελιώδεις αρχές της ΕΕ. Αυτό καθίσταται δυνατό χάρη στην ενιαία αγορά. Εκτός των συνόρων της, η ΕΕ έχει επίσης δεσμευθεί να προωθή την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου⁵⁶.

Οι δασμοί των ΗΠΑ στις εισαγωγές αυτοκινήτων αποτελούν σοβαρή απειλή για την ΕΕ και τη Γερμανία, όχι όμως και οι δασμοί στις εισαγωγές χάλυβα και

---

⁵⁶ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_e#%CE%B7-%CE%B5%CE%B5-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF

αλουμινίου⁵⁷. Οι συνέπειες είναι ετερογενείς εντός της ΕΕ. Η Γερμανία κερδίζει από τις περισσότερες πολιτικές προστατευτισμού των ΗΠΑ, της ΕΕ και της Κίνας εκτός από τους δασμούς στις εισαγωγές αυτοκινήτων στις ΗΠΑ, ενώ η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία υποφέρουν από τους δασμούς στον εισαγόμενο στις ΗΠΑ χάλυβα, αλουμίνιο και αυτοκίνητα. Μολονότι συγκεκριμένες εταιρείες ή βιομηχανικοί κλάδοι ενδέχεται να επηρεαστούν έντονα από την εμπορική πολιτική των ΗΠΑ, οι μακροοικονομικές επιπτώσεις στην ευημερία της ΕΕ είναι συνολικά μικρές. Σύμφωνα με τους Michael Hübler και Axel Herdecke⁵⁸ σε μερικές προσομοιώσεις μοντέλων, οι ΗΠΑ είναι οριακά επιρρεπείς στις επιπτώσεις αυτής της εμπορικής διαμάχης. Ενώ σε όλες τις προσομοιώσεις, τα αντίποινα της ΕΕ έχουν μικρό αντίκτυπο και δεν δημιουργούν απώλειες στις ΗΠΑ. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται σε αντίθεση με την άποψη των Felbermayr και Steininger⁵⁹ και SVR⁶⁰, ότι η ΕΕ χρησιμοποιεί τα αντίποινα ως αξιόπιστη απειλή για την επιβολή της συμμόρφωσης τρίτων χωρών με τον ΠΟΕ και το ελεύθερο εμπόριο.

Η κλιμάκωση της εμπορικής διαμάχης ΗΠΑ-Κίνας με αυστηρότερους δασμολογικούς συντελεστές για μια ποικιλία κινεζικών αγαθών δημιουργεί σημαντικές απώλειες για την Κίνα. Ως εκ τούτου, είναι επιθυμητή μια αμοιβαία λύση στο προσεχές μέλλον. Διαφορετικά, είναι αναμενόμενη η επιβολή από την Κίνα δασμών ως αντίποινα, επειδή μετριάζουν τις απώλειες στην ευημερία της και μπορεί να εξαλείψουν τα κέρδη των ΗΠΑ. Για τις ΗΠΑ, η εμπορική πολιτική που ακολουθεί φαίνεται να είναι μια αξιόπιστη απειλή κατά της Κίνας, σύμφωνα με τις προβλέψεις του προέδρου Trump, αλλά εν τέλει είναι ένα αμβλύ εργαλείο για τη δημιουργία

---

⁵⁷https://www.neubrandenburg.ihk.de/fileadmin/user_upload/Branchen/International/Von-US-Strafzoellen-betroffene-Produkte-nach-Zolltarifnummern-data.pdf & <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0886&from=DE>

⁵⁸ Herdecke Axel & Hübler Michael (2019). "The US trade dispute: blunt offense or rational strategy?", *Applied Economics Letters*, DOI: 10.1080/13504851.2019.1644428

⁵⁹ Felbermayr, G., and M. Steininger. (2018). Was kostet der neue US Protektionismus Österreich und die EU? *Wirtschaftspolitisches Zentrum, Analyse Nr. 17*, Universität St. Gallen, St. Gallen, Switzerland, Wien, Austria. <http://www.wpz-fgn.com/wp-content/uploads/PA17HandelspolitikTrump.pdf>

⁶⁰ SVR. (2018). Vor wichtigen wirtschaftspolitischen Weichenstellungen, Jahresgutachten 18/19 des Sachverständigenrats zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung, Wiesbaden, Germany. https://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/gutachten/jg201819/JG2018-19_gesamt.pdf

ωφελειών για την δική της οικονομία. Για το κατά πόσο η εμπορική διαμάχη ΗΠΑ-Κίνας είναι επιβλαβής για την ΕΕ, τα αποτελέσματα είναι ανάμεικτα μεταξύ των μοντέλων προσομοίωσης και των περιφερειών της ΕΕ, λόγω των σύνθετων επιπτώσεων της εκτροπής του όγκου των εμπορικών συναλλαγών, των επιπτώσεων στις τιμές της διεθνούς αγοράς και των εμπορικών προτύπων σε διάφορες χώρες. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα, είναι περιττός ο πανικός από την πλευρά της ΕΕ⁶¹. Λόγω της πολυπλοκότητας των διασυνδέσεων στο διεθνές εμπόριο, ορισμένες επιπτώσεις της τρέχουσας εμπορικής πολιτικής ΗΠΑ-Κίνας είναι δύσκολο να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Ως εκ τούτου η ευρωπαϊκή κριτική στην αμερικανική εμπορική πολιτική και τα μέτρα αντιποίνων αποτελούν κατά κύριο λόγο συμβολικές πολιτικές δηλώσεις κατά του προστατευτισμού.

Οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τη Διατλαντική Συνεργασία Εμπορίου και Επενδύσεων (TTIP)⁶² και σε ακόμη μεγαλύτερο από την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου με την ατζέντα του ΠΟΕ παρά από οποιαδήποτε πολιτική προστατευτισμού. Επειδή η TTIP ωφελεί επίσης και την ΕΕ, η επαναδιαπραγμάτευση της TTIP ή άλλης συνεργασία για την απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ (Γερμανία) και των ΗΠΑ είναι η πιο ενδεδειγμένη λύση και για τις δύο πλευρές, παρά η επιβολή πρόσθετων δασμών, άποψη που είναι σύμφωνη και με τους Felbermayr και Steininger⁶³.

Ο πρόεδρος Trump φαίνεται να έχει συνειδητοποιήσει ότι η ΕΕ παραμένει σημαντικός σύμμαχος, παρά το εμπορικό πλεόνασμα έναντι των ΗΠΑ. Σε αυτό

⁶¹ Herdecke Axel & Hübler Michael (2019). "The US trade dispute: blunt offense or rational strategy?", Applied Economics Letters, DOI: 10.1080/13504851.2019.1644428

⁶² Transatlantic Trade and Investment Partnership. Αποτελεί εμπορική συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ, με στόχο την προώθηση του εμπορίου και της πολυμερούς οικονομικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Karel de Gucht, Ευρωπαϊκό Επίτροπο για το εμπόριο μεταξύ 2010 και 2014, η TTIP είναι η μεγαλύτερη διμερής εμπορική πρωτοβουλία που έχει ποτέ διαπραγματευθεί, όχι μόνο επειδή περιλαμβάνει τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο αλλά και επειδή αποτελεί «παράδειγμα για την δημιουργία μελλοντικών εταίρων και συμφωνιών». Οι διαπραγματεύσεις για την TTIP σταμάτησαν όταν ανέλαβε την προεδρία των ΗΠΑ ο Donald Trump, ο οποίος στη συνέχεια ξεκίνησε εμπορική διαμάχη με την ΕΕ. Trump και ΕΕ κήρυξαν ανακωχή τον Ιούλιο του 2018, επαναλαμβάνοντας συνομιλίες που μοιάζουν με αυτές του TTIP. Στις 15 Απριλίου 2019, οι διαπραγματεύσεις κηρύχθηκαν «παρωχημένες και χωρίς πλέον σημασία» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/index_en.htm

⁶³ Felbermayr, G. and Steininger M. (2018). "Was kostet der neue US Protektionismus Österreich und die EU?", Wirtschaftspolitisches Zentrum, Analyse Nr. 17, Universität St. Gallen, St. Gallen, Switzerland, Wien, Austria.

βοήθησε επίσης κι η διπλωματική επιτυχία του προέδρου της Επιτροπής Jean-Claude Juncker, ακόμη και αν υπάρχει μια εύθραυστη εκχειρία. Τώρα τίθεται το ερώτημα πως μπορεί η Ευρώπη να επωφεληθεί από τις εμπορικές εντάσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Εκ πρώτης όψεως, δεν φαίνεται εύκολο. Στους εμπορικούς πολέμους δεν είναι εύκολο να αναδειχθεί νικητής, ή να λήξουν χωρίς συνέπειες, ενώ προκαλούν παράπλευρες ζημίες σε επιχειρήσεις τρίτων χωρών, λόγω των παγκοσμιοποιημένων αλυσίδων εφοδιασμού. Για παράδειγμα, η γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία Daimler, πρόσφατα επέρριψε την ευθύνη για επερχόμενη απώλειας κέρδους στον εμπορικό πόλεμο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, προειδοποιώντας ότι θα κάνει τις εξαγωγές των γερμανικών αυτοκινήτων ακριβότερες⁶⁴.

Αλλά οι εμπορικοί πόλεμοι δημιουργούν επίσης ευκαιρίες για εταιρείες και κλάδους σε τρίτες χώρες. Για παράδειγμα, οι γεωργικές εξαγωγές από την ΕΕ στην Κίνα αυξάνονται, καθώς αντικαθιστούν αγαθά που προέρχονται από τις ΗΠΑ. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες που παράγουν καταναλωτικά αγαθά θα μπορούσαν επίσης να επωφεληθούν από τις αυξανόμενες ευκαιρίες εξαγωγών στις ΗΠΑ. Όμως ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος προσφέρει στην Ευρώπη μια πολύ μεγαλύτερη ευκαιρία. Κάτω από την πίεση των ΗΠΑ, το Πεκίνο είναι πιο ανοιχτό για νέες συμμαχίες. Ως εκ τούτου, το Πεκίνο προσεγγίζει ενεργά τις Βρυξέλλες, προσπαθώντας να προωθήσει τις συνομιλίες σχετικά με τις διμερείς επενδύσεις και να αρχίσει διαπραγματεύσεις για μια εμπορική συμφωνία. Η Κίνα θα ήθελε επίσης να δει την ΕΕ ως στρατηγικό εταίρο στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Για την ΕΕ λοιπόν, διαφαίνεται η ευκαιρία για ένα σημαντικό άνοιγμα από την Κίνα, που συμβαδίζει με τα βασικά συμφέροντα της. Η Κίνα πρέπει να ανοίξει τις αγορές της στις ευρωπαϊκές εταιρείες σε περισσότερους τομείς.

Δεδομένου ότι η Κίνα δυσκολεύεται να επενδύσει στις ΗΠΑ, έχει μεταφέρει τις επενδυτικές της προσπάθειες στην Ευρώπη, ειδικά στην τεχνολογία αιχμής. Η μεταστροφή αυτή έχει γίνει μεν αντιληπτή από τις ευρωπαϊκές εταιρείες και τους ηγέτες των ευρωπαϊκών χωρών, όμως οι κινεζικές επενδύσεις είναι ευπρόσδεκτες και μπορούν να αυξήσουν τα εταιρικά κέρδη, ειδικά όταν βελτιώνουν την πρόσβαση

---

⁶⁴ Wolff B. Guntram (2018). "How could Europe benefit from the US-China trade war?", Bruegel Publications. <https://bruegel.org/2018/10/how-europe-can-benefit-from-the-trade-war/>

στις κινεζικές αγορές. Υπάρχει όμως σαφής ανησυχία ότι η Κίνα χειραγωγεί την αγορά και τις επιδοτήσεις για να αγοράζει εταιρείες σε τιμές εκτός συναγωνισμού. Υπάρχουν επίσης ανησυχίες για την ασφάλεια των «ευαίσθητων» τεχνολογιών που συνδέονται με την εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η ΕΕ πρέπει να καθορίσει τα όρια της για την απόκτηση τέτοιων τεχνολογιών από την Κίνα. Όποια και αν είναι η οικονομική εξέλιξη του εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, υπάρχει για την ΕΕ διπλωματικό πλεονέκτημα. Εναπόκειται στους ηγέτες αυτής να διαμορφώσουν μια ενιαία στρατηγική θέση και να εκμεταλλευτούν αυτήν την ευκαιρία.

Παρά τα οφέλη που αποκόμισαν χώρες όπως το Βιετνάμ από τον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο ΗΠΑ-Κίνας, οι οικονομίες τρίτων χωρών έχουν υποστεί τις συνέπειες του και κυρίως οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εάν διατηρηθούν οι τρέχουσες τάσεις θα υπάρξουν μακροπρόθεσμες συνέπειες για την οικονομία της ΕΕ. Μια πρόσφατη ανακοίνωση από τον επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) Mario Draghi σηματοδότησε ότι σύντομα θα υπάρξουν νέα ερεθίσματα, αντικατοπτρίζοντας τη μείωση του επιτοκίου της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ. Η οικονομία της ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εμπόριο για την οικονομική της ανάπτυξη και η πρόσφατη επιβράδυνση του εμπορίου λόγω του εμπορικού πολέμου ΗΠΑ-Κίνας έχει εγείρει ανησυχίες στην Ευρώπη για τη μελλοντική ανάπτυξη. Οι εξαγωγές από την ΕΕ ανέρχονται στο 40% του ΑΕΠ και ο αριθμός αυτός έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, εν αντιθέσει με τις αμερικανικές εξαγωγές που ανέρχονται περίπου στο 12% του ΑΕΠ των ΗΠΑ. Ο Mario Draghi και η ΕΕ ανησυχούν όλο και περισσότερο για το γεγονός ότι οι ΗΠΑ θα αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο το εμπόριο με μέτρα προστατευτισμού και φοβούνται ότι οι αρνητικές επιπτώσεις θα γίνουν αισθητές στην Ευρώπη⁶⁵.

Εντός της ΕΕ, η χώρα με ίσως τις περισσότερες ανησυχίες είναι η Γερμανία. Η μεγαλύτερη οικονομία της ΕΕ και ο μεγαλύτερος εξαγωγέας, έχει πολλά να χάσει εάν μειωθεί η παγκόσμια ζήτηση. Η Γερμανία παράγει σχεδόν την ίδια αξία εξαγωγίμων αγαθών με τις Ηνωμένες Πολιτείες, παρά το γεγονός ότι έχει μόνο το

---

⁶⁵ LaScaleia Andrew. (2019), "The Winners and Losers of the US-China Trade War", Atlantic Council, p.1.

ένα τέταρτο του μεγέθους του πληθυσμού της. Επιπλέον, περισσότερες από μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας στη Γερμανία βασίζονται στις εξαγωγές, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να είναι ο μεγαλύτερος αγοραστής γερμανικών αγαθών. Η μείωση της ζήτησης στις ΗΠΑ, λόγω των εμπορικών συγκρούσεων θα ήταν άσχημα νέα για τη Γερμανία. Από την άλλη πλευρά, η Γερμανία έχει μακρά ιστορία στην επιχειρηματική δραστηριότητα στην Κίνα και οι εξαγωγές της προς τον ασιατικό γίγαντα αυξήθηκαν πάνω από 1000% τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Εάν η Κίνα συνεχίζει να υποτιμά το Yuan, η Γερμανία μπορεί να χάσει μια τεράστια αγορά για εξαγωγές. Η Γερμανία εξαρτάται από το διεθνές εμπόριο και η Γερμανίδα καγκελάρια Angela Merkel δήλωσε πρόσφατα ότι είναι «προφανές» ότι η Γερμανία εμπλέκεται στον εμπορικό πόλεμο. Εάν ο πρόεδρος Trump επιβάλει δασμούς στις εισαγωγές αυτοκινήτων θα υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις στην ΕΕ και στην Γερμανία, καθώς σχεδόν το 6% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ απασχολείται στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένου του 11% όλων των θέσεων εργασίας της ΕΕ στον τομέα της μεταποίησης. Η Επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ, Cecilia Malmström, υποσχέθηκε ισχυρή αντίδραση αν η Washington προχωρήσει σε επιβολή δασμών στην αυτοκινητοβιομηχανία της ΕΕ, προετοιμάζοντας δασμούς ως αντίποινα στις Ηνωμένες Πολιτείες ύψους σχεδόν 40 δισεκατομμυρίων δολαρίων⁶⁶. Αυτή η πιθανή κλιμάκωση των εμπορικών εχθροπραξιών θα βλάψει σίγουρα τις δύο οικονομίες σε έναν ανούσιο αγώνα δρόμου.

Είναι λάθος οι Ηνωμένες Πολιτείες να σπαταλούν πόρους στοχεύοντας συμμαχικές οικονομίες όπως η ΕΕ και η πρόσφατη ανακοίνωση ότι η ΕΕ θα επιτρέψει την εισαγωγή περισσότερου αμερικάνικου βόειου κρέατος είναι σίγουρα ένα βήμα προς την εκτόνωση της έντασης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα πρέπει να επιδιώξουν να πολεμήσουν με τον σημαντικότερο εμπορικό εταίρο τους. Αντίθετα, θα πρέπει να συνεργαστούν με την ΕΕ για να αντιμετωπίσουν την Κίνα και τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές της. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να ενθαρρύνει τις

---

⁶⁶ LaScaleia Andrew. (2019), "The Winners and Losers of the US-China Trade War", Atlantic Council, August 13, 2019, p.2.

Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα να επιλύσουν τις διαμάχες τους μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Οι οικονομίες όλων των χωρών της υδρογείου είναι όλο και περισσότερο οικονομικά αλληλένδετες και καθώς ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας κλιμακώνεται, περισσότερες χώρες θα επηρεαστούν θετικά ή αρνητικά μέσω των παγκοσμιοποιημένων αλυσίδων εφοδιασμού που τις συνδέουν, της ζήτησης και των εξωχώριων επενδύσεων.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Εντός της ΕΕ η Γερμανία έχει την πιο ισχυρή οικονομία που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας και των λοιπών κρατών-μελών της ΕΕ, καθώς οι γερμανικές βιομηχανίες συνδέονται στενά και τροφοδοτούνται από πολλές βιομηχανίες στις γειτονικές χώρες. Ως εκ τούτου κρίνεται απαραίτητη μια ξεχωριστή αναφορά στις επιπτώσεις του εμπορικού πολέμου στην Γερμανία.

Οι δυσοίωνες ενδείξεις που προκύπτουν από τον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών αφορούν και την γερμανική οικονομία. Στοιχεία που έρχονται στην δημοσιότητα δείχνουν ότι η γερμανική οικονομία βαδίζει γοργά προς την ύφεση και ότι η ανάπτυξη της κινέζικης βιομηχανίας επιβραδύνθηκε πλέον σε χαμηλότερο ρυθμό που δεν έχει παρατηρηθεί εδώ και σε σχεδόν δύο δεκαετίες. Οι πιο απτές συνέπειες των δασμών του προέδρου Τραμπ στο παγκόσμιο εμπόριο αφορούν εκτός από την Κίνα και τη Γερμανία, η οποία ηγείται ως οικονομική δύναμη εντός της Ευρώπης ΕΕ. Σύμφωνα με δηλώσεις της επίσημης υπηρεσίας στατιστικών της γερμανικής κυβέρνησης η οικονομία της χώρας συρρικνώθηκε κατά 0,1% από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούνιο του 2019. Οι αναλυτές της Deutsche Bank προβλέπουν ότι η οικονομία θα συνεχίσει να συρρικνώνεται, επαληθεύοντας τις συνέπειες που προκαλεί μια περίοδος ύφεσης⁶⁷.

⁶⁷ <https://tradingeconomics.com/germany/indicators>

Στην Κίνα, η βιομηχανική παραγωγή τον Ιούλιο του 2019 μειώθηκε, σύμφωνα με στοιχεία της γερμανικής κυβέρνησης, στον πιο αργό ρυθμό εδώ και 17 έτη. Εκ των εμπορικών στοιχείων που παρουσιάζονται για την κινεζική οικονομία, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (the industrial output figure) είναι άλλο ένα σημάδι ότι ο γενικός ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας συνεχίζει να επιβραδύνεται κάτω από το βάρος του εμπορικού πολέμου και των προβλημάτων χρέους της χώρας⁶⁸. Τόσο η Κίνα, όσο και η Γερμανία έχουν μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά είναι και σημαντικοί πελάτες αμερικανικών προϊόντων. Η Γερμανία αγόρασε το 2018 αγαθά και υπηρεσίες αξίας 72 δισεκατομμυρίων δολαρίων από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σύμφωνα με τον Carsten Brzeski, επικεφαλής οικονομολόγο της ING Γερμανίας, εάν η επιβράδυνση της γερμανικής οικονομίας συνεχιστεί, τελικά θα σημαίνει λιγότερη ζήτηση για εμπορεύματα των ΗΠΑ⁶⁹.

Ο φόβος για επιδείνωση οδήγησε στην κάθοδο του χρηματιστηριακού δείκτη στην Wall Street καθώς και στις χρηματιστηριακές αγορές στην Ευρώπη. Οι κύριοι χρηματιστηριακοί δείκτες στη Φρανκφούρτη και το Παρίσι έκλεισαν με μείωση πάνω από 2% τον Αύγουστο του 2019 και στις Ηνωμένες Πολιτείες ο S & P 500⁷⁰ υποβιβάστηκε κατά 2,5% περίπου στις 14 του ίδιου μήνα. Οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων των Ηνωμένων Πολιτειών μειώθηκαν επίσης, ένα μήνυμα ότι οι επενδυτές μείωσαν τις προσδοκίες τους για ανάπτυξη. Οι αποδόσεις των ομολόγων, οι οποίες μειώνονται όσο αυξάνονται οι τιμές, έχουν υποχωρήσει λόγω της πρόσφατης κλιμάκωσης του εμπορικού πολέμου που ώθησε τους επενδυτές να αναζητήσουν ασφαλές καταφύγιο σε κρατικά ομόλογα⁷¹.

---

⁶⁸ <https://tradingeconomics.com/euro-area/industrial-production>

⁶⁹ Brzeski Carsten (2019). "Germany: Did anyone say 'recession'?", THINK ING, 14 November 2019, <https://think.ing.com/snaps/germany-3q-gdp-did-anyone-say-recession/>

⁷⁰ Συντομογραφία της ονομασίας του δείκτη Standard & Poor's 500, ενός δείκτη για τις 500 μεγαλύτερες (βάσει αξίας) εισηγμένες αμερικανικές εταιρείες στις αγορές του NYSE και του NASDAQ και αποτυπώνει περίπου το 80% κάλυψης της διαθέσιμης κεφαλαιοποίησης της αγοράς. Οι οικονομικές εκθέσεις περί της οικονομίας των ΗΠΑ μπορεί να αναφέρουν το επίπεδο της τιμής του S&P 500, ειδικά όταν σημειώνει κάποιο νέο ρεκόρ, όπως το 2.300 που σημείωσε τον Ιανουάριο του 2017. <https://www.bloomberg.com/quote/SPX:IND>

⁷¹ Ewing Jack (2019). "Germany Nears Recession and Chinese Factories Slow in Trade War Fallout", The New York Times, edited 14 Aug 2019, p.1.

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξης Κίνας και Γερμανίας παρεμποδίζονται κάτω από το βάρος των εμπορικών πιέσεων. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας αγαθών και υπηρεσιών στον κόσμο, λίγο πριν από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Γερμανία είναι στην 3η θέση και οι εξαγωγές της αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της. Και οι δύο χώρες έχουν πληγεί άμεσα από τους δασμούς που επέβαλε ο πρόεδρος Trump και γενικότερα, από τη διατάραξη της παγκόσμιας οικονομίας που προκάλεσε η εμπορική σύγκρουση. Η Γερμανία είναι επίσης υπό πίεση από τις χαοτικές προσπάθειες της Βρετανίας να εγκαταλείψει την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ οι εντάσεις στον Περσικό Κόλπο δεν αφήνουν περιθώρια για ασφαλής προβλέψεις σχετικά με τις προοπτικές πωλήσεων σε αυτή τη σημαντική περιοχή.

Οι δασμοί των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν ως επί το πλείστον στόχο την Κίνα, αλλά έχουν επίσης επιβληθεί δασμοί και στον ευρωπαϊκό χάλυβα και αλουμίνιο. Ο πρόεδρος Trump συχνά απειλεί να επιβάλει δασμούς στα γερμανικά αυτοκίνητα, τα οποία ως το πρωτεύον εξαγωγίμο προϊόν της γερμανικής βιομηχανίας είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η Γερμανία έχει βρεθεί ανάμεσα στα διασταυρούμενα πύρα Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας.

Οι γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες Volkswagen, Daimler και BMW κερδίζουν τουλάχιστον το ένα τρίτο των εσόδων τους στην Κίνα, όπου οι πωλήσεις αυτοκινήτων μειώνονται μετά από χρόνια εκρηκτικής ανάπτυξης. Ένας σημαντικός παράγοντας της μείωσης είναι ο παρατεταμένες απειλές για δασμούς που έχουν αναστατώσει τους Κινέζους καταναλωτές, αποθαρρύνοντάς τους να αγοράζουν αγαθά υψηλής αξίας. Οι μεταβαλλόμενες συνθήκες στην αγορά της Κίνας είναι μόνο ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες, οι οποίες κυριαρχούν στην αγορά πολυτελών αυτοκινήτων, αλλά προσπαθούν να αντιμετωπίσουν μεταβαλλόμενες απαιτήσεις, όπως αυστηρότερα πρότυπα εκπομπών καυσαερίων, μια δαπανηρή μετατόπιση προς την κατασκευή ηλεκτρικών αυτοκινήτων και ανταγωνιστές όπως η Tesla. Επειδή τα αυτοκίνητα είναι το κύριο εξαγωγίμο προϊόν της γερμανικής βιομηχανίας, τα προβλήματα έχουν συνέπειες σε ολόκληρη την οικονομία. Ο οίκος αξιολόγησης Moody's Investors Service υποβάθμισε το χρέος της χαλυβουργίας Thyssen Krupp περαιτέρω τον Αύγουστο

του 2019, παραθέτοντας εν μέρει την μειωμένη ζήτηση από τους κατασκευαστές αυτοκινήτων, ενώ οι οικονομικές επιδόσεις της Γερμανίας ήταν οι χειρότερες στην ευρωζώνη κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Statistics Agency)⁷².

Η τρέχουσα περίοδος είναι μια πρωτοφανής κατάσταση για τη Γερμανία, η οποία έχει επί μακρόν υποδείξει σε άλλες χώρες τον τρόπο διαχείρισης των οικονομιών τους και τις έχει επιπλήξει για υπερβολικό χρέος. Η Γερμανία ήταν μια από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που ανέκαμψαν από την κρίση χρέους που έπληξε την ευρωζώνη το 2010 και το ποσοστό ανεργίας της, στο 3,1%, εξακολουθεί να είναι το χαμηλότερο στη ευρωζώνη. Καθώς οι γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες και άλλοι κατασκευαστές αγοράζουν πολλά από τα εξαρτήματά τους από χώρες όπως η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες ή η Πολωνία, η κατάσταση που αντιμετωπίζει η Γερμανία επηρεάζει και την υπόλοιπη Ευρώπη. Η Γερμανία αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ένα τέταρτο της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι σχεδόν αδύνατο για την οικονομία της ΕΕ να ευημερεί όταν η γερμανική οικονομία ασθενεί.

Η ασθενής ανάπτυξης θα ωθήσει κατά πάσα πιθανότητα την κυβέρνηση της καγκελαρίου Angela Merkel να αυξήσει τις δαπάνες για τόνωση της οικονομίας. Αυτό θα είναι πολιτικά δύσκολο, καθώς οι Γερμανοί υπερηφανεύονται για τη δημοσιονομική τους σύνεση και η κυβέρνηση έχει καταγράψει δημοσιονομικά πλεονάσματα τα τελευταία πέντε χρόνια. Οι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η χώρα πρέπει να επωφεληθεί από τα χαμηλά επιτόκια για επενδύσεις σε υποδομές, όπως στο γερασμένο σιδηροδρομικό δίκτυο, στην εκπαίδευση και στην έρευνα και ανάπτυξη. Τα 10ετή κρατικά ομόλογα της Γερμανίας κατέγραψαν απόδοση -0,65% εντός του Αυγούστου 2019, γεγονός που σημαίνει ότι οι επενδυτές εμπιστεύονται το Βερολίνο για να κρατήσουν ασφαλή τα χρήματά τους. Ο Oliver Rakau, επικεφαλής Γερμανός οικονομολόγος της Oxford Economics, αναφέρει ότι η μείωση της οικονομικής παραγωγής και οι αδύναμες προοπτικές της οικονομίας, αυξάνουν όλο

---

⁷² Πίνακας 1.

και περισσότερο την ανάγκη για μια δόση δημοσιονομικών κινήτρων, αλλά το πολιτικό κόστος μιας τέτοιας μεταστροφής είναι μεγάλο⁷³.

Η ευρωπαϊκή οικονομία πλήττεται από τον εμπορικό πόλεμο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας και αν ο εμπορικός πόλεμος κλιμακωθεί για να συμπεριλάβει υψηλότερους δασμούς στα αυτοκίνητα που εισάγονται στις ΗΠΑ και κατασκευάζονται στην Ευρώπη, η εικόνα θα μπορούσε να φανεί ακόμη χειρότερη. Η Γερμανία ως η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης και ένας βασικός εμπορικός εταίρος τόσο των ΗΠΑ όσο και της Κίνας έχει όγκο εξαγωγών που ανέρχονται σχεδόν στο ήμισυ της γερμανικής οικονομίας και συγκεκριμένα στο 47% σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, καθώς οι εταιρείες της κατέχουν κυρίαρχο ρόλο στις παγκόσμιες αγορές αυτοκινήτων πολυτελείας και σύνθετων βιομηχανικών μηχανημάτων. Η Γερμανία είναι στο επίκεντρο δικτύων εφοδιαστικών αλυσίδων που την συνδέουν με τις γειτονικές χώρες της ευρωζώνης, ενώ επενδύσεις γίνονται συχνά σε εργοστάσια σε χώρες όπως η Σλοβακία, η Ουγγαρία και η Πολωνία. Όταν το εμπόριο αναπτύσσεται είναι ευεργετικό για την γερμανική οικονομία, αλλά σημαίνει ότι η Γερμανία παραμένει πιο ευάλωτη από τις λιγότερο ανοικτές οικονομίες όπως της Πορτογαλία ή της Γαλλία, όταν υπάρχει επιβράδυνση του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών.

Η γερμανική οικονομία είχε 8% ετήσια πτώση των εξαγωγών τον Ιούνιο του 2019 και μείωση της βιομηχανικής παραγωγής κατά 1,5% τον Ιούνιο σε σχέση με τον Μάιο, δηλαδή τρεις φορές μεγαλύτερη από την αναμενόμενη. Αντίστοιχα η ανάπτυξη στην ευρωζώνη στο σύνολό της μειώθηκε κατά το ήμισυ στο 0,2% το δεύτερο τρίμηνο του 2019 σε σύγκριση με το πρώτο και η Ιταλία, η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στην ευρωζώνη, είναι άλλο ένα αδύναμο σημείο, με μηδενική ανάπτυξη το δεύτερο τρίμηνο του 2019 μετά από μόλις 0,1% το πρώτο τρίμηνο του ίδιου έτους⁷⁴.

---

⁷³ Ewing Jack (2019). "Germany Nears Recession and Chinese Factories Slow in Trade War Fallout", The New York Times, edited 14 Aug 2019, p.2.

⁷⁴ McHugh David (2019). "New figures show U.S.-China trade war is hurting Germany-Europe's economic motor", The Associated Press, 12 Aug 2019.

Ένα σημάδι ανησυχίας είναι ότι έχουν αποδυναμωθεί οι επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό σε ολόκληρη την ευρωζώνη εντός του 2019, παρότι η χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας των εργοστασίων παραμένει σχετικά ισχυρή. Αυτή είναι μια απόκλιση από το μακροπρόθεσμο μοντέλο ανάπτυξης των επιχειρήσεων και υποδεικνύει ότι οι βιομηχανίες δεν προβλέπουν αύξηση στις πωλήσεις και στα κέρδη. Κατά ειρωνικό τρόπο, το εμπόριο μεταξύ Γερμανίας και ΗΠΑ και μεταξύ Γερμανίας και Κίνας διατηρείται σε υψηλούς όγκους συναλλαγών. Συμπερασματικά η επιχειρηματική εμπιστοσύνη και οι αποφάσεις για επενδύσεις και αγορές ανά τον κόσμο έχουν μειωθεί, λόγω της αβεβαιότητας σχετικά με την έκβαση της σύγκρουσης μεταξύ του προέδρου των ΗΠΑ Donald Trump και της κινεζικής Κομμουνιστικής ηγεσίας.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΙΑΣ-ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ (ASIA-PACIFIC)

Η περιοχή Ασίας-Ειρηνικού (συντομογραφία APAC, Asia-Pac, AsPac, APJ, JAPA ή JAPAC) είναι η περιοχή της υδρογείου κοντά στον Δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό. Η περιοχή Ασίας-Ειρηνικού ποικίλλει ανάλογα με το πλαίσιο, αλλά συνήθως περιλαμβάνει μεγάλο μέρος της Ανατολικής Ασίας, της Νότιας Ασίας, της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Ωκεανίας. Συνολικά, δεν υπάρχει σαφής ορισμός της περιοχής Ασίας-Ειρηνικού, και οι περιφέρειες που περιλαμβάνονται αλλάζουν ανάλογα με το πλαίσιο⁷⁵. Ο όρος έχει γίνει δημοφιλής από τα τέλη της δεκαετίας του '80 στο εμπόριο, τις επενδύσεις και την πολιτική. Παρά την ανομοιογένεια των οικονομιών των περιφερειών, τα περισσότερα μεμονωμένα κράτη εντός της ζώνης αποτελούν αναδυόμενες αγορές που αντιμετωπίζουν ταχεία ανάπτυξη. Στην παρούσα εργασία από τις χώρες της περιοχής Ασίας-Ειρηνικού αναλύονται οι συνέπειες του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου ΗΠΑ-Κίνας στην Ινδία, Ταιβάν, Βιετνάμ, Ινδονησία, Χονγκ Κονγκ, Νότια Κορέα και Νέα Ζηλανδία.

---

⁷⁵ Χάρτης 3.

ΙΝΔΙΑ

Κατά τη διάρκεια της 5ης συνάντησης Στρατηγικού Οικονομικού Διαλόγου (SED)⁷⁶ μεταξύ Ινδίας και Κίνας που διεξήχθη στις 14 Απριλίου 2018 στο Πεκίνο, ο Rajiv Kumar, αντιπρόεδρος του Εθνικού Ιδρύματος για τον Μετασχηματισμό της Ινδίας (NITI Aayog)⁷⁷ στην συνάντηση που είχε με τον Κινέζο ομόλογό του He Lifeng, πρόεδρο του Ανώτατου Φορέα Σχεδιασμού της Εθνικής Επιτροπής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης της Κίνας (NDRC)⁷⁸, δήλωσε: «Η Ινδία δεν θα πάρει το μέρος καμίας πλευράς στον συνεχιζόμενο εμπορικό πόλεμο μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, ανέκαθεν ελάμβανε μια ανεξάρτητη θέση επί εμπορικών θεμάτων». Ο Rajiv Kumar κατά τη διάρκεια του SED, έδωσε ένα ισχυρό ερέθισμα στην Κίνα να επιτρέψει τις εισαγωγές σόγιας και ζάχαρης από την Ινδία. Στην διάρκεια των δηλώσεων του τόνισε «Αναφέρομαι πολύ περισσότερο στους δασμούς της Κίνας στα γεωργικά προϊόντα. Οι δασμοί είναι υψηλοί και οι εξαγωγές της Ινδίας υποφέρουν εξαιτίας αυτών»⁷⁹.

Σύμφωνα με μελέτη οικονομολόγων της Rabobank International, η οικονομία της Ινδίας θα πληγεί από τον συνδυασμό ενός παγκοσμίου εμπορικού πολέμου δασμών και της σκλήρυνσης της νομισματικής πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve Bank). Ο εμπορικός πόλεμος δασμών θα μειώσει τις εξαγωγές και θα οδηγήσει σε εισαγόμενο πληθωρισμό, που θα βλάψει την αγοραστική δύναμη της Ινδίας και τις επενδύσεις. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει έως και 2,3% χαμένη αύξηση του ΑΕΠ για την Ινδία μέχρι το 2022. Η Ινδία θα μπορούσε να πέσει θύμα των δυσμενών εμπορικών πολιτικών των ΗΠΑ ή της

⁷⁶ Strategic Economic Dialogue. Παρέχει μια σημαντική πλατφόρμα και για τις δύο πλευρές για να συζητήσουν βασικά οικονομικά ζητήματα που επηρεάζουν τόσο τις χώρες όσο και τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος. <https://www.eoibeijing.gov.in/economic-dia.php>

⁷⁷ The National Institution for Transforming India. Το Εθνικό Ίδρυμα για τη Μετατροπή της Ινδίας, που ονομάζεται επίσης NITI Aayog, σχηματίστηκε με ψήφισμα του Υπουργικού Συμβουλίου της Ένωσης την 1η Ιανουαρίου 2015. Είναι το πρωταρχικό «Think Tank» της πολιτικής της κυβέρνησης της Ινδίας. <https://niti.gov.in/>

⁷⁸ National Development and Reform Commission. Είναι μια υπηρεσία μακροοικονομικής διαχείρισης υπό του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία έχει ευρύ διοικητικό και προγραμματικό έλεγχο της οικονομίας. <http://en.ndrc.gov.cn/>

⁷⁹ Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.40.

Κίνας ή και των δύο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το επιχείρημα ότι η Ινδία είναι σχετικά απομονωμένη από τον εμπορικό πόλεμο, δεδομένου του μικρού μεριδίου της στις συνολικές παγκόσμιες εξαγωγές, μόλις 1,7%. Εκτός από έναν πιθανό εμπορικό πόλεμο, μια ταχύτερη από το αναμενόμενο σκλήρυνση της νομισματικής πολιτικής της Federal Reserve Bank, θα οδηγήσει σε εκροές κεφαλαίων. Σε μια τέτοια περίπτωση, το μοντέλο Rabobank προβλέπει να υποτιμάται η ρουπία (Rupee, INR) απότομα και οι χαμένες ροές κεφαλαίου να ανέρχονταν σε 32 δισεκατομμύρια δολάρια μέχρι το 2022. Εάν η Ινδία χρησιμοποιήσει τα συναλλαγματικά της αποθέματα σε μια τέτοια περίπτωση, τα επιτόκια μπορεί να αυξηθούν σημαντικά καθώς μειώνεται η ρευστότητα. Παρά το γεγονός ότι τα αποθέματα της Ινδίας είναι σημαντικά, οι αγορές ενδέχεται να εξακολουθήσουν να ανησυχούν για την προοπτική περαιτέρω μειώσεων. Αυτές οι εξελίξεις θα έχουν μεγάλες επιπτώσεις στην πορεία της Ινδίας προς την οικονομική ευημερία⁸⁰.

Αν και το εμπορικό πλεόνασμα της Ινδίας με τις ΗΠΑ είναι λίγο μεγαλύτερο από 25 δισεκατομμύρια δολάρια, η Washington θεωρεί την Ινδία ως μια μεγάλη αγορά για τα γαλακτοκομικά και γεωργικά προϊόντα, καθώς και τον ιατρικό εξοπλισμό της. Στον γαλακτοκομικό τομέα, η Ινδία έκανε σημαντικά βήματα για να είναι αυτάρκης χάρη στην επιχείρηση «Flood» ή «Λευκή Επανάσταση»⁸¹ που ξεκίνησε από τον Verghese Kurien το 1970. Οι ΗΠΑ εξακολουθούν να εξάγουν επιδοτούμενα γαλακτοκομικά προϊόντα στην Ινδία, γεγονός που μπορεί να εξαλείψει τα μέσα διαβίωσης εκατομμυρίων φτωχών ανθρώπων που ασχολούνται με την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ινδία⁸².

⁸⁰ Coöperatieve Rabobank U.A. Ολλανδική πολυεθνική εταιρεία τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που εδρεύει στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας. <https://www.rabobank.com/en/home/index.html>

⁸¹ Η επιχείρηση “Flood” (Operation Flood) ήταν ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης που ξεκίνησε το 1970 από το Εθνικό Συμβούλιο Ανάπτυξης των Γαλακτοκομικών Προϊόντων της Ινδίας (The National Dairy Development Board's NDDB). Ο στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργία ενός εθνικού δικτύου γάλακτος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταστεί η Ινδία ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων και καλείται επίσης «Λευκή επανάσταση» (White Revolution) της Ινδίας. Ο Varghese Kurien (πρόεδρος του NDDB εκείνη την εποχή), έδωσε την τεχνογνωσία και την αναγκαία ώθηση στο πρόγραμμα και θεωρείται ο αρχιτέκτονας της «Λευκής Επανάστασης» της Ινδίας. <http://www.sankalpindia.net/book/operation-flood-leading-white-revolution>.

⁸² Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.41. <http://www.vifindia.org>

Στις 9 Μαΐου 2018, οι ΗΠΑ υπέβαλαν καταγγελία, για πρώτη φορά από την ίδρυση του ΠΟΕ, κατά της Ινδίας, ισχυριζόμενες ότι τα προγράμματα στήριξης της τιμής αγοράς (MPS)⁸³ της Ινδίας για το σιτάρι και το ρύζι παραβίαζαν τα επιτρεπόμενα από το Νέο Δελχί επίπεδα εγχώριων ενισχύσεων που στρεβλώνουν το εγχώριο εμπόριο. Οι ΗΠΑ, οι οποίες έχουν ήδη μια σειρά από προγράμματα στήριξης που στρεβλώνουν το εμπόριο για το ρύζι και άλλα αγαθά, ξεκίνησαν μια εμπορική διαμάχη κατά της Ινδίας σχετικά με την επιστροφή δασμών και άλλα προγράμματα για τους Ινδούς εξαγωγείς. Οι ΗΠΑ θέλουν επίσης να αρνηθούν το καθεστώς προνομίων GSP⁸⁴ για την ινδική κλωστοϋφαντουργία, βυρσοδεψία και για άλλα προϊόντα. Αν το Νέο Δελχί δεν φανεί ισχυρό όπως η Κίνα, χωρίς να δίνει έδαφος και να επιτρέπει στις ΗΠΑ πρόσβαση στην αγορά της, όποτε ο Πρόεδρος Trump το επιθυμεί, η κυβέρνηση της δεν θα καταφέρει στηρίξει εκατοντάδες εκατομμυρίων φτωχών αγροτών. Η Ινδία έχει καταγγείλει στον ΠΟΕ την λήψη δασμών από τις ΗΠΑ στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου ως ασύμβατους με τα παγκόσμια εμπορικά πρότυπα. Το Νέο Δελχί περιέλαβε στην εν λόγω καταγγελία πολλαπλές παραβιάσεις των κανόνων του ΠΟΕ, όπως διακρίσεις κατά των εισαγωγών, την εισαγωγή περιορισμών με τη μορφή ποσοστώσεων και τη χρήση δασμών για τον εξαναγκασμό άλλων χωρών να συμφωνήσουν σε «εθελοντικούς» περιορισμούς των εξαγωγών τους⁸⁵. Η Ινδία κατήγγειλε ότι οι δασμοί των ΗΠΑ ύψους 25% και 10% στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου αντιστοίχως, δεν

⁸³ Market Price Support (MPS) Programmes. <https://www.thehindubusinessline.com/economy/agri-business/indias-msp-programme-for-pulses-under-wto-lens/article26411977.ece>

⁸⁴ The Generalised System of Preferences. Τα προγράμματα GSP των ΗΠΑ, όπως το Σύστημα Γενικευμένων Προνομίων, παρέχουν ευκαιρίες σε πολλές από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου να χρησιμοποιούν το εμπόριο για να αναπτύξουν τις οικονομίες τους και να ξεφύγουν από τη φτώχεια. Το GSP είναι το μεγαλύτερο και παλαιότερο πρόγραμμα εμπορικών προνομίων των ΗΠΑ. Με το νόμο περί εμπορίου του 1974, το GSP προωθεί την οικονομική ανάπτυξη με την κατάργηση των δασμών σε χιλιάδες προϊόντα όταν εισάγονται από μία από τις 119 καθορισμένες δικαιούχες χώρες. <https://ustr.gov/issue-areas/trade-development/preference-programs/generalized-system-preference-gsp>

⁸⁵ Suneja Kirtika, "Citing Discrimination, India Drags US to WTO on Steel, Aluminium Tariffs", ET Bureau, May 23, 2018. http://economictimes.indiatimes.com/articleshow/64292453.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst

συνάδουν με τις διατάξεις του Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT)⁸⁶ του ΠΟΕ (WTO)⁸⁷.

Η Κίνα, ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ινδίας, μπορεί σίγουρα να στηρίξει την Ινδία αγοράζοντας περισσότερα αγαθά και να μειώσει το εμπορικό πλεόνασμα του περασμένου έτους ύψους 51,7 δισ. δολαρίων ΗΠΑ. Η Κίνα όντως ανταποκρίνεται σε ένα βαθμό καθώς οι εξαγωγές της Ινδίας στην Κίνα το 2018 αυξήθηκαν κατά 39,1% στα 16,3 δισ. δολάρια. Αλλά υπάρχουν ακόμη μεγάλα περιθώρια, καθώς η Κίνα αγοράζει μόνο το 4% περίπου των εξαγωγών της Ινδίας⁸⁸.

TAIBAN

Οι δασμοί των ΗΠΑ στις κινεζικές εισαγωγές ενθάρρυναν τις αμερικανικές εταιρείες να αναζητήσουν προμηθευτές για ημικατεργασμένα ή τελικά προϊόντα σε άλλες χώρες της Νότιας Ασίας αντί για την κατασκευή τους στις ΗΠΑ. Τα παραρτήματα του Αμερικάνικου Εμπορικού Επιμελητήριου στην Κίνα και στην Σαγκάη μελέτησαν τον Μάιο του 2019 αμερικανικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα. Η έρευνα έδειξε ότι 40% των εταιρειών εξετάζουν ή έχουν μετακινήσει την παραγωγή τους εκτός της Κίνας. Λιγότερο από το 6% αυτών των εταιρειών εξετάζει το ενδεχόμενο να μετακινηθεί πίσω στις ΗΠΑ⁸⁹.

---

⁸⁶ Η General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), αποτελεί σήμερα έναν παγκόσμιο οργανισμό που μέσα από θεσμοθετημένες συνεδρίες - διαπραγματεύσεις επιβάλλει κανόνες αναγκαστικού χαρακτήρα, επί της αρχής της αμοιβαιότητας, επιδιώκοντας την βελτίωση και επέκταση των όρων και δυνατοτήτων του διεθνούς εμπορίου. Βασικότερη σήμερα σε ισχύ συμφωνία είναι του 1994, που τελεί επί των βασικών αρχών του 1947. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/06-gatt_e.htm

⁸⁷ World Trade Organization. Ιδρύθηκε το 1971 υπό την αιγίδα της UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development), συνέβαλε με την πάροδο του χρόνου στη δημιουργία ενός κατάλληλου εμπορικού περιβάλλοντος για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι 13 χώρες που κατέχουν προνόμια GSP είναι: Αυστραλία, Λευκορωσία, Καναδάς, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ισλανδία, Ιαπωνία, Καζακστάν, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ρωσική Ομοσπονδία, Ελβετία, Τουρκία και ΗΠΑ. <https://unctad.org/en/Pages/DITC/GSP/Generalized-System-of-Preferences.aspx>

⁸⁸ Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.42.

⁸⁹ Tayal Puja (2019). «US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War», Market Realist, Direccion Shares, published July 15, 2019. p.2. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>

Η Ταϊβάν επωφελείται από τον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο καθώς οι δασμοί και ο αποκλεισμός της Huawei βοήθησαν τις ΗΠΑ να μειώσουν τις εισαγωγές τους από την Κίνα κατά 12,4% και τις εξαγωγές προς την Κίνα 19,2% σε ετήσια βάση μεταξύ Ιανουαρίου και Μαΐου 2019. Το εμπόριο διοχετεύτηκε αλλού. Το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Ταϊβάν αυξήθηκε κατά 36,5% σε ετήσια βάση. Οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 22,4%, ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 14,2%⁹⁰. Οι εταιρείες τεχνολογίας μετατοπίζουν την παραγωγική τους δραστηριότητα από την Κίνα στην Ταϊβάν. Η μετατόπιση της παραγωγής από την Κίνα στην Ταϊβάν, ερμηνεύεται μέσω της έννοια των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, οι οποίες ενίσχυσαν το παγκόσμιο εμπόριο. Εξελίχθηκαν επειδή ορισμένες χώρες προσέφεραν σημαντικά πλεονεκτήματα κόστους έναντι άλλων χωρών στην παραγωγή ορισμένων αγαθών. Το πλεονέκτημα κόστους έκανε την Κίνα παγκόσμιο κόμβο στις κατασκευές ηλεκτρονικών. Ωστόσο, οι ΗΠΑ αύξησαν 25% τους δασμούς στις κινεζικές εισαγωγές τον Μάιο του 2019, γεγονός που απομάκρυνε το πλεονέκτημα κόστους της Κίνας⁹⁰. Ως αποτέλεσμα, πολλές εταιρείες μετατόπισαν τις γραμμές παραγωγής τους στην χώρα που αποτελούσε για αυτές την επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση.

Πολλές εταιρείες της Ταϊβάν έχουν την γραμμή παραγωγής τους στην Κίνα. Τα αγαθά που κατασκευάζονται από εταιρείες της Ταϊβάν στην Κίνα, υπόκεινται στους δασμούς 25% που επιβλήθηκαν από τις ΗΠΑ στις κινεζικές εισαγωγές. Οι αυξανόμενοι δασμοί ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις της Ταϊβάν να μεταφέρουν την αλυσίδα εφοδιασμού τους εκτός Κίνας. Σύμφωνα με αναλυτές της Citibank η κινεζική κυβέρνηση δίνει στις επιχειρήσεις που προέρχονται από την Ταϊβάν κίνητρα όπως ευνοϊκές φορολογικές πολιτικές και την άδεια να συμμετέχουν σε εθνικά σχέδια έρευνας και ανάπτυξης. Τα κίνητρα έχουν ως στόχο να ενθαρρύνουν τις εταιρείες να παραμείνουν στην Κίνα. Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες δεν αρκούν⁹⁰.

Στα μέσα Ιουνίου 2019, ο Terry Gou ιδρυτής της Foxconn, δήλωσε ότι η εταιρεία του θα μπορούσε να μετακινήσει την παραγωγή των iPhone στην Ταϊβάν

⁹⁰ Tayal Pujja (2019). «US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War», Market Realist, Direxion Shares, published July 15, 2019. p.3. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>

σε σύντομο χρονικό διάστημα⁹¹. Η Foxconn είναι η μεγαλύτερη εταιρεία συναρμολόγησης για τα iPhone της Apple. Η Ταϊβάν προσελκύει μεγάλες επενδύσεις από τον τομέα της τεχνολογίας. Αρκετές εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων της Microsoft, σχεδιάζουν την μετακίνηση των επιχειρήσεων τους για ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης στην Ταϊβάν. Η μετατόπιση της παραγωγής πολλών εταιρειών εκτός Κίνας μειώνει την παραγωγική της δυνατότητα και αυξάνει την ανεργία στο εσωτερικό της. Ακριβώς όπως η Ταϊβάν, έτσι και το Βιετνάμ, η Νότια Κορέα, η Ινδία και το Μπαγκλαντές επωφελούνται από την μετατόπιση πλέον των αλυσίδων εφοδιασμού πολλών εταιρειών εκτός Κίνας. Ωστόσο, μένει να φανεί αν η μετατόπιση της παγκόσμιας αλυσίδας εφοδιασμού εκτός της Κίνας είναι μόνιμη, καθώς οι κατασκευαστές ίσως απλώς αναπροσανατολίζουν τις εφοδιαστικές τους αλυσίδες ώστε να αποφεύγουν τους δασμούς των ΗΠΑ.

BIETNAM

Η εμπορική σύγκρουση αναστατώνει τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Καθώς οι επιχειρήσεις προσαρμόζουν τον τρόπο με τον οποίο αγοράζουν και πωλούν προϊόντα, χώρες όπως το Βιετνάμ έχουν επωφεληθεί από τον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Για να παρακάμψουν τους δασμούς των ΗΠΑ, οι εταιρείες μετακινούν μέρος της παραγωγής τους από την Κίνα στο Βιετνάμ, διατηρώντας έτσι τις τιμές τους χαμηλά και θυσιάζοντας μόνο κάποια από τα κέρδη τους. Οι επενδύσεις στο Βιετνάμ αυξάνονται και οι Ηνωμένες Πολιτείες εισάγουν 40% περισσότερα αγαθά από το Βιετνάμ το 2019 σε σύγκριση με το 2018. Επιπλέον, οι βιετναμέζικες εξαγωγές προς τις Ηνωμένες Πολιτείες αντιπροσωπεύουν ένα 26% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) το 2019 και η οικονομία του Βιετνάμ αναμένεται να έχει αύξηση 7% το 2019. Η βελτίωση αυτή της οικονομίας του Βιετνάμ έχει γίνει αντιληπτή ωθώντας τον Πρόεδρο Trump να χαρακτηρίσει Βιετνάμ ως τον «χειρότερο κακοποιό» (“the single worst abuser”) όταν πρόκειται για εμπορικές πρακτικές και τον Robert Lighthizer, εκπρόσωπο

---

⁹¹ Tayal Pujja (2019). “US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War”, Market Realist, Direxion Shares, published July 15, 2019. p.3. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>

εμπορίου των ΗΠΑ, να δηλώνει ότι το Βιετνάμ πρέπει να λάβει μέτρα για να μειώσει το εμπορικό πλεόνασμα των 40 δισεκατομμυρίων δολαρίων έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών⁹².

ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

Ο συνεχιζόμενος εμπορικός πόλεμος Κίνας-ΗΠΑ είναι ένα σύμπτωμα μιας σειράς πιο θεμελιωδών θεμάτων, όπως μεταξύ άλλων, της πολιτικής και γεωοικονομικής αντιπαλότητας για παγκόσμια ηγεσία μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών. Κατά συνέπεια, χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας όπως η Ινδονησία, πρέπει να γνωρίζουν τις στρατηγικές που ακολουθούν αυτές οι δύο χώρες και τις ενδεχόμενες αντιδράσεις σε αυτές, τόσο σε εγχώριο, σε περιφερειακό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο άμεσος αντίκτυπος του εμπορικού πολέμου ΗΠΑ-Κίνας στο εμπόριο της Ινδονησίας προέρχεται από την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και την αβεβαιότητα που έχει δημιουργήσει για την παγκόσμια οικονομία. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) αναμένει επιβράδυνση της ανάπτυξης για το 70% της παγκόσμιας οικονομίας. Τον Ιανουάριο του 2019, το ΔΝΤ υποβάθμισε τις προβλέψεις του για την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη από 3,5% σε 3,3% για το τρέχον έτος⁹³.

Η επιβράδυνση της παραγωγής στην Κίνα θα έχει αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία, λόγω του αυξανόμενου ρόλου της στο διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις. Από την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 1995, ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών της αυξήθηκε κατά δέκα φορές, για να φθάσει τα 4,1 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2017, ενώ το μερίδιο των παγκόσμιων εξαγωγών είναι πλέον 12%, μεγαλύτερο από κάθε χώρα⁹⁴. Δεδομένου ότι για την Ινδονησία και άλλες χώρες της

---

⁹² Lascaleia Andrew (2019). «The Winners and Losers of the US-China Trade War», Copyright © 2019 Atlantic Council, Published Aug 13, 2019.

⁹³ International Monetary Fund World Economic Outlook Press Conference, April 10th, 2019. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/04/10/tr041019-weo-world-economicoutlook-press-conference-transcript>

⁹⁴ Pangestu Mari (2019). “China–US trade War: an Indonesian perspective”, China Economic Journal, 12:2, p.216, DOI: 10.1080/17538963.2019.1611084.

Νοτιοανατολικής Ασίας, η Κίνα έχει καταστεί ο κύριος εμπορικός εταίρος, η επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας θα έχει μεγάλο αντίκτυπο. Οι συνολικές εισαγωγές της Κίνας από χώρες της ASEAN⁹⁵ αυξήθηκαν από 23 δισ. σε σχεδόν 280 δισ. δολάρια ΗΠΑ κατά την περίοδο 2002-2017⁹⁶. Η Κίνα ήταν επίσης η μεγαλύτερη αγορά εξαγωγών των χωρών του ASEAN, με το μερίδιο των εξαγωγών προς την Κίνα να αυξάνεται από 6,4% σε 27% κατά την περίοδο 2002-2017⁹⁷. Οι επενδύσεις που προέρχονται από την Κίνα ήταν σημαντικές σε πολλούς διαφορετικούς τομείς. Από το 2017, οι κινεζικές επενδύσεις στις χώρες της ASEAN κυριαρχούνται από επενδύσεις στα ακίνητα (3,1 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ), στο εμπόριο (2,8 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ), στη χρηματοδότηση (1,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) και στην παραγωγή (1,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ)⁹⁸. Αυτές δεν περιλαμβάνουν τα διάφορα έργα υποδομής, ιδίως την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, που η Κίνα συμμετέχει στη Νοτιοανατολική Ασία. Η ισχυρή ανάπτυξη της Κίνας κατά τα έτη πριν από την παγκόσμια οικονομική κρίση παρουσίασε απότομη αύξηση τόσο στις εξαγωγές όσο και τις εισαγωγές από την Κίνα⁹⁹. Δείχνει επίσης ότι, παρά την παγκόσμια οικονομική κρίση, οι εξαγωγές μειώθηκαν ελαφρά και συνέχισαν να παρουσιάζουν έντονη ανάπτυξη στη συνέχεια, γεγονός που δείχνει ότι η ζήτηση από την Κίνα συνέβαλε στη διατήρηση της ανάπτυξης κατά τη διάρκεια και μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση για τις χώρες της ASEAN.

Ο έμμεσος αντίκτυπος του εμπορικού πολέμου μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ για την Ινδονησία και τις χώρες ASEAN θα προέλθει από πιθανό αναπροσανατολισμό των επενδύσεων καθώς και από την εκτροπή του εμπορίου. Όσον αφορά τον αναπροσανατολισμό των επενδύσεων, θα μπορούσε να υπάρξει μετεγκατάσταση

---

⁹⁵ Association of Southeast Asian Nations. Η «Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας» είναι διεθνής πολιτικός και οικονομικός οργανισμός χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας. Δημιουργήθηκε στις 8 Αυγούστου 1967, με πρωτοβουλία της Ινδονησίας, της Σιγκαπούρης, της Μαλαισίας, της Ταϊλάνδης και των Φιλιππίνων. Οι χώρες που περιλαμβάνει είναι Βιετνάμ, Ινδονησία, Καμπότζη, Λάος, Μαλαισία, Μπρουνέι, Μυανμάρ, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη και Φιλιππίνες. Έδρα του ASEAN είναι η Τζακάρτα της Ινδονησίας. <https://asean.org/>

⁹⁶ Πίνακας 2.

⁹⁷ Πίνακας 4.

⁹⁸ Sectoral Foreign Direct Investment. aseanstats.org

⁹⁹ Πίνακες 2 και 3.

κινεζικών ή πολυεθνικών κατασκευαστικών εταιρειών για την εξυπηρέτηση της αμερικανικής αγοράς ή άλλων αγορών που επηρεάζονται από τους δασμούς των ΗΠΑ.

Παράδειγμα αποτελεί η Harley Davidson που μετατόπισε την γραμμή παραγωγής στην Ταϊλάνδη από τις ΗΠΑ για την κάλυψη της ευρωπαϊκής αγοράς. Η Panasonic έκλεισε το εργοστάσιό της στις ΗΠΑ στις αρχές του 2017 και το μετεγκατέστησε στην Μαλαισία. Η εταιρεία παραγωγής υποδημάτων και αξεσουάρ Steven Madden Ltd, ανακοίνωσε ότι θα μετατοπίσει την παραγωγή τσαντών από την Κίνα στην Καμπότζη. Η εταιρεία Kayamatics, μια εταιρεία παραγωγής συσκευών διαδικτύου, διαθέτει δύο κινεζικά εργοστάσια, αλλά σχεδιάζει να δημιουργήσει γραμμές παραγωγής στην Kuala Lumpur και το Penang της Μαλαισίας. Η Delta Electronics, η οποία προμηθεύει εξαρτήματα στην Apple, προσέφερε 2,1 δισ. δολάρια ΗΠΑ για να αγοράσει μια εταιρεία στην Ταϊλάνδη για να επεκτείνει την παραγωγή της. Η Merry Electronics που κατασκευάζει ακουστικά για εταιρείες όπως η Bose Corp σκοπεύει να μεταφέρει μέρος της παραγωγής της από τη Νότια Κίνα στην Ταϊλάνδη¹⁰⁰. Μία εταιρεία παραγωγής ελαστικών με έδρα την Ινδονησία, η οποία έχει τη γραμμή παραγωγής στην Κίνα, μετατόπισε μέρος της παραγωγής της στην Ινδονησία και επίσης δημιούργησε ένα εργοστάσιο στις ΗΠΑ για την αποφυγή των δασμών. Μια άλλη εταιρεία κατασκευαστή πλαστικών, η οποία δραστηριοποιείται στην Ινδονησία και την Κίνα, σχεδιάζει να επενδύσει στις ΗΠΑ για να αποφύγει τους δασμούς που θα επιβληθούν στις εισαγωγές που προέρχονται από την Κίνα. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που διεξήγαγε το Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο στην Κίνα (2019), περίπου το 19% των ερωτηθέντων επιχειρήσεων θεωρούν πιθανή τη μετακίνηση εκτός Κίνας, η πλειοψηφία των οποίων αποδίδει το λόγο στους δασμούς των ΗΠΑ στην Κίνα¹⁰¹.

Το 40% των ερωτηθέντων επιχειρήσεων που εξετάζουν το ενδεχόμενο μετεγκατάστασης των γραμμών παραγωγής τους εκτός Κίνας, θεωρούν ως κύριο

¹⁰⁰ Lester M. Karl (2018). «Southeast Asia has an Investment Boom, Thanks to the Trade War», Bloomberg, October 22,2018. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-22/thanks-to-the-trade-war-southeast-asia-has-an-investment-boom>

¹⁰¹ Pangestu Mari (2019). «China–US trade War: an Indonesian perspective», China Economic Journal, 12:2, p.217, DOI: 10.1080/17538963.2019.1611084.

προορισμό για την μετεγκατάσταση τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας¹⁰². Η έρευνα του Ινστιτούτου McKinsey¹⁰³ για ανώτατα στελέχη επιχειρήσεων, αποκάλυψε επίσης ότι ως πρώτο μέλημα τους θεωρούν την αβεβαιότητα ως προς την εμπορική πολιτική που θα ακολουθήσουν και ότι αναμένουν διαφοροποίηση της στρατηγικής της εταιρείας τους στο διεθνές εμπόριο τα επόμενα τρία χρόνια, επενδύοντας ή αυξάνοντας τις δραστηριότητές τους σε μία ή περισσότερες χώρες, με στόχο την διασπορά του επενδυτικού κινδύνου και επενδύοντας περισσότερο στις τοπικές αλυσίδες εφοδιασμού, ως αποτέλεσμα της ωρίμανση της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι κινεζικές επενδύσεις στη Νοτιοανατολική Ασία αυξάνονται τα τελευταία χρόνια και αυτό θα μπορούσε να είναι μια τάση μετεγκατάστασης των κινεζικών επιχειρήσεων που λαμβάνουν χώρα όχι λόγω του εμπορικού πολέμου, αλλά λόγω του αυξανόμενου κόστους λειτουργίας που έχουν πλέον οι επιχειρήσεις στην Κίνα αντιμετωπίζοντας αύξηση του κόστους εργασίας. Η αξία των άμεσων ξένων επενδύσεων από την Κίνα προς τις χώρες ASEAN αυξήθηκε ραγδαία την τελευταία δεκαετία, με τη Σιγκαπούρη, την Ταϊλάνδη, τη Μαλαισία και την Ινδονησία να είναι οι κύριοι αποδέκτες¹⁰⁴.

Ενώ ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας μπορεί να αποφέρει οφέλη για κάποιες χώρες από τη μετεγκατάσταση του εμπορίου και των επενδύσεων, οι επιπτώσεις αυτές αναμένεται να είναι αμελητέες για την Ινδονησία. Μεγάλο μέρος των αμερικανικών εισαγωγών από την Ινδονησία δεν σχετίζεται με τα εμπορεύματα που επηρεάστηκαν από τους δασμούς που επιβλήθηκαν λόγω του εμπορικού πολέμου. Χωρίς επαρκή παραγωγή σε παρόμοια προϊόντα, είναι απίθανη η μετεγκατάσταση του εμπορίου από την Κίνα στην Ινδονησία. Οι εισαγωγές της Κίνας από την Ινδονησία βασίζονται κυρίως σε βασικά προϊόντα όπως το φοινικέλαιο, το ξύλο και τα προϊόντα από καουτσούκ και άνθρακα για την εξυπηρέτηση της εγχώριας αγοράς της Κίνας και έτσι είναι πιο ευάλωτες στην επιβράδυνση της

---

¹⁰² The American-Hellenic Chamber of Commerce (2019). <https://www.amcham.gr/>

¹⁰³ McKinsey Global Institute (2019) survey of executives. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/innovation-and-growth/globalization-in-transition-the-future-of-trade-and-value-chains>

¹⁰⁴ Πίνακας 5.

ανάπτυξης της Κίνας. Επιπλέον οι εισαγωγές μηχανημάτων από την Ινδονησία είναι σχετικά μικρές και δείχνουν ότι η Ινδονησία δεν αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας στα ηλεκτρομηχανολογικά προϊόντα σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ASEAN και έτσι είναι λιγότερο ευάλωτη στην επίδραση του εμπορικού πολέμου στη διατάραξη των αντίστοιχων εφοδιαστικών αλυσίδων. Ένα άλλο μέτρο που εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι γειτονικές χώρες θα επηρεαστούν από την επιβράδυνση της Κίνας και τη διατάραξη των αλυσίδων αξίας είναι ο λόγος έντασης του εμπορίου τους (trade intensity ratio) με την Κίνα. Από τον καταμερισμό των εμπορικών ισοζυγίων καθορίζεται ο αντίκτυπος των διαταραχών στο εμπόριο στην συνολική οικονομική ανάπτυξη. Αν υποθεθεί ότι υπάρχει ισορροπημένο εμπόριο χωρίς δασμούς στις εξαγωγές, μια μείωση 10% των εξαγωγών μιας χώρας με 100% ένταση εμπορίου (trade intensity) και 30% προστιθέμενη αξία θα μειώσει το ΑΕΠ της χώρας κατά 3%. Χρησιμοποιώντας αυτό το μέτρο, το Βιετνάμ και η Καμπότζη θα είναι οι πιο εκτεθειμένες χώρες στην επιβράδυνση της οικονομίας της Κίνας, καθώς η διμερής αξία των εξαγωγών αντιπροσωπεύει το 41% και το 26% των ΑΕΠ των χωρών αντίστοιχα¹⁰⁵.

Η Ινδονησία από την άλλη πλευρά δεν είναι τόσο εκτεθειμένη στην Κίνα, δεδομένου ότι ο δείκτης έντασης εμπορίου (trade intensity ratio) το 2017 ήταν μόνο 3%, ο χαμηλότερος λόγος έντασης εμπορίου στην ASEAN. Μπορούμε επίσης να δούμε το μέγεθος των επιπτώσεων από την ένταση του εμπορίου εξετάζοντας την Προστιθέμενη Αξία του Εμπορίου¹⁰⁶.

Με στοιχεία του ΟΟΣΑ¹⁰⁷ για την προστιθέμενη αξία του εμπορίου, η Ινδονησία έχει το υψηλότερο μερίδιο της εγχώριας προστιθέμενης αξίας στις

---

¹⁰⁵ Read, R. (2010). "Trade, Economic Vulnerability, Resilience and the Implications of Climate Change on Small Island and Littoral Developing Economies, ICTSD Programme on Competitiveness and Sustainable Development." Issue Paper No. 12. Geneva, Switzerland: International Centre for Trade and Sustainable Development.

¹⁰⁶ Πίνακας 6.

¹⁰⁷ The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Δημιουργήθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (Organization for European Economic Co-operation - OEEC), με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο

εξαγωγές, αντιπροσωπεύοντας το 88% της συνολικής εξαγωγικής προστιθέμενης αξίας το 2016, και αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το 53% περίπου των εξαγωγών της Ινδονησίας ανήκει στον πρωτογενή τομέα, όπως ακατέργαστα έλαια, άνθρακας και καουτσούκ. Το μέτρο αυτό δείχνει επίσης ότι η Ινδονησία δεν είναι σε μεγάλο βαθμό ενσωματωμένη στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας.

Όσον αφορά τη δυνατότητα εκτροπής του εμπορίου οι δασμοί που επιβάλλει η Κίνα στις αμερικανικές εισαγωγές αφορούν εμπορεύματα όπως η σόγια, το ζαχαρόχορτο, ο χάλυβας, το αλουμίνιο, τα φρούτα και το βόειο κρέας. Η Ινδονησία είναι πιθανό να αντικαταστήσει μόνο μια μικρή ποσότητα των προϊόντων χάλυβα και αλουμινίου. Είναι απίθανο να αντικαταστήσει την σόγια ως ζωική τροφή και δεν θα μπορούσε να υποκαταστήσει το φοινικέλαιο¹⁰⁸.

ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ (HONG KONG)

Η Ειδική Διοικητική Περιοχή του Χονγκ Κονγκ¹⁰⁹ είναι ένας σημαντικός κόμβος επανεξαγωγής των προϊόντων που παράγονται στην Κίνα. Από τον λιμένα του Χονγκ Κονγκ γινόταν και συνεχίζεται σήμερα να διενεργείται, το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της Κίνας. Η άμεση επιρροή του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου ΗΠΑ-Κίνας στο Χονγκ Κονγκ είναι στην πραγματικότητα πολύ περιορισμένη. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το Χονγκ Κονγκ εξαρτάται από το εμπόριο, μαζί με τον συνδυασμό πολιτικών σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου του Χονγκ Κονγκ με το δολάριο ΗΠΑ, άρα και με τις διακυμάνσεις αυτού, καθώς και της ελεύθερης ροής κεφαλαίων, σύμφωνα με την «Αδύνατη Τριάδα» ή «Τρίλημμα» του Paul Krugman¹¹⁰, το Χονγκ Κονγκ δεν

Πόλεμο. Αργότερα επεκτάθηκε και σε μη ευρωπαϊκά κράτη, και το 1960 μετασηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). <https://www.oecd.org/>

¹⁰⁸ <https://www.oecd.org/>

¹⁰⁹ Υπήρξε βρετανική αποικία από το 1842 και ανήκε στη Βρετανική Κοινοπολιτεία έως το 1997, οπότε η κυριαρχία του μεταβιβάστηκε στη Κίνα. Σήμερα κυβερνάται ως ειδική διοικητική περιοχή κατά τον βασικό νόμο του Χονγκ Κονγκ. Υπό τον όρο της κοινής Διακήρυξης ΗΒ-Κίνας, η Κίνα έχει υποσχεθεί ότι το Χονγκ Κονγκ θα έχει έναν σχετικά υψηλό βαθμό αυτονομίας τουλάχιστον έως το 2047 γεγονός που το επιβάλλουν περισσότερο οικονομικοί λόγοι. <https://www.tripsavvy.com/democracy-press-and-freedom-in-the-hong-kong-sar-1535635>

¹¹⁰ Η «αδύνατη τριάδα» (Krugman's impossible trinity), επίσης γνωστή ως «Τρίλημμα» (trilemma) είναι μια έννοια στη διεθνή οικονομία που δηλώνει ότι είναι αδύνατο να έχουμε και τις τρεις από τις ακόλουθες συνθήκες ταυτόχρονα: σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία, ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων

μπορεί να έχει ανεξάρτητη νομισματική πολιτική. Το Χονγκ Κονγκ είναι σχετικά εκτεθειμένο στους κινδύνους του εμπορικού πολέμου και έχει περιορισμένες δυνατότητες μακροοικονομικών προσαρμογών. Επομένως, οι έμμεσες επιπτώσεις του εμπορικού πολέμου μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ στο Χονγκ Κονγκ δεν πρέπει να υποτιμηθούν. Από μια αισιόδοξη οπτική γωνία, το Χονγκ Κονγκ μπορεί να ωφεληθεί σε κάποιο βαθμό. Όταν διακόπτεται το εμπόριο μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, το Χονγκ Κονγκ μπορεί να διαδραματίσει το ρόλο του μεσάζοντα, προωθώντας το εμπόριο μεταξύ των δύο αντιπάλων, ή καλύπτοντας άμεσα τα κενά που απομένουν και από τις δύο χώρες.

Παρά ταύτα, τα προβλήματα που προκάλεσε ο εμπορικός πόλεμος ενδέχεται να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για το Χονγκ Κονγκ. Ένας από τους κύριους στόχους των δασμών των ΗΠΑ είναι ο τομέας της υψηλής τεχνολογίας στην Κίνα. Δεδομένου ότι η πλειοψηφία των κινέζικων εταιρειών υψηλής τεχνολογίας επικεντρώνονται στην Shenzhen, αν αυτές οι εταιρείες πλήττονται από τον εμπορικό πόλεμο, μπορεί να υπάρξει μια καθοδική πορεία των τιμών των ακινήτων της Shenzhen, που επηρεάζουν έμμεσα την αγορά ακινήτων του Χονγκ Κονγκ. Το Χονγκ Κονγκ υπήρξε στρατηγική θέση για τις κινέζικες και αμερικάνικες επιχειρήσεις στην πρόθεση τους να δημιουργήσουν υποκαταστήματα στο εξωτερικό, έτσι η αποδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας και η μειωμένη ζήτηση λόγω των επιβαλλόμενων δασμών που ακολουθεί, θα ασκήσει πίεση στους τομείς του εμπορίου και των ακινήτων του Χονγκ Κονγκ.

Οι βιομηχανίες τεχνολογίας του Χονγκ Κονγκ ενδέχεται επίσης να επηρεαστούν αρνητικά από τον εμπορικό πόλεμο. Προς το παρόν, το Χονγκ Κονγκ επιδιώκει να αναπτύξει τον τομέα της τεχνολογίας και έχει αναπτύξει γι' αυτό στενούς δεσμούς με την ηπειρωτική χώρα της Κίνας όσον αφορά χρηματοδοτήσεις στον τεχνολογικό τομέα και τις συνεργασίες μεταξύ εργαστηρίων. Με τις βιομηχανίες

(απουσία ελέγχων κεφαλαίου) και μια ανεξάρτητη νομισματική πολιτική. Πρόκειται για μια υπόθεση βασισμένη στην κατάσταση της ακάλυπτης ισοτιμίας επιτοκίου (uncovered interest rate parity condition) και εμπειρικές μελέτες όπου οι κυβερνήσεις που προσπάθησαν ταυτόχρονα να επιδιώξουν και τους τρεις στόχους απέτυχαν. Εάν ένα έθνος υιοθετήσει μια θέση, για παράδειγμα, να διατηρήσει μια σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία και να επιτρέψει την ελεύθερη ροή κεφαλαίων, η συνέπεια θα είναι η απώλεια της ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής. <https://krugman.blogs.nytimes.com/2011/05/09/currency-wars-and-the-impossible-trinity-wonkish/>

υψηλής τεχνολογίας της Κίνας να βρίσκονται στο στόχαστρο των ΗΠΑ, η ικανότητα ανάπτυξης της βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας του Χονγκ Κονγκ αναπόφευκτα θα περιοριστεί κατά τη διάρκεια του εμπορικού πολέμου, καθιστώντας τελικά σχεδόν αδύνατο για το Χονγκ Κονγκ να παραμείνει αλώβητο από τον εμπορικό πόλεμο.

Ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ έχει επηρεάσει αρνητικά τις διακυμάνσεις της χρηματιστηριακής αγοράς του Χονγκ Κονγκ στο αρχικό στάδιο του εμπορικού πολέμου. Το χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ έχει προσελκύσει μεγάλο αριθμό κινεζικών επιχειρήσεων, ιδίως επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας που θα δεχθούν το κύριο βάρος των συνεπειών του εμπορικού πολέμου. Οι ανησυχίες των επενδυτών για τις κινεζικές επιχειρήσεις θα μεταφραστούν άμεσα σε μεταβλητότητα της χρηματιστηριακής αγοράς στο Χονγκ Κονγκ. Για παράδειγμα, στις 23 Μαρτίου 2018, μόλις οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν τα σχέδιά τους να επιβάλουν πρόσθετους δασμούς στις κινεζικές εισαγωγές, ο δείκτης Hang Seng του Χονγκ Κονγκ μειώθηκε κατά 761 μονάδες και κεφαλαιοποιήθηκαν αποθέματα αξίας 928,7 δισ. Δολαρίων ΗΠΑ σε μία μόνο ημέρα¹¹¹. Ως σημαντικός διεθνής οικονομικός κόμβος, η χρηματιστηριακή αγορά του Χονγκ Κονγκ διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην οικονομία του. Οι διακυμάνσεις στους χρηματιστηριακούς δείκτες μπορεί να έχουν άμεσο αντίκτυπο στον χρηματοπιστωτικό τομέα και ως εκ τούτου, στην πραγματική οικονομία του Χονγκ Κονγκ. Επιπρόσθετα, οι τιμές των ακινήτων, μπορεί επίσης να επηρεαστούν από τη μεταβλητότητα των χρηματιστηριακών αγορών, ενισχύοντας τον συνολικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει το χρηματοπιστωτικό σύστημα του Χονγκ Κονγκ.

Ο τραπεζικός τομέας του Χονγκ Κονγκ είναι εξίσου πιθανό να υποστεί έμμεσες επιπτώσεις από τον εμπορικό πόλεμο. Έχοντας το διπλό πλεονέκτημα της εξοικείωσης με τους Κινέζους πελάτες και τη διεθνή χρηματοπιστωτική αγορά, οι τράπεζες του Χονγκ Κονγκ είναι η επιλογή για τις κινεζικές επιχειρήσεις όταν επιθυμούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό. Ωστόσο, επηρεαζόμενα από τον εμπορικό πόλεμο, το μειούμενο εμπορικό πλεόνασμα και το υποτιμημένο νόμισμα του Χονγκ Κονγκ θα ασκήσουν πίεση για τα συναλλαγματικά

---

¹¹¹ Chong Terence Tai-leung (2019) Editorial, *Economic and Political Studies*, 7:2, p.119, DOI: 10.1080/20954816.2019.1595331

διαθέσιμα της Κίνας. Σε αυτό το πλαίσιο, η Κίνα σίγουρα θα επιβάλει αυστηρότερους κανόνες στις εξαγωγές και επενδύσεις των κινεζικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Για τις τράπεζες στο Χονγκ Κονγκ, αυτό σημαίνει ότι η διεθνής τραπεζική δραστηριότητα από κινεζικές εταιρείες θα μειωθεί ανάλογα. Όσον αφορά τον τουρισμό, η Κίνα έχει ένα αξιοσημείωτο εμπορικό πλεόνασμα με τις ΗΠΑ σε όρους παροχής υπηρεσιών. Εάν ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ κλιμακωθεί, η Κίνα μπορεί να επιλέξει να αντιδράσει μέσω των βιομηχανιών παροχής υπηρεσιών, όπως να παρεμποδίσει τους κινέζους πολίτες να ταξιδεύουν στις ΗΠΑ. Σε αυτή την περίπτωση, είτε ως ενδιάμεσος σταθμός είτε ως προορισμός, θα μειωθεί επίσης ο αριθμός των τουριστών προς το Χονγκ Κονγκ. Εν ολίγοις, παρόλο που ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ δεν θα δημιουργήσει άμεσες επιπτώσεις στο Χονγκ Κονγκ, μπορεί να το επηρεάσει έμμεσα στον τομέα του εμπορίου, της τεχνολογίας, των ακινήτων, των συναλλαγματικών αποθεμάτων, του τραπεζικού τομέα, του τουρισμού και ούτω καθεξής. Το Χονγκ Κονγκ έχει την ευκαιρία να επωφεληθεί από τον εμπορικό πόλεμο, αλλά οι πιθανότητες να επηρεαστεί αρνητικά από τις παράπλευρες απώλειες της σύγκρουσης είναι πολύ υψηλότερες.

Στον εμπορικό πόλεμο ΗΠΑ-Κίνας, οι ΗΠΑ επέβαλαν δασμούς σε αγαθά από την ηπειρωτική Κίνα, προκαλώντας αύξηση της τιμής των κινεζικών αγαθών. Ως αποτέλεσμα, οι τιμές των κινεζικών προϊόντων έγιναν υψηλότερες από τα τοπικά αγαθά στις ΗΠΑ, οπότε στην συνέχεια οι πελάτες στις ΗΠΑ αγόραζαν λιγότερα κινεζικά προϊόντα. Αυτό οδήγησε στην μείωση του όγκου των κινεζικών προϊόντων που εισήχθησαν από την ηπειρωτική Κίνα στο Χονγκ Κονγκ και στη συνέχεια επανεξήχθησαν σε άλλες χώρες.

Οι εξαγωγές αγαθών από το Χονγκ Κονγκ βασίζονται κυρίως στις επανεξαγωγές. Καθώς οι επανεξαγωγές αγαθών αντιπροσώπευαν το 98,9% των συνολικών εξαγωγών αγαθών για το Χονγκ Κονγκ το 2017¹¹², η μείωση του ποσού των επανεξαγωγών θα οδηγήσει σε μείωση του συνολικού όγκου των εξαγωγών αγαθών. Εξάλλου, καθώς η ηπειρωτική Κίνα είναι ο κύριος προορισμός τόσο των

---

¹¹² The Hong Kong Special Administrative Region, Census and Statistics Department. (2018). Hong Kong Annual Digest of Statistics. <https://www.censtatd.gov.hk/home/index.jsp>

εξαγωγών¹¹³ όσο και των εισαγωγών¹¹⁴ του Χονγκ Κονγκ, η μείωση του όγκου των εξαγωγών προς την ηπειρωτική Κίνα και οι εισαγωγές από την ηπειρωτική Κίνα θα οδηγήσουν στη μείωση του όγκου των συνολικών εισαγωγών και των συνολικών εξαγωγών του Χονγκ Κονγκ. Επίσης, καθώς το εμπόριο εισαγωγών και εξαγωγών είναι το 17,5% του ΑΕΠ του Χονγκ Κονγκ¹¹⁵, η μείωση του συνολικού όγκου των εισαγωγών και εξαγωγών θα οδηγήσει στη μείωση του ΑΕΠ με αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία του Χονγκ Κονγκ.

Η ηπειρωτική Κίνα είναι ο κύριος προορισμός των εξαγόμενων υπηρεσιών του Χονγκ Κονγκ, αντιπροσώπευε το 39,9% των εξαγωγών υπηρεσιών το 2017¹¹⁶, και ήταν ο μεγαλύτερος σε όγκο από όλους τους προορισμούς, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιαπωνίας. Συνεπώς, η μείωση των εξαγόμενων υπηρεσιών προς την Κίνα θα έχει τεράστιο αντίκτυπο στην οικονομία του Χονγκ Κονγκ.

Οι δύο τομείς που πλήττονται περισσότερο είναι οι μεταφορές και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, οι οποίες κυρίως συνέβαλαν στην αύξηση των εξαγόμενων υπηρεσιών του Χονγκ Κονγκ, αντιπροσώπευαν το 20,2% και το 19,5% των συνολικών εξαγόμενων υπηρεσιών το 2017 αντίστοιχα. Η πτώση που παρουσίασε ο κλάδος των μεταφορών κατά τη διάρκεια του εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, από τον Ιούλιο έως τον Δεκέμβριο του 2018, προκάλεσε μείωση του συνολικού όγκου των εξαγωγών από 68.592 το τρίτο τρίμηνο σε 63.345 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το τέταρτο τρίμηνο το 2018, δηλαδή μείωση κατά 7,65%. Από την άλλη πλευρά, για τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ο συνολικός όγκος των εξαγωγών μειώθηκε από 49.096 εκατομμύρια δολάρια το τρίτο

---

¹¹³ Το 2017, αγαθά αξίας 2.105.829 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ εξήχθησαν στην ηπειρωτική Κίνα (Census and Statistics Department, 2018) και είναι το 57,2% των συνολικών εξαγωγών του Χονγκ Κονγκ.

¹¹⁴ Το 2017, αγαθά αξίας 2.030.145 εκατομμυρίων δολαρίων εισήχθησαν από την ηπειρωτική Κίνα, είναι περίπου το 47% των συνολικών εισαγωγών του Χονγκ Κονγκ και το 90% των αγαθών που παράγονται στην επαρχία Guangdong, εισάγονται στο Χονγκ Κονγκ και επανεξάγονται σε άλλες χώρες (Census and Statistics Department, 2018).

¹¹⁵ The Hong Kong Special Administrative Region, Census and Statistics Department. (2018). Hong Kong Annual Digest of Statistics. <https://www.censtatd.gov.hk/home/index.jsp>

¹¹⁶ The Hong Kong Special Administrative Region, Census and Statistics Department. (2018). Hong Kong Annual Digest of Statistics. <https://www.censtatd.gov.hk/home/index.jsp>

τρίμηνο σε 45.209 εκατομμύρια δολάρια το τέταρτο τρίμηνο το 2018, δηλαδή μειώθηκε κατά 7,92%¹¹⁷.

Οι επενδύσεις στην Κίνα μειώθηκαν λόγω της αβεβαιότητας που προκάλεσε η επιβολή δασμών. Δεδομένου ότι ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας δεν φαίνεται να λήγει στο κοντινό μέλλον, οι επενδυτές δεν θα ανακτήσουν προς το παρόν την εμπιστοσύνη τους για επενδύσεις ή για να ξεκινήσουν μια επιχείρηση. Ως αποτέλεσμα, η ζήτηση για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από το Χονγκ Κονγκ από τους κινέζους επενδυτές μειώθηκε, οδηγώντας σε πτώση του συνολικού όγκου εξαγωγών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και αρνητική επίδραση στην οικονομία του Χονγκ Κονγκ.

Για παράδειγμα, αφού ο πρόεδρος Trump ανέφερε ότι ο δασμός των οχημάτων που εισάγονται από την ηπειρωτική Κίνα είναι πολύ χαμηλός, η αξία του μεγαλύτερου μέρους των μετοχών της αυτοκινητοβιομηχανίας στη χρηματιστηριακή αγορά του Χονγκ Κονγκ μειώθηκε, όπως για παράδειγμα, της Geely Auto υποχώρησε κατά 2,1%. Επίσης, μετά την έναρξη του εμπορικού πολέμου, ο δείκτης Hang Seng είχε πτώση 256,03 μονάδων¹¹⁸.

ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ

Στα μέσα της δεκαετίας του 2010, οι εντεινόμενες διαμάχες μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού (APAC) έθεσαν ένα όλο και πιο έντονο δίλημμα στη Νότια Κορέα, η οποία είχε σε μεγάλο βαθμό επιδιώξει μια διπλή στρατηγική στρατιωτικής ευθυγράμμισης με τις ΗΠΑ, ενώ συνδεόταν οικονομικά με την Κίνα. Με τον όλο και πιο διεκδικητικό ηγετικό ρόλο της Κίνας στην περιοχή, η Νότια Κορέα βρέθηκε όλο και πιο συχνά ανάμεσα σε αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων και εξαναγκάστηκε σε μια ανεπιθύμητη θέση να διαλέξει ποια από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές θα στηρίξει. Τέτοια διλήμματα

¹¹⁷ The Hong Kong Special Administrative Region, Census and Statistics Department. (2018). Hong Kong Annual Digest of Statistics. <https://www.censtatd.gov.hk/home/index.jsp>

¹¹⁸ Lee, G. (2019). "China and Hong Kong markets sink on fear of US dollar strength, Beijing scaling back stimulus". South China Morning Post. Retrieved April 25, 2019, from <https://www.scmp.com/business/article/3007679/china-and-hong-kong-markets-sink-fear-us-dollar-strength-beijing-scaling>

επαναλαμβανόταν σε μια σειρά γεγονότων που περιλάμβαναν διαμάχες σχετικά με την ένταξη της Νότιας Κορέας στην τράπεζα επενδύσεων AIIB, την επίσκεψη του Κορεάτη Προέδρου στο Πεκίνο για την 70ή επέτειο της νίκης της Κίνας επί της Ιαπωνίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη θέση της Νότιας Κορέας στη διαμάχη της Θάλασσας της Νότιας Κίνας¹¹⁹. Όλα αυτά τα γεγονότα συνέβαλαν στη μεταβαλλόμενη δυναμική της σχέσης οικονομίας και ασφάλειας που ενσωματώθηκε στην εμπορική πολιτική της Νότιας Κορέας¹²⁰.

Μια ενδεικτική περίπτωση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η Νότια Κορέα στην σχέση οικονομίας-ασφάλειας της χώρας είναι η απόφαση της κορεάτικης κυβέρνησης να επιτρέψει στις Ηνωμένες Πολιτείες να αναπτύξουν το αντιπυραυλικό σύστημα THAAD¹²¹ επί του εδάφους της. Ενώ η Νότια Κορέα ήθελε το σύστημα ως προστασία από πιθανές απειλές από μια ολοένα και πιο ασταθή Βόρεια Κορέα, η Κίνα ισχυρίστηκε ότι το ισχυρό ραντάρ που χρησιμοποιεί το THAAD για την ανίχνευση εχθρικών πυραύλων μπορεί να ελέγχει περιοχές της κινέζικης ενδοχώρας και έτσι να υπονομεύσει την πυρηνική της αποτροπή.

Την περασμένη δεκαετία, η Κίνα εφάρμοσε αντίποινα σε χώρες που θεώρησε ότι υπονομεύουν τις εδαφικές της αξιώσεις και τους στόχους εξωτερικής πολιτικής της, με μέτρα όπως ο περιορισμός των εμπορικών συναλλαγών, μπουϊκοτάζ και διακοπή του τουρισμού. Για παράδειγμα, το Πεκίνο χρησιμοποίησε την οικονομική του επιρροή για πολιτικούς σκοπούς όταν περιόρισε τις κινεζικές εξαγωγές σπάνιων ορυκτών γαιών στην Ιαπωνία το 2010, μετά τη σύλληψη του καπετάνιου ενός κινέζικου πλοίου, αφού εμβόλισε ένα σκάφος της ιαπωνικής ακτοφυλακής σε αμφισβητούμενη μεταξύ Κίνας-Ιαπωνίας θαλάσσια περιοχή. Στην περίπτωση των αντιποίνων για το THAAD, οι κινήσεις του Πεκίνου ήταν πιο περίπλοκες ως προς τη

---

¹¹⁹ Chung, J. H. (2017). (Ed). "Korea Between the United States and China [In Korean] Seoul": SNU Press.

¹²⁰ Moon, C. I., & Boo, S. (2017). "Coping with China's Rise: Domestic politics and strategic adjustment in South Korea". *Asian Journal of Comparative Politics*, 2(1), 3.

¹²¹ Terminal High Altitude Area Defense. Είναι ένα αμερικανικό αντιβαλλιστικό σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας που σχεδιάστηκε για να καταρρίπτει βαλλιστικούς πυραύλους μικρού και μεσαίου βεληνεκούς. Αναπτύχθηκε μετά την εμπειρία των επιθέσεων με πυραύλους Scud του Ιράκ κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου το 1991. <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-defense-systems-2/missile-defense-systems/u-s-deployed-intercept-systems/terminal-high-altitude-area-defense-thaad/>

χρήση του εξαναγκασμού. Οι πολιτιστικές ανταλλαγές ακυρώθηκαν απότομα, τριάντα εννέα καταστήματα λιανικής πώλησης της κορεάτικης εταιρείας Lotte, που εξασφάλισε γη για την εγκατάσταση του THAAD, έκλεισαν μετά από επιθεωρήσεις και τα προγράμματα της για δημιουργία θέρετρων εντός της κινέζικης επικράτειας ανεστάλησαν. Σταμάτησε η ροή Κινέζων τουριστών στη Νότια Κορέα και στη συνέχεια εφαρμόστηκαν αντίποινα στις εμπορικές συναλλαγές. Με αυτόν τον τρόπο, έγινε επιλογή των στόχων, δεδομένου ότι ευνοούσαν τις κινεζικές επιχειρήσεις επιβάλλοντας κυρώσεις στους ανταγωνιστές τους από τη Νότια Κορέα, αφήνοντας τους κατασκευαστές στην ηπειρωτική χώρα ελεύθερους να συνεχίσουν να εισάγουν αγαθά στα οποία βασίζονταν οι επιχειρήσεις τους από άλλες επιχειρήσεις της Νότιας Κορέας. Και όλα αυτά υλοποιήθηκαν μέσω ανεπίσημων κυβερνητικών μέτρων, όπως η επιλεκτική εφαρμογή των εγχώριων κανονισμών, συμπεριλαμβανομένων τελωνειακών επιθεωρήσεων ή υγειονομικών ελέγχων, και χρήση εξωδικαστικών μέτρων όπως η διοικητική καθοδήγηση από κυβερνητικούς αξιωματούχους. Κατά συνέπεια, η κινεζική κυβέρνηση δεν αναγνώρισε επισήμως καμία από αυτές τις ενέργειες επιβολής αντιποίνων¹²².

Αυτές οι ενέργειες προκάλεσαν σημαντική οικονομική ζημία στη Νότια Κορέα. Οι τουρίστες από την Κίνα, οι οποίοι αντιπροσώπευαν το 47% όλων των τουριστών και το 70% των πωλήσεων σε καταστήματα αφορολόγητων ειδών στη Νότια Κορέα το 2016, υποχώρησαν κατά 66%. Από τον Ιανουάριο έως τον Ιούλιο του 2017, οι εξαγωγές προς την Κίνα μειώθηκαν κατά 11%, ενώ οι άμεσες ξένες επενδύσεις από την Κίνα υποχώρησαν κατά 43,7% σε σύγκριση με τον αριθμό που σημειώθηκε κατά την ίδια περίοδο πριν από ένα χρόνο¹²³. Το κόστος για την οικονομία της Νότιας Κορέας ήταν περίπου 7,5 δισεκατομμύρια δολάρια το 2017, σε σύγκριση με απώλεια μόνο 880 εκατομμυρίων δολαρίων για την κινεζική οικονομία¹²⁴.

¹²² Yul Sohn (2019). "South Korea under the United States–China rivalry: dynamics of the economic-security nexus in trade policymaking", *The Pacific Review*, DOI: 10.1080/09512748.2019.1617770

¹²³ U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Report (2017). "China's Response to U.S.-South Korea Missile Defense System Deployment and its Implications". https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/Report_China%27s%20Response%20to%20THAAD%20Deployment%20and%20its%20Implications.pdf

¹²⁴ Collins, L. & Glaser, B. (2017). "China's rapprochement with South Korea". *Foreign Affairs* November 7.

Κάτω από την επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Ουάσιγκτον και Πεκίνου, παρατηρούμε μια δραματική μετατόπιση της σχέσης οικονομίας-ασφάλειας από θετική σε αρνητική στις εμπορικές σχέσεις Κίνας-Νότιας Κορέας. Η διαφωνία σχετικά με τα ζητήματα ασφάλειας οδήγησε στο ευρύ φάσμα οικονομικών αντιποίνων, το οποίο με τη σειρά του επιδείνωσε τη διμερή στρατηγική σχέση. Όλες οι επίσημες σχέσεις μεταξύ των Ενόπλων Δυνάμεων Νότιας Κορέας και Κίνας σταμάτησαν. Το Πεκίνο ανέστειλε επίσης τις υψηλού επιπέδου διαβουλεύσεις με τη Σεούλ και ανέβαλε μια προγραμματισμένη συνάντηση υπουργών στα τέλη του 2016. Μόνο μετά την εκλογή του Προέδρου Moon Jae-in τον Μάιο του 2017, το Πεκίνο φαίνεται να αφαιρεί με αργό ρυθμό πίεση από τη Νότια Κορέα, αλλά ο περιορισμός στον τουρισμό δεν έχει αρθεί πλήρως, ούτε έχουν αποκατασταθεί οι συνολικές διμερείς σχέσεις στην περίοδο πριν την ανάπτυξη του αντιπυραυλικού συστήματος THAAD στην Νότια Κορέα.

Ομοίως, δοκιμάστηκαν οι σχέσεις Νότιας Κορέας-ΗΠΑ. Στις 27 Απριλίου 2017, ο Πρόεδρος Trump εξέπληξε την ηγεσία και το χρηματιστήριο της Νότιας Κορέας ανακοινώνοντας ότι σχεδίαζε να επαναδιαπραγματευτεί ή να τερματίσει την «φρικτή» συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με τη Νότια Κορέα (KORUS FTA)¹²⁵ που «κατέστρεψε» την Αμερική. Κατηγορούσε την αντίπαλο του για τις προεδρικές εκλογές του 2016, Χίλαρι Κλίντον, η οποία ως υπουργός εξωτερικών προήγαγε την τελική έκδοση του εμπορικού συμφώνου πριν εγκριθεί από το Κογκρέσο το 2011. Επίσης ζήτησε από την Σεούλ να πληρώσει για την εγκατάσταση του συστήματος

---

¹²⁵ Korea United States–Free Trade Agreement. Επίσημα γνωστή ως «Free Trade Agreement Between the United States of America and the Republic of Korea». Η Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών Ηνωμένων Πολιτειών-Κορέας, αποτελεί εμπορική συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και της Νότιας Κορέας. Η συμφωνία άρχισε να ισχύει τον Μάρτιο του 2012. Μια επαναδιαπραγμάτευση πραγματοποιήθηκε από τα τέλη του 2017 έως τα τέλη Μαρτίου 2018, όταν επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ των δύο κυβερνήσεων. Η εμπορική συμφωνία περιλαμβάνει περίπου 362 εκατομμύρια καταναλωτές στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Δημοκρατία της Νότιας Κορέας. Οι διατάξεις της Συνθήκης εξαλείφουν το 95% των δασμών κάθε χώρας σε αγαθά εντός πέντε ετών και δημιουργούν νέες συνθήκες προστασίας για πολυεθνικές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και άλλες επιχειρήσεις. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, η συνθήκη ήταν η πρώτη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών (ΣΕΣ) με μεγάλη ασιατική οικονομία και η μεγαλύτερη εμπορική συμφωνία μετά τη Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Βορείου Αμερικής (NAFTA) το 1993. Για τη Νότια Κορέα, είναι η δεύτερη σε μέγεθος μετά την ΣΕΣ που έχει υπογράψει με την Ευρωπαϊκή Ένωση. <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/korus-fta>

THAAD, την οποία τιμολόγησε στο ένα εκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ¹²⁶. Αργότερα, ο πρόεδρος Trump ανέθεσε στους συμβούλους του να προετοιμαστούν για απόσυρση των ΗΠΑ από τη συμφωνία KORUS FTA και όλα αυτά σε μια περίοδο αυξημένων εντάσεων με τη Βόρεια Κορέα, λόγω των πυρηνικών δοκιμών αυτής¹²⁷. Η Σεούλ αναγκάστηκε να προσέλθει στις διαπραγματεύσεις, αν και θεωρεί την υφιστάμενη εμπορική συμφωνία αμοιβαία επωφελή. Κατά τη φάση των διαπραγματεύσεων, ο πρόεδρος Trump ενδιαφέρονταν πρωτίστως να μειώσει το διμερές έλλειμμα και επικεντρώθηκε στην παραδοσιακή βαριά βιομηχανία, κυρίως στα αυτοκίνητα και στον χάλυβα. Επειδή ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας είναι το μεγαλύτερο τμήμα του ελλείμματος των ΗΠΑ με τη Νότια Κορέα, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην προώθηση των εξαγωγών αυτοκινήτων και στη μείωση των εισαγωγών φορτηγών¹²⁸.

Στις αρχές του 2018, η Νότια Κορέα δέχθηκε τεράστιες πιέσεις για την διευθέτηση των συνομιλιών της επαναδιαπραγμάτευσης. Μαζί με τις επαναδιαπραγματεύσεις της KORUS FTA, το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ ενεργοποίησε δασμούς κατά πλυνηρίων ρούχων και ηλιακών συλλεκτών που κατασκευάζονται από εταιρείες όπως η Samsung και η LG. Επίσης, υπέβαλε στο Λευκό Οίκο τα αποτελέσματα έρευνας σχετικά με την αύξηση των εισαγωγών χάλυβα και αλουμινίου από τη Νότια Κορέα, την Κίνα και άλλες χώρες, βάσει του άρθρου 232 του νόμου για την επέκταση των εμπορικών συναλλαγών (Section 232 of the Trade Expansion Act), το οποίο επιτρέπει τη δέσμευση των εισαγωγών που οι έρευνες έχουν διαπιστώσει ότι θέτουν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια.

Επιπλέον, η Σεούλ ανησύχησε για την αρνητική επίδραση από τις εμπορικές διαπραγματεύσεις στον συντονισμό ανάμεσα στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών (ROK-US)¹²⁹ για το πρόβλημα της ολοένα και πιο επιθετικής συμπεριφοράς

¹²⁶ Adler, S., Holland, & S. Mason, J. (2017). "Trump says he'll revisit 'Horrible' U.S.-South Korea trade deal, demands payment for missile defenses". Business Insider.

¹²⁷ Paletta, D. (2017). "Trump preparing for withdrawal from South Korea trade deal, a move opposed by top aides". The Washington Post.

¹²⁸ Yul Sohn (2019). "South Korea under the United States–China rivalry: dynamics of the economic-security nexus in trade policymaking", The Pacific Review, DOI: 10.1080/09512748.2019.1617770

¹²⁹ Republic Of Korea–United States Relations. Αναφέρεται στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ Νότιας Κορέας και Ηνωμένων Πολιτειών. Οι σχέσεις ξεκίνησαν από το 1950, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες

της Βόρειας Κορέας. Η Σεούλ θεώρησε επιτακτική την αποφυγή των παρατεταμένων εμπορικών διαφορών με τον σημαντικότερο σύμμαχο της σε μια εποχή που οι δύο πλευρές έπρεπε να συνεργαστούν στενά. Η συμφωνία έπρεπε να διευθετηθεί το συντομότερο δυνατόν, διότι αν η παρέμενε η εμπορική διαμάχη στις συνομιλίες Νότιας Κορέας-ΗΠΑ, θα επισκίαζε τις συνομιλίες μεταξύ ΗΠΑ και Βόρειας Κορέας και θα μπορούσε να περιπλέξει άσκοπα τις μεταξύ τους σχέσεις¹³⁰. Δεδομένης της τοποθέτησης της Βόρειας Κορέας στην κορυφή της ατζέντας της εξωτερικής πολιτικής για τον Πρόεδρο Moon Jae-in, η Νότια Κορέα επέλεξε την ασφάλεια μπροστά από την οικονομία. Ως αποτέλεσμα, έκανε παραχωρήσεις και συμβιβάστηκε με τις αμερικανικές απαιτήσεις.

Παρόλα αυτά, η τελική συμφωνία απέχει πολύ από αυτό που ο Πρόεδρος Trump χαρακτήρισε ως «ιστορική» εξέλιξη¹³¹. Η Νότια Κορέα άνοιξε την αγορά της στα αμερικανικά αυτοκίνητα με την άρση των υφιστάμενων ορίων στους κατασκευαστές, όπως η Ford και η General Motors, ενώ παράλληλα επεκτάθηκαν οι δασμοί για τις εξαγωγές νοτιοκορεάτικων φορτηγών και περιορίστηκε η ποσότητα χάλυβα που μπορεί να εξάγει η Νότια Κορέα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αναφέρεται όμως, ότι κατά τη διάρκεια των έξι χρόνων ισχύος της KORUS FTA, η Ford και η General Motors δεν ξεπέρασαν ούτε ως ή άλλως τα όρια και το περασμένο έτος απέστειλαν λιγότερες από 10.000 μονάδες στη Νότια Κορέα¹³². Με απλά λόγια, οι διαπραγματεύσεις σε αυτούς τους τομείς δεν επέφεραν σημαντικές αλλαγές.

Πιο κρίσιμη για την εμπορική πολιτική της Νότιας Κορέας είναι η διαφαινόμενη εμπορική διαμάχη μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας. Από τη στιγμή που ο Πρόεδρος Donald Trump αποφάσισε να διεξαγάγει εμπορικό πόλεμο με την Κίνα, οι διμερείς σχέσεις έφτασαν στο χαμηλότερο σημείο τους από το τέλος

συνέβαλαν στην εγκαθίδρυση του σύγχρονου κράτους της Νότιας Κορέας. Κατά τη διάρκεια των επόμενων τεσσάρων δεκαετιών, η Νότια Κορέα παρουσίασε τεράστια οικονομική, πολιτική και στρατιωτική ανάπτυξη και μείωσε σημαντικά την εξάρτηση της από τις ΗΠΑ. <https://8tharmy.korea.army.mil/19esc/rok-us-alliance/>

¹³⁰ Kim, C. (2018). "Seoul push for U.S.-Korea talks, Trump says 'We'll see'". Reuters.

¹³¹ Whiting, T. (2018). "Analyzing the Renegotiated U.S.-Korea Free Trade Agreement (KORUS)", The Heritage Foundation Issue Brief #4838 (4/13/2018) https://www.heritage.org/sites/default/files/2018-04/IB4838_0.pdf

¹³² Rappeport, A. & Shear, M. (2018). "Trump secures trade deal ahead of nuclear talks". The New York Times.

του Κορεατικού πολέμου. Ο Πρόεδρος Trump υποσχέθηκε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας να διορθώσει τις καταχρήσεις της Κίνας στο διεθνές εμπόριο. Μετά από επίσημη έρευνα σχετικά με επιθέσεις εναντίον πνευματικών δικαιωμάτων αμερικάνικων επιχειρήσεων και άλλων αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, επέβαλε δασμούς ως αντίποινα με στόχο ένα τεράστιο όγκο κινεζικών εισαγωγών, γεγονός που οδήγησε την Κίνα να ανταποκριθεί με επιβολή δασμών παρόμοιου μεγέθους στα εισαγόμενα από τις ΗΠΑ προϊόντα.

Η σημερινή εμπορική σύγκρουση υπογραμμίζει το πιο θεμελιώδες ζήτημα που είναι ο μακροπρόθεσμος ανταγωνισμός για ηγεσία στο διεθνές σύστημα. Η επιβολή δασμών στα κινεζικά προϊόντα από τον Πρόεδρο Trump κινείται πέρα από τη μείωση του εμπορικού ελλείμματος και τη διατήρηση-διάσωση των αμερικανικών θέσεων εργασίας από τις εισαγωγές αγαθών από την Κίνα¹³³. Με βάση την άποψη ότι η Κίνα, ως μια ανερχόμενη αναθεωρητική δύναμη, αποτελεί υπαρκτή απειλή για την ευημερία μιας υφιστάμενης δύναμης, ο πρόεδρος Trump θέλει να εμποδίσει την Κίνα να αμφισβητήσει την αμερικανική τεχνολογική υπεροχή, και να εκτροχιάσει τη βιομηχανική πολιτική της Κίνας «Made in China 2025», που στοχεύει να την καταστήσει οικονομική υπερδύναμη.

Γρήγορα κατέστη σαφές ότι οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας αποκαλύπτουν μια αρνητική συσχέτιση ασφάλειας και οικονομικών σχέσεων με δύο τρόπους. Πρώτον, η ηγεμονική αντιπαλότητα δημιουργεί δυσμενείς συνέπειες στις εμπορικές σχέσεις, όπου λειτουργεί με τη μορφή αντιποίνων μια αποσταθεροποιητική τάση επιβολής όλο και περισσότερων δασμών. Δεύτερον, η φθίνουσα προστασία της βιομηχανίας από την τιμωρητική εμπορική πολιτική του Προέδρου Trump, όπως με την εφαρμογή των άρθρων 232 και 301¹³⁴, αναγκάζει την Κίνα να αντιδράσει με αντίμετρα, οδηγώντας σε περαιτέρω επιδείνωση τις

¹³³ Pempel, T. J. (2019). "Post-Cold war order in the Asia-Pacific: Equilibrium and its challenge". In S. Pempel (Ed.). *Japan and Asia's contested order*. London: Palgrave MacMillan.

¹³⁴ Το άρθρο 232 του νόμου περί επέκτασης του εμπορίου (Trade Expansion Act) του 1962 δίνει στον πρόεδρο ευρεία εξουσία να περιορίζει τις εισαγωγές προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας με την επιβολή δασμών. Έχει χρησιμοποιηθεί για την επιβολή δασμών στα προϊόντα χάλυβα και αλουμινίου με έναν πολύ ευρύ ορισμό της Εθνικής ασφάλειας. Το άρθρο 301 του εμπορικού νόμου (Trade Act) του 1974 δίνει στον πρόεδρο ευρεία εξουσία να επιβάλλει δασμούς έναντι χωρών που ενεργούν με «παράλογο ή διακριτικό» τρόπο που επιβαρύνει ή περιορίζει το εμπόριο των ΗΠΑ. <https://www.awpa.org/government-affairs/section-232-tariffs/>

διμερής σχέσεις, γεγονός που οξύνει ακόμη περισσότερο τον ανταγωνισμό για ηγεσία στο διεθνές σύστημα.

Η οικονομική αλληλεξάρτηση της Νότιας Κορέας με την Κίνα είναι ασύμμετρη. Η Κίνα είναι η μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Νότιας Κορέας και αντιπροσωπεύει το 25% των κορεατικών ετήσιων εξαγωγών της τελευταίας δεκαετίας, ενώ η Νότια Κορέα είναι η τέταρτη μεγαλύτερη αγορά των εξαγωγών της Κίνας. Δεδομένου ότι η οικονομία της Νότιας Κορέας είναι προσανατολισμένη στις εξαγωγές, η ασυμμετρία αυτή καθιστά τη Νότια Κορέα ιδιαίτερα ευάλωτη στους δασμούς που επιβάλλει η Κίνα ως αντίποινα στις ΗΠΑ.

Εν μέσω του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου, η οικονομία της Νότιας Κορέας θα πληγεί αισθητά. Ιδιαίτερα οι εξαγωγές εξαρτημάτων που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή συσκευών επικοινωνίας, υπολογιστών και οικιακών συσκευών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 79% των συνολικών εξαγωγών της στην Κίνα. Ο αντίκτυπος θα ήταν το αποτέλεσμα της μείωσης των εισαγωγών στις ΗΠΑ από την Κίνα, η οποία με τη σειρά της χρησιμοποιεί τα εξαρτήματα που εισάγει από τη Νότια Κορέα. Συνολικά, εκτιμάται ότι σε έναν εμπορικό πόλεμο σε πλήρη εξέλιξη, οι εξαγωγές της Νότιας Κορέας θα μειωθούν κατά 6,4%¹³⁵.

Ακόμα πιο σημαντικό είναι ότι η διαμάχη ΗΠΑ-Κίνας υπογραμμίζει την ολέθρια χρήση από τον Πρόεδρο Trump του άρθρου 232 του νόμου περί επέκτασης του εμπορίου του 1962. Η διοίκηση Trump εφάρμοσε νέους δασμούς στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου από τη Νότια Κορέα, την ΕΕ, τον Καναδά, το Μεξικό, την Κίνα και άλλες χώρες επειδή θεωρείται ότι απειλούν την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ. Με εξαίρεση την Κίνα, οι περισσότερες χώρες είναι σύμμαχοι των ΗΠΑ. Αφού γρήγορα εξαίρεσε τον Καναδά και το Μεξικό από τους δασμούς, ο πρόεδρος Trump δήλωσε ότι οι δασμοί θα επικεντρωθούν στους στρατιωτικούς συμμάχους των ΗΠΑ που «δεν πληρώνουν τους λογαριασμούς» και ανέφερε ότι οι εξαιρέσεις εξαρτώνται από τις συνεχιζόμενες εμπορικές διαπραγματεύσεις. Αυτό σημαίνει ότι χρησιμοποιεί

---

¹³⁵ KITA (2018). "Recent U.S.-China trade war: trends and implications", http://okfta.kita.net/board.do?method=downloadBoard&file_no=1&file_idx

το άρθρο 232 για να αποσπάσει μεγαλύτερο καταμερισμό των αμυντικών δαπανών και ταυτόχρονα να επωφεληθεί από τις εμπορικές διαπραγματεύσεις¹³⁶.

Η Νότια Κορέα έχει υποστεί πιέσεις αφενός από τις επαναδιαπραγματεύσεις της KORUS FTA και αφετέρου από τους δασμούς στον χάλυβα, υπό το άρθρο 232. Παρά τη συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Νότιας Κορέας για τη διάσκεψη κορυφής μεταξύ Βόρειας Κορέας και Ηνωμένων Πολιτειών, η συμφωνία που επιτεύχθηκε μειώνει τις εξαγωγές χάλυβα της Νότιας Κορέας στο 70% σε περίπου 2,68 εκατομμύρια τόνους με αντάλλαγμα την εξαίρεση από νέους δασμούς¹³⁷.

Τα γεγονότα που διαδραματίζονται γύρω από τη Νότια Κορέα αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για τον οικονομικό φιλελευθερισμό και τη διεθνή τάξη που βασίζεται σε αυτό. Καθ' όλη τη διάρκεια μιας σειράς από εμπορικές διαμάχες, εξελίσσεται η κατάρρευση της φιλελεύθερης συναίνεσης που βασίζεται σε μια θετική σχέση οικονομικών συμφερόντων και συμφερόντων ασφαλείας στο διεθνές εμπόριο. Ο προστατευτισμός του προέδρου Trump και οι μερκαντιλιστικές πρακτικές του προέδρου Χί, είναι μια εκδήλωση του γεωοικονομικού ανταγωνισμού που αντικατοπτρίζει την έντονη αντιπαλότητα ΗΠΑ-Κίνας.

Ως εκ τούτου, η διατάραξη της τρέχουσας τάξης δεν είναι ένα μεταβατικό φαινόμενο, αλλά αφορά σε μεγαλύτερο βάθος τη δομή της παγκόσμιας οικονομίας και πολιτικής. Το φαινόμενο «Trump» μπορεί να μειωθεί με τον καιρό, αλλά οι επιπτώσεις του στην περιφερειακή ασφάλεια και οικονομία θα απαιτήσουν περισσότερο χρόνο για να αποκατασταθούν. Αυτό έχει αρνητικές συνέπειες για κράτη όπως η Νότια Κορέα, η ευημερία των οποίων είναι σταθερά εδραιωμένη σε ένα ανοιχτό καθεστώς διεθνούς εμπορίου, γι' αυτό και η Νότια Κορέα πρέπει να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην οικοδόμηση συνασπισμών με στόχο τον καθορισμό κανόνων διεθνούς εμπορίου.

---

¹³⁶ Yul Sohn (2019). "South Korea under the United States–China rivalry: dynamics of the economic-security nexus in trade policymaking", *The Pacific Review*, DOI: 10.1080/09512748.2019.1617770

¹³⁷ Ji-eun Kim & Cho Kye-wan (2017). "S. Korea considering filing WTO lawsuit with China over THAAD retaliation", *Hangyoreh Newspaper*, Posted on : Jan.28,2017.

ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ

Τα μικρά κράτη¹³⁸ θα υποστούν σημαντικές οικονομικές απώλειες εάν λάβουν ξεκάθαρα θέση υπέρ των ΗΠΑ ή της Κίνας στον εξελισσόμενο εμπορικό πόλεμο. Στα τέλη Νοεμβρίου 2018, το Γραφείο Ασφαλείας των Κυβερνητικών Επικοινωνιών (GCSB)¹³⁹ της Νέας Ζηλανδίας ανακοίνωσε ότι δεν θα επιτρέψει στην κινεζική πολυεθνική εταιρεία τεχνολογίας Huawei Technologies Co. Ltd. να συμμετάσχει στη δημιουργία ενός ασύρματου δικτύου 5G εντός της χώρας. Το GCSB έδωσε λίγες λεπτομέρειες εκτός από τις ανησυχίες σχετικά με τους σημαντικούς κινδύνους για την ασφάλεια του δικτύου. Παρά την άρνηση της κυβέρνησης της Νέας Ζηλανδίας, είναι πιθανό ότι η απόφαση λήφθηκε υπό την πίεση της Ουάσιγκτον και της Καμπέρα και έχει κάνει ζημιά σε μια σχέση 40 ετών, στην οποία η Κίνα είχε σεβαστεί και εμπιστευόταν τη Νέα Ζηλανδία σε ξεχωριστό βαθμό μεταξύ των δυτικών χωρών για τη σχετικά ανεξάρτητη εξωτερική της πολιτική. Όπως και σε περισσότερες από σαράντα άλλες χώρες, η Κίνα είναι ο

¹³⁸ Τα μικρά κράτη έχουν γενικά λιγότερους πόρους, είναι πιο ευάλωτα, δεν μπορούν να επηρεάσουν το διεθνές σύστημα από μόνα τους ή να υπολογίζουν περισσότερο στην ενότητά τους και/ή στη φήμη τους, ώστε να καταφέρουν περισσότερα από όσα αναλογούν στο μέγεθος τους. Τα μικρά κράτη δεν είναι απαραίτητα συνώνυμα της αδυναμίας ή της ανικανότητας. Pedí, Revecca (2019). "The (Small) State of the Union: Assessing the EU's Ability to Implement Its Global Strategy", Institute of International Relations Prague, New Perspectives, Vol. 27, No. 1/2019.

Τα μικρά κράτη που καταφέρνουν περισσότερα από όσα αναλογούν στο μέγεθος τους, χρησιμοποιούν συγκεκριμένους πόρους σε συστημικό και πολιτειακό επίπεδο και ακολουθούν μια συγκεκριμένη στρατηγική, που έχει ονομαστεί στρατηγική «μικρού αλλά έξυπνου κράτους» (a "small but smart state" strategy). Arter, David (2000), 'Small State Influence within the EU: The Case of Finland's "Northern Dimension Initiative"', *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 38(5): 677–697 & Grøn, Caroline and Anders Wivel (2011), 'Maximizing Influence in the European Union after the Lisbon Treaty: From Small State Policy to Smart state Strategy', *Journal of European Integration*, 33(5): 523–539.

Καθώς δεν διαθέτουν επαρκή «σκληρή ισχύ», τα μικρά κράτη επενδύουν στη φήμη τους και στην ταυτότητα του μικρού κράτους, προκειμένου να προωθήσουν τα συμφέροντά τους, να κερδίσουν συμμάχους και να αναλάβουν ειδικούς ρόλους στο διεθνές σύστημα. Schmidl, Erwin (2001), 'Small States and International Operations', in Erich Reiter and Heinz Gärtner (eds.) *Small States and Alliances*, Heidelberg: Physica-Verlag HD, pp. 85–88 & Ingebritsen, Christine (2002), 'Norm Entrepreneurs: Scandinavia's Role in World Politics', *Cooperation and Conflict*, 37(1): 11–23 & Browning, Christopher (2006), 'Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature', *Cambridge Review of International Affairs*, 19(4): 669–684.

¹³⁹ Government Communications Security Bureau. Είναι το τμήμα δημόσιας υπηρεσίας της Νέας Ζηλανδίας που είναι επιφορτισμένο με την προώθηση της εθνικής ασφάλειας της χώρας, συλλέγοντας και αναλύοντας πληροφορίες μυστικού χαρακτήρα, παρέχοντας διασφάλιση πληροφοριών και ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και βοήθεια σε άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες της Νέας Ζηλανδίας. <https://www.gcsb.govt.nz/>

μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Νέας Ζηλανδίας και είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία της.

Η Νέα Ζηλανδία ήταν η πρώτη που πρότεινε την Κίνα για να εισέλθει στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και αναγνώρισε ότι η Κίνα είχε τηρήσει τους όρους της συμφωνίας παράδοσης του Χονγκ Κονγκ αναγνωρίζοντας τη νέα κυβέρνηση του Χονγκ Κονγκ το 1997. Ήταν επίσης η πρώτη χώρα της Δύσης που υπέγραψε συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με την Κίνα το 2008 και προσχώρησε στην Asia Infrastructure Investment Bank. Για κάθε μία από τις ανωτέρω αποφάσεις η Νέα Ζηλανδία δέχθηκε σημαντική πίεση από τις Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ) και την Αυστραλία, που επιθυμούν να περιορίσουν την Κίνα. Η Νέα Ζηλανδία κινδυνεύει να χάσει τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη που έχει δημιουργήσει με την Κίνα εάν συμμετέχει στις προσπάθειες που καταβάλουν οι παραδοσιακοί της σύμμαχοι για τον περιορισμό αυτής¹⁴⁰.

Ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας θα έχει περισσότερες απώλειες για τις χώρες που πιστεύουν ότι πρέπει να επιλέξουν στρατόπεδο. Τα μικρά κράτη με μέτρια πολιτική επιρροή δεν πρέπει επίσης να θεωρούν ότι μπορούν να κρατήσουν ίσες αποστάσεις. Τα μικρά κράτη μπορούν μόνο να παραμείνουν αληθινά στις δικές τους αρχές και να υπερασπιστούν τα παγκόσμια πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το διεθνές δίκαιο και τις συμφωνηθέντες εμπορικές πρακτικές, προσπαθώντας να αποφύγουν όσο το δυνατόν περισσότερους εξαναγκασμούς από την Ουάσιγκτον και το Πεκίνο.

Η σύλληψη από τις ΗΠΑ της Meng Wanzhou (Chief Financial Officer (CFO) της Huawei), καθώς διέρχονταν από το διεθνές αεροδρόμιο του Βανκούβερ, δεν αφορούσε την επιβολή αμερικανικών κυρώσεων κατά του Ιράν. Αμερικανικές και διεθνείς εταιρείες, όπως η JP Morgan Chase, έχουν παραβιάσει τις κυρώσεις, αλλά δεν απειλούνται ούτε έχουν συλληφθεί με έκδοση στελέχη τους. Η σύλληψη καταδεικνύει πώς τα κράτη-μέλη του δικτύου πληροφοριών Five Eyes¹⁴¹ που

---

¹⁴⁰ Mahon David (2018). "Small Nations At Risk Of Becoming Casualties In China-U.S. Trade War", Posted By: The Corner 22nd December 2018. <https://www.caixinglobal.com/2018-12-20/opinion-small-nations-at-risk-of-becoming-casualties-in-china-us-trade-war-101365696.html>

¹⁴¹ Είναι μια συμμαχία υπηρεσιών πληροφοριών μεταξύ ΗΠΑ, Καναδά, Ηνωμένου Βασιλείου, Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας. Αυτές οι χώρες είναι συμβαλλόμενα μέρη της πολυμερούς

μοιράζονται κοινή αγγλοσαξονική προέλευση και αίσθηση πολιτιστικής και ηθικής υπεροχής, μπορεί εύκολα να εξαναγκαστούν από τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες στοχεύουν να περιορίσουν την τεχνολογική άνοδο της Κίνας. Ομοίως, ο Καναδάς, το ΗΒ και η Αυστραλία υπέκυψαν στις πιέσεις της Ουάσιγκτον και εμπόδισαν την Huawei να αναπτύξει 5G στις χώρες τους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνεται να επιλέγουν την πολιτική πάνω από κοινά πρότυπα και ιδανικά, σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν την ευρωστία της αμερικανικής οικονομίας. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί και ως μια έκφραση της εσωτερικής αδυναμίας των ΗΠΑ. Μια υπερδύναμη με αυτοπεποίθηση μπορεί να διαχειριστεί τα συμφέροντα της σε ένα παγκόσμιο σύστημα βασισμένο σε κανόνες, σε αντίθεση με μια ανασφαλή υπερδύναμη¹⁴².

Η άσκηση πίεσης σε συμμάχους από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου μπορεί να προκαλέσει μια κρίση που θα επιλύσει ελάχιστα θέματα και θα διαιρέσει περαιτέρω τον κόσμο. Η σύλληψη της CFO της Huawei προκάλεσε από την Κίνα την κράτηση δύο Καναδών πολιτών για λόγους εθνικής ασφάλειας. Αντί για αντίποινα, η κίνηση της Κίνας ήταν σε μεγάλο βαθμό για εγχώρια κατανάλωση, καθώς υπάρχει δημόσια αγανάκτηση για τη σύλληψη της Meng Wanzhou. Η διαμάχη συνεχίζεται στα δικαστήρια του Καναδά κι έτσι η αμοιβαία επωφελής συνεργασία των τελευταίων τριάντα ετών μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών αναστρέφεται σε μια σχέση άκαρπης αντιπαλότητας. Αυτό είναι απίθανο να αλλάξει, ακόμη και κάτω από μια νέα διοίκηση στην Ουάσιγκτον. Η κινεζική κυβέρνηση διαθέτει μεγάλη δύναμη, χαίρει γενικά υποστήριξης στο εσωτερικό της χώρας και μπορεί να επιταχύνει την εκπλήρωση της προοπτικής της χώρας προς μεγαλύτερη διαφάνεια και ισότητα. Η κυβέρνηση θα προχωρήσει προς αυτήν την κατεύθυνση ούτως ή άλλως επειδή οι άνθρωποι της το απαιτούν και η μακροπρόθεσμη ισορροπία της οικονομίας της εξαρτάται από αυτήν. Η Κίνα μπορεί

συμφωνίας UKUSA, μιας συνθήκης για κοινή συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το σύστημα επιτήρησης ECHELON αναπτύχθηκε αρχικά από την Five Eyes για να παρακολουθεί τις επικοινωνίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και του Ανατολικού Συνασπισμού. <https://www.reuters.com/article/us-china-fiveeyes/exclusive-five-eyes-intelligence-alliance-builds-coalition-to-counter-china-idUSKCN1MM0GH>

¹⁴² Mahon David (2018). "Small Nations at Risk of Becoming Casualties in China-U.S. Trade War", Posted by the: THE CORNER, 22nd December 2018. <https://www.caixinglobal.com/2018-12-20/opinion-small-nations-at-risk-of-becoming-casualties-in-china-us-trade-war-101361601.html>

να τερματίσει αυτόν τον εμπορικό πόλεμο, όχι με την αντιμετώπιση κάθε αμερικανικής τακτικής, αλλά με τον τρόπο με τον οποίο αλλάζει.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Σε γενικές γραμμές, η Κίνα γνωρίζει πολύ καλά ότι η Λατινική Αμερική και η Καραϊβική θεωρείται παραδοσιακά από τις Ηνωμένες Πολιτείες ως η «πίσω αυλή» τους. Η Κίνα γνωρίζει επίσης ότι για την ανάπτυξή της, εξαρτάται από το εμπόριο με τις Ηνωμένες Πολιτείες και εάν ορισμένα λατινοαμερικάνικα κράτη επιθυμούν η Κίνα να εξισορροπήσει τον «μεγάλο γείτονα» τους στα βόρεια, δεν είναι αυτός ο ρόλος που επιδιώκει το Πεκίνο¹⁴³. Ο αναπληρωτής διευθυντής λατινοαμερικανικών μελετών του Ινστιτούτου Κινέζικης Ακαδημίας Κοινωνικών Επιστημών (Chinese Academy of Social Sciences CASS), δήλωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να επωφεληθούν από όλα αυτά. Η Κίνα κατανοεί καλά ότι η Λατινική Αμερική είναι περιοχή που οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούν ελεγχόμενη και ευαίσθητη για τα συμφέροντα τους, οπότε δεν υπάρχει λόγος για την Κίνα να αμφισβητήσει την αμερικανική επιρροή στη Λατινική Αμερική. Τόσο η Κίνα όσο και η Λατινική Αμερική ανοίγονται στον έξω κόσμο. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, και οι δύο θα πρέπει να συνεργαστούν για να προωθήσουν τα συμφέροντα τους. Στην πραγματικότητα, η περαιτέρω συνεργασία μεταξύ Κίνας και Λατινικής Αμερικής θα ωφελήσουν την περιφερειακή ειρήνη και ανάπτυξη στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού και τη Λατινική Αμερική. Αυτό θα ήταν σίγουρα υπέρ των Ηνωμένων Πολιτειών¹⁴⁴.

Στην πραγματικότητα, μια πρόσφατη μελέτη που αναλύει τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ Κίνας και 15 χωρών της Λατινικής Αμερικής μεταξύ του 2000 και του 2006 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο λίγες χώρες της Λατινικής Αμερικής κατάφεραν να αυξήσουν σημαντικά τις εξαγωγές τους στην Κίνα και στη συνέχεια πρωτίστως σε φυσικούς πόρους και ότι η Κίνα, αντίθετα, κατάφερε να αυξήσει σημαντικά τις εξαγωγές της σε όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, ειδικά σε

¹⁴³ Shixue See Jiang, "The Five Factors Negative on World Harmony: A Case of Latin America," *International Review*, vol.46, no.1 (spring 2007): 38–54.

¹⁴⁴ Shixue Jiang, "Una mirada china a las relaciones con America Latina," *Nueva Sociedad*, no. 203 (May–June 2006): 76.

εμπορεύματα υψηλής και μεσαίας τεχνολογίας. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι εμπορικές αλληλεπιδράσεις της Κίνας με τη Λατινική Αμερική αυξάνουν σημαντικά τις ανταγωνιστικές πιέσεις στους εγχώριους παραγωγούς¹⁴⁵. Η ανταπόκριση στην αυξανόμενη οικονομική ισχύ της Κίνας στην περιοχή τους αποτελεί σημαντική πρόκληση για τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής των χωρών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, τόσο για αυτούς που αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό των εξαγωγικών αγορών, όσο και για εκείνους των οποίων οι εγχώριες αγορές αμφισβητούνται από τις κινεζικές εισαγωγές. Βεβαίως, αν συμβεί το dumping¹⁴⁶ δεν πρόκειται να γίνει δεκτό, αλλά σε πολλές περιπτώσεις η αλήθεια είναι ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Λατινικής Αμερικής είναι εσωτερικές και διαρθρωτικές και θα επιδεινωθούν, καθώς άλλες αναδυόμενες ασιατικές δυνάμεις όπως η Ινδία και το Βιετνάμ θα εισέλθουν στις αγορές τους. Η ανάδυση της Κίνας είναι μια προειδοποίηση για τη Λατινική Αμερική¹⁴⁷. Αυτό που οι χώρες της Λατινικής Αμερικής πρέπει να κάνουν είναι να βελτιώσουν την ικανότητά τους να διαχωρίζουν όσο το δυνατόν τις εξαγωγές τους από τα προϊόντα εντάσεως εργασίας, καθώς και να εκμεταλλευτούν καλύτερα τη γεωγραφική και πολιτιστική τους εγγύτητα με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης, θα ήταν καλό να μάθουν από την Κίνα πώς να εφαρμόσουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές στον τομέα της τεχνολογίας, της έρευνας και της ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, της υποδομής, του εμπορίου και της βιομηχανίας.

Είναι αυτονόητο ότι η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στη Λατινική Αμερική δεν θα επηρεάσει μόνο την ίδια την περιοχή, αλλά θα επηρεάσει επίσης τις

¹⁴⁵ Paus Eva, "The Rise of China: Implications for Latin American Development" *Development Policy Review*, vol. 27, no. 4 (July 2009): 440.

¹⁴⁶ Είναι γενικά μια κατάσταση διεθνούς διακρίσεως ως προς τις τιμές, όπου η τιμή ενός προϊόντος, όταν πωλείται στη χώρα εισαγωγής, είναι μικρότερη από την τιμή του προϊόντος αυτού στην αγορά της χώρας εξαγωγής. Έτσι, στην απλούστερη περίπτωση, κάποιος προσδιορίζει το dumping απλώς συγκρίνοντας τις τιμές σε δύο αγορές. Ωστόσο, η κατάσταση είναι σπάνια τόσο απλή και στις περισσότερες περιπτώσεις είναι απαραίτητο να ληφθούν μια σειρά σύνθετων αναλυτικών βημάτων, προκειμένου να καθοριστεί η κατάλληλη τιμή στην αγορά της χώρας εξαγωγής (γνωστή ως «κανονική αξία») και η κατάλληλη τιμή στην αγορά της χώρας εισαγωγής (γνωστή ως «τιμή εξαγωγής»), ώστε να είναι δυνατό να γίνει η σύγκριση. Στόχος του dumping είναι να αυξηθεί το μερίδιο αγοράς σε μια ξένη αγορά, εξαλείφοντας τον ανταγωνισμό και δημιουργώντας έτσι μονοπωλιακή κατάσταση όπου ο εξαγωγέας θα είναι σε θέση να υπαγορεύει μονομερώς την τιμή και την ποιότητα του προϊόντος. https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_info_e.htm

¹⁴⁷ Santiso Javier, "China: A Helping Hand for Latin America?" in *The Visible Hand of China in Latin America*, ed. Javier Santiso (Paris, 2007), 5.

Ηνωμένες Πολιτείες και τις σχέσεις της με τους νότιους γείτονές της, όχι μόνο οικονομικά αλλά και στις διαστάσεις της πολιτικής και της ασφάλειας. Η απλή ύπαρξη και μόνο εναλλακτικού εμπορικού, χρηματοδοτικού, αναπτυξιακού εταίρου ή / και πιθανού εναλλακτικού συμμάχου, αλλάζει τον στρατηγικό λογισμό για τα κράτη της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

Για μερικούς, η Κίνα προσφέρει μια εναλλακτική στην συναινετική λύση της Ουάσιγκτον, η οποία θέτει ένα δυτικό μοντέλο δημοκρατικής πολιτικής, χρηστής διακυβέρνησης, ελεύθερου εμπορίου και δημοσιονομικής ευθύνης, ως την πορεία προς την ανάπτυξη. Το μοντέλο του Πεκίνου είναι πιο ελκυστικό για ορισμένους λατινοαμερικάνους ηγέτες λόγω της απλής πολιτικής εξίσωσης πίσω από αυτό, όπου περιλαμβάνει την ισχύ της αγοράς και την σταθερότητα της αυταρχικής κυριαρχίας, αφήνοντας τις κυβερνήσεις ελεύθερες να υιοθετήσουν ορισμένες αρχές της φιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής, όπως το άνοιγμα της οικονομίας στις ξένες επενδύσεις, την ευελιξία της εργασίας, τη διατήρηση χαμηλών φόρων και κανονιστικών επιβαρύνσεων και δημιουργώντας μια υποδομή πρώτης τάξης μέσω συνδυασμένων δαπανών του ιδιωτικού τομέα και των κρατικών δαπανών, διατηρώντας παράλληλα μια σταθερή σύνδεση ανάμεσα στην κυβέρνηση, στα δικαστήρια, στον στρατό, στις δομές της εσωτερικής ασφάλειας και στη ροή των πληροφοριών¹⁴⁸.

Το 2010 ο Πρόεδρος Obama αναφέρθηκε στην Κολομβία και στον Παναμά ως «βασικούς εταίρους» με τους οποίους υποσχέθηκε να ενισχύσει τις εμπορικές σχέσεις¹⁴⁹. Εντούτοις, οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με τις δύο αυτές χώρες δεν έχουν ακόμη επικυρωθεί, ενώ η Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA)¹⁵⁰ που τέθηκε σε ισχύ υπό τον Πρόεδρο Bill Clinton

¹⁴⁸ Pham J. Peter (2010). "China's Strategic Penetration of Latin America: What It Means for U.S. Interests", *American Foreign Policy Interests*, 32:6, p.370, DOI: 10.1080/10803920.2010.535762

¹⁴⁹ White House, Office of the Press Secretary, Remarks by the President in the State of the Union Address, January 27, 2010, www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-presidentstate-union-address

¹⁵⁰ North American Free Trade Agreement. Είναι μια συμφωνία που υπογράφηκε από τον Καναδά, το Μεξικό και τις ΗΠΑ, ένα τριμερές εμπορικό μπλοκ στη Βόρεια Αμερική. Τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1994 και αντικατέστησε τη Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών του Καναδά και των ΗΠΑ του 1988. Το εμπορικό μπλοκ της NAFTA είναι ένας από τους μεγαλύτερους εμπορικούς

υπονομεύθηκε από την έγκριση εντός του 2018 ενός μέτρου που ακυρώνει το πιλοτικό πρόγραμμα που επέτρεψε τη μεταφορά εμπορευμάτων από το Μεξικό στις ΗΠΑ με φορτηγά. Μια κίνηση για την κατάργηση των δασμών των ΗΠΑ για την εισαγωγή αιθανόλης από τη Βραζιλία και για τη διευθέτηση μιας διαμάχης για τις επιδοτήσεις βαμβακιού με τον γίγαντα της Νότιας Αμερικής, δεν θα προωθούσε μόνο το εμπόριο, αλλά θα διευκόλυνε την επικοινωνία μεταξύ Ουάσιγκτον και Μπραζιλία, ειδικά σε μια φάση που ο ΠΟΕ έκρινε τις επιδοτήσεις ως παράνομες και ενέκρινε την επιβολή ποινικών ρητρών στα αμερικάνικα προϊόντα¹⁵¹.

Αν και θα πρέπει να αποφευχθούν βιαστικά συμπεράσματα, πρέπει να αναγνωριστεί η θετική συμβολή της Κίνας στην οικονομική ανάπτυξη της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής μέσω του εμπορίου, των επενδύσεων της και της οικονομικής βοήθειάς της. Από την άλλη πλευρά, η παροχή βοήθειας από την Κίνα χωρίς όρους, ιδιαίτερα σε «προβληματικά» καθεστώτα, θα πρέπει να εξεταστεί ως η υπονόμηση των προσπαθειών των Ηνωμένων Πολιτειών για την προώθηση καλύτερης διακυβέρνησης στην περιοχή.

Τα τελευταία χρόνια το αυξανόμενο ενδιαφέρον της Κίνας στην Κεντρική, Νότια Αμερική και την Καραϊβική και οι πολιτικές που υιοθέτησε ακολούθησαν ένα πρότυπο που παρατηρήθηκε στην προσέγγισή της και στις σχέσεις της και σε άλλες περιοχές, τόσο κοντά όσο και μακριά από τα σύνορά της και τις παραδοσιακές σφαίρες επιρροής της¹⁵². Από την μια πλευρά, παρατηρήθηκε αισθητή αύξηση ανάληψης δεσμεύσεων και συμφωνιών εκ μέρους της Κίνας που οφείλονται κυρίως στη ζήτηση ενέργειας και άλλων φυσικών πόρων για τη διατήρηση της αναπτυσσόμενης οικονομίας της Κίνας, καθώς και στην αναζήτηση αγορών για τα

συνασπισμούς στον κόσμο με βάση το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>

¹⁵¹ Pham J. Peter (2010). "China's Strategic Penetration of Latin America: What It Means for U.S. Interests", *American Foreign Policy Interests*, 32:6, p.376, DOI: 10.1080/10803920.2010.535762

¹⁵² Pham J. Peter (2006). "Beijing's Great Game: Understanding Chinese Strategy in Central Eurasia", *American Foreign Policy Interests*, vol. 28, no. 1 (January–February 2006): 53–67 &

Pham J. Peter (2006). "China's African Strategy and Its Implications for U.S. Interests," *American Foreign Policy Interests*, vol. 28, no. 3 (May–June 2006): 239–253 &

Pham J. Peter (2009). "China's 'Surge' in the Middle East and Its Implications for U.S. Interests," *American Foreign Policy Interests*, vol. 31, no. 3 (May–June 2009): 177–193.

προϊόντα που παράγει. Από την άλλη πλευρά, το Πεκίνο διαπίστωσε ότι πολλοί από τους νέους δεσμούς που έχει δημιουργήσει έχουν επίσης περιπλέξει τις υπάρχουσες προσπάθειές της για διατήρηση καλών σχέσεων και αποφυγή συγκρούσεων με την Ουάσιγκτον και άλλες πρωτεύουσες μεγάλων κρατών. Η πρόκληση για τους ηγέτες της Κίνας είναι να εξισορροπήσουν τα εσωτερικά τους συμφέροντα με τις ευθύνες τους απέναντι στο έθνος ως μια αναδυόμενη παγκόσμια δύναμη.

Αν και το δίκτυο των οικονομικών και πολιτικών δεσμών που η Κίνα προσπαθεί να δημιουργήσει σε όλη τη Λατινική Αμερική, με προσέγγιση του Πεκίνου προς την περιοχή που δεν φαίνεται, τουλάχιστον προς το παρόν, να συνιστά άμεση απειλή για την κυρίαρχη θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στο δικό τους ημισφαίριο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κινεζική επιρροή αυξάνεται εν μέρει επειδή θεωρείται από πολλούς γείτονες των ΗΠΑ ότι προσφέρει μια εναλλακτική λύση.

ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

Η ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ Κίνας και Ρωσίας ήταν μια απάντηση στα μηνύματα που έστειλε ο πρόεδρος Donald Trump στις αρχές του 2017 με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση των εμπορικών συναλλαγών της Κίνας και της Ρωσίας με τις ΗΠΑ. Η πολιτική που προωθήθηκε από τον Αμερικάνο πρόεδρο υπό τον τίτλο «πρώτα η Αμερική» (America First), αφορούσε τη μείωση των εισαγωγών και την ανοικοδόμηση της βιομηχανικής βάσης της χώρας, παρέχοντας φορολογικά κίνητρα στους εγχώριους επιχειρηματίες με ισχυρή αντί-κινεζική ρητορική που παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας και η οποία είναι χαρακτηριστικό του οικονομικού προστατευτισμού.

Κατά την ανάλυση της οικονομικής διάστασης της συνεργασίας Κίνας-Ρωσίας, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ρωσία είναι μόλις ο δέκατος κατά σειρά εμπορικός εταίρος της Κίνας. Η αξία των συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών για το 2016 εκτιμάται σε 66 δισεκατομμύρια δολάρια σύμφωνα με τον εμπορικό χάρτη

του Διεθνούς Κέντρου Εμπορίου (ITC Trade Map)¹⁵³. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αξία αυτή είναι σχεδόν δέκα φορές χαμηλότερη από την αξία των εμπορικών συναλλαγών Κίνας-ΗΠΑ κατά την ίδια περίοδο. Η Ρωσία οφείλει την θέση της σχεδόν αποκλειστικά στην εξαγωγή ορυκτών καυσίμων στην Κίνα. Η σχετικά χαμηλή αξία των διμερών συναλλαγών ώθησε τους ηγέτες των δύο χωρών να εντείνουν την μεταξύ τους οικονομική συνεργασία. Στις 4 Ιουλίου 2017, οι πρόεδροι Xi και Putin ανακοίνωσαν τη δημιουργία ενός επενδυτικού ταμείου ύψους 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, καθώς και τη δημιουργία ενός ταμείου καινοτομίας ύψους 850 δισεκατομμυρίων δολαρίων για τη βελτίωση των εμπορικών οδών στα συνοριακά σημεία διέλευσης μεταξύ των δύο χωρών. Στις 2 Αυγούστου 2017, ο επικεφαλής του Υπουργείου Ανάπτυξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας, Maksim Oreshkin δήλωσε ότι το 2017 ο κύκλος εργασιών του εμπορίου μέχρι την ημερομηνία αυτή αυξήθηκε κατά 37%, ενώ η περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομικών συναλλαγών παρεμποδίστηκε από τα έργα υποδομών που βρίσκονταν σε εξέλιξη. Η πρόβλεψη της αξίας του εμπορίου μέχρι το τέλος του 2017 επρόκειτο να φθάσει στα πρωτοφανές ύψος των 80 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ¹⁵⁴.

Η κυβέρνηση της Ρωσίας με την υποστήριξη της ρωσικής εταιρείας πετρελαιοειδών Rosneft, έδειξε την αποφασιστικότητά της σε αυτό το θέμα, διπλασιάζοντας την εξαγωγή βαρελιών πετρελαίου στο επίπεδο των 600.000 ημερησίως μέχρι το τέλος του 2018, αγνοώντας έτσι τα όρια εξαγωγής που επέβαλε ο ΟΠΕΚ (Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών). Τον Νοέμβριο του 2017, ο Βλαντιμίρ Πούτιν ανακοίνωσε δημοσίως ότι η πραγματική αξία των εμπορικών συναλλαγών με την Κίνα θα πρέπει να φθάσει τα 66 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, και ως εκ τούτου θα πρέπει να παραμείνει στο επίπεδο του 2016. Η αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα της Ρωσικής Ομοσπονδίας, όσον αφορά την

---

¹⁵³ Το Διεθνές Κέντρο Εμπορίου (ITC) Ιδρύθηκε το 1964 και είναι κοινή υπηρεσία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των Ηνωμένων Εθνών. Ο εμπορικός χάρτης παρέχει με τη μορφή πινάκων, γραφημάτων και χαρτών, δείκτες για τις εξαγωγικές επιδόσεις, τη διεθνή ζήτηση, τις εναλλακτικές αγορές και τις ανταγωνιστικές αγορές, καθώς και έναν κατάλογο εταιρειών εισαγωγής και εξαγωγής. ITC Trade Map - International Trade Statistics, <https://www.trademap.org/tradestat/index.aspx>

¹⁵⁴ Przemysław Ciborek (2019). "A New Alliance against the US? Sino-Russian Relations in Response to Trump's Redefined Foreign Policy Priorities", *International Studies. Interdisciplinary Political and Cultural Journal* Vol. 23, No. 1/2019, p.154.

πώληση ορυκτών καυσίμων, θα έπρεπε να οδηγήσει σε ταχεία αύξηση της αξίας του εμπορίου. Η σχετικά χαμηλή αξία των ρωσικών εξαγωγών προέκυψε από τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στην παγκόσμια αγορά, που προκλήθηκε έμμεσα από την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στη Ρωσία¹⁵⁵. Οι εμπορικές συναλλαγές Κίνας-Ρωσίας αποτέλεσαν επίσης αντικείμενο ενασχόλησης στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών και οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου του BRICS¹⁵⁶. Το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αυτού του οργανισμού, δηλαδή η New Development Bank¹⁵⁷, ενέκρινε δάνειο ύψους 1,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, που θα χρησιμοποιηθούν στο σύνολό τους για επενδύσεις σε υποδομές στη Ρωσία¹⁵⁸.

Καθορίζοντας τους κύριους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας σε σχέση με τη Ρωσία, στην πρώτη γραμμή βρίσκονται οι ενεργειακές ανάγκες της. Σε παγκόσμια κλίμακα, κατά την τελευταία δεκαετία, η ζήτηση ενέργειας αυξήθηκε κατά 20%, ενώ μόνο στην Κίνα σημειώθηκε αύξηση κατά 220%. Η Κίνα έχει εκμεταλλευτεί σε πολύ μεγάλο την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στη Ρωσία, με αποτέλεσμα την πτώση των τιμών των ορυκτών καυσίμων, για τη σύναψη περαιτέρω συμβάσεων με ελκυστικές συνθήκες. Από το Μάρτιο του 2017, η Ρωσία είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής αργού πετρελαίου για την Κίνα. Ο όγκος των εξαγωγών είναι 1,3 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως. Τον Σεπτέμβριο του 2017, αγοράστηκε από την CEFC China Energy (Huaxin) ένα μειοψηφικό μερίδιο μετοχών 14% της

¹⁵⁵ Ośrodek Spraw Azjatyckich Uniwersytetu Łódzkiego, Raport: "Chiny wobec Ukrainy, Białorusi i Rosji–Listopad2017".Web.16Jan.2018, http://osa.uni.lodz.pl/wpcontent/uploads/2017/12/Chiny_wobec_UBR_listopad_2017.pdf

¹⁵⁶ Είναι μια ανεπίσημη ομάδα κρατών που περιλαμβάνει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Βραζιλίας, τη Ρωσική Ομοσπονδία, τη Δημοκρατία της Ινδίας, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και τη Δημοκρατία της Νότιας Αφρικής. Η δημιουργία του BRICS ξεκίνησε με πρωτοβουλία της ρωσικής πλευράς. Στις 20 Σεπτεμβρίου 2006, πραγματοποιήθηκε η πρώτη υπουργική συνάντηση των BRIC μετά από πρόταση του Ρώσου Προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν στο περιθώριο μιας συνόδου της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη. <https://infobrics.org/page/history-of-brics/>

¹⁵⁷ Στην τέταρτη σύνοδο κορυφής BRICS στο Νέο Δελχί (2012), οι ηγέτες των κρατών-μελών της BRICS εξέτασαν τη δυνατότητα σύστασης μιας νέας Τράπεζας Ανάπτυξης (New Development Bank) για την κινητοποίηση πόρων για έργα υποδομής και αειφόρου ανάπτυξης στις χώρες BRICS και άλλες αναδυόμενες οικονομίες, καθώς και στις αναπτυσσόμενες χώρες. <https://www.ndb.int/about-us/essence/history/>

¹⁵⁸ PTI (2018). "New Development Bank Approves \$1.4 bn loan for projects in India, China, Russia", Financial Express, Web. 16 Jan. 2018, <http://www.financialexpress.com/economy/new-development-bank-approves-1-4-bn-loan-for-projects-in-india-chinarussia/833492/>

Rosneft για 9,1 δισ. δολάρια ΗΠΑ και υπάρχει σχέδιο ανάπτυξης του αγωγού της Σιβηρίας, όπου ο ρωσικός γίγαντας Gazprom θα υπογράψει 30ετή σύμβαση προμήθειας φυσικού αερίου με την κρατική εταιρεία China National Petroleum Corporation¹⁵⁹.

Ένας άλλος στρατηγικός στόχος της Κίνας είναι να συμπεριλάβει την Ευρασιατική Οικονομική Ένωση (EAEU)¹⁶⁰ στην πρωτοβουλία «One Belt One Road», δημιουργώντας μια ζώνη ελεύθερου εμπορίου με την Κίνα. Η εφαρμογή του κινεζικού σχεδίου θα βελτίωνε σίγουρα τη διαδικασία πιστοποίησης και εκτελωνισμού των εμπορευμάτων που εξάγονται προς τη Δυτική Ευρώπη, αφετέρου θα στερούσε την EAEU από την κύρια πηγή χρηματοδότησης, περιθωριοποιώντας τελικά τη διεθνή σημασία της, πράγμα που αντιβαίνει στα συμφέροντα της ρωσικής κυβέρνησης. Οι Κινέζοι αξιωματούχοι προσπαθούν επίσης να αλλάξουν τον χαρακτήρα της λειτουργίας του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης (SCO)¹⁶¹, ενώ προβλέπεται η δημιουργία οδών διέλευσης αφορολόγητων ειδών, οι οποίες θα καταστήσουν την κινεζική πρωτοβουλία πιο ελκυστική σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, κατά τη σύνοδο κορυφής της SCO τον Ιούνιο του 2017, η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ Ρωσίας και Κίνας έγινε ξανά εμφανής. Παρά την ένταξη στον SCO του Πακιστάν, μακροπρόθεσμου σύμμαχου της Κίνας, το Πεκίνο ενδέχεται να χάσει την επιρροή του εντός του ίδιου του οργανισμού και μεταξύ των χωρών της EAEU. Ο λόγος είναι η ταυτόχρονη ένταξη της Ινδίας στον SCO, η οποία σύμφωνα με τη Ρωσία, μπορεί να περιορίσει την κινεζική επιρροή

---

¹⁵⁹ Aizhu Chen, Soldatkin Vladimir and Yagova Olga (2017). "Rosneft board approves oil deal with China's CEFC: source". "Reuters". November 16, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-cefc-rosneft-oil/rosneft-board-approves-oil-deal-with-chinas-cefc-source-idUSKBN1DG1HU>

¹⁶⁰ Eurasian Economic Union. Είναι μια οικονομική ένωση κρατών, κυρίως από τη βόρεια Ευρασία, η οποία αποτέλεσε τη διάδοχο της Ευρασιατικής Οικονομικής Κοινότητας. Μια συνθήκη με στόχο την ίδρυση της EAEU υπογράφηκε στις 29 Μαΐου 2014 από τους ηγέτες της Λευκορωσίας, του Καζακστάν και της Ρωσίας και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015. Συνθήκες που στόχευαν στην ένταξη της Αρμενίας και του Κιργιστάν υπογράφηκαν στις 9 Οκτωβρίου 2014 και στις 23 Δεκεμβρίου αντίστοιχα. Δεδομένης της στοχοθεσίας που έχει τεθεί προκειμένου, να εξελιχθεί η EAEU σε μία πολιτική-υπερεθνική οντότητα ως Ευρασιατική Ένωση, υποστηρίζεται πως το όλο εγχείρημα αποτελεί έναν βασικό πυλώνα της σύγχρονης ρωσικής υψηλής στρατηγικής. <http://www.eaeunion.org/?lang=en>

¹⁶¹ Shanghai Cooperation Organization. Είναι μια συμμαχία πολιτικής, οικονομίας και ασφάλειας στην Ευρασία, η δημιουργία της οποίας ανακοινώθηκε στις 15 Ιουνίου 2001 στη Σαγκάη της Κίνας από τους ηγέτες της Κίνας, του Καζακστάν, του Κιργιζιστάν, τη Ρωσία, το Τατζικιστάν και το Ουζμπεκιστάν. <http://eng.sectsc.org/>

στην Κεντρική Ασία. Επιπλέον, λόγω των ανεπίλυτων εδαφικών διαφορών μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν, υπάρχει μια πιθανή κλιμάκωση της σύγκρουσης, η οποία μπορεί να οδηγήσει στη διάσπαση σε δύο μπλοκ εντός του SCO, των οποίων οι πολιτικοί ηγέτες θα ήταν πιθανώς η Ρωσία και η Κίνα¹⁶².

Η κινεζική προσπάθεια εκθρονισμού των ΗΠΑ ως παγκόσμιας οικονομικής δύναμης, με την πολιτική υποστήριξη της Μόσχας, έχει επίσης μια ρεαλιστική διάσταση, ένα παράδειγμα της οποίας είναι η προσπάθεια διεθνοποίησης του κινεζικού νομίσματος. Η ίδρυση κινεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της AIIB, είναι να ανταγωνιστεί με το κεφάλαιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Παγκόσμιας Τράπεζας ή της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης που κυριαρχείται από τη Δύση ή στην χειρότερη περίπτωση, να αποτελεί εναλλακτική λύση. Την 1η Νοεμβρίου 2017, ο κινέζος πρωθυπουργός Li Keqiang συναντήθηκε με τον Ρώσο ομόλογό του Dmitry Medvedev σχετικά με τη συγχώνευση των συστημάτων πληρωμών που κυριαρχούν στη χώρα, την κινεζική Union-Pay και τη ρωσική κάρτα Mir Card, για να περιορίσουν την κυριαρχία της American Visa και MasterCard¹⁶³.

Η Ρωσική Ομοσπονδία, ως χώρα με χαμηλότερο οικονομικό και δημογραφικό δυναμικό, εκτίθεται στην ανάγκη αποδοχής της κινεζικής ηγεμονίας στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Οι οικονομικές κυρώσεις ανάγκασαν τη Ρωσία να κατευθύνει την προμήθεια πρώτων υλών στην Κίνα. Η διαφοροποίηση των πηγών ορυκτών καυσίμων από την Κίνα μπορεί να στερήσει από τη Ρωσία το σημαντικότερο στοιχείο της. Αυτό συνδέεται έμμεσα με την απώλεια της κυριαρχικής επιρροής της Ρωσίας στην περιοχή, επειδή προς το παρόν η χώρα δεν διαθέτει το επενδυτικό κεφάλαιο που αναζητούν τα μέλη της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ) ή SNG¹⁶⁴ στη ρωσική. Οι κινεζικές εταιρείες πετρελαίου έχουν ήδη

¹⁶² Przemysław Ciborek (2019). "A New Alliance against the US? Sino-Russian Relations in Response to Trump's Redefined Foreign Policy Priorities", *International Studies. Interdisciplinary Political and Cultural Journal* Vol. 23, No. 1/2019, p.155.

¹⁶³ Daly T. (2018). "Russia and China are talking about linking currencies to end the US dollar's dominance". *Business Insider*, 16 Jan. 2018, <http://www.businessinsider.com/russiaand-china-discuss-linking-currencies-to-end-the-usd-dominance-2017-11?IR=T>

¹⁶⁴ Содружество Независимых Государств. Είναι ένας περιφερειακός διεθνής οργανισμός του οποίου οι συμμετέχουσες χώρες είναι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, που σχηματίστηκαν μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Η ΚΑΚ μπορεί να συγκριθεί με μια πολύ χαλαρή ένωση κρατών,

αρχίσει να εκμεταλλεύονται αποθέματα πόρων στην περιοχή και με την εξασθενημένη πολιτική και οικονομική επιρροή, η Ρωσία θα αναγκαστεί να αποδεχθεί την οικονομική και πολιτική υπεροχή της Κίνας στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Επίσης, η αλλαγή της φύσης του εγχειρήματος του SCO προς τη δημιουργία μιας οικονομικής ένωσης μπορεί να οδηγήσει τη Ρωσία σε ακόμα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα όχι μόνο στο πλαίσιο του εμπορίου με την Κίνα αλλά και με άλλες χώρες της περιοχής¹⁶⁵.

μια συνομοσπονδία ή ένα υπερεθνικό οργανισμό όπως η παλαιά Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Μπορεί να συγκριθεί περισσότερο με την Κοινοπολιτεία των Εθνών, και σε καμία περίπτωση με ένα ομοσπονδιακό κράτος.
https://www.europeanprofiles.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=95&Itemid=102&lang=el

¹⁶⁵ Przemysław Ciborek (2019). "A New Alliance against the US? Sino-Russian Relations in Response to Trump's Redefined Foreign Policy Priorities", *International Studies. Interdisciplinary Political and Cultural Journal* Vol. 23, No. 1/2019, p.156.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ένας εμπορικός πόλεμος σε πλήρη ανάπτυξη μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας θα επιβραδύνει την ανάπτυξη όχι μόνο σε αυτές τις δύο χώρες, αλλά και σε χώρες που πωλούν σημαντικές ποσότητες αγαθών και στις δύο αγορές, άρα θα έχει συνέπειες στις περισσότερες οικονομίες στον κόσμο επηρεάζοντας την παγκόσμια οικονομία (global economy). Η ανάπτυξη θα μειωθεί όχι μόνο λόγω των άμεσων ποσοτικών επιπτώσεων των δασμών και των άλλων φραγμών, αλλά και λόγω των σημαντικών διαταραχών στις εφοδιαστικές αλυσίδες, των αρνητικών επιπτώσεων στην κερδοφορία πολλών επιχειρήσεων, της αβεβαιότητας των επενδύσεων και των φόβων για τη μελλοντική πορεία της αντιπαράθεσης.

Τόσο η Κίνα όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι επίσης πιθανό να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν «ζώνες» ή «σφαίρες» οικονομικής, εμπορικής, επενδυτικής, κανονιστικής επιρροής ή υπεροχής για να διευρύνουν και να εμβαθύνουν τις θέσεις τους στην αγορά στην περιοχή τους και παγκοσμίως εις βάρος της αντίπαλης πλευράς. Αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά τις προηγμένες τηλεπικοινωνίες και την τεχνολογία των πληροφοριών. Πρόσφατα, για παράδειγμα, ο πρόεδρος της Κίνας Xi Jinping και ο Ρώσος πρόεδρος Vladimir Putin συμφώνησαν ότι η κινεζική εταιρεία τηλεπικοινωνιών Huawei θα συνεργαστεί με τη MTS, τη μεγαλύτερη εταιρεία κινητής τηλεφωνίας στη Ρωσία, για την ανάπτυξη ενός δικτύου 5G για τη Ρωσία¹⁶⁶.

Επίσης ένας εμπορικός πόλεμος σε πλήρη εξέλιξη θα ωθήσει επίσης το Πεκίνο και την Ουάσιγκτον να πιέσουν άλλες χώρες να ταχθούν με το μέρος τους σε αυτή τη διαμάχη. Οι περισσότερες χώρες θα θελήσουν να συνεχίσουν τις συναλλαγές τους τόσο με τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και με την Κίνα, αλλά θα υπάρξουν έντονες πιέσεις από το Πεκίνο και την Ουάσιγκτον, για παράδειγμα, ποια προηγμένη τεχνολογία πρέπει να αγοράσει ένα συγκεκριμένο κράτος και ποια τεχνολογική, πνευματική ιδιοκτησία ή πρότυπα που πρέπει να υιοθετήσει. Τρίτες

---

¹⁶⁶ Hormats Robert (2019). "The Global Implications of an All-Out Trade War", June 25, 2019, Copyright © 2019 Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-global-implications-of-an-all-out-trade-war/>

χώρες επίσης θα δεχθούν πίεση από την κάθε πλευρά για να παράσχουν υποστήριξη σε μια σειρά από έντονες διαμάχες στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Αυτή η διαδικασία ήταν ήδη σε εξέλιξη, σε μικρότερο βαθμό, πριν ξεκινήσει ο εμπορικός πόλεμος και σχεδόν σίγουρα πλέον θα εντατικοποιηθεί.

Η κατάτμηση του κόσμου σε ζώνες τεχνολογίας ή ψηφιακές σφαίρες επιρροής ενέχει τον κίνδυνο της διχοτόμησης βασικών στοιχείων του διαδικτύου και του παγκόσμιου δικτύου πληροφοριών (global information network). Οι πιθανότητες να οδηγηθεί η κατάσταση σε ανυπέρβλητους ψηφιακούς φραγμούς είναι μικρές εξαιτίας της ανάγκης και των δύο χωρών, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου να παραμείνουν συνδεδεμένοι με σημαντικές πτυχές του παγκόσμιου συστήματος δεδομένων (global data system) και λόγω της όλο και μεγαλύτερης σημασίας των ολοκληρωμένων εφοδιαστικών αλυσίδων για πολλά προϊόντα. Οι περισσότερες χώρες θα θελήσουν να διατηρήσουν την ευελιξία να χρησιμοποιούν την τεχνολογία τόσο από τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και από την Κίνα και να χρησιμοποιούν πρότυπα που θα μπορούσαν να δανειστούν και από τις δύο χώρες¹⁶⁷.

Η πίεση θα μπορούσε να εκδηλωθεί από τις ΗΠΑ προς ξένες κυβερνήσεις για να εμποδίσουν τις εταιρείες τους να πουλήσουν διάφορα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας στην Κίνα ή σε συγκεκριμένες κινεζικές εταιρείες ή να περιορίσουν τα κρίσιμα στοιχεία που οι Ηνωμένες Πολιτείες θεωρούν ότι θα ωφελήσουν ορισμένες κινεζικές τεχνολογίες. Αυτό θα οδηγήσει σε νέες εντάσεις με τους συμμάχους των ΗΠΑ και την Κίνα και θα ενισχύσει επίσης την αποφασιστικότητα των κινέζων ηγετών να επιβάλουν μεγαλύτερα αντίποινα.

Σε περίπτωση παρατεταμένου εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, υπάρχουν διάφορα πιθανά σενάρια που χαρακτηρίζονται από την επιβολή πολύ υψηλών δασμών μεταξύ τους και την επιβολή άλλων τύπων περιορισμών, όπως οι έλεγχοι των εξαγωγών, τα εμπόδια στις εισαγωγές, οι απαγορεύσεις ή ο αυστηρός έλεγχος για εισερχόμενες και εξερχόμενες επενδύσεις ή ευρύτερα εμπόριο στη μεταφοράς τεχνολογίας. Οι αμερικανικές και οι κινεζικές εταιρείες θα στραφούν όλο

---

¹⁶⁷ Hormats Robert (2019). "The Global Implications of an All-Out Trade War", June 25, 2019, Copyright © 2019 Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-global-implications-of-an-all-out-trade-war/>

και περισσότερο σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, αν μπορούν να τις βρουν, ενώ η Ουάσιγκτον και το Πεκίνο είναι επίσης πιθανό να υποστηρίξουν την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων στο εσωτερικό των χωρών τους.

Η προσαρμογή πλέον των εφοδιαστικών αλυσίδων αμερικάνικων εταιρειών εκτός Κίνας βρίσκεται σε εξέλιξη, ιδιαίτερα με σκοπό την αύξηση προμήθειας αγαθών από την Ανατολική Ασία, τη Νότια Ασία και το Μεξικό, εν μέρει λόγω του υψηλότερου κόστους παραγωγής σε ορισμένες περιοχές της Κίνας. Οι μεταβολές στις πηγές προμήθειας αγαθών πιθανόν να επιταχυνθούν. Ωστόσο, για πολλές επιχειρήσεις η ταχεία μεταλλαγή των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων και οι απότομες προσαρμογές αυτών εκτός Κίνας, μπορεί να είναι πολύ αποδιοργανωτικές και ίσως να μην είναι δυνατές, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.

Πολλές αμερικανικές εταιρείες έχουν μακρά εδραιωμένες σχέσεις με κινεζικές εταιρείες. Σε πολλούς τομείς, η ανεύρεση εναλλακτικών λύσεων δεν θα είναι γρήγορη και θα συνεπάγεται κόστος, καθόσον απαιτείται η εξεύρεση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και έμπειρων στελεχών σε άλλες χώρες, η δημιουργία νέων προγραμμάτων κατάρτισης, η δημιουργία εγκαταστάσεων γραμμών παραγωγής με παρόμοια πρότυπα ποιότητας και συμβατότητας, η δημιουργία νέων εφοδιαστικών αλυσίδων και η διασφάλιση αποτελεσματικών υποδομών για τη μετακίνηση αγαθών. Ένας λόγος για τον οποίο η Κίνα έγινε προμηθευτής μεγάλου αριθμού αμερικανικών και άλλων ξένων εταιρειών με την πάροδο των χρόνων είναι ότι διαθέτει ένα καλά εδραιωμένο και ολοκληρωμένο δίκτυο γραμμών παραγωγής, εξαιρετικά καταρτισμένο προσωπικό και άριστες υποδομές. Για πολλές αμερικανικές εταιρείες, η Κίνα υπήρξε προμηθευτής από επιλογή και η αλλαγή αυτή δεν θα είναι εύκολη.

Η ταχεία ανάπτυξη της κινεζικής πρωτοβουλίας «One Belt One Road» έδωσε στο Πεκίνο έναν ευρύ χρονικό ορίζοντα για την καθιέρωση στενότερων εμπορικών και επενδυτικών διευθετήσεων και για την προώθηση κανόνων και προτύπων για τα δίκτυα 5G, την τεχνητή νοημοσύνη, την ασφάλεια βάσεων δεδομένων, τις δραστηριότητες στον κυβερνοχώρο με έναν αυξανόμενο αριθμό άλλων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι προϋπόθεση για επιτυχημένα δίκτυα 5G δεν είναι μόνο το hardware που είναι κρίσιμο ή άλλες μορφές των αναδυόμενων υποδομών

πληροφοριών και τηλεπικοινωνιών. Ένας κρίσιμος παράγοντας στον τρόπο με τον οποίο εξελίσσονται αυτά τα δίκτυα θα είναι οι κανόνες, οι νόμοι, τα πρότυπα προϊόντων, οι κανονισμοί, οι πρακτικές που υιοθετούν οι χώρες και οι ομάδες χωρών που εντάσσονται σε αυτά. Η Κίνα ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική στην προώθηση της δικής της έκδοσης σε όλα αυτά, ειδικά σε χώρες που συνδέονται με την πρωτοβουλία «One Belt One Road».

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν εφάρμοσαν μια καλά συντονισμένη προσπάθεια σε ευρύ διεθνές πεδίο, αν και πρόσφατα έλαβε χώρα μια σειρά διμερών πρωτοβουλιών, πρωτίστως με βασικούς συμμάχους. Οι διαπραγματεύσεις των ΗΠΑ κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με ορισμένα εδάφια τεχνολογιών πληροφορικής στη νέα συμφωνία ΗΠΑ-Μεξικού-Καναδά για το εμπόριο (USMCA). Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επίσης αρχίσει εμπορικές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ιαπωνία. Η διοίκηση Trump μπορεί να επιχειρήσει να πετύχει μεγαλύτερη ολοκλήρωση της αγοράς και μεγαλύτερη πρόσβαση σε αυτές τις αγορές για πολλά αμερικανικά προϊόντα, αλλά και για να επιτύχει συμφωνία σχετικά με πρότυπα, κανόνες και πρακτικές που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ΗΠΑ ή συμβαδίζουν με τις αμερικανικές πρακτικές, σχετικά με την τεχνολογία των πληροφοριών και που έρχονται σε σύγκρουση με εκείνες της Κίνας. Αν και η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες συνεχίσουν ενεργά αυτές τις προσπάθειες στον μεταξύ τους ανταγωνισμό και ο καθένας μπορεί να επηρεάσει αρκετά άλλα κράτη, θα μπορούσαν να αρχίσουν να υλοποιούνται οι προαναφερθείσες «τεχνολογικές σφαίρες» ή «ζώνες» επιρροής¹⁶⁸.

Το νέο Ίδρυμα Χρηματοπιστωτικής Ανάπτυξης της Ουάσιγκτον (DFC)¹⁶⁹ θα χρησιμοποιηθεί πιθανότατα και για την αντιμετώπιση της πρωτοβουλίας «One Belt

---

¹⁶⁸ Οι ΗΠΑ έχουν καταλήξει σε συμφωνία με το Μεξικό και τον Καναδά κατά την επαναδιαπραγμάτευση της Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών της Βόρειας Αμερικής (NAFTA). Κατά την οριστικοποίηση και την εφαρμογή της, η νέα Συμφωνία United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA) θα δημιουργήσει πιο ισορροπημένο και αμοιβαίο εμπόριο που θα υποστηρίξει θέσεις εργασίας υψηλού επιπέδου για τους Αμερικανούς και θα υποστηρίξει την ανάπτυξη της οικονομίας της Βόρειας Αμερικής. <https://www.trade.gov/usmca/>

¹⁶⁹ Washington's new Development Finance Institution. Η DFC Θα συνενώσει τον Οργανισμό Υπεράκτιων Ιδιωτικών Επενδύσεων (Overseas Private Investment Corporation OPIC) που είναι μια αυτοσυντηρούμενη αμερικανική κρατική υπηρεσία που βοηθά τις αμερικανικές επιχειρήσεις να επενδύσουν σε αναδυόμενες αγορές, με την Αμερικανική Υπηρεσία για την Διεθνή Ανάπτυξη (United States Agency for International Development USAID). Η USAID είναι διεθνής οργανισμός ανάπτυξης

One Road» προκειμένου να κερδίσει ή να επεκτείνει τις αγορές για τα αμερικάνικα προϊόντα. Η Ουάσιγκτον μπορεί επίσης να το χρησιμοποιήσει για να εξουδετερώσει τα αγαθά και την επιρροή της Κίνας, ειδικά στις προηγμένες τεχνολογίες. Είναι πολύ πιθανό το Πεκίνο ή η Ουάσιγκτον να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να επιτύχουν επίσημες ή άτυπες συμφωνίες που περιορίζουν τις αγορές των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας του άλλου κράτους και να πείσουν άλλα κράτη να απορρίψουν τους προτεινόμενους κανόνες του αντίπαλου υπέρ των δικών τους. Η προθυμία των άλλων κρατών να συνταχθούν με την μία ή την άλλη πλευρά είναι λιγότερο πιθανή. Οι περισσότερες χώρες επιθυμούν να έχουν σημαντικό όγκο συναλλαγών τόσο με την Κίνα όσο και με τις Ηνωμένες Πολιτείες και όχι να βρεθούν στη μέση ενός εμπορικού πολέμου.

Ο εξελισσόμενος εμπορικός ανταγωνισμός μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, η εξάπλωση τους σε νέες αγορές ή η διατήρηση της κυριαρχίας τους σε αυτές που υπάρχει ήδη παρουσία, χρειάζεται και χρηματοδότηση από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Το 2013, η Κίνα μαζί με τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία και τη Νότια Αφρική, ίδρυσαν τη Νέα Τράπεζα Ανάπτυξης BRICS (New Development Bank Brazil Russia India China South Africa). Ο διευθυντής της NDB είναι ο Ινδός, Κ.Υ. Kamath, ωστόσο, η έδρα της τράπεζας βρίσκεται στη Σαγκάη. Υπό αυτή την έννοια, θα ήταν αναμενόμενος ένας υψηλότερος βαθμός ελέγχου στην τράπεζα από την Κίνα, συνυπολογίζοντας και το μεγάλο μερίδιο μετοχών που ήδη κατέχει.

Η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών (AIIB)¹⁷⁰ αποτελεί μέρος του νέου ακτιβισμού της Κίνας σε διεθνές επίπεδο, χωρίς να υπάρχει ωστόσο πρόθεση να ανατραπεί η υπάρχουσα πολυμερής παγκόσμια οικονομική τάξη. Η απόφαση της Κίνας να δημιουργήσει την AIIB θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια ακόμη

και ένας καταλυτικός παράγοντας που προωθεί την εθνική ασφάλεια και την οικονομική ευημερία των ΗΠΑ και καθοδηγεί άλλα κράτη σε μια πορεία ανάπτυξης. Είναι η κυρίαρχη κρατική υπηρεσία των ΗΠΑ που καταβάλλει προσπάθειες για τον τερματισμό της ακραίας φτώχειας σε παγκόσμια κλίμακα και για την ενίσχυση των δυνατοτήτων των ανθεκτικών και δημοκρατικών κοινωνιών. <https://www.opic.gov/>, <https://www.usaid.gov/>, <https://www.devex.com/news/a-new-us-development-finance-agency-takes-flight-93572>

¹⁷⁰ The Asian Infrastructure Investment Bank. Η AIIB είναι μια πολυμερής αναπτυξιακή τράπεζα με αποστολή να βελτιώσει τα κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα στην Ασία. Με έδρα το Πεκίνο, ξεκίνησε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2016 και τώρα έχει φτάσει στα 100 εγκεκριμένα μέλη παγκοσμίως. Επενδύει σε βιώσιμες υποδομές και σε άλλους παραγωγικούς τομείς στην Ασία και πέραν αυτής. <https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html>

κίνηση που αφορά ένα ιδιαίτερο οικονομικό, πολιτικό και εν μέρει πολιτιστικό μοντέλο σχετικά με την παγκόσμια διακυβέρνηση. Οι πρακτικές περιφερειακής πολιτικής της Κίνας διαφοροποιούνται από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και έχουν περάσει από δύο σημαντικές αλλαγές. Γεωγραφικά, υπό την έννοια ότι ο περιφερειακός χαρακτήρας της Κίνας δεν περιορίζεται πλέον μόνο στην Ασία, αλλά έχει προχωρήσει σε δύο κύρια μέτωπα, δυτικά σε όλη την Ευρασιατική ήπειρο και νότια προς την Ινδική ήπειρο. Από πολιτική άποψη, η Κίνα δεν θεωρεί πια εαυτόν επαναστατικό, αλλά ως ενεργό συμμετέχων και συνεισφέρων στους υφιστάμενους περιφερειακούς μηχανισμούς και με ισχυρή ταυτότητα εξουσίας¹⁷¹.

Παρά τις ομοιότητες, τα δύο θεσμικά όργανα είναι πράγματι δύο διαφορετικά σχέδια. Για την NDB δεν είναι σημαντικοί στόχοι η ευρεία συμμετοχή δυτικών χωρών και οι αμοιβαία κερδοφόρες (win-win) στρατηγικές, καθώς η τράπεζα ιδρύθηκε ως εναλλακτική λύση έναντι της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που κυριαρχούνται από τις ΗΠΑ¹⁷². Την ίδια στιγμή, ο ρόλος της Κίνας αναμένεται να είναι διαφορετικός. Ενώ στην NDB κάθε ιδρυτικό μέλος διαθέτει το ίδιο μερίδιο κεφαλαίου, στην AIIB το μερίδιο κεφαλαίου της Κίνας είναι από μόνο του ίσο με το αρχικό κεφάλαιο όλων των κρατών-μελών της NDB¹⁷³.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο πρόσθετος αντίκτυπος των αναγγελθέντων και προβλεπόμενων νέων δασμών ΗΠΑ-Κίνας, αναμένεται να επεκταθεί σε ολόκληρο τον όγκο των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ αυτών των χωρών και θα αφαιρέσει βραχυπρόθεσμα περίπου το 0,3% του παγκόσμιου ΑΕΠ, με το μισό να προέρχεται από την απώλεια εμπιστοσύνης στις επιχειρήσεις και στην αγορά¹⁷⁴.

Επιπλέον, η αποτυχία επίλυσης εμπορικών διαφορών και η περαιτέρω κλιμάκωση αυτών σε άλλους τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η οποία θα

---

¹⁷¹ Zhang, X., (2014), "China's Regionalism in Asia", The Asan Forum, 23 May, 2014. <http://www.theasanforum.org/chinas-regionalism-in-asia/>

¹⁷² <https://www.ndb.int/>

¹⁷³ Humprey C. (2015). "Developmental revolution or the Bretton woods revised?", ODI, London Jakobson L, Knox D (2010) New foreign policy actors in China. SIPRI, Stockholm.

¹⁷⁴ Cerutti Eugenio, Gopinath Gita, and Mohommad Adil (2019). "The Impact of US-China Trade Tensions", Copyright 2019 International Monetary Fund. <https://blogs.imf.org/2019/05/23/the-impact-of-us-china-trade-tensions/>

κάλυπτε αρκετές χώρες, θα μπορούσε να επιδεινώσει το κλίμα για τις επιχειρήσεις και τις χρηματοπιστωτικές αγορές, να επηρεάσει αρνητικά τα ομόλογα και τις ισοτιμίες των αναδυόμενων αγορών και να επιβραδύνει τις επενδύσεις και το εμπόριο. Επιπλέον, οι υψηλότεροι εμπορικοί φραγμοί θα διαταράξουν τις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες και θα επιβραδύνουν τη διάδοση των νέων τεχνολογιών, μειώνοντας τελικά την παγκόσμια παραγωγικότητα και ευημερία. Περισσότεροι περιορισμοί στις εισαγωγές θα καθιστούσαν επίσης τα εμπορεύσιμα καταναλωτικά αγαθά λιγότερο προσιτά και θα έβλαπταν δυσανάλογα τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος παγκοσμίως.

Ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών στον κόσμο επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την παγκόσμια οικονομία. Η έκθεση του Απριλίου του ΔΝΤ για το τρέχον έτος αναμένει ότι η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θα επιβραδυνθεί από 3,6% το 2018 σε 3,3% για το 2019, αλλά θα βελτιωθεί κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2019 και μετά, καταλήγοντας σε παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη της τάξης του 3,6% το 2020. Ωστόσο, η παγκόσμια ανάπτυξη θα επιβραδυνθεί περισσότερο αν κλιμακωθεί ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας¹⁷⁵.

Τα θεμέλια του εμπορίου είναι η ζήτηση και η προσφορά. Ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας διακόπτει την παγκόσμια ζήτηση και προσφορά. Για τις ΗΠΑ και την Κίνα, η οικονομική ανάπτυξη θα είναι υποτονική εάν δεν επιτευχθεί μια εμπορική συμφωνία ή αν γίνουν μόνιμες προσαρμογές στις εφοδιαστικές αλυσίδες.

Ο πρόεδρος Trump πέραν του περιορισμού που προσπαθεί να επιβάλει στα κινέζικα προϊόντα, θέτοντας σε ισχύ σαρωτικούς δασμούς, προσπαθεί να εξαναγκάσει και συμμάχους των ΗΠΑ όπως η Ιαπωνία, η Ινδία και η Νότια Κορέα, παρόλο που το συνδυασμένο εμπορικό πλεόνασμα τους με τις ΗΠΑ, ύψους 95,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ το 2017, αντιστοιχεί περίπου στο ένα τέταρτο της Κίνας. Ο πρόεδρος Trump έχει αναγκάσει τη Νότια Κορέα να αποδεχθεί μια νέα

---

¹⁷⁵ Puja Tayal (2019). "US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War", Market Realist, Direxion Shares, published July 15, 2019. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>

εμπορική συμφωνία και προσπάθησε να περιορίσει τη βιομηχανία πληροφορικής της Ινδίας, επιβάλλοντας μια περιοριστική πολιτική αδειοδοτήσεων. Όσον αφορά την Ιαπωνία, ο πρόεδρος Trump ανάγκασε τον πρωθυπουργό Shinzo Abe να αποδεχθεί ένα νέο πλαίσιο εμπορίου που οι ΗΠΑ θεωρούν πρόδρομο στις διαπραγματεύσεις για διμερή συμφωνία ελεύθερου εμπορίου.

Κατά τη διάρκεια του εξελισσόμενου εμπορικού πολέμου αρνητικές επιδράσεις θα έχουν μεταξύ άλλων¹⁷⁶:

- Τα συμμαχικά κράτη των ΗΠΑ στην Άπω Ανατολή όπως η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα και η Ταϊβάν, οι οποίες είναι βαθιά ενσωματωμένες στις διαδικασίες κατασκευής προϊόντων υψηλής τεχνολογίας όπως τα smartphones. Η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα, για παράδειγμα, είναι μεγάλοι εξαγωγείς ολοκληρωμένων κυκλωμάτων προς την Κίνα, όπου χρησιμοποιούνται στην τελική συναρμολόγηση ηλεκτρονικών συσκευών που στη συνέχεια εξάγονται στις ΗΠΑ και άλλες χώρες.

- Οι ευρωπαϊκές εταιρείες, των οποίων οι αλυσίδες παραγωγής ξεκινούν είτε από τις ΗΠΑ είτε από την Κίνα βρίσκονται σε κίνδυνο, καθώς οι δασμοί που επιβάλλονται ως αντίποινα από το Πεκίνο περιλαμβάνουν και τα παραγόμενα στις ΗΠΑ αυτοκίνητα. Ένα παράδειγμα είναι η γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία BMW, που κατασκευάζει αυτοκίνητά στις ΗΠΑ και στην συνέχεια τα εξάγει στην Κίνα.

- Οι διεθνείς προμηθευτές των αμερικάνικων πολυεθνικών εταιρειών, όπως η Boeing, ενός από τους στόχους των δασμών της Κίνας, θα έχουν αισθητή μείωση των εσόδων τους εάν το Πεκίνο αρχίσει να ακυρώνει παραγγελίες αεροσκαφών και η Boeing με τη σειρά της επιβραδύνει την παραγωγή της. Η Boeing έχει προμηθευτές στην Ιαπωνία, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τον Καναδά.

- Οι Αμερικανοί αγρότες, θα χάσουν την πρόσβαση στην κινεζική αγορά, καθώς είναι επίσης στόχοι των δασμών για την εισαγόμενη στην Κίνα σόγια.

- Οι εταιρείες με έδρα είτε την Κίνα είτε τις ΗΠΑ, οι οποίες θα πρέπει να προμηθευτούν πρώτες ύλες ή εξαρτήματα για τα δικά τους τελικά προϊόντα σε πιο

---

¹⁷⁶ Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.42.

υψηλές τιμές, εάν οι δασμοί εξακολουθούν να κλιμακώνονται υπό τη μορφή αντιποίνων.

- Η Κίνα, ως ο μεγαλύτερος καταναλωτής χοιρινού κρέατος στον κόσμο, επιβάλλει δασμούς στο εισαγόμενο από τις ΗΠΑ χοιρινό και στην αμερικάνικη σόγια, η οποία χρησιμοποιείται συχνά ως ζωοτροφή των χοίρων στην Κίνα. Καθώς αυξάνονται οι τιμές και για τα δύο αυτά προϊόντα, θα είναι ακριβότερη η κατανάλωση χοιρινού κρέατος στην Κίνα.

Αντίστοιχα θετικές επιδράσεις θα έχουν μεταξύ άλλων¹⁷⁷ :

- Οι διεθνείς εταιρείες που ανταγωνίζονται τις αμερικανικές μπορεί να έχουν αύξηση πωλήσεων.

- Η γαλλική εταιρεία κατασκευής αεροσκαφών Airbus θα μπορούσε να κερδίσει από την απώλεια πωλήσεων της Boeing στην Κίνα, παρόλο που η Boeing θα μπορούσε να αντισταθμίσει την απώλεια της κινεζικής αγοράς μεταφέροντας την προς την Ινδία και τη Μέση Ανατολή.

- Οι ιαπωνικές αυτοκινητοβιομηχανίες θα ωφεληθούν, εφόσον οι δασμοί της Κίνας επιβραδύνουν τις αμερικανικές πωλήσεις αυτοκινήτων στην κινεζική αγορά.

- Οι εξαγωγείς σόγιας από τη Λατινική Αμερική, όπως η Βραζιλία, θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν μερικώς τη ζήτηση της Κίνας για το προϊόν, καθώς το Πεκίνο απομακρύνεται από τους Αμερικανούς αγρότες, αλλά δεν είναι σαφές εάν υπάρχει αρκετή παραγωγική δυνατότητα στη Νότια Αμερική για να αντικαταστήσει τις ΗΠΑ ως πηγή.

---

¹⁷⁷ Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.43.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΕΙΝΑΙ ΟΝΤΩΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ;

Η πραγματική πρόθεση της κυβέρνησης Trump πίσω από την πρόσφατη σειρά κινήσεων εναντίον της Κίνας πηγαίνει πέρα από τη ρητορική ενός εμπορικού πολέμου λόγω των αθέμιτων πρακτικών στο διεθνές εμπόριο που εφαρμόζει η Κίνα και έχει δύο πτυχές. Πρώτον να αναγκάσει το Πεκίνο να ανοίξει περαιτέρω την αγορά του για αγαθά και υπηρεσίες των ΗΠΑ και να παράσχει στις αμερικανικές εταιρείες ευνοϊκότερες επενδυτικές συνθήκες. Δεύτερον να περιορίσει τις κρατικές επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας που αποτελούν τον πυρήνα της στρατηγικής «Made in China 2025» του Πεκίνου.

Οι ΗΠΑ και η Κίνα είναι οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο. Ένας εμπορικός πόλεμος θα έχει πολύ σοβαρές επιπτώσεις σε όλο τον κόσμο. Μπορεί να εκτροχιάσει την τρέχουσα παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και να βλάψει τις αμερικανικές επιχειρήσεις που εξαρτώνται από τις εμπορικές συναλλαγές με την Κίνα. Θα μπορούσε επίσης να περιπλέξει περαιτέρω τις γεωπολιτικές προτεραιότητες, δεδομένου ότι η διοίκηση Trump υπολογίζει στη βοήθεια της Κίνας στην επίλυση της κρίσης με τη Βόρεια Κορέα.

Σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου επικρατεί η άποψη ότι τα μέτρα που λαμβάνουν οι ΗΠΑ εναντίον της Κίνας φαίνεται να είναι λάθος εργαλεία, αλλά ότι ο πρόεδρος Trump έχει επισημάνει ένα πραγματικό πρόβλημα. Οι καταγγελίες των ΗΠΑ εναντίον της Κίνας βασίζονται συχνά στο μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα της χώρας. Οι εμπορικές ισορροπίες έχουν ελάχιστη σχέση με την εμπορική πολιτική, επειδή το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι απλώς ο αντικατοπτρισμός της υπέρβασης των εγχώριων επενδύσεων έναντι της εγχώριας αποταμίευσης. Όσο τα μέτρα που λαμβάνονται δεν έχουν αντίκτυπο στην αποταμίευση ή στις επενδύσεις, δεν θα επηρεάσουν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών¹⁷⁸. Ωστόσο, ακόμη και αν παραλειφθεί η ανωτέρω ανάλυση, είναι δύσκολο να βρεθεί μια λογική εξήγηση για έναν εμπορικό πόλεμο ΗΠΑ-Κίνας, δεδομένου ότι το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (current

---

¹⁷⁸ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.21.

account surplus) της Κίνας έχει συρρικνωθεί, όπως φαίνεται στην τελευταία στήλη του Πίνακα 7.

Η εξέταση των ανισοροπιών στο εμπόριο αποδίδει μια κάπως διαφορετική εικόνα από την ανισοροπία στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ονομαστικό ΑΕΠ), ειδικά εάν κάποιος επικεντρωθεί στο εμπόριο αγαθών, που φαίνεται να είναι το μέτρο σύγκρισης που προτιμάει ο πρόεδρος Trump. Για παράδειγμα, για τα αγαθά (οι δύο πρώτες στήλες στον Πίνακα 7), διαπιστώνεται ότι το αμερικανικό έλλειμμα είναι πολύ μεγάλο, στα 753 δισεκατομμύρια USD (4% του αμερικανικού ΑΕΠ), τόσο η ευρωζώνη όσο και η Κίνα έχουν πολύ μεγάλα πλεονάσματα, πάνω από 4% του δικού τους ΑΕΠ, ενώ η Ιαπωνία δεν υπολογίζεται πλέον. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και από αυτή την οπτική γωνία δεν υπάρχει λόγος να επικεντρωθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες στην Κίνα.

Η παροχή υπηρεσιών (στήλες 3 και 4 του Πίνακα 7) δείχνει τη σχετική ισχύ των ΗΠΑ στον τομέα αυτό. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν πλεόνασμα 248 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, ενώ η Κίνα παρουσιάζει έλλειμμα υπηρεσιών (κυρίως τουρισμού) ίδιου περίπου μεγέθους.

Ωστόσο, οι ΗΠΑ λαμβάνουν μόνο ένα μέρος του κινεζικού τουρισμού, γεγονός που αφήνει το διμερές ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών έντονα αρνητικό. Οι οικονομολόγοι τείνουν να επικεντρώνονται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ (τελευταία στήλη στον πίνακα 7), το οποίο εκτός από αγαθά και υπηρεσίες περιλαμβάνει επίσης το κεφαλαιουχικό εισόδημα (Capital income). Λαμβάνοντας αυτό ως μέτρο σύγκρισης, η Κίνα δεν αποτελεί πλέον μέρος του προβλήματος, καθώς το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έχει ουσιαστικά εκμηδενιστεί.

Οι παγκόσμιες ανισοροπίες έχουν γίνει ένα διατλαντικό ζήτημα, καθώς το έλλειμμα των Ηνωμένων Πολιτειών αντικατοπτρίζεται σε ένα πλεόνασμα του ίδιου μεγέθους για την ευρωζώνη. Επομένως, με βάση τις εμπορικές ανισοροπίες είναι δύσκολο να βρεθεί αιτία για λήψη μέτρων εναντίον της Κίνας, εκτός εάν γίνει εστίαση στις διμερείς εμπορικές ισοροπίες σε αγαθά. Αλλά σε αυτή την περίπτωση η διατλαντική διάσταση των ΗΠΑ με την ΕΕ είναι εξίσου σημαντική.

Ένα επιχείρημα για τις Ηνωμένες Πολιτείες να επικεντρωθεί στην Κίνα θα μπορούσε να είναι ότι η Ευρωζώνη έχει μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα, αλλά τουλάχιστον έχει ανοικτές αγορές, ενώ το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας θα μπορούσε να οφείλεται στον προστατευτισμό. Αλλά ακόμα και αυτό το επιχείρημα δεν ευσταθεί, καθώς το πρότυπο εργαλείο του προστατευτισμού είναι οι δασμοί και οι επιβαλλόμενοι δασμοί στα εισαγόμενα στην Κίνα αγαθά είναι περιορισμένοι. Ο μέσος δασμολογικός συντελεστής που εφαρμόζεται από την Κίνα συνέχισε να μειώνεται ακόμη και μετά την είσοδό της στον ΠΟΕ το 2001, ο οποίος είχε ήδη αναγκάσει τη χώρα να μειώσει τη δασμολογική προστασία κατά το ήμισυ. Πράγματι, ο μέσος όρος των εφαρμοζόμενων δασμών φαίνεται να έχει μειωθεί σε λιγότερο από 4% και υπάρχουν λίγες καταγγελίες για δασμούς, παρόλο που η Κίνα διατηρεί υψηλούς δασμούς για πολύ περιορισμένες κατηγορίες προϊόντων, σύμφωνα με μια μελέτη του Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών Πολιτικής (CEPS)¹⁷⁹ που διαπιστώνει ότι αυτοί οι υψηλοί δασμοί δεν περιλαμβάνονται ακόμη στον κατάλογο καταγγελιών είτε των Ηνωμένων Πολιτειών είτε της ΕΕ.

Οι δασμοί ήταν σε κάθε περίπτωση μέτρο του παρελθόντος, ώσπου ο πρόεδρος Trump το χρησιμοποίησε και πάλι ως όπλο στον εμπορικό πόλεμο με την Κίνα. Παρέχουν όμως έναν σαφή αριθμητικό δείκτη των εμποδίων που οι έμποροι ενδέχεται να αντιμετωπίσουν στις εξαγωγές των αγαθών τους. Υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι για δημιουργία εμποδίων στο εμπόριο. Είναι δύσκολο να μετρηθεί η συνολική βαρύτητα αυτών των «μη δασμολογικών» εμποδίων στο εμπόριο, διότι μπορεί να συνίστανται σε τόσες πολλές διαφορετικές ενέργειες, μεταξύ των οποίων η χορήγηση αδειών και η αξιολόγηση της συμμόρφωσης με κρατικούς περιορισμούς και κανόνες. Η παρακολούθηση αυτών των μη δασμολογικών μέτρων είναι δύσκολη, διότι αφορούν μόνο έναν συγκεκριμένο τομέα ή προϊόν.

Ωστόσο, ο ιστότοπος του Παρατηρητηρίου Παγκόσμιου Εμπορίου (GTAO)¹⁸⁰ από το 2008 καταγράφει συνεχώς τη λειτουργία νέων μέτρων, αποκαλούμενων ως

---

¹⁷⁹ Centre for European Policy Studies. Think tank με έδρα τις Βρυξέλλες, που αναλαμβάνει έρευνες σχετικά με προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη. Ιδρύθηκε το 1983 και είναι το πρώτο think tank που ασχολείται πρωτίστως με τα ζητήματα που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. <https://www.ceps.eu/>

¹⁸⁰ Global Trade Alert Observatory. Παρέχει έγκαιρα πληροφορίες σχετικά με τις κρατικές παρεμβάσεις που έχουν αναληφθεί από το Νοέμβριο του 2008 και ενδέχεται να επηρεάσουν το

κρατικών παρεμβάσεων, που εισήγαγαν κράτη που κατέχουν σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο. Για την Κίνα, αυτό το ανεξάρτητο όργανο βρίσκει περίπου μόνο 25 νέα μέτρα που θα μπορούσαν να περιορίσουν το εμπόριο με τις Ηνωμένες Πολιτείες (ετήσιος μέσος όρος από το 2008). Είναι ενδιαφέρον ότι η Κίνα θέσπισε επίσης τον ίδιο αριθμό νέων μέτρων που έχουν ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση του εμπορίου με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επομένως, η Κίνα δεν έχει γίνει πιο προστατευτική έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών. Από την άλλη πλευρά η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν θεσπίσει μεταξύ 80 και 100 ή περίπου 4 φορές περισσότερα περιοριστικά μέτρα κατά της Κίνας, τα οποία υπερβαίνουν κατά πολύ τα ελάχιστα μέτρα απελευθέρωσης που έχει εφαρμόσει.

Επιπλέον, από την καταγραφή του GTAO διαπιστώνεται μια παρόμοια ασυμμετρία μεταξύ Γερμανίας και Κίνας. Τα τελευταία χρόνια, η Κίνα εισήγαγε περίπου τόσα μέτρα απελευθέρωσης του εμπορίου με την Γερμανία, όσα και μέτρα προστατευτισμού. Ωστόσο, η Γερμανία έλαβε κυρίως προστατευτικά μέτρα έναντι της Κίνας. Φυσικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η προστασία έναντι των κινεζικών εξαγωγών απαιτείται, επειδή οι εξαγωγείς στην Κίνα λαμβάνουν επιδοτήσεις. Όμως, όταν η Κίνα προσχώρησε στον ΠΟΕ, ανέλαβε την υποχρέωση της σταδιακής κατάργησης ορισμένων υφιστάμενων επιδοτήσεων και γνωστοποίησης όλων εκείνων που συνεχίζουν¹⁸¹. Ωστόσο, αυτή η ήπια δέσμευση δεν τηρήθηκε. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρώπη θα μπορούσαν να αντισταθμίσουν τα πλεονεκτήματα που παρέχουν αυτές οι περισσότερες ή λιγότερο κρυφές επιδοτήσεις στους κινέζους εξαγωγείς επιβάλλοντας αντισταθμιστικούς δασμούς. Στην πράξη, αυτό είναι δύσκολο, διότι ο αδιαφανής χαρακτήρας των επιδοτήσεων καθιστά δύσκολο να αποδειχθεί ο αντίκτυπός τους σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

εξωτερικό εμπόριο. Περιλαμβάνει κρατικές παρεμβάσεις που επηρεάζουν το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, τις ξένες επενδύσεις και τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού. <https://www.globaltradealert.org/>

¹⁸¹ Conference. Annex 5a and 5b to the Accession Protocol. "Report of the working party on the accession of China", World Trade Organization, Ministerial Conference Fourth Session Doha, 9-13 November 2001, WT/MIN(01)/3 10 November 2001.

Η περίπτωση αντισταθμιστικής δράσης από τις ΗΠΑ θα ήταν δικαιολογημένη στην περίπτωση εξαγωγών από κρατικές κινέζικες επιχειρήσεις (SOEs)¹⁸² που λαμβάνουν επιδοτήσεις. Στο παρελθόν, οι SOEs αντιπροσώπευαν το ήμισυ των κινέζικων εξαγωγών, τώρα όμως το μερίδιό τους στις συνολικές κινεζικές εξαγωγές μειώθηκε σε λιγότερο από το 10%¹⁸³. Παρά τη σημερινή πολύ περιορισμένη σημασία τους για το εμπόριο, οι κρατικές επιχειρήσεις αποτελούν έναν ακόμη μήλον της έριδος μεταξύ της Κίνας και της «Δύσης». Αυτό ασφαλώς δεν έχει καμία σχέση με την εμπορική πολιτική, δεδομένου ότι οι SOEs αποτελούν μόνο ένα στοιχείο της οικονομικής τάξης στην Κίνα. Καθώς δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις κινεζικές εξαγωγές, ακόμη και εάν ασκούν αθέμιτες πρακτικές, το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με παραδοσιακούς αντισταθμιστικούς δασμούς και άλλα μέτρα.

Οι πραγματικές καταγγελίες για τις κινέζικες κρατικές επιχειρήσεις σχετίζονται με τη δομή της κινεζικής οικονομίας. Οι καταγγελίες του Παραρτήματος του Ευρωπαϊκού Εμπορικού Επιμελητηρίου στην Κίνα (The European Chamber of Commerce in China) αφορούν την προνομιακή μεταχείριση που παρέχεται στις SOEs κυρίως σε μη εμπορεύσιμους τομείς, όπως οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Φυσικά, η κυριαρχία των τεράστιων κρατικών τραπεζών δημιουργεί τον πειρασμό να ευνοηθούν οι κρατικές επιχειρήσεις στη χορήγηση πιστώσεων. Ωστόσο, η έλλειψη πρόσβασης σε πιστώσεις χαμηλού επιτοκίου δεν θα έπρεπε να αποτελεί πρόβλημα για τις ξένες ή τις επενδεδυμένες στην Κίνα εταιρείες, οι οποίες συνήθως αποτελούν ή δημιουργούνται αντίστοιχα από μια μεγάλη πολυεθνική επιχείρηση με πρόσβαση στις παγκόσμιες κεφαλαιαγορές. Οι ιδιωτικές κινεζικές επιχειρήσεις είναι αυτές που εν τέλει βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τις κρατικές επιχειρήσεις που έχουν προνομιακή πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά.

---

¹⁸² State-Owned Enterprises (SOEs).

¹⁸³ Υπάρχει μία εξαίρεση που επιβεβαιώνει αυτόν τον κανόνα. Η κινεζική εταιρεία σιδηροδρόμων (The Chinese Railway Corporation), η οποία είναι πολύ μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη σιδηροδρομική εταιρεία στον κόσμο, έχει δαπανήσει μεγάλα χρηματικά ποσά στην έρευνα και τεχνολογία, επιτρέποντάς της να γίνει σημαντικός εξαγωγέας τρένων και σιδηροδρομικού υλικού. Η Κίνα αντιπροσωπεύει πλέον το ήμισυ του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου στον τομέα αυτό. Ωστόσο, αυτός ο τομέας δεν είναι χαρακτηριστικός της συνολικής παραγωγής της Κίνας. <http://english.crcc.cn/>

Ο ρόλος των κρατικών επιχειρήσεων στην κινεζική οικονομία είναι δύσκολο να ερμηνευτεί λεπτομερώς, αλλά τα περισσότερα στατιστικά στοιχεία υποδηλώνουν ότι παραμένει σημαντικός, αν και έχει μειωθεί κάπως τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Για παράδειγμα, εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν περίπου το ήμισυ του μετοχικού κεφαλαίου των βιομηχανικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι κρατικές επιχειρήσεις τείνουν να είναι μεγάλες και ορισμένες από αυτές, ειδικά οι μεγάλες κρατικές τράπεζες, κατατάσσονται πλέον στις μεγαλύτερες εταιρείες ανά τον κόσμο.

Αυτά τα παραδείγματα δεν είναι αντιπροσωπευτικά του συνόλου του τομέα των SOEs, οι οποίες εξακολουθούν να είναι σημαντικός παράγοντας στην κινεζική οικονομία, αλλά η σημασία τους έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Για παράδειγμα, οι SOEs αντιπροσωπεύουν τώρα μόνο περίπου το ένα τέταρτο της απασχόλησης εντός αστικού ιστού και το αντίστοιχο μερίδιο των κερδών, ενώ μόνο το ένα δέκατο των εξαγωγών, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Οι ξένες επιχειρήσεις ελέγχουν το 31% του συνόλου των κερδών, ενώ το μερίδιο των κερδών που πηγαίνουν σε ιδιωτικές κινεζικές επιχειρήσεις είναι ακόμη υψηλότερο¹⁸⁴.

Οι κινεζικές στατιστικές δείχνουν ότι οι ξένες επενδεδυμένες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν γενικά πολύ υψηλότερη κερδοφορία από τις κρατικές και ότι η κερδοφορία των ξένων επενδεδυμένων επιχειρήσεων έχει συνεχιστεί και δεν μειώθηκε με την πάροδο του χρόνου, όπως εκείνη των κινεζικών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Επομένως, υπάρχουν στοιχεία ότι, οι SOEs δεν είναι αποτελεσματικές στις επενδύσεις τους, διαδραματίζουν μικρό μόνο ρόλο στις εξαγωγές και ο συνεχιζόμενος ρόλος τους στην οικονομία της χώρας δεν εμπόδισε τη συνέχιση της υψηλής κερδοφορίας των ξένων επενδύσεων στην Κίνα.

Το κύριο παράπονο των επιχειρήσεων των ΗΠΑ και της ΕΕ στην Κίνα είναι η αντίληψη περί αθέμιτης μεταχείρισης από τις κινεζικές αρχές, το οποίο μεταφράζεται στην κύρια καταγγελία της αμερικανικής κυβέρνησης ότι οι επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας των ΗΠΑ αναγκάζονται να αποκαλύψουν την τεχνολογία και τα εμπορικά μυστικά τους. Ένα επιπλέον, κοινό παράπονο είναι ότι

---

¹⁸⁴ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.23.

σε πολλούς τομείς οι ξένες επιχειρήσεις δεν επιτρέπεται να κατέχουν πλειοψηφικό μερίδιο σε κοινοπραξίες¹⁸⁵. Επομένως, ο πυρήνας όλων αυτών των καταγγελιών δεν είναι το εμπόριο, αλλά οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) και το κλίμα που διαμορφώνεται για τις ξένες επιχειρήσεις στην κινεζική αγορά.

Η στάθμιση των φραγμών στις ΑΞΕ είναι εξίσου δύσκολη με τη μέτρηση των μη δασμολογικών εμποδίων στο εμπόριο. Τα εμπόδια στις διασυνοριακές επενδύσεις μπορούν να λάβουν πολλές μορφές, όπως τα όρια της ξένης ιδιοκτησίας σε ορισμένους τομείς, η διαφορετική φορολογική μεταχείριση για τις ξένες επιχειρήσεις ή οι απλές γραφειοκρατικές διακρίσεις. Ο ΟΟΣΑ δημοσιεύει ένα σύνθετο δείκτη περιορισμού των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Για την Κίνα, ο δείκτης αυτός δείχνει ότι συνολικά, η χώρα είναι πολύ λιγότερο ανοικτή από τις χώρες του ΟΟΣΑ, αλλά ότι υπάρχει συνεχής αν και αργή βελτίωση.

Μια περαιτέρω λεπτή διάκριση πρέπει να γίνει μεταξύ των φραγμών στις νέες εισροές άμεσων επενδύσεων, δηλαδή επενδύσεων που συνεπάγονται ότι ο ξένος επενδυτής αποκτά τον έλεγχο της επένδυσης και στη μεταχείριση των επιχειρήσεων που τελούν υπό ξένο έλεγχο. Στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ, μια εταιρεία που είναι εγκατεστημένη σε διαφορετική χώρα από την χώρα καταγωγής της, αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως οποιαδήποτε άλλη εγχώρια εταιρεία, κάτι που ονομάζεται «εθνική μεταχείριση» (national treatment)¹⁸⁶. Αλλά στην Κίνα υπάρχει ένα ειδικό καθεστώς για τις «ξένες επενδυμένες επιχειρήσεις». Στο παρελθόν, ο σκοπός αυτού του ειδικού καθεστώτος ίσως ήταν να προστατεύσει τους ξένους επενδυτές από μια αυταρχική εσωτερική γραφειοκρατία. Αλλά σήμερα, υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη αντίληψη ότι οι «ξένες επενδυμένες επιχειρήσεις» δεν αντιμετωπίζονται δίκαια.

Το πρώτο θέμα στις καταγγελίες για τις αθέμιτες πρακτικές της Κίνας είναι αυτό που οι αρχές των ΗΠΑ ονομάζουν «αναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας». Ο όρος «αναγκαστική» υποδηλώνει έναν βαθμό καταναγκασμού που δεν έχει

---

¹⁸⁵ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.23.

¹⁸⁶ <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/nationaltreatmentinstrument.htm>

οικονομική λογική. Μια αμερικανική εταιρεία μπορεί πάντα να επιλέξει να μην επενδύσει στην Κίνα. Εάν μια αμερικανική ή ευρωπαϊκή εταιρεία επιλέξει να επενδύσει στην Κίνα, παρά την απαίτηση μεταφοράς τεχνολογίας, το κάνει επειδή αναμένει να έχει κέρδος. Το κέρδος αυτό μπορεί να είναι μικρότερο από ότι θα ήταν χωρίς την απαίτηση μεταφοράς τεχνολογίας, αλλά η επιλογή της μετάβασης στην Κίνα αποκαλύπτει ότι η εταιρεία βλέπει περισσότερες ευκαιρίες παρά κινδύνους.

Επιπλέον, οι Κινέζοι εταίροι, για παράδειγμα, σε μια κοινοπραξία, γνωρίζουν ότι η ξένη επένδυση θα συμμετάσχει με μια μεταφορά τεχνολογίας. Αυτό σημαίνει ότι οι τοπικοί εταίροι θα είναι έτοιμοι να δεχτούν ότι η αποτίμηση της συνεισφοράς του ξένου επενδυτή σε μια κοινοπραξία περιλαμβάνει την αξία της μεταφοράς τεχνολογίας. Για παράδειγμα, ο τοπικός εταίρος ή η τοπική πολιτική ηγεσία μπορεί να προσφέρει φθηνή γη, υποδομές, φορολογικές απαλλαγές ή δάνεια με ευνοϊκούς όρους. Με άλλα λόγια, η μεταφορά τεχνολογίας, επειδή είναι ο κανόνας, θα τιμολογείται σε οποιαδήποτε συμφωνία άμεσων ξένων επενδύσεων. Η συνεχιζόμενη υψηλή κερδοφορία των ξένων επιχειρήσεων που επενδύουν στην Κίνα υποδηλώνει ότι αυτό συμβαίνει στην πραγματικότητα¹⁸⁷.

Είναι φυσικό οι αμερικανικές και οι ευρωπαϊκές εταιρείες να ισχυρίζονται ότι θα ήταν καλύτερα αν δεν είχαν «αναγκαστεί» να μεταφέρουν την τεχνολογία τους. Ωστόσο, αυτές οι δηλώσεις δεν λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι οι όροι στους οποίους πραγματοποιείται η αρχική επένδυση πιθανόν περιέχουν πλεονεκτήματα που ήταν διαθέσιμα στους επενδυτές από το δυτικό κόσμο, μόνο λόγω της προσδοκίας μεταφοράς τεχνολογίας. Είναι φυσικά πιθανό ότι σε πολλές περιπτώσεις η πιο αποδοτική επενδυτική συμφωνία δεν θα είχε ως όρο μια μαζική μεταφορά τεχνολογίας, αλλά ίσως μόνο μια συμφωνία αδειοδότησης ή την καταβολή δικαιωμάτων. Ωστόσο, αυτό θα έπρεπε να είναι δευτερεύουσα θεώρηση, αφού η παρούσα αξία των προκαθορισμένων αμοιβών αδειών εκμετάλλευσης ή των δικαιωμάτων που προκύπτουν έχει υπολογιστεί σιωπηρά σε οποιαδήποτε επενδυτική συμφωνία.

---

¹⁸⁷ <https://santandertrade.com/en/portal/establish-overseas/china/foreign-investment>

Είναι συχνά αδύνατο να αποδειχθεί η πίεση που ασκούν οι κινεζικές αρχές για τη μεταφορά τεχνολογίας, επειδή η Κίνα δεσμεύθηκε όταν εισήλθε στον ΠΟΕ να συμμορφωθεί με τα μέτρα που λαμβάνει ο ΠΟΕ για τις επενδύσεις (WTO Trade-related Investment Measures: TRIMS) για την παραίτηση πλέον για μεταφορές τεχνολογίας. Ωστόσο, αυτή η συμμόρφωση αφορά μόνο το εμπόριο αγαθών¹⁸⁸. Λόγω αυτής της δέσμευσης για είσοδο στον ΠΟΕ, φαίνεται ότι η πίεση για μεταφορά τεχνολογίας έχει καταστεί ανεπίσημη. Σύμφωνα με πολλούς παρατηρητές, οι κινεζικές αρχές αποφεύγουν ακόμη και τα ηλεκτρονικά μηνύματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως απόδειξη, αντί αυτού δίνουν μόνο έμμεσες προφορικές υποδείξεις. Είναι επομένως πιθανό ότι στην πραγματικότητα αυτή η πίεση για τη μεταφορά τεχνολογίας εξακολουθεί να υφίσταται¹⁸⁹.

Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων θα πρέπει να συνεχιστούν μόνο εάν είναι προς το συμφέρον των ξένων επιχειρήσεων να επενδύσουν στην Κίνα, γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι η πίεση για μεταφορά τεχνολογίας θα υπάρχει, αλλά μπορεί να αντισταθμιστεί από άλλα πλεονεκτήματα. Η επιβεβαίωση αυτής της λογικής ακολουθίας μπορεί να βρεθεί στην απόδοση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Κίνα, η οποία έχει παραμείνει υψηλή. Στον Πίνακα 8 φαίνονται οι αποδόσεις των ξένων επενδυμένων, κρατικών και ιδιωτικών εγχώριων επιχειρήσεων από τότε που η Κίνα προσχώρησε στον ΠΟΕ. Ο ρυθμός απόδοσης των άμεσων ξένων επενδύσεων τείνει να αυξηθεί ελαφρά με την πάροδο του χρόνου. Έφτασε μια ανώτατη τιμή κατά τη διάρκεια της άνθησης της κινεζικής οικονομίας το 2010, αλλά περίπου στο 8% παραμένει πολύ υψηλότερος από αυτόν των Κρατικών Επιχειρήσεων που κυμαίνεται στο 4%. Η κερδοφορία των Ιδιωτικών Κινέζικων Επιχειρήσεων είναι κάπως υψηλότερη από εκείνη των Ξένων, αλλά η διαφορά μειώθηκε το 2017 σε περίπου δύο ποσοστιαίες μονάδες.

---

¹⁸⁸ Conference. Chinese WTO Agreement. Annex 1 of the Accession Protocol. "Report of the working party on the accession of China", World Trade Organization, Ministerial Conference Fourth Session Doha, 9-13 November 2001, WT/MIN(01)/3 10 November 2001.

¹⁸⁹ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.24.

Ένας άλλος δείκτης είναι η κερδοφορία όπως φαίνεται από τη χώρα καταγωγής. Ο Πίνακας 9 δείχνει την αποδοτικότητα των άμεσων ξένων επενδύσεων για την ΕΕ. Ο μέσος όρος απόδοσης των εξερχόμενων άμεσων ξένων επενδύσεων είναι λίγο κάτω από 5%, κάτω από το 3% για τις επενδύσεις της ΕΕ στον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά 10% για τις επενδύσεις στην Κίνα. Η Κίνα φαίνεται να προσφέρει το μεγαλύτερο ποσοστό απόδοσης μεταξύ όλων των μεγάλων προορισμών για τις άμεσες επενδύσεις της ΕΕ στο εξωτερικό. Το πρόβλημα με τις στατιστικές των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι ότι σχεδόν καμία από τις ΑΞΕ στην Κίνα από χώρες του ΟΟΣΑ δεν πηγαίνει κατευθείαν στην Κίνα. Στις στατιστικές των ΗΠΑ και της ΕΕ, το μερίδιο των άμεσων ξένων επενδύσεων που προορίζονται για την Κίνα είναι μικρότερο από 4%, λιγότερο από ότι για τη Βραζιλία.

Όλες αυτές οι σκέψεις υποδηλώνουν ότι το κόστος της «αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας» για τις ΗΠΑ και άλλες εταιρείες υψηλής τεχνολογίας του δυτικού κόσμου μπορεί να έχει υπολογιστεί με μια δόση υπερβολής. Αλλά το επιχείρημα της «αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας» ισχύει και για την άλλη πλευρά. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα γιατί πρέπει να συνεχίσει η Κίνα να επιμένει σε αυτήν την πολιτική διασύνδεσης της πρόσβασης στην αγορά της για τους ξένους επενδυτές με τη μεταφορά τεχνολογίας. Το βασικό επίσημο επιχείρημα από την κινεζική πλευρά είναι ότι σε μια αναπτυσσόμενη χώρα οι τοπικές εταιρείες βρίσκονται σε αδύναμη θέση έναντι των ξένων επενδυτών, των οποίων την τεχνολογία ίσως δεν κατανοούν πλήρως¹⁹⁰. Το επιχείρημα αυτό χρησιμοποιείται επίσης σε πολλές λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, των οποίων το καθεστώς άμεσων ξένων επενδύσεων είναι συχνά τόσο περιοριστικό όσο εκείνο της Κίνας.

Ωστόσο, το επιχείρημα ότι η Κίνα είναι μια αναπτυσσόμενη οικονομία που δικαιούται ειδικές εξαιρέσεις από τους κανόνες του ΠΟΕ, καθίσταται όλο και λιγότερο υποστηρίξιμο, καθώς η χώρα αναπτύσσει τη δική της τεχνολογική εξειδίκευση. Οι εγχώριες ικανότητες της Κίνας για έρευνα και ανάπτυξη αυξήθηκαν πέραν κάθε προσδοκίας τις τελευταίες δεκαετίες. Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην Κίνα είναι πλέον μεγαλύτερες ως ποσοστό του ΑΕΠ και μεγαλύτερες

¹⁹⁰ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.25.

σε απόλυτες τιμές από ότι στην Ευρώπη και σε πολλές άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Σήμερα επομένως, υπάρχει ελάχιστη ανάγκη να προστατευθούν οι κινέζικες βιομηχανίες. Η ταχεία εξέλιξη της εγχώριας τεχνογνωσίας και η απορρόφηση της τεχνολογίας εξηγούν και το γιατί τα παράπονα από τις δυτικές εταιρείες έχουν γίνει πιο έντονα. Πολλές δυτικές επιχειρήσεις πιθανώς συμφώνησαν σε μια μεταφορά τεχνολογίας υπολογίζοντας ότι οι κινέζικες ανταγωνίστριες εταιρείες δεν θα μπορούσαν ούτως ή άλλως να προσαρμοστούν και να γίνουν κύριοι αυτής. Μέρος των σημερινών καταγγελιών προκύπτει από το γεγονός ότι αυτή η προσδοκία ανωτερότητας έχει πλέον καταρρεύσει. Η Κίνα παράγει περισσότερους πτυχιούχους στην επιστήμη και τεχνολογία από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη μαζί.

Ένας λόγος για τον οποίο οι κινεζικές αρχές παραμένουν τόσο απρόθυμες να παραιτηθούν από την πολιτική μεταφοράς τεχνολογίας είναι ότι υπερεκτιμούν τον αντίκτυπο της άτυπης κρατικής παρέμβασης για την προώθηση της μεταφοράς τεχνολογίας, δίνοντας λάθος εικόνα στις ξένες εταιρείες. Δεν διαβλέπουν ότι οι δυτικές εταιρείες θα λάβουν υπόψη αυτή την πολιτική όταν αποφασίζουν για επενδύσεις στην Κίνα, προσφέροντας λιγότερο ευνοϊκούς όρους, από ότι εάν ήταν σε θέση να διατηρήσουν την τεχνολογία τους και αντί αυτού να παρέχουν συμφωνίες αδειοδότησης. Επιπλέον, οι καταγεγραμμένες πληρωμές δικαιωμάτων από την Κίνα έχουν αυξηθεί πολύ γρήγορα και τώρα ανέρχονται σε σχεδόν 30 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ετησίως, τοποθετώντας την Κίνα δεύτερη μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες στην πληρωμή για ξένη τεχνολογία. Αυτό δείχνει ότι ένα μεγάλο και αυξανόμενο μερίδιο της μεταφοράς τεχνολογίας δεν είναι εξαναγκασμένο. Πολύ πρόσφατα, στα τέλη Δεκεμβρίου του 2018, η κυβέρνηση της Κίνας ανακοίνωσε ότι θα καταργήσει τα διοικητικά μέτρα που οδηγούν στην *de facto* «εξαναγκασμένη μεταφορά τεχνολογίας». Παραμένει να φανεί αν αυτή η νέα πολιτική θα εφαρμοστεί πραγματικά σε πολλά διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης, ανάμεσα τους η κεντρική, οι επαρχιακές και τοπικές κυβερνήσεις, καθώς και πολλά διαφορετικά υπουργεία¹⁹¹.

---

¹⁹¹ Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019, p.25.

Ένας «τυπικός» εμπορικός πόλεμος μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, με την έννοια επιβολής και από τις δύο πλευρές αυστηρών δασμών στις εισαγωγές αγαθών από την αντίπαλη χώρα παραμένει απίθανος. Εντούτοις, είναι πιθανό να αυξηθούν οι εντάσεις μεταξύ των δύο χωρών. Η σκληρή στάση του Προέδρου Trump εναντίον της Κίνας παραμένει δημοφιλής στις Ηνωμένες Πολιτείες, όχι τόσο λόγω του διμερούς εμπορικού ελλείμματος ή της απογοήτευσης για τις χαμένες επιχειρηματικές ευκαιρίες, αλλά λόγω της ανησυχίας ότι η Κίνα είναι έτοιμη να υπερκεράσει τις Ηνωμένες Πολιτείες στην τεχνολογία σε ορισμένους τομείς που κρίνονται κρίσιμοι για την εθνική ασφάλεια και στις δύο πλευρές του Ειρηνικού. Ο λόγος για τον οποίο οι εντάσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας σχετικά με τις άμεσες ξένες επενδύσεις και τη συνακόλουθη «αναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας» είναι τόσο έντονες είναι επειδή αφορούν κυρίως την κατανομή των εσόδων μεταξύ των δύο μονοπωλίων. Οι κινεζικές αρχές έχουν τον έλεγχο σε μια τεράστια και ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά, ενώ οι δυτικές εταιρείες εξακολουθούν να έχουν τεχνολογική υπεροχή σε πολλούς τομείς.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο μερίδιο του παγκόσμιου εμπορίου, αλλά από μόνοι τους δεν κυριαρχούν στην παγκόσμια οικονομία. Στον ερχόμενο «ψυχρό οικονομικό πόλεμο», η πλευρά που θα αποκτήσει την υποστήριξη των ουδέτερων δυνάμεων θα έχει ένα ισχυρό πλεονέκτημα. Άλλες μεγάλες εμπορικές δυνάμεις, για παράδειγμα η Ευρώπη και η Ιαπωνία, δεν συμμερίζονται την πρόθεση των ΗΠΑ να κρατήσουν την Κίνα περιορισμένη και έτσι είναι απίθανο να υποστηρίξουν ακραία εμπορικά μέτρα εναντίον της. Ωστόσο, η Ευρώπη και η Ιαπωνία μοιράζονται τις ανησυχίες των ΗΠΑ σχετικά με έναν άνισο ανταγωνισμό που δημιουργείται από την επίμονη κινεζική κρατική παρέμβαση στην οικονομία. Εναπόκειται στις κινεζικές αρχές να εξαλείψουν τις νομικές ανησυχίες τους σχετικά με αυτά τα ζητήματα, τα οποία βρίσκονται στην καρδιά ενός παγκόσμιου συστήματος εμπορικών συναλλαγών βασισμένου σε κανόνες. Η κινεζική οικονομία είναι πλέον τόσο ισχυρή ώστε οι περιορισμοί στην ξένη ιδιοκτησία τεχνολογίας και οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας δεν χρειάζονται πλέον.

Ακόμη και αν τα μη δασμολογικά εμπόδια της Κίνας παραμείνουν υψηλά, είναι χαμηλότερα από ό,τι στο παρελθόν. Στην πραγματικότητα, οι τρέχουσες καταγγελίες για αθέμιτες κινεζικές εμπορικές πρακτικές είναι στην πραγματικότητα καταγγελίες για την αναντιστοιχία μεταξύ του αργού ρυθμού ανοίγματος του οικονομικού τομέα και του πολύ γρήγορου ρυθμού εκσυγχρονισμού, σύμφωνα με τον Daniel Gros διευθυντή της CEPS¹⁹².

---

¹⁹² <https://think.ing.com/opinions/daniel-gros-are-chinas-trade-practices-really-unfair/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Κίνα χρειάζεται την ΕΕ, διότι η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος του Πεκίνου και η αξία των εμπορικών συναλλαγών τους είναι πάνω από 1 δισεκατομμύριο δολάρια σε αγαθά και υπηρεσίες την ημέρα. Η ΕΕ είναι επίσης ο μεγαλύτερος επενδυτής στην Κίνα. Οι εμπορικές και επενδυτικές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και της ΕΕ είναι αρκετά ισχυρές ώστε η Κίνα θα μπορέσει να επιβιώσει από την απώλεια της πρόσβασης στην αμερικανική αγορά εάν η ΕΕ παραμείνει ανοιχτή για τις κινέζικες επιχειρήσεις. Η πρωτοβουλία «One Belt One Road» της Κίνας περιλαμβάνει λιμάνια σε ευρωπαϊκά ύδατα και σιδηροδρόμους που διασχίζουν τα κράτη της ΕΕ και ενώ ορισμένα κράτη υποδέχονται τις υποδομές, που χρηματοδοτούνται και κατασκευάζονται από τους Κινέζους, άλλα κράτη φοβούνται ότι θα επιτραπεί στην Κίνα ευρεία επιρροή σε πιο πολιτικά ασταθή κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Σύμφωνα με έκθεση της ΕΕ, η πρωτοβουλία «One Belt One Road» έρχεται σε αντίθεση με την ατζέντα της ΕΕ για την απελευθέρωση του εμπορίου και ωθεί την ισορροπία εξουσίας υπέρ των κινεζικών εταιρειών που επιδοτούνται από το κινέζικο κράτος. Η στενόμυαλη αμερικανική προσέγγιση στο εμπόριο θα μπορούσε απλώς να ωθήσει την Ευρώπη και άλλες χώρες προς στενότερες οικονομικές σχέσεις με την Κίνα, τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο¹⁹³.

Η απάντηση της ΕΕ στον συνεχιζόμενο εμπορικό πόλεμο μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας είναι μέχρι στιγμής έξυπνη και μετρημένη. Διαφαίνεται όμως ότι θα είναι δύσκολο για την ΕΕ να διατηρήσει μια μέση θέση μεταξύ των ΗΠΑ, που είναι η κύρια αγορά της και ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής της, και της Κίνας, που είναι ο κύριος προμηθευτής της και η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά για τις εξαγωγές της. Ωστόσο μια διάσταση που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη είναι η ασφάλεια.

¹⁹³ Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.38.

Θα είναι δύσκολο να υπονομευθεί η διατλαντική συμμαχία χωρίς σημαντικές επιπτώσεις σχετικά με την εγγύηση της ασφάλειας της Ευρώπης.

Η πολιτική πίεση στην ΕΕ είναι πιθανό να αυξηθεί, καθώς η Κίνα και άλλα κράτη που επηρεάζονται από τους δασμούς των ΗΠΑ θα προσπαθήσουν να επαναπροσανατολίσουν τις εξαγωγές τους από την αγορά των ΗΠΑ στην ΕΕ, αυξάνοντας τις ανταγωνιστικές πιέσεις στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Λόγω των πολιτικών πιέσεων που δέχεται η ΕΕ από τις ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοινωθέν σύμφωνα με το οποίο: «Ως μακροχρόνια εταίρος και φίλος των ΗΠΑ, η ΕΕ δεν θα δεχθεί οποιαδήποτε διαπραγμάτευση υπό απειλή. Οποιοδήποτε μελλοντικό διατλαντικό πρόγραμμα πρέπει να είναι ισορροπημένο και αμοιβαία επωφελές»¹⁹⁴.

Η ΕΕ έχει ήδη καταρτίσει κατάλογο αμερικάνικων προϊόντων αξίας άνω των 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, όπως το μπέρμπον (Bourbon), ο καπνός και οι μοτοσυκλέτες Harley-Davidson, στα οποία θα επιβληθούν δασμοί ως αντίποινα στους δασμούς των ΗΠΑ σε ευρωπαϊκά προϊόντα. Ο Καναδάς επίσης ανακοίνωσε τα προϊόντα στα οποία θα επιβληθούν δασμοί ως αντίποινα. Τα αντίποινα από τον Καναδά και το Μεξικό θα πλήξουν την οικονομία των ΗΠΑ ακόμη περισσότερο από τα μέτρα της ΕΕ, καθώς το Μεξικό αγοράζει σχεδόν τόσα πολλά αμερικανικά προϊόντα όσα ολόκληρη η ΕΕ. Σημειώνεται ότι η ΕΕ, ο Καναδάς και το Μεξικό αντιπροσωπεύουν μαζί περίπου το 40 τοις εκατό των αμερικανικών εισαγωγών χάλυβα.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι δασμοί θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα πλεόνασμα αποθέματος προς πώληση που προκαλεί ανεπιθύμητη πτώση της τιμής των προϊόντων (flooding of markets), αβεβαιότητα στις χρηματιστηριακές αγορές, καθώς και ενδεχόμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης σε μια κρίσιμη στιγμή για την παγκόσμια οικονομία.

---

¹⁹⁴ Mallick PK (2018). "US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications", Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018, p.36.

Η Κίνα δεν είναι ικανοποιημένη από τις διευκολύνσεις που προσφέρουν οι ΗΠΑ και οι ΗΠΑ αισθάνονται άβολα με τα στρατηγικές βλέψεις της Κίνας. Οι Κινέζοι ισχυρίζονται ότι η Ουάσιγκτον έχει μια κρυφή ατζέντα περιορισμού της ανάπτυξης της Κίνας, ενώ οι Αμερικανοί παραπονιούνται ότι η Κίνα ενεργεί υπερβολικά επιθετικά. Εάν η Κίνα διατηρήσει την εσωτερική πολιτική σταθερότητα και τον υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, αυτή η τεταμένη μεταβατική περίοδος θα συνεχιστεί για τουλάχιστον δύο ακόμη δεκαετίες. Οι εντάσεις θα επιδεινωθούν περαιτέρω εάν η κινεζική κυβέρνηση πιστέψει, ότι όσο περισσότερο ισχυροποιείται η Κίνα, τόσο σκληρότερα θα αντισταθεί η Ουάσιγκτον. Από οικονομικής απόψεως, τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Κίνα θα ζημιωθούν από έναν εμπορικό πόλεμο. Οι δασμοί θα αυξήσουν τις τιμές εισαγωγής και θα συρρικνώσουν τις εξαγωγές των αγαθών, θα μειώσουν τις θέσεις εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη¹⁹⁵.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου οι ΗΠΑ παρέμειναν η μόνη υπερδύναμη, η Κίνα όμως ισχυροποιείται γρήγορα. Οι ΗΠΑ έχουν το πλεονέκτημα στην επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία. Η Κίνα αναγνωρίζοντας σωστά τις αναδυόμενες τεχνολογίες, έχει δώσει μεγάλη έμφαση στην καινοτομία και τις τεχνολογίες όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η κβαντική υπολογιστική και τα δίκτυα 5G. Οι ΗΠΑ δεν θα αφήσουν την υπεροχή τους στον χρηματοπιστωτικό τομέα να χαθεί εύκολα. Κάθε φορά που κάποια δύναμη όπως η Ιαπωνία, η Γερμανία ή η ΕΕ ήρθε ως αντίπαλη οικονομική δύναμη να αμφισβητήσει την οικονομική πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ ή τα νομίσματά τους έγιναν ανταγωνιστικά του δολαρίου στην παγκόσμια αγορά, αντιμετώπισαν μεγάλη αντίσταση και επιθετικές οικονομικές πολιτικές από τις ΗΠΑ. Εν τέλει με την παγκοσμιοποίηση, τον ΠΟΕ και τις αλληλένδετες οικονομίες, δεν είναι εύκολο για τις ΗΠΑ να υποτάξουν την Κίνα, η οποία κινείται προσεκτικά στη χρηματοπιστωτική αγορά.

Στον οικονομικό τομέα, η Ουάσιγκτον πιέζει έτσι ώστε η Κίνα να μειώσει το εμπορικό της πλεόνασμα με τις ΗΠΑ, να περιορίσει τον ρόλο που παίζουν οι κρατικές εταιρείες στην οικονομία της χώρας και να επιτρέψει στις αμερικανικές

---

¹⁹⁵ Myers Lee Steven, "Why China Is Confident It Can Beat Trump in a Trade War", The New York Times, April 5, 2018, available at : <https://www.nytimes.com/2018/04/05/world/asia/china-trade-war-trump-tariffs.html>

επιχειρήσεις να κατέχουν πλειοψηφικά πακέτα μετοχών σε κινεζικές εταιρείες¹⁹⁶. Η Ουάσιγκτον προσπαθεί να περιορίσει εν γένει τον ρόλο που δίνει στην Κίνα η δύναμη της. Σε συνέντευξή του στο Fox News τον Σεπτέμβριο του 2018, ο Αμερικανός Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας John Bolton, δήλωσε: «Δεν είναι μόνο ένα οικονομικό ζήτημα. Δεν πρόκειται μόνο για τους δασμούς και τους όρους του εμπορίου. Πρόκειται για ζήτημα εξουσίας. Η κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομική δυνατότητα της Κίνας και ως εκ τούτου στη στρατιωτική της ικανότητα. Νομίζω ότι όλα αυτά οδηγούν σε αυτό που θα είναι το κύριο θέμα του 21ου αιώνα, το πως θα εξελιχθούν οι σχέσεις Κίνας-Ηνωμένων Πολιτειών»¹⁹⁷.

Ο διευθυντής του FBI Christopher Wray αναγνώρισε επίσημα την Κίνα ως μεγαλύτερη απειλή από τη Ρωσία και εξηγεί: «Η Ρωσία αγωνίζεται από πολλές απόψεις να παραμείνει στο προσκήνιο μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και αγωνίζεται για το σήμερα. Η Κίνα αγωνίζεται για το αύριο»¹⁹⁸. Από την οπτική γωνία της Ουάσιγκτον, ενώ η Ρωσία σίγουρα αποκλίνει από την προτιμώμενη πορεία της υποταγής στην Pax Americana, η πίεση θα την αναγκάσει να ευθυγραμμιστεί. Η Κίνα, αντιθέτως, «εξαπάτησε» τη Δύση. Αντί να ακολουθήσει σταδιακά τη «ορθή, φιλοδυτική πορεία» και μετέπειτα δυτικοποίηση του πολιτικού της συστήματος με τη βοήθεια ποικίλων μορφών ενίσχυσης, επενδύσεων, εμπορίου και προσχωρήσεων σε διεθνείς οργανισμούς, το Πεκίνο χρησιμοποίησε αυτά τα οφέλη για να οικοδομήσει τη δική του δύναμη, χωρίς να υποταχθεί σε δυτικά πρότυπα και οργανισμούς. Ως αποτέλεσμα, η Κίνα έχει επιτύχει αυτό που δεν μπορούσε να κάνει καμία άλλη χώρα, δημιούργησε ένα αποτελεσματικό οικονομικό σύστημα, χωρίς να αντιγράψει το δυτικό πολιτικό σύστημα. Αυτό το επίτευγμα υπονομεύει τη κυρίαρχη δυτική αντίληψη της ανάπτυξης και συγκεκριμένα, τη θεωρία του εκσυγχρονισμού και τη θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης.

¹⁹⁶ Davis Bob, "US Tariffs on China Aren't a Short-term Strategy", Wall Street Journal, 6 October 2018, <https://www.wsj.com/articles/u-s-tariffs-on-china-arent-a-short-term-strategy-1538841600>

¹⁹⁷ Friedman Uri, "Trump Calls Out Election Meddling by China", Atlantic, 26 September 2018, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/09/trump-security-council/571351/>

¹⁹⁸ McArdle Mairead, "FBI Director: China Is Bigger Counterintelligence Threat Than Russia", National Review, 10 October 2010, <https://www.nationalreview.com/news/fbi-directorchina-bigger-counterintelligencethreat-than-russia/>

Οι προβλέψεις για το πώς θα αναπτυχθεί μακροπρόθεσμα η Κίνα διαφέρουν από την επικείμενη και ταχεία κατάρρευση του πολιτικού της καθεστώτος, στην αντικατάστασή των ΗΠΑ ως η κυρίαρχη παγκόσμια δύναμη¹⁹⁹. Η πρόβλεψη ότι η Κίνα θα γίνει η επόμενη ηγέτιδα υπερδύναμη βασίζεται προφανώς στην απλή, γραμμική παρέκταση των σημερινών τάσεων. Είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι ο ίδιος τρόπος πρόβλεψης εφαρμόστηκε με την Ιαπωνία τη δεκαετία του 1970, όταν επέτυχε ταχεία οικονομική ανάπτυξη²⁰⁰. Στην περίπτωση αυτή, η Ιαπωνία περιέπεσε σε μακροχρόνια οικονομική στασιμότητα. Η Κίνα αντιμετωπίζει τώρα όχι λιγότερο σοβαρά οικονομικά προβλήματα από ότι τότε η Ιαπωνία. Σε αντίθεση με την Ιαπωνία, το πολιτικό σύστημα της Κίνας δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στη λαϊκή δυσαρέσκεια με την ηγεσία, απλώς αντικαθιστώντας ένα κυβερνών κόμμα με ένα άλλο που είναι παρόμοιο σε όνομα και πολιτική.

Οι αναδυόμενες φωνές στο εσωτερικό της Κίνας καταδεικνύουν ότι τα πολυάριθμα προβλήματα που έχουν παρατηρηθεί εδώ και καιρό, στην πραγματικότητα υπάρχουν και αποτελούν αντικείμενο ενεργού εσωτερικού διαλόγου. Πολλοί Κινέζοι είναι δυσαρεστημένοι με κάποιες σημαντικές πτυχές της κυβερνητικής πολιτικής. Αλλά αν και η δυσαρέσκεια μπορεί να στρέφεται ενάντια στο κεντρικό σύστημα εξουσίας εν γένει, δεν σημαίνει ότι το σύστημα κατευθύνεται προς επικείμενη κατάρρευση. Η Κίνα έχει υποστεί αρκετές μείζονες κρίσεις τα τελευταία 60 χρόνια και το πολιτικό της σύστημα έχει υποστεί επανειλημμένες αλλαγές, αλλά με την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα έχει διατηρήσει την αδιάλειπτη κατοχή της εξουσίας.

Η ισχυροποίηση της Κίνας και η επίτευξη των στόχων «Made in China 2025» και «One Belt One Road», διασυνδέει οποιοδήποτε πολιτικό στόχο με την εμπορική ανάπτυξη, αλλά και την χρήση της εμπορική ανάπτυξης-ισχυροποίησης

¹⁹⁹ Shambaugh See David (2015). "The Coming Chinese Crackup", Wall Street Journal, 6 March 2015, <https://www.wsj.com/articles/the-coming-chinese-crackup-1425659198>

²⁰⁰ Fishman C. Ted, *China, Inc.: How the Rise of the Next Superpower Challenges America and the World* (New York: Scribner, 2005); and Shambaugh David, *China's Future* (Cambridge: Polity, 2016) & Ezra F. Vogel, *Japan As Number One: Lessons for America* (New York: Harper Colophon, 1979).

με την επίτευξη γεωπολιτικών στόχων, γεγονός που καθιστά αναπόφευκτη την σύγκρουση της Κίνας με την παρούσα υπερδύναμη των ΗΠΑ.

Το σύστημα της Κίνας για την ανάλυση των μελλοντικών τάσεων χρειάζεται μεταρρύθμιση. Οι λόγοι που οι Κινέζοι εμπειρογνώμονες δεν τις έχουν προβλέψει αποτελεσματικά είναι αρκετά προφανείς. Στην Κίνα έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο ψευδο-ερευνητικών κέντρων. Υπάρχουν πολυάριθμα «Silk Road» ή «One Belt, One Road» ιδρύματα, τα οποία στην επιδίωξη τους για κρατική χρηματοδότηση, παραγκώνισαν τις παραδοσιακές ομάδες προβληματισμού (think tanks) και στη συνέχεια απέκτησαν πρόσβαση στις πηγές υποστήριξής τους, προβάλλοντας μεροληπτικά λαμπερές επιτυχίες. Οι εκπρόσωποί τους συγκεντρώνονται περιστασιακά με άλλους ξένους εμπειρογνώμονες από χώρες που είναι φιλικές προς την Κίνα σε εξαιρετικά δαπανηρά συνέδρια που χρηματοδοτούνται από την υπηρεσία προπαγάνδας της Κεντρικής Κυβερνητικής Επιτροπής. Οι συμμετέχοντες σε τέτοιες συναντήσεις εμπορεύονται εξατομικευμένες πληροφορίες σε αντίθεση με την αντικειμενική ανάλυση. Το σύστημα αυτό αναμένεται να αναθεωρηθεί²⁰¹.

Η Κίνα χρειάζεται συμμάχους, αλλά τα περισσότερα κράτη εξακολουθούν να είναι επιφυλακτικά σε μια διεκδικητική Κίνα που έχει την τάση, ασκώντας πίεση, να συγκεντρώνει εξωτερικά χρέη άλλων κρατών και φοβούνται το ενδεχόμενο μια τολμηρή και εξωστρεφής Κίνα να μπορέσει να εδραιώσει γεωπολιτική ισοτιμία με τις Ηνωμένες Πολιτείες χωρίς την βοήθεια συμμάχων. Ωστόσο, θα είναι δυνατό ένα πραγματικά πολυπολικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, μόνο αν η Κίνα μπορέσει να αντικρούσει τη θεωρία του εκσυγχρονισμού, σύμφωνα με την οποία η οικονομική ανάπτυξη αναπόφευκτα προχωρά παράλληλα με τη δυτικοποίηση των πολιτικών συστημάτων. Η πρόκληση για την Κίνα παραμένει η επίτευξη αυτού του στόχου, αποφεύγοντας παράλληλα σοβαρές διενέξεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά από την εκλογική νίκη του προέδρου Trump και μετά, αυτό έγινε πολύ δυσκολότερο.

---

²⁰¹ Lukin Alexander (2019). "The US–China Trade War and China's Strategic Future", Survival Global Politics and Strategy Magazine, 61:1, 23-50, DOI: 10.1080/00396338.2019.1568045

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέχρι στιγμής, η ΕΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει το πολυμερές εμπορικό σύστημα και επιθυμεί να εξασφαλίσει περισσότερες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Αυτή η τάση ακολουθεί την επιτυχή ολοκλήρωση των συμφωνιών με την Ιαπωνία και τον Καναδά, αλλά και την επιτάχυνση της συμφωνίας με την Ιαπωνία, ενόψει της εκλογής του Προέδρου Trump. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει επίσης ορθώς χαρακτηρίσει τους δασμούς που επιβάλουν οι ΗΠΑ ως ακατάλληλη λύση στο πραγματικό πρόβλημα της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας χάλυβα, για το οποίο η ΕΕ έχει ήδη προσφερθεί να συνεργαστεί με τις ΗΠΑ για την εξεύρεση λύσεων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακοίνωσε επίσης ότι είναι έτοιμο να απαντήσει στους δασμούς των ΗΠΑ με τα κατάλληλα αντίμετρα που θα είναι σύμφωνα με τον ΠΟΕ, ενώ αποτιμά ως υψηλής αξίας τη στρατηγική σχέση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων ασφαλείας, με τις ΗΠΑ²⁰².

Ο κίνδυνος για επιδείνωση της κατάστασης ενδέχεται να μην γίνει σύντομα πραγματικότητα, χάρη εν μέρει στον θετικό επιχειρηματικό κύκλο και στην αυξανόμενη ζήτηση για χάλυβα, αλλά η πίεση στην ΕΕ θα αυξηθεί σίγουρα όσο περισσότερο διατηρηθούν οι δασμοί. Συνολικά, η ΕΕ τηρεί ορθολογική στάση επιμένοντας στη διατήρηση του παγκόσμιου πολυμερούς εμπορικού συστήματος και στην προσπάθεια να επαναφέρει τις ΗΠΑ και την Κίνα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, η στρατηγική του πρόεδρου Trump έχει ήδη αρχίσει να σπάει την αρχιτεκτονική του παγκόσμιου εμπορίου και η ΕΕ δεν έχει επί του παρόντος άλλη επιλογή.

Αυτό που πρέπει να κάνει η ΕΕ είναι να επικεντρωθεί περισσότερο στην εσωτερική οικονομική της πολιτική, ώστε να μειώσει την εξάρτησή της από το παγκόσμιο εμπόριο. Αυτή η στρατηγική δεν είναι εύκολη, αλλά μόνο εάν η ΕΕ καταφέρει σταδιακά να αυξήσει τις εγχώριες επενδύσεις, οι οικονομίες των κρατών-μελών της θα γίνουν λιγότερο ευάλωτες στις παγκόσμιες εμπορικές κρίσεις και μόνο

---

²⁰² Wolff B. Guntram, (2018). "How Should the EU Position Itself in a Global Trade War?", *Intereconomics* 2018, ZBW – Leibniz Information Centre for Economics, Bruegel Brussels, Belgium. DOI: 10.1007/s10272-018-0719-6

εάν ενισχύσει τις ικανότητες ασφαλείας της, θα γίνει λιγότερο εξαρτημένη από την ομπρέλα ασφαλείας των ΗΠΑ. Επίσης μόνο εάν ενισχύσει τις ικανότητες καινοτομίας της σε συστημικές ψηφιακές περιοχές, όπως το cloud computing και τα δίκτυα 5G, θα μπορεί να αντισταθεί αξιόπιστα στην κυριαρχία των ΗΠΑ και της Κίνας στον χώρο αυτό.

Συνοψίζοντας τις επιλογές της ΕΕ στον νέο κόσμο της στρατηγικής αντιπαράθεσης μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, η πιο προφανής θα ήταν να συνεχίσει να διαφυλάσσει το πολυμερές διεθνές εμπορικό σύστημα. Η δεύτερη επιλογή θα ήταν η ΕΕ να βασίζεται περισσότερο στη διατλαντική συμμαχία. Η τελευταία επιλογή θα ήταν η ΕΕ να μετακινήσει το κέντρο βάρους της προς την Κίνα ή τουλάχιστον να παραμείνει ουδέτερη μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας.

Ενώ μπορεί να φαίνεται μη ρεαλιστική, η τελευταία αυτή επιλογή ίσως χρειαστεί να διερευνηθεί εάν οι ΗΠΑ συνεχίσουν να απομακρύνονται από το πολυμερές εμπορικό σύστημα και σε κάποιο βαθμό, από τη Διατλαντική Συμμαχία. Προς το παρόν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φαίνεται να διερευνάει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μια ισχυρότερη οικονομική συνεργασία με την Κίνα, γεγονός που αποτελεί ήδη ένα σημαντικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η ΕΕ εδώ και πολύ καιρό επιζητεί την οικονομική πολυμέρεια και πιέζει προς τη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ για να προσαρμοστεί στο τεράστιο μέγεθος της Κίνας. Στην πραγματικότητα, θα μπορούσε να υποστηριχτεί η άποψη ότι ένα από τα βασικά σημεία των αντιπαραθέσεων από πλευράς των ΗΠΑ είναι ότι πράγματι η Κίνα ακολουθεί ένα διαφορετικό οικονομικό μοντέλο, ενώ εξακολουθεί να αποτελεί μέρος ενός κόσμου ελεύθερου εμπορίου. Η ευρωπαϊκή απάντηση σε αυτή την πραγματικότητα είναι να διατηρήσει, αν όχι να ενισχύσει, την πολυμερή προσέγγιση, μεταρρυθμίζοντας τους υφιστάμενους θεσμούς, ιδίως τον ΠΟΕ, προκειμένου να επιβάλλει σε όλα τα κράτη-μέλη πρακτικές αγορές, προκειμένου να προστατεύσει τη λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος υπό θεμιτούς όρους²⁰³.

---

²⁰³ Demertzis Maria (2018), "The EU Should Not Sing to Trump's Tune on Trade", European Macroeconomics & Governance, Bruegel, May 17, 2018.

Αυτό σημαίνει ότι ο ΠΟΕ θα πρέπει να αντιμετωπίσει το ζήτημα του μείζονος ρόλου των κινέζικων κρατικών επιχειρήσεων στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και τον διαδεδομένο ρόλο των κρατικών επιδοτήσεων στην παραγωγή. Αυτό θα φέρει τον ΠΟΕ κοντά στις ανησυχίες των ΗΠΑ σχετικά με τις αθέμιτες πρακτικές της Κίνας στο διεθνές εμπόριο.

Αν και η ΕΕ μπορεί εύκολα να βρει κοινή θέση με τις ΗΠΑ για βασικά ζητήματα του διεθνούς εμπορίου και μόνο εάν η σημερινή αμερικανική κυβέρνηση προβεί σε μια αλλαγή στάσης, κάτι που δεν συμβαίνει τώρα, οι μεταρρυθμίσεις μπορεί να είναι δύσκολο να επιδιωχθούν με την Κίνα. Στην πραγματικότητα, ο ρόλος των κινέζικων κρατικών επιχειρήσεων θεωρείται κλειδί στο σοσιαλιστικό μοντέλο με κινεζικά χαρακτηριστικά, και επομένως αδύνατο να αποσυναρμολογηθεί στο προσεχές μέλλον. Το Πεκίνο θα υποστηρίξει ότι ο ρόλος των κρατικών επιχειρήσεων είναι μέτριος και συνεπώς δεν πρέπει να αποτελεί θέμα για τη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ²⁰⁴. Η Κίνα έχει επίσης υιοθετήσει την έννοια της ανταγωνιστικής ουδετερότητας (competitive neutrality) από τον ΟΟΣΑ και υποστηρίζει ότι βρίσκεται όλο και πιο κοντά στην εφαρμογή της ανταγωνιστικής ουδετερότητας στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα. Όμως σύμφωνα με τους Garcia Herrero και Xu (2017)²⁰⁵ ο ρόλος των κρατικών επιχειρήσεων στην κινεζική οικονομία είναι διαφορετικός, λόγω της πιο διαδεδομένης επιρροής και κυρίως λόγω της πολύ διαφορετικής τους φύσης σε σχέση με τις άλλες κρατικές επιχειρήσεις ανά τον κόσμο. Στην πραγματικότητα, ο βασικός λόγος για την ανισότητα τους με τις υπόλοιπες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών κινεζικών εταιρειών, είναι η προνομιακή τους πρόσβαση στην αγορά σε πολλούς τομείς, καθώς και η ιδιαίτερη σχέση τους με το μακρόπνοο κυβερνητικό κόμμα της Κίνας, δηλαδή το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Τούτου λεχθέντος, η ΕΕ δεν θα βρει ανταπόκριση από τις Ηνωμένες Πολιτείες για τη μεταρρύθμιση του ΠΟΕ. Από την άνοδο του στην εξουσία, ο Πρόεδρος Trump

²⁰⁴ Σύμφωνα με την Εθνική Υπηρεσία Στατιστικής (National Bureau of Statistics) της Κίνας το 2015 οι κρατικές επιχειρήσεις ανέρχονταν στο 38.8% του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού για βιομηχανικές επιχειρήσεις. <http://www.stats.gov.cn/english/>

²⁰⁵ Garcia-Herrero Alicia and Xu Jianwei (2017), "How to Handle State-owned Enterprises in EU-China Investment Talks", Policy Contribution Issue n°18 | June 2017, Bruegel.

προώθησε τις πολιτικές «America first» και σίγουρα δεν υποστήριξε το πολυμερές διεθνές εμπορικό σύστημα. Στην πραγματικότητα, το γεγονός ότι οι δασμοί που επιβλήθηκαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες βασίζονται σε λόγους «ασφάλειας» και παρακάμπτονται οι πολυμερείς μηχανισμοί διεύθεσης του ΠΟΕ, είναι ένα σαφές μήνυμα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να ανατρέψουν τις αξίες του πολυμερούς εμπορίου προς όφελός τους. Ως εκ τούτου, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες αν και φαίνεται να μοιράζονται με την ΕΕ τις δημοκρατικές αξίες και τις αξίες της αγοράς, δεν φαίνονται διατεθειμένες να συμμορφωθούν πλήρως με την πρόταση της ΕΕ για μεταρρύθμιση του ΠΟΕ με σκοπό τη διατήρηση της πολυμέρειας.

Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν φαίνεται πολύ αξιόπιστο για την ΕΕ να συνεχίσει να προωθεί την ατζέντα της πολυμερούς προσέγγισης χωρίς τις ΗΠΑ και την Κίνα. Από την άλλη πλευρά όμως φαίνεται εξαιρετικά επικίνδυνο για την ΕΕ να μην το κάνει, καθώς δεν είναι υπερδύναμη, ούτε να επιδιώκει να γίνει. Συνολικά, ενώ συνεχίζει να καταβάλει προσπάθειες για τη διατήρηση του πολυμερούς διεθνούς εμπορίου, η ΕΕ μπορεί να χρειαστεί να διερευνήσει και άλλες προσεγγίσεις στην τρέχουσα κατάσταση μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών, έχοντας επίγνωση της όλο και μικρότερης πιθανότητας ότι η πολυμέρεια στο διεθνές εμπόριο θα γίνει επιδίωξη τους.

Όσον αφορά την σύμπλευση της ΕΕ με τις ΗΠΑ υπάρχει ένας σοβαρός λόγος που αυτό δεν μπορεί να γίνει πλήρως. Η ΕΕ δεν είναι μία χώρα, αλλά μια ομάδα 28 χωρών που έχουν διαφορετικές απόψεις για τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα. Στην πραγματικότητα, ενώ η Δυτική Ευρώπη μπορεί να είναι ευκολότερο να συμμαχήσει με τις ΗΠΑ ενάντια στην Κίνα, η Ανατολική Ευρώπη και επίσης η Ελλάδα και η Πορτογαλία και ίσως πρόσφατα ακόμη και η Ιταλία, μπορεί να εκφράσουν αντίθετη άποψη για μια στρατηγική συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες που θα απαιτούσε την παύση οποιασδήποτε συνεργασίας με την Κίνα. Στην πραγματικότητα, στην πρόσφατη προσπάθεια της ΕΕ για τη δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου των επενδύσεων στις χώρες της ΕΕ, που μοιάζει με το CFIUS²⁰⁶ των ΗΠΑ έχει ασκηθεί βέτο από ορισμένα μέλη της ΕΕ, έτσι ώστε η τελική

---

²⁰⁶ The Committee on Foreign Investment in the United States. Είναι μια διυπηρεσιακή επιτροπή της κυβέρνησης των ΗΠΑ που εξετάζει τις συνέπειες των ξένων επενδύσεων στις αμερικανικές επιχειρήσεις ή λειτουργίες του κράτους. Υπό την προεδρία του Υπουργού Οικονομικών των ΗΠΑ, το

του έκδοσης να είναι πραγματικά πολύ περιορισμένη και να μην αποτελεί απειλή για τις κινεζικές επιχειρήσεις. Η Κίνα δημιούργησε επίσης μια πλατφόρμα με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, το λεγόμενο «16 + 1», δεδομένου ότι όλες αυτές οι χώρες αποτελούν μέρος της Πρωτοβουλίας «One Belt One Road» της Κίνας. Πολλές από αυτές τις χώρες αναμένουν επενδύσεις από την Κίνα που θα διευκολύνουν την οικονομική τους ανάπτυξη και θα μειώσουν την εξάρτησή τους από τις Βρυξέλλες. Αυτό, από μόνο του, δημιουργεί προβλήματα για την ΕΕ και ίσως να την ωθήσει ακόμη πιο κοντά στις Ηνωμένες Πολιτείες, ανεξάρτητα από το κόστος.

Το γεγονός ότι η ΕΕ αισθάνεται όλο και πιο πολύ πίεση από τις ΗΠΑ και την Κίνα λόγω του μεταξύ τους στρατηγικού ανταγωνισμού, θα πρέπει να της δώσει ώθηση για εξέταση των επιλογών της στην τρέχουσα παγκόσμια τάξη. Μέχρι στιγμής, η επιλογή της ΕΕ φαίνεται να ήταν να στηρίξει με κάθε κόστος το πολυμερές διεθνές εμπόριο. Δυστυχώς, η τελευταία είναι όλο και λιγότερο πιθανή, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν καμία πρόθεση να επανέλθουν στο πρότυπο που βοήθησε στη δημιουργία του. Σε αυτή τη βάση και δεδομένης της απροθυμίας της Ευρώπης να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο χωρίς τις ΗΠΑ, η ώθηση για επιστροφή στην πολυμέρεια φαίνεται να αποτελεί μια επιλογή του παρελθόντος παρά μια επιλογή του μέλλοντος, πόσο μάλλον του παρόντος.

Η αύξηση της εξάρτησής της από τις ΗΠΑ, ή με άλλα λόγια, η προώθηση περαιτέρω της στρατηγικής τους συμμαχίας, θα πρέπει να γίνει συνειδητό ότι έχει και κόστος. Πρώτον παρατηρείται αυξανόμενη αναξιοπιστία των ΗΠΑ ως συμμάχου και μια φαινομενικά διαφορετική κατανομή του κόστους και των οφελών για τους

CFIUS περιλαμβάνει εκπροσώπους από 16 υπηρεσίες των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των Υπουργείων Άμυνας, Εμπορίου, καθώς και του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας. Δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1975 από την εκτελεστική εντολή 11858 του Προέδρου Gerald Ford, αρχικά για τη μελέτη ξένων επενδύσεων. Αλλά στη δεκαετία του 1980, ο φόβος για ιαπωνικές επενδύσεις (και συγκεκριμένα μια προτεινόμενη αγορά της Fairchild Semiconductor από τη Fujitsu) οδήγησε το Κογκρέσο να περάσει την τροποποίηση των Exon-Florio το 1988, γεγονός που εξουσιοδότησε το CFIUS να απορρίπτει συμφωνίες. Από το 2013-2015, το 20% των περιπτώσεων που μελετάει σχετίζεται με επενδύσεις από την Κίνα. Δεν γνωστοποιεί ποιες συμφωνίες υπόκεινται σε επανεξέταση, δεν απαιτείται η συμμετοχή οποιουδήποτε από τα μέρη μιας συμφωνίας για τη λήψη απόφασης και δεν ανακοινώνει δημοσίως τα συμπεράσματά του. Granville, Kevin (March 5, 2018). "Cfius, Powerful and Unseen, Is a Gatekeeper on Major Deals". The New York Times. Retrieved April 1, 2019.

συμμάχους τους με περισσότερα έξοδα για την ΕΕ, όπως στρατιωτικές δαπάνες, αλλά λιγότερα οφέλη στο εμπόριο. Η δεύτερη προειδοποίηση για μεγαλύτερη εξάρτηση από τις ΗΠΑ είναι η ανάγκη για ευθυγράμμιση εναντίον της Κίνας σε ζητήματα που ενδιαφέρουν τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν και τα θέματα αυτά δεν διαφέρουν πολύ από τις καταγγελίες που διατύπωσε η ΕΕ σχετικά με την Κίνα, όπως την πρόσβαση στην αγορά, την αμοιβαιότητα, τον υπερβολικό ρόλο του κράτους στην οικονομία και την ισχυρότερη υπεράσπιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η πραγματικότητα είναι ότι η αντιπαράθεση ξεκινάει πρώτα με την υπεράσπιση των συμφερόντων των Ηνωμένων Πολιτειών. Με άλλα λόγια, η ΕΕ θα μπορούσε να χάσει την ενδεχόμενη προνομιακή της πρόσβαση στην Κίνα μέσω μιας ισχυρότερης συμμαχίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τέλος, η τρίτη επιλογή, δηλαδή η μετακίνηση του κέντρου βάρους της ΕΕ προς την Κίνα, τουλάχιστον εν μέρει, δεν μπορεί να είναι επιλογή για την Ευρώπη υπό τις παρούσες συνθήκες λόγω της πολύ περιορισμένης πρόσβασης στην κινεζική αγορά. Ωστόσο, αν η Κίνα ανοίξει πραγματικά την οικονομία της στον ξένο ανταγωνισμό, ή ακόμη καλύτερα προσφέρει πλήρη πρόσβαση στην αγορά, η επιλογή αυτή θα μπορούσε να γίνει πολύ πιο ευνοϊκή. Με βάση την εμπειρία του παρελθόντος από τότε που η Κίνα εισήλθε στον ΠΟΕ, η επιλογή αυτή φαίνεται εξαιρετικά απίθανη, αλλά αξίζει να συνεχιστεί. Στο πλαίσιο αυτό, η προθυμία της Κίνας να ανοίξει τις αγορές της στον ξένο ανταγωνισμό απαιτεί σαφώς την πρόσβαση στην αγορά της από ξένες επιχειρήσεις και αμοιβαιότητα. Ενώ η Κίνα αποφασίζει εάν θα προχωρήσει σε άνοιγμα της αγοράς της, η ΕΕ δεν έχει άλλη επιλογή παρά να προστατεύσει τους στρατηγικούς της τομείς από τις εξαγορές της Κίνας και να διαφυλάξει την ενιαία αγορά από τον αθέμιτο ανταγωνισμό των κινεζικών κρατικών επιχειρήσεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ένα μοντέλο ανάπτυξης βασισμένο στην παραγωγή και προσανατολισμένο στις εξαγωγές, δημιούργησε το οικονομικό θαύμα της Κίνας που ξεκινάει τον Δεκέμβριο του 1978, όταν ο Deng Xiaoping ξεκίνησε την μεταρρυθμιστική και εξωστρεφή πολιτική του, με ένα εντυπωσιακό μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στο 9,9% από το 1979 έως το 2010. Ωστόσο, ως αποτέλεσμα της «παγίδας μέσου εισοδήματος»²⁰⁷, η κινεζική οικονομική ανάπτυξη επιβραδύνθηκε από το 10,6% το έτος 2010 στο 6,6% το 2018²⁰⁸. Το Πεκίνο δεν μπορεί να επιτρέψει αυτή η τάση να συνεχιστεί, καθώς η σημαντική επιβράδυνση της οικονομίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε πολιτικές αναταραχές.

Ο πρόεδρος Χι διακήρυξε τον όρο «Chinese dream» τον Νοέμβριο του 2012 με δύο πρωταρχικούς συνειρμούς. Ο πρώτος είναι να αποφευχθεί η «παγίδα δημιουργίας μεσαίου εισοδήματος» και η οικοδόμηση μιας μετρίως ευημερούσας κοινωνίας και ο άλλος είναι να επιτύχει την μεγάλη ανανέωση του έθνους. Το Πεκίνο αφαίρεσε τον Μάρτιο του 2018 το ανώτατο χρονικό όριο για την προεδρία, επιτρέποντας στον Χι να είναι ισόβιος πρόεδρος. Ως ο πολιτικώς ισχυρός άνδρας στην Κίνα, έχει την ευθύνη να συνειδητοποιήσουν οι Κινέζοι το «κινεζικό όνειρο». Οι δύο πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν την πραγματοποίηση αυτού και έχουν προσελκύσει την παγκόσμια προσοχή είναι οι «One Belt One Road» και «Made in China 2025».

---

²⁰⁷ Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχουν τριών κατηγοριών χώρες: αυτές του χαμηλού εισοδήματος, οι του μεσαίου και οι χώρες του ανώτερου εισοδηματικού επιπέδου. Το πέρασμα από την μία κατηγορία στην άλλη απαιτεί συγκεκριμένες αναπτυξιακές συνθήκες και διαδικασίες που δεν είναι ούτε εύκολες, αλλά ούτε και σταθερές όταν δημιουργούνται. Οι οικονομολόγοι έχουν εντοπίσει την ύπαρξη της «παγίδας μέσου εισοδήματος», αλλά δεν έχουν ακόμη αναλύσει την πολιτική αυτής της παγίδας. Υποστηρίζεται ότι η παγίδα έχει δύο κύρια συστατικά. Πρώτον, οι πολιτικές που είναι απαραίτητες για την αναβάθμιση της παραγωγικότητας, όπως το ανθρώπινο δυναμικό και η καινοτομία, απαιτούν τεράστιες επενδύσεις σε θεσμούς. Δεύτερον, αυτές οι θεσμικές προκλήσεις έρχονται ακριβώς τη στιγμή που η πολιτική ικανότητα για την οικοδόμηση αυτών των θεσμών είναι αδύναμη.

Doner F. Richard and Schneider Ben Ross (2016). "The Middle-Income Trap: More Politics than Economics", Cited by 27 Get access Volume 68, Issue 4 October 2016 , pp. 608, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0043887116000095>

²⁰⁸ National Bureau of Statistics of China, 2019 <http://www.stats.gov.cn/english/>

Αναλύοντας τον τριαντακονταετή Πελοποννησιακό Πόλεμο, ο Θουκυδίδης επισήμανε ότι «ήταν η άνοδος της Αθήνας και ο φόβος που αυτή ενέπνευσε στη Σπάρτη που έκανε τον πόλεμο αναπόφευκτο» (Θουκυδίδη 431 π.Χ.). Ο όρος «Παγίδα του Θουκυδίδη» αναφέρεται στην κατάσταση όπου ο πόλεμος είναι πιθανό να προκύψει όταν μια ανερχόμενη δύναμη απειλεί να εκθρονίσει την τρέχουσα κυρίαρχη δύναμη. Δώδεκα από τις δεκαέξι συγκρούσεις μεταξύ μεγάλων δυνάμεων τα τελευταία 500 χρόνια έχουν τελειώσει με αιματοχυσία²⁰⁹. Σε έναν κόσμο που βασίζεται στην τεχνολογία, ο παγκόσμιος ηγέτης στην τεχνολογία πιθανότατα θα ανέλθει ως η κυρίαρχη παγκόσμια δύναμη. Οι ΗΠΑ, η τρέχουσα κυρίαρχη δύναμη, αντιμετωπίζουν τον πρώτο σοβαρό αντίπαλό μετά την υπερκέραση του Ηνωμένου Βασιλείου. Για να αποφύγει το Πεκίνο τον 13ο αγώνα για την εξουσία που θα οδηγήσει σε πόλεμο, θα πρέπει να μειώσει σημαντικά τις φιλοδοξίες του και η Ουάσιγκτον δεν πρέπει να ωθήσει το Πεκίνο πέρα από ένα όριο όπου είναι πρόθυμο να διαπραγματευτεί για να λύσει τη συνεχιζόμενη σύγκρουση.

Ο εξελισσόμενος εμπορικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας είναι στην πραγματικότητα ένας πόλεμος για την τεχνολογική κυριαρχία. Ένα κράτος που κυριαρχεί στον τομέα της προηγμένης τεχνολογίας θα κυριαρχήσει στον κόσμο, επειδή η τεχνολογική υπεροχή θα οδηγήσει σε άλλα πλεονεκτήματα, από την οικονομική ευημερία μέχρι την στρατιωτική υπεροχή. Ένας ψυχρός πόλεμος για την κυριαρχία στην τεχνολογία δεν θα διαχωρίζει μόνο τους κλάδους τεχνολογίας της Κίνας και των ΗΠΑ, αλλά έχει επίσης τη δυνατότητα να διαιρέσει τον κόσμο όπως διαφαίνεται από την εμπορική απομόνωση, την άρνηση εμπορικών σχέσεων και αντίστοιχων οικονομικών επαφών υπό την ηγεσία των ΗΠΑ ενάντια στην κινεζική τεχνολογία 5G.

Επιπλέον, η εξασθενημένη κινεζική οικονομία θα έχει επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία. Η σημερινή κατάσταση του παγκόσμιου εμπορίου έχει διατυπωθεί από τον Henry Kissinger: «Είμαστε σε μια θέση, στην οποία η ειρήνη και η ευημερία του κόσμου εξαρτάται από το αν η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να βρουν μια μέθοδο για να συνεργαστούν, όχι πάντα σε συμφωνία, αλλά

---

²⁰⁹ Allison, G. (2017). "Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?". Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.

να χειριστούν τις διαφωνίες τους. Αυτό είναι το βασικό πρόβλημα της εποχής μας»²¹⁰.

---

²¹⁰ Wilson Center (2018). "The Key Problem of Our Time: A Conversation with Henry Kissinger on Sino-U.S. Relations." Wilson Center, September. 20. <https://www.wilsoncenter.org/article/the-key-problem-our-timeconversation-henry-kissinger-sino-us-relations>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adler, S., Holland, & S. Mason, J. (2017). “Trump says he’ll revisit ‘Horrible’ U.S.-South Korea trade deal, demands payment for missile defenses”. Business Insider.
- Aizhu Chen, Soldatkin Vladimir and Yagova Olga (2017). “Rosneft board approves oil deal with China’s CEFC: source”. “Reuters”. November 16, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-cefc-rosneft-oil/rosneft-board-approves-oil-deal-with-chinas-cefc-source-idUSKBN1DG1HU>
- Allison, G. (2017). “Destined for War: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?”. Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Amiti Mary, Stephen J. Redding, and David E. Weinstein (2019). “The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare.” CEPR Discussion Paper 13564.
- Anstey Chris (2018). "Jpmorgan Sees All-Out U.S.-China Tariffs, Lowers Yuan Call", Bloomberg. Com, 2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-30/jpmorgan-says-u-s-china-tariffs-to-go-all-out-lowers-yuan-call>
- Arter, David (2000), ‘Small State Influence within the EU: The Case of Finland’s “Northern Dimension Initiative”’, JCMS: Journal of Common Market Studies, 38(5): 677–697
- Bénassy-Quéré Agnès, Fontagné Lionel, Raff Horst (2011). Exchange-rate Misalignments in Duopoly: The Case of Airbus and Boeing. The World Economy, Wiley, 2011, 34 (4), pp.623-641. ff10.1111/j.1467- 9701.2011.01338.xff. fhal-00603386f
- Bradsher Keith & Swanson Ana (2018), “Trump Doubles Down on Potential Trade War with China”, The New York Times, April 5, 2018, <https://www.nytimes.com/2018/04/05/business/trump-trade-war-china.html>
- Browning, Christopher (2006), ‘Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature’, Cambridge Review of International Affairs, 19(4): 669–684.
- Brzeski Carsten (2019). “Germany: Did anyone say ‘recession’?”, THINK ING, 14 November 2019, <https://think.ing.com/snaps/germany-3q-gdp-did-anyone-say-recession/>
- Casarini Nicola (2016). “When All Roads Lead to Beijing. Assessing China’s New Silk Road and its Implications for Europe“, The International Spectator, 51:4, 95-108, DOI: 10.1080/03932729.2016.1224491
- Casarini, N. (2016). “Chinese firms’ spending spree favors Europe over US”. Geopolitical Intelligence Services, 25 April 2016.

<https://www.gisreportsonline.com/chinese-firms-spending-spree-favors-europeover-us,economy,1834,report.html>.

- Caudevilla Oriol (2018). “US-China trade war: Have the costs been counted?“, China Daily, July 09,2018.
- Cerutti Eugenio, Gopinath Gita, and Mohommad Adil (2019). “The Impact of US-China Trade Tensions”, Copyright 2019 International Monetary Fund. <https://blogs.imf.org/2019/05/23/the-impact-of-us-china-trade-tensions/>
- Chong Terence Tai-leung (2019) Editorial, Economic and Political Studies, 7:2, p.119, DOI: 10.1080/20954816.2019.1595331
- Chung, J. H. (2017). (Ed). Korea Between the United States and China [In Korean] Seoul: SNU Press.
- Collins, L. & Glaser, B. (2017). China’s rapprochement with South Korea. Foreign Affairs November 7.
- Conference. Annex 5a and 5b to the Accession Protocol. “Report of the working party on the accession of China”, World Trade Organization, Ministerial Conference Fourth Session Doha, 9-13 November 2001, WT/MIN(01)/3 10 November 2001.
- Conference. Chinese WTO Agreement. Annex 1 of the Accession Protocol. “Report of the working party on the accession of China”, World Trade Organization, Ministerial Conference Fourth Session Doha, 9-13 November 2001, WT/MIN(01)/3 10 November 2001.
- Dadush Uri (2019). “Implications of the escalating China-US trade dispute”, Global Economic Governance, Bruegel. May 14,2019. <https://bruegel.org/2019/05/implications-of-the-escalating-china-us-trade-dispute/>
- Dadush U. and Wolff G. (2019). “Life after the multilateral trading system”. Global Economic Governance, Bruegel, 25 April,2019. <https://bruegel.org/2019/04/life-after-the-multilateral-trading-system/>
- Daly T. (2018). “Russia and China are talking about linking currencies to end the US dollar’s dominance”. Business Insider, 16 Jan. 2018, <http://www.businessinsider.com/russiaand-china-discuss-linking-currencies-to-end-the-usd-dominance-2017-11?IR=T>
- Davis Bob, ‘US Tariffs on China Aren’t a Short-term Strategy’, Wall Street Journal, 6 October 2018, <https://www.wsj.com/articles/u-s-tariffs-on-china-arent-a-short-term-strategy-1538841600>
- Demertzis Maria (2018), “The EU Should Not Sing to Trump’s Tune on Trade”, European Macroeconomics & Governance, Bruegel, May 17, 2018.
- Doner F. Richard and Schneider Ben Ross (2016). “The Middle-Income Trap: More Politics than Economics”, Cited by 27 Get access Volume 68, Issue 4October 2016, pp. 608, DOI: <https://doi.org/10.1017/S0043887116000095>
- Ewing Jack (2019). “Germany Nears Recession and Chinese Factories Slow in Trade War Fallout”, The New York Times, edited 14 Aug 2019.

- Felbermayr, G., and M. Steininger. (2018). Was kostet der neue US Protektionismus Österreich und die EU? Wirtschaftspolitisches Zentrum, Analyse Nr. 17, Universität St. Gallen, St. Gallen, Switzerland, Wien, Austria. <http://www.wpz-fgn.com/wp-content/uploads/PA17HandelspolitikTrump.pdf>
- Feng Dai, Ruixiang Liu & Shunfeng Song (2019). "Gains or Pains? Effects of US–China Trade on US Employment": Based on a WIOT Analysis from 2000 to 2014, Emerging Markets Finance and Trade, DOI: 10.1080/1540496X.2019.1578208
- Fishman C. Ted, China, Inc.: How the Rise of the Next Superpower Challenges America and the World (New York: Scribner, 2005); and Shambaugh David, China's Future (Cambridge: Polity, 2016) & Ezra F. Vogel, Japan As Number One: Lessons for America (New York: Harper Colophon, 1979).
- Fox C. Amos. Major U.S. Army, (2019), "In Pursuit of a General Theory of Proxy Warfare", Land Warfare Paper 123/February 2019, Published by The Institute of land warfare at the association of the united states army. <https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/LWP-123-In-Pursuit-of-a-General-Theory-of-Proxy-Warfare.pdf>
- Friedman Uri, 'Trump Calls Out Election Meddling by China', Atlantic, 26 September 2018, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/09/trump-security-council/571351/>
- García-Herrero Alicia and Xu Jianwei (2017), "How to Handle State-owned Enterprises in EU-China Investment Talks", Policy Contribution Issue n°18 | June 2017, Bruegel.
- Garcia-Herrero Alicia (2018). "What to expect from US-China trade war? Some ideas from a European perspective", posted by The Corner, 15st November 2018.
- García-Herrero, A. (2018e), "Lose-lose Scenario for Europe from Ongoing China-US Negotiations", Bruegel.
- García-Herrero, A. and Xu J. (2019). "Trade War Negotiations: Expect Progress for the Benefit of Both But No Final Settlement", Bruegel.
- Ghemawat Pankaj & Hout Thomas (2010). "China vs the World: Whose Technology Is It?", Competitive Strategy, Harvard Business Review, December 2010 Issue.
- Granville, Kevin (March 5, 2018). "Cfius, Powerful and Unseen, Is a Gatekeeper on Major Deals". The New York Times. Retrieved April 1, 2019.
- Grøn, Caroline and Anders Wivel (2011), 'Maximizing Influence in the European Union after the Lisbon Treaty: From Small State Policy to Smart state Strategy', Journal of European Integration, 33(5): 523–539.
- Gros Daniel (2019). "This is not a trade war, it is a struggle for technological and geo-strategic dominance", CESifo Forum, Volume 20, Number 1, Spring 2019.
- Gros Daniel (2018). "Who wins in Trump's trade war?", Project Syndicate, 9 October [Online]. <https://www.project-syndicate.org/commentary/trade-war-winners-everyone-but-america-by-daniel-gros-2018-10>

- He Chuantian, Li Chunding & Lin Chuangwei (2018). “Economic Impacts of the Possible China–US Trade War”, *Emerging Markets Finance and Trade*, 54:7, 1557-1577, DOI: 10.1080/1540496X.2018.1446131
- Herdecke Axel & Hübler Michael (2019). “The US trade dispute: blunt offense or rational strategy?”, *Applied Economics Letters*, DOI: 10.1080/13504851.2019.1644428
- Hormats Robert (2019). “The Global Implications of an All-Out Trade War”, June 25, 2019, Copyright © 2019 Atlantic Council.
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-global-implications-of-an-all-out-trade-war/>
- Humprey C. (2015). “Developmental revolution or the Bretton woods revised?”, ODI, London Jakobson L, Knox D (2010) *New foreign policy actors in China*. SIPRI, Stockholm.
- Ingebritsen, Christine (2002), ‘Norm Entrepreneurs: Scandinavia’s Role in World Politics’, *Cooperation and Conflict*, 37(1): 11–23
- Ji-eun Kim & Cho Kye-wan (2017). “S. Korea considering filing WTO lawsuit with China over THAAD retaliation”, *Hangyoreh Newspaper*, Posted on : Jan.28,2017.
- Kim, C. (2018). «Seoul push for U.S.-Korea talks, Trump says ‘We’ll see».
Reuters.
- KITA (2018). «Recent U.S.-China trade war: trends and implications»,
http://okfta.kita.net/board.do?method=downloadBoard&file_no=1&file_idx
- LaScaleia Andrew. (2019), “The Winners and Losers of the US-China Trade War”, *Atlantic Council*, Published Aug 13, 2019.
- Lee, G. (2019). China and Hong Kong markets sink on fear of US dollar strength, Beijing scaling back stimulus. *South China Morning Post*. Retrieved April 25, 2019, from <https://www.scmp.com/business/article/3007679/china-and-hong-kong-markets-sink-fear-us-dollar-strength-beijing-scaling>
- Lester M. Karl (2018). «Southeast Asia has an Investment Boom, Thanks to the Trade War», *Bloomberg*, October 22,2018.
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-22/thanks-to-the-trade-war-southeast-asia-has-an-investment-boom>
- Li, C. (2017). “How would bilateral trade retaliation affect China”. *Computational Economics* 49:459–79. doi:10.1007/s10614-016-9571-6. Morrison, W. M. 2017. *China-U.S. trade issues*. Congressional Research Service Report, 7-5700. Washington, DC: Congressional Research Service.
- Lukin Alexander (2019). “The US–China Trade War and China's Strategic Future”, *Survival Global Politics and Strategy Magazine*, 61:1, 23-50, DOI: 10.1080/00396338.2019.1568045

- Mahon David (2018). "Small Nations At Risk Of Becoming Casualties In China-U.S. Trade War", Posted By: The Corner 22nd December 2018. <https://www.caixinglobal.com/2018-12-20/opinion-small-nations-at-risk-of-becoming-casualties-in-china-us-trade-war-101365696.html>
- Mallick PK (2018). «US-CHINA Trade War: Analyses of Deeper Nuances and Wider Implications», Vivekananda International Foundation, VIF Paper September 2018.
- McArdle Mairead, 'FBI Director: China Is Bigger Counterintelligence Threat Than Russia', National Review, 10 October 2010, <https://www.nationalreview.com/news/fbi-directorchina-bigger-counterintelligencethreat-than-russia/>
- McHugh David (2019). "New figures show U.S.-China trade war is hurting Germany-Europe's economic motor", The Associated Press, 12 Aug 2019.
- McKinsey Global Institute (2019) survey of executives. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/innovation-and-growth/globalization-in-transition-the-future-of-trade-and-value-chains>
- Moon, C. I., & Boo, S. (2017). Coping with China's Rise: Domestic politics and strategic adjustment in South Korea. *Asian Journal of Comparative Politics*, 2(1), 3.
- Morrison M. Wayne (2019). "Enforcing U.S. Trade Laws: Section 301 and China", Congressional Research Service, June 26, 2019. <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10708.pdf>
- Myers Lee Steven, "Why China Is Confident It Can Beat Trump in a Trade War", The New York Times, April 5, 2018 : <https://www.nytimes.com/2018/04/05/world/asia/china-trade-war-trump-tariffs.html>
- Office of The United States Trade Representative Executive Office Of The President (2018). "Findings of The Investigation Into China's Acts, Policies, and Practices Related To Technology Transfer, Intellectual Property, And Innovation Under Section 301 Of The Trade Act Of 1974", March 22, 2018. <https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>
- Osborne, G. and O'Neill J. (2015). "It's in Britain's interest to bond with China now". The Guardian, 19 September 2015. <http://gu.com/p/4ch2d/stw>
- Ośrodek Spraw Azjatyckich Uniwersytetu Łódzkiego, Raport: "Chiny wobec Ukrainy, Białorusi i Rosji–Listopad2017". Web.16Jan. 2018, http://osa.uni.lodz.pl/wpcontent/uploads/2017/12/Chiny_wobec_UBR_listopad_2017.pdf
- Paletta, D. (2017). «Trump preparing for withdrawal from South Korea trade deal, a move opposed by top aides». The Washington Post.
- Pangestu Mari (2019). "China–US trade War: an Indonesian perspective", *China Economic Journal*, 12:2, p.216, DOI: 10.1080/17538963.2019.1611084.

- Paus Eva, “The Rise of China: Implications for Latin American Development,” *Development Policy Review*, vol. 27, no. 4 (July 2009): 440.
- Pedi, Revecca (2019). “The (Small) State of the Union: Assessing the EU’s Ability to Implement Its Global Strategy”, *Institute of International Relations Prague, New Perspectives*, Vol. 27, No. 1/2019.
- Pempel, T. J. (2019). «Post-Cold war order in the Asia-Pacific: Equilibrium and its challenge». In S. Pempel (Ed.). *Japan and Asia’s contested order*. London: Palgrave MacMillan.
- Pham J. Peter (2006). “Beijing’s Great Game: Understanding Chinese Strategy in Central Eurasia”, *American Foreign Policy Interests*, vol. 28, no. 1 (January–February 2006): 53–67
- Pham J. Peter (2006). “China’s African Strategy and Its Implications for U.S. Interests,” *American Foreign Policy Interests*, vol. 28, no. 3 (May–June 2006): 239–253
- Pham J. Peter (2010). “China’s Strategic Penetration of Latin America: What It Means for U.S. Interests”, *American Foreign Policy Interests*, 32:6, p.370, DOI: 10.1080/10803920.2010.535762
- Pham J. Peter (2009). “China’s ‘Surge’ in the Middle East and Its Implications for U.S. Interests,” *American Foreign Policy Interests*, vol. 31, no. 3 (May–June 2009): 177–193.
- PTI (2018). “New Development Bank Approves \$1.4 bn loan for projects in India, China, Russia”, *Financial Express*, Web. 16 Jan. 2018, <http://www.financialexpress.com/economy/new-development-bank-approves-1-4-bn-loan-for-projects-in-india-chinarussia/833492/>
- Przemysław Ciborek (2019). “A New Alliance against the US? Sino-Russian Relations in Response to Trump’s Redefined Foreign Policy Priorities”, *International Studies. Interdisciplinary Political and Cultural Journal* Vol. 23, No. 1/2019.
- Puja Tayal (2019). «US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War», *Market Realist*, Direxion Shares, published July 15, 2019. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>
- Rappeport, A. & Shear, M. (2018). Trump secures trade deal ahead of nuclear talks. *The New York Times*.
- Read, R. (2010). “Trade, Economic Vulnerability, Resilience and the Implications of Climate Change on Small Island and Littoral Developing Economies, ICTSD Programme on Competitiveness and Sustainable Development.” Issue Paper No. 12. Geneva, Switzerland: International Centre for Trade and Sustainable Development.
- Santiso Javier, “China: A Helping Hand for Latin America?” in *The Visible Hand of China in Latin America*, ed. Javier Santiso (Paris, 2007), 5.

- Shambaugh See David (2015). 'The Coming Chinese Crackup', Wall Street Journal, 6 March 2015, <https://www.wsj.com/articles/the-coming-chinese-crackup-1425659198>
- Schmidl, Erwin (2001), 'Small States and International Operations', in Erich Reiter and Heinz Gärtner (eds.) Small States and Alliances, Heidelberg: Physica-Verlag HD, pp. 85–88
- Shixue Jiang (2006). "Una mirada china a las relaciones con America Latina," Nueva Sociedad, no. 203 (May–June 2006): 76.
- Shixue See Jiang (2007). "The Five Factors Negative on World Harmony: A Case of Latin America," International Review, vol.46, no.1 (spring 2007): 38–54.
- Shuping Niu (2019). "China Slashed U.S. Soybean Imports In Half In 2018 After Trade War". Bloomberg.Com, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-24/china-slashes-u-s-soybean-imports-by-almost-a-half-in-2018>
- State Council. 2015. "Made in China 2025." State Council, China, July 7. <http://www.cittadellascienza.it/cina/wp-content/uploads/2017/02/loT-ONE-Made-in-China-2025.pdf>
- Stratfor (2018). "With China Tariffs, Trump Barks but Doesn't Bite", Stratfor Analysis, March 23, 2018, <https://www.marketwatch.com/story/with-china-tariffs-trump-barks-butdoesnt-bite-2018-03-23>
- Suneja Kirtika, "Citing Discrimination, India Drags US to WTO on Steel, Aluminium Tariffs", ET Bureau, May 23, 2018. http://economictimes.indiatimes.com/articleshow/64292453.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst
- SVR. (2018). Vor wichtigen wirtschaftspolitischen Weichenstellungen, Jahresgutachten 18/19 des Sachverständigenrats zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung, Wiesbaden, Germany. https://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/gutachten/jg201819/JG2018-19_gesamt.pdf
- Tayal Puja (2019). «US and China Lose, Third Countries Win in the Trade War», Market Realist, Direxion Shares, published July 15, 2019. <https://marketrealist.com/2019/07/us-and-china-lose-third-countries-win-in-the-trade-war/>
- Terence Tai-leung Chong (2019). Editorial, Economic and Political Studies, 7:2, 113-121, DOI: 10.1080/20954816.2019.1595331
- Tradingeconomics.Com (2019). "China GDP Annual Growth Rate", Data, Chart, Calendar, Forecast. <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>
- Tzu Sun, "The Art of War- The Oldest Military Treatise in the World", Translated from the Chinese By LIONEL GILES, M.A. (1910), Allandale Online Publishing, 2000, ISBN 1-903328-03-9
- U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Report (2017). "China's Response to U.S.-South Korea Missile Defense System Deployment and its Implications".

https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/Report_China%27s%20Response%20to%20THAAD%20Deployment%20and%20its%20Implications.pdf

- Van der Putten, F.-P. Chinese Investment in the Port of Piraeus, Greece: The Relevance for the EU and the Netherlands, Clingendael Report. The Hague: Clingendael, February 2014. <http://www.clingendael.nl/node/5439>.
- Vlassis N. (2018). Lecture 10: Import Tariffs and Regional Agreements, lecture notes, International Economics EC3024, University of Aberdeen.
- White House, Office of the Press Secretary, Remarks by the President in the State of the Union Address, January 27, 2010, www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-presidentstate-union-address
- Whiting, T. (2018). "Analyzing the Renegotiated U.S.-Korea Free Trade Agreement (KORUS)", The Heritage Foundation Issue Brief #4838 (4/13/2018) https://www.heritage.org/sites/default/files/2018-04/IB4838_0.pdf
- Wilson Center (2018). "The Key Problem of Our Time: A Conversation with Henry Kissinger on Sino-U.S. Relations." Wilson Center, September. 20. <https://www.wilsoncenter.org/article/the-key-problem-our-time-conversation-henry-kissinger-sino-us-relations>
- Wolff B. Guntram (2018). "How could Europe benefit from the US-China trade war?", Bruegel Publications. <https://bruegel.org/2018/10/how-europe-can-benefit-from-the-trade-war/>
- Wolff B. Guntram, (2018). "How Should the EU Position Itself in a Global Trade War?", Intereconomics 2018, ZBW – Leibniz Information Centre for Economics, Bruegel Brussels, Belgium. DOI: 10.1007/s10272-018-0719-6
- Wu W. and L Zhao. "China 'May Lose Foreign Investment To Other Countries' In Trade War". South China Morning Post, 2019. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2167939/china-may-lose-foreign-investment-other-countries-trade-war>
- Wyne Ali, "The Greater Danger of US-China Trade Tensions", The Diplomat, May 9, 2018. <https://thediplomat.com/2018/05/the-greater-danger-of-us-china-trade-tensions/>
- Xing Z. "Li charms dock workers in Greece". China Daily, 20 June 2015. http://www.chinadaily.com.cn/world/2014livisitbritaingreece/2014-06/21/content_17605748.htm.
- Yul Sohn (2019). «South Korea under the United States–China rivalry: dynamics of the economic-security nexus in trade policymaking», The Pacific Review, DOI: 10.1080/09512748.2019.1617770
- Zhang, X., (2014), China's Regionalism in Asia, The Asan Forum, 23 May, 2014. <http://www.theasanforum.org/chinas-regionalism-in-asia/>

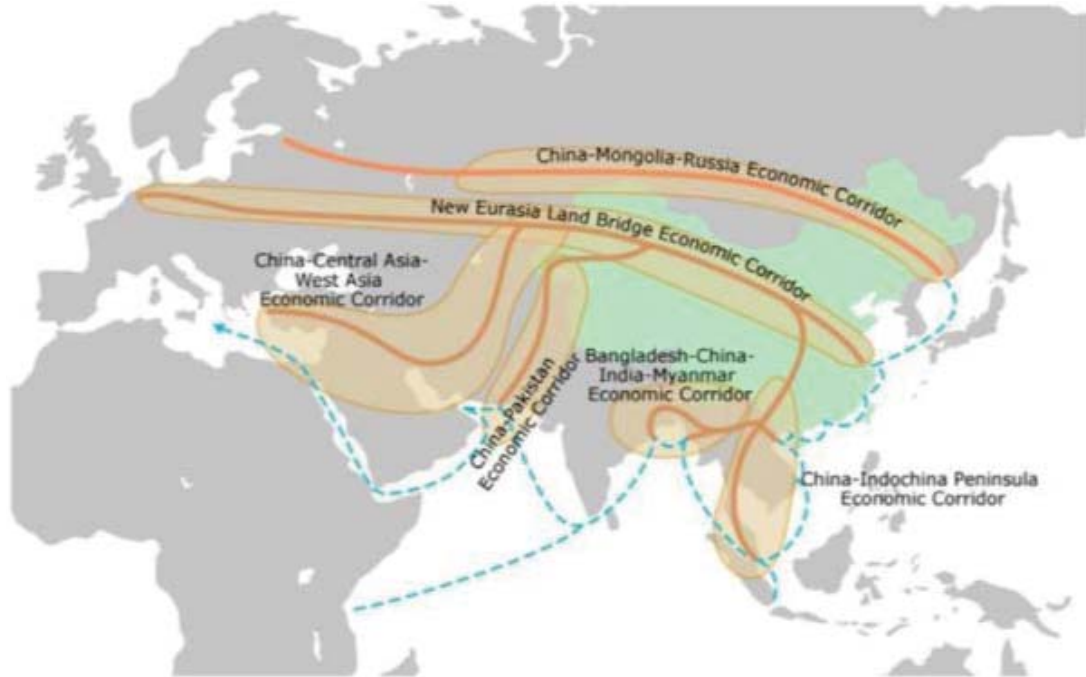
ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ:

- American-Hellenic Chamber of Commerce (2019). <https://www.amcham.gr/>
- Asian Infrastructure Investment Bank. <https://www.aiib.org/en/index.html>
- Association of Southeast Asian Nations. <https://asean.org/>
- BRICS. <https://infobrics.org/page/history-of-brics/>
- Census and Economic Information Center. <https://www.ceicdata.com/en>
- Centre for European Policy Studies. <https://www.ceps.eu/>
- Chinese Railway Corporation. <http://english.crcc.cn/>
- Coöperatieve Rabobank U.A. <https://www.rabobank.com/en/home/index.html>
- Consumer Technology Association. <https://www.cta.tech/>
- COSCO SHIPPING Lines Co, Ltd.
<http://lines.coscoshipping.com/home/About/about/Profile>
- Dumping. https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_info_e.htm
- Eurasian Economic Union. <http://www.eaeunion.org/?lang=en>
- European Union. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el#%CE%B7-%CE%B5%CE%B5-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF
- Five Eyes. <https://www.reuters.com/article/us-china-fiveeyes/exclusive-five-eyes-intelligence-alliance-builds-coalition-to-counter-china-idUSKCN1MM0GH>
- General Administration of Customs of the People's Republic of China. <http://english.customs.gov.cn/>
- General Agreement on Tariffs and Trade (GATT).
https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/06-gatt_e.htm
- Generalised System of Preferences. <https://ustr.gov/issue-areas/trade-development/preference-programs/generalized-system-preference-gsp>
- Global Trade Alert Observatory. <https://www.globaltradealert.org/>
- Government Communications Security Bureau. <https://www.gcsb.govt.nz/>
- Hong Kong Special Administrative Region, Census and Statistics Department. <https://www.censtatd.gov.hk/home/index.jsp>
- <https://www.bloomberg.com/quote/SPX:IND>

- <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0886&from=DE>
- <https://www.devex.com/news/a-new-us-development-finance-agency-takes-flight-93572>
- https://www.neubrandenburg.ihk.de/fileadmin/user_upload/Branchen/International/Von-US-Strafzoellen-betroffene-Produkte-nach-Zolltarifnummern-data.pdf
- <https://www.ndb.int/about-us/essence/history/>
- <https://www.opic.gov/>
- <http://www.sankalpindia.net/book/operation-flood-leading-white-revolution>.
- <https://santandertrade.com/en/portal/establish-overseas/china/foreign-investment>
- <https://think.ing.com/opinions/daniel-gros-are-chinas-trade-practices-really-unfair/>
- <https://tradingeconomics.com/germany/indicators>
- <https://tradingeconomics.com/euro-area/industrial-production>
- <https://www.tripsavvy.com/democracy-press-and-freedom-in-the-hong-kong-sar-1535635>
- International Trade Center. <https://www.trademap.org/tradestat/index.aspx>
- International Monetary Fund.
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/04/10/tr041019-weo-world-economicoutlook-press-conference-transcript>
- Korea United States–Free Trade Agreement. <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/korus-fta>
- Juncker’s European Investment Fund.
https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan_en
- Krugman’s impossible trinity.
<https://krugman.blogs.nytimes.com/2011/05/09/currency-wars-and-the-impossible-trinity-wonkish/>
- Market Price Support (MPS) Programmes.
<https://www.thehindubusinessline.com/economy/agri-business/indias-msp-programme-for-pulses-under-wto-lens/article26411977.ece>
- National Bureau of Statistics of China. <http://www.stats.gov.cn/english/>
- National Development and Reform Commission. <http://en.ndrc.gov.cn/>
- National Institution for Transforming India. <https://niti.gov.in/>

- National Retail Federation. <https://www.nrf.eu/>
- New Development Bank. <https://www.ndb.int/>
- North Adriatic Port Association. <http://www.portsofnapa.com/>
- North American Free Trade Agreement. <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>
- Organization for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/>
- People's Bank of China. <http://www.boc.cn/en/>
- Renminbi Qualified Foreign Institutional Investors. <http://english.sse.com.cn/investors/qfii/what/>
- Republic Of Korea–United States Relations. <https://8tharmy.korea.army.mil/19esc/rok-us-alliance/>
- Shanghai Cooperation Organization. <http://eng.sectsc.org/>
- Sodruzhestvo Nezavisimyykh Gosudarstv. https://www.europeanprofiles.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=95&Itemid=102&lang=el
- Terminal High Altitude Area Defense. <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-defense-systems-2/missile-defense-systems/u-s-deployed-intercept-systems/terminal-high-altitude-area-defense-thaad/>
- Trade Expansion Act 1962 & Trade Act 1974. <https://www.awpa.org/government-affairs/section-232-tariffs/>
- Transatlantic Trade and Investment Partnership. https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/index_en.htm
- Sectoral Foreign Direct Investment. aseanstats.org
- Strategic Economic Dialogue. <https://www.eoibeijing.gov.in/economic-dia.php>
- United States Agency for International Development. <https://www.usaid.gov/>
- United States-Mexico-Canada Agreement. <https://www.trade.gov/usmca/>
- University of Western Australia. <https://www.uwa.edu.au/>
- World Trade Organisation. https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_info_e.htm
- World Trade Organization. <https://unctad.org/en/Pages/DITC/GSP/Generalized-System-of-Preferences.aspx>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» : ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1. «Πρωτοβουλία The Belt and Road: 6 Οικονομικοί Διάδρομοι συνδέουν την Ασία με την Ευρώπη και την Αφρική», Πηγή: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/One-Belt-One-Road/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>

Χάρτης 2: «One Belt One Road - Ο νέος δρόμος του Μεταξιού της Κίνας». Πηγή: MERICS, DW/12.2015. <https://www.merics.org/en>

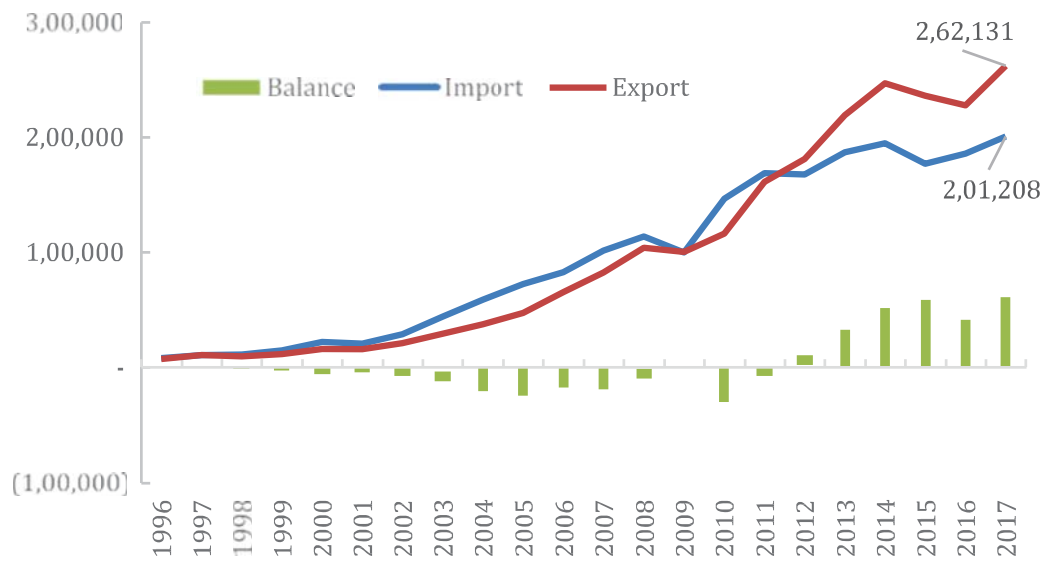

Χάρτης 3. «Περιοχή Ασίας-Ειρηνικού (Asia-Pacific)». Πηγή:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Asia-Pacific#/media/File:Asia-Pacific.png>

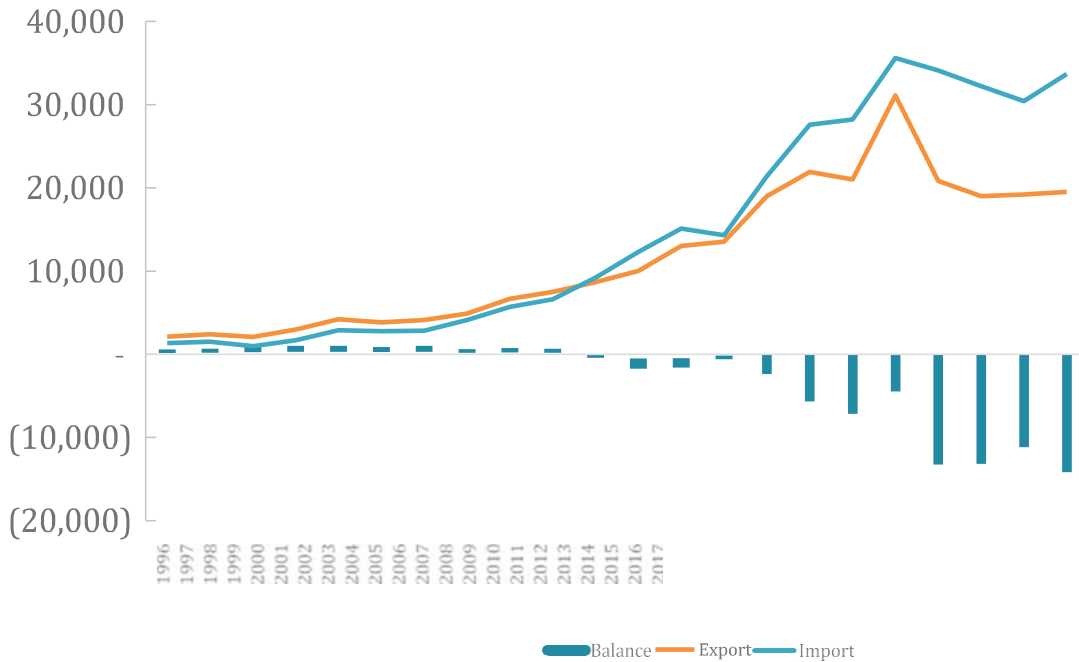
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» : ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. «Οι οικονομικές επιδόσεις της Γερμανίας». Πηγή: The Economist. <https://www.economist.com/finance-and-economics/2019/09/26/europes-manufacturing-slowdown-shows-no-sign-of-letting-up>

Πίνακας 2.: «Εισαγωγές στις χώρες της ASEAN από και εξαγωγές στην Κίνα» (σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ). Πηγή: WITS World Bank. <https://wits.worldbank.org/>

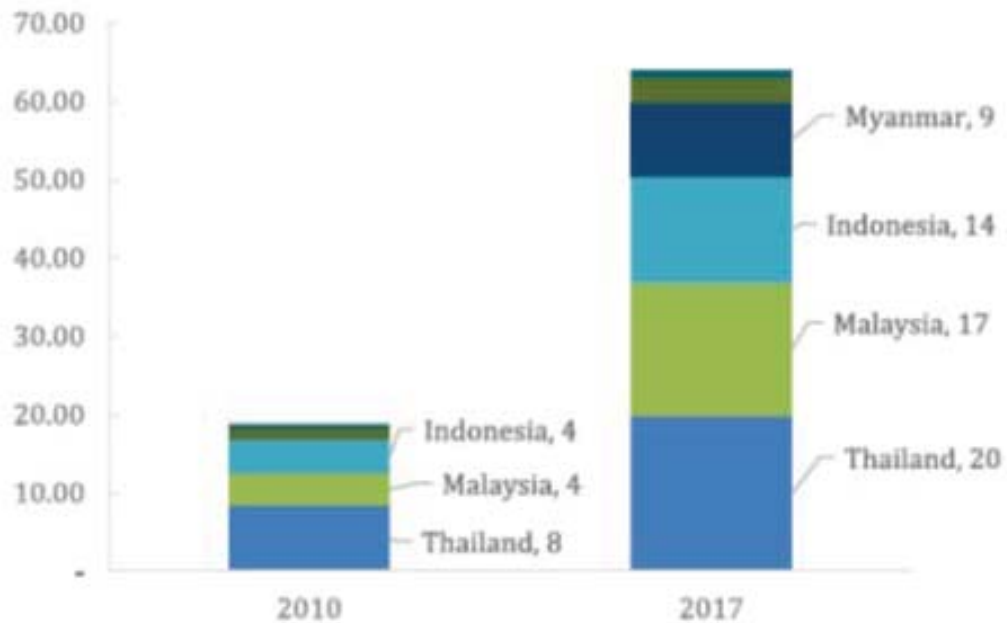

Πίνακας 3. «Εξαγωγές της Ινδονησίας προς και εισαγωγές από την Κίνα» (σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ). Πηγή: WITS World Bank. <https://wits.worldbank.org/>

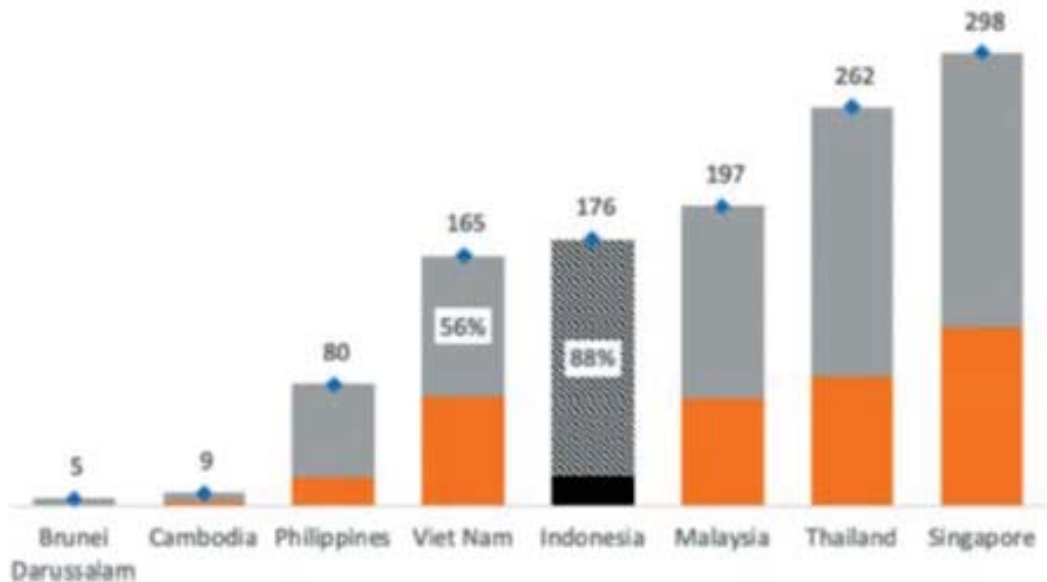
Exports destination	Value (US\$ million)	Share of total exports	Value (US\$ million)	Share of total exports
Intra-ASEAN	88,432	26.0%	218,033	38.0%
China	21,700	6.4%	20,712	27.0%
United States	63,600	18.7%	7,456	13.4%
Hong Kong, China	21,500	6.3%	19,983	12.9%
Japan	50,600	14.9%	7,194	9.7%
Republic of Korea	13,300	3.9%	4,945	9.0%

Πίνακας 4. «Εξαγωγές των χωρών της ASEAN ανά προορισμό, 2002–2017». Πηγή: WITS World Bank. <https://wits.worldbank.org/>

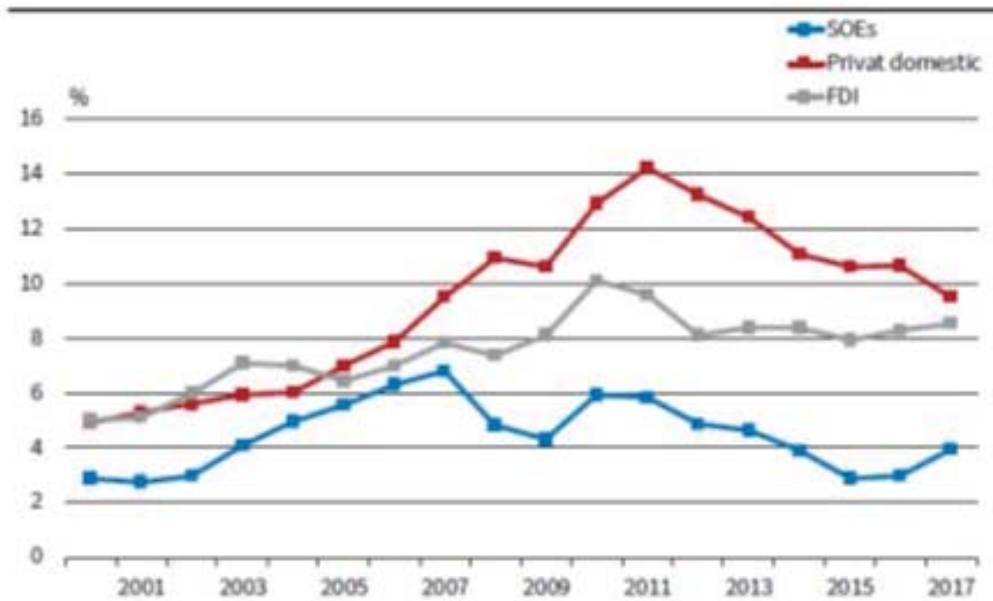
Πίνακας 5. «Άμεσες ξένες επενδύσεις στις χώρες ASEAN» (εκτός της Σιγκαπούρης) σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Πηγή: ΔΝΤ <https://www.imf.org/external/index.htm>

Πίνακας 6. «Η Προστιθέμενη Αξία του Εμπορίου» (Trade in value added) για επιλεγμένες χώρες της ASEAN, σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Πηγή: Trade in Value Added Database, OECD.

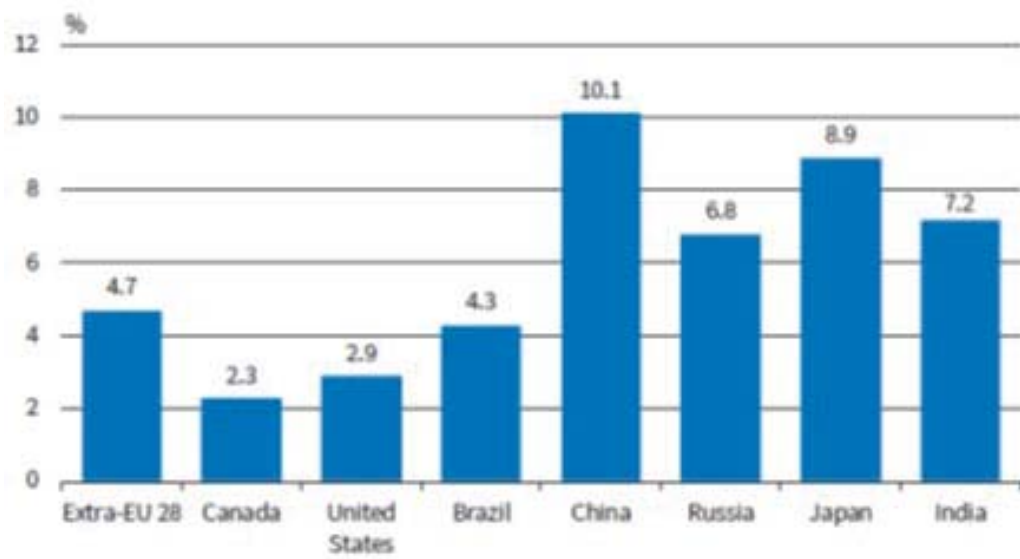
	Net balances 2016				Current account 2018
	Goods		Services		
	USD billion	% GDP	USD billion	% GDP	% GDP
US	-753	-4.0	248	1.3	-2.5
China	494	4.4	-244	-2.2	0.3
Euro area	487	4.1	65	0.5	3.5
Japan	51	1.0	-11	-0.2	3.7

Πίνακας 7. «Ανισορροπίες Εμπορίου και Τρεχουσών Συναλλαγών» (Trade and current account imbalances). Πηγή: World Bank. <https://www.worldbank.org/>

Πίνακας 8: «Αποδόσεις Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Κίνα». Πηγή: Chinese Statistical Yearbook. © ifo Institute

Average rate of return on FDI
2014–2017

Πίνακας 9. «Μέσος όρος Αποδοτικότητα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων». Πηγή: “Own calculations on the basis of Eurostat data”. © ifo Institute <https://www.ifo.de/en>